

Quality Certified by TCI
January 1, 2025 – December 31, 2029

ISSN : 3057-1138 (Online)

Journal of Language and Culture Studies

วารสาร

ภาษาและวัฒนธรรมศึกษา

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน 2569

Vol.5 No.1 April - June 2026

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาภาษาไทย

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เกี่ยวกับวารสาร

เลขมาตรฐานสากล

ISSN 3057-1138 (Online)

วัตถุประสงค์และขอบเขต

วารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษาเป็นวารสารวิชาการที่ผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer-reviewed) มุ่งเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการคุณภาพสูงในสาขาภาษาและภาษาศาสตร์ วรรณกรรม และทฤษฎีวรรณคดี การสื่อสาร วัฒนธรรมศึกษา และศาสนศึกษา รวมถึงสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วารสารมุ่งเป็นเวทีสหวิทยาการสำหรับคณาจารย์ นิสิตนักศึกษา นักวิชาการ นักวิจัย และผู้สนใจทั่วไป เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประเด็นร่วมสมัยที่สร้างคุณค่าต่อวงวิชาการและสังคมโดยรวม

วารสารเปิดรับบทความวิจัยและบทความวิชาการ ในหัวข้อดังต่อไปนี้

ภาษาและภาษาศาสตร์: ภาษา การเรียนรู้และการสอนภาษา การพัฒนาทักษะทางภาษา ภาษาศาสตร์ทั่วไป ภาษาศาสตร์ประยุกต์ ภาษาศาสตร์สังคม ภาษาศาสตร์จิตวิทยา ภาษาศาสตร์คลังข้อมูล การแปล และการวิเคราะห์วาทกรรม

วรรณกรรมและทฤษฎีวรรณคดี: วรรณกรรมคลาสสิก วรรณกรรมร่วมสมัย วรรณกรรมเปรียบเทียบ วรรณคดีวิจารณ์ การเล่าเรื่องทางวัฒนธรรม วรรณกรรมในสื่อร่วมสมัย และวรรณกรรมดิจิทัล

การสื่อสาร: การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม การสื่อสารดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ การวิเคราะห์วาทกรรมในสื่อ และการใช้ภาษาในการสื่อสารเชิงวัฒนธรรม

วัฒนธรรมศึกษา: มรดกทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์วัฒนธรรม การแลกเปลี่ยนและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม กระบวนการโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมดิจิทัล วัฒนธรรมสื่อออนไลน์ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ศาสนศึกษา: ความเชื่อ ศรัทธา ปรัชญา พิธีกรรม ศาสนาเปรียบเทียบ ศาสนากับวัฒนธรรม การศึกษาพระพุทธศาสนาในมิติต่าง ๆ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา บทบาทของศาสนาในสังคมร่วมสมัย และศาสนาในสื่อดิจิทัล

สาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง: สาขาย่อยของมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่สอดคล้องกับภาษาและวัฒนธรรมศึกษา เช่น การศึกษา ประวัติศาสตร์ เป็นต้น

ประเภทบทความที่รับ

วารสารรับตีพิมพ์บทความวิชาการและบทความวิจัย

1. **บทความวิชาการ** คือ บทความที่นำเสนอบทวิเคราะห์ วิจารณ์ และสังเคราะห์ความรู้ ระเบียบวิธี วัตถุประสงค์ และแนวทางการแก้ปัญหาที่แสดงถึงกรอบทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง บทความควรกล่าวถึงทฤษฎีที่มีอยู่หรือ

ทฤษฎีใหม่ โดยอ้างอิงความคิดเห็นจากนักวิชาการที่มีความน่าเชื่อถือ มีความเป็นกลาง และมีส่วนช่วยพัฒนาความรู้ในสาขาภาษาและภาษาศาสตร์ วรรณกรรมและทฤษฎีวรรณคดี การสื่อสาร วัฒนธรรมศึกษา ศาสนศึกษา และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ความยาวไม่เกิน 8,000 คำ (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง)

2. บทความวิจัย คือ บทความที่นำเสนองานวิจัยซึ่งแสดงถึงความคิดริเริ่มและมีความเกี่ยวข้องกับสาขาภาษาและภาษาศาสตร์ วรรณกรรมและทฤษฎีวรรณคดี การสื่อสาร วัฒนธรรมศึกษา ศาสนศึกษา และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ต้องมีเนื้อหาชัดเจน กระชับ แปลกใหม่ มีโครงสร้างที่ดี และมีการอภิปรายผลการวิจัยโดยสรุป ความยาวไม่เกิน 8,000 คำ (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง)

กำหนดการออกเผยแพร่

วารสารออกเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

วารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษายึดถือระเบียบของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI หรือ Thai-Journal Citation Index Centre) อย่างเคร่งครัด บทความแต่ละบทความมีกระบวนการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง แบบไม่เปิดเผยชื่อผู้นิพนธ์และชื่อผู้ทรงคุณวุฒิให้แก่กันทราบ (Double – Blind Peer Review)

การใช้ภาษา

วารสารเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมุ่งเน้นหัวข้อที่อยู่ในขอบเขตของวารสาร และเป็นไปตามมาตรฐานการเขียนเชิงวิชาการ

ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์

วารสารเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์หลังจากบทความได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ (Accepted) แล้วเท่านั้น โดยเก็บเพียงครั้งเดียวต่อบทความ ทั้งนี้ วารสารจะออกใบเสร็จรับเงินจากมหาวิทยาลัยให้แก่ผู้ส่งบทความทุกท่าน อัตราค่าธรรมเนียมดังนี้

1. บทความวิชาการ: 3,000 บาท (สามพันบาทถ้วน) ต่อ 1 บทความ
2. บทความวิจัย: 4,000 บาท (สี่พันบาทถ้วน) ต่อ 1 บทความ

หมายเหตุ:

- กรุณาชำระค่าธรรมเนียมหลังจากได้รับอีเมลให้ชำระเงินจากวารสารแล้วเท่านั้น
- ชำระค่าธรรมเนียมผ่านบัญชีธนาคารทหารไทยธนชาติ (ttb) เลขที่บัญชี 231-2-91026-4

ชื่อบัญชีวารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา มจร เพียงบัญชีเดียวเท่านั้น

- ค่าธรรมเนียมดังกล่าวไม่สามารถขอคืนได้ในทุกกรณี

นโยบายการเข้าถึงบทความอย่างเสรี

วารสารนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สามารถเข้าถึงบทความในกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในขอบเขตสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องได้แก่ ภาษาและภาษาศาสตร์ วรรณกรรมและทฤษฎีวรรณคดี การสื่อสาร วัฒนธรรมศึกษา ศาสนศึกษา และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเผยแพร่งานวิจัยแก่สาธารณชนในวงกว้าง ผู้สนใจทั่วไปสามารถเข้าถึงได้แบบเปิด ซึ่งหมายความว่าบทความที่ตีพิมพ์ทั้งหมดสามารถเปิดออนไลน์สำหรับทุกคนจากทุกที่ในโลกโดยไม่มีค่าใช้จ่าย

ความเป็นเจ้าของและการจัดการ

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นเจ้าของวารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา วารสารได้รับการสนับสนุนบางส่วนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กระบวนการและการกำกับดูแลของวารสารสามารถทำได้ผ่านแหล่งเงินทุนที่หลากหลาย การสนับสนุนทางการเงินทั้งหมดทำให้วารสารสามารถรักษามาตรฐานการตีพิมพ์ในระดับสูง โดยผ่านกระบวนการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้มงวด

ผู้จัดพิมพ์

วารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา เป็นวารสาร Peer-Reviewed อย่างเป็นทางการและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประเทศไทย

ลิขสิทธิ์และการอนุญาต

วารสารให้ความสำคัญกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์และการอนุญาตลิขสิทธิ์ เพื่อปกป้องสิทธิของผู้แต่งและเผยแพร่ได้อย่างเหมาะสม นโยบายขึ้นอยู่กับความเปิดกว้าง การเข้าถึง และการระบุแหล่งที่มา ผู้เขียนเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ของตน และบทความต่าง ๆ ได้รับการตีพิมพ์ภายใต้ Creative Commons Attribution License (CC BY) ซึ่งอนุญาตให้มีการแบ่งปัน ดัดแปลง และแสดงที่มาที่สมเหตุสมผล ผู้เขียนสมควรที่จะเผยแพร่ภายใต้ใบอนุญาต CC BY ซึ่งอนุญาตให้ใช้ซ้ำและแจกจ่ายในวงกว้าง วารสารสนับสนุนการโพสต์บทความเกี่ยวกับแหล่งเก็บข้อมูลของบุคคลที่สาม โดยแนบกับข้อจำกัดด้านสถาบันและเงินทุน หลักเกณฑ์ของผู้เขียนอธิบายถึงข้อกำหนดด้านลิขสิทธิ์และใบอนุญาต โดยมอบหมายให้ผู้เขียนมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิและการผูกพันของตน นโยบายดังกล่าวกำหนดขอบเขตของการทำงานร่วมกัน การเปิดกว้าง และการแบ่งปันที่รับผิดชอบ ผู้เขียนที่ทำการแก้ไขและชุมชนการวิจัย ในขณะเดียวกันก็รักษาสีในทรัพย์สินทางปัญญา

แหล่งรายได้

วารสารได้รับการสนับสนุนงบประมาณบางส่วนจากหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์จากผู้ส่งบทความ

นโยบายการโฆษณา

วารสารได้พยายามเข้าถึงนักวิชาการและประชาชนทั่วไปอย่างเข้มข้นเพื่อเพิ่มชื่อเสียงและการยอมรับอย่างต่อเนื่อง วารสารรักษาความโปร่งใส ตลอดทั้งนโยบายการโฆษณามีการดำเนินกิจกรรมการโฆษณาที่เกี่ยวข้องและเหมาะสม เช่น การเข้าร่วมการประชุมวิชาการ กิจกรรมทางการศึกษา สถาบันวิจัย และสถาบันการศึกษา อีกทั้ง วารสารยังเสนอตัวเองเป็นวารสารพันธมิตรของการประชุมที่เกี่ยวข้อง และไม่มีพันธมิตรโฆษณาของเรารายใดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกองบรรณาธิการ เพื่อรับประกันคุณภาพของบทความโดยบรรณาธิการของวารสารจะตรวจสอบให้แน่ใจเสมอว่าการส่งผลงานทุกครั้งจะต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นมาตรฐานและยุติธรรม วารสารให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อจริยธรรมและความเป็นมืออาชีพ โดยรักษามาตรฐานการตีพิมพ์สูงสุด

กลยุทธ์การตลาด

วารสารใช้แนวทางการตลาดทางตรงผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น อีเมล หน้า Facebook อย่างเป็นทางการ และเว็บไซต์ ThaiJo เพื่ออำนวยความสะดวกและเผยแพร่ข้อมูลของวารสาร โดยยังคงยึดมั่นในมาตรฐานด้านจริยธรรม วารสารมีการติดต่อกับนักวิจัยและนักวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้องโดยตรง เพื่อให้มั่นใจว่ามีการสื่อสารที่ถูกต้อง ชัดเจน และครบถ้วนเกี่ยวกับพันธกิจและคุณลักษณะของวารสาร วารสารให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามกฎหมาย ความโปร่งใส การขอความยินยอม และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ มีการทบทวนและปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มั่นใจว่าการตลาดทางตรงดำเนินไปอย่างมีจริยธรรมและความรับผิดชอบ อันเป็นประโยชน์ต่อนักวิชาการ ส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการ และเผยแพร่ผลงานวิจัยอย่างมีเกียรติและโปร่งใส

กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการ:

พระมหามหาราตร ภูริสโร, ผศ.ดร.
pharadon.suw@mcu.ac.th

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ประเทศไทย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

ผศ. ดร.เชน นคร
chennakorn2556@gmail.com

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ประเทศไทย

กองบรรณาธิการ:

รศ. ดร.ชลอ รอดลอย
joe.arunee@gmail.com
รศ. ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง
kietsn@hotmail.com
รศ. ดร.ประเสริฐ รุณรา
runra.prasirt@gmail.com
รศ. ดร.อักรพนธ์ เนื้อไม้หอม
akkarapon.nm@bru.ac.th
ผศ. ดร.บุญเลิศ วิวรรณ
boonlert.w@ku.th
ผศ. ดร.วุธยา สืบเทพ
vuthaya30@gmail.com
ผศ. ดร.รุ่งอรุณ ไรจน์รัตนดำรง ไชยศรี
rungarun@g.swu.ac.th
ผศ. ดร.รัชดา ลาภใหญ่
ratchada.l@rsu.ac.th
ผศ. ดร.สมหวัง อินทร์ไชย
thaicru1@hotmail.com
ผศ. ดร.ชยานนท์ กุณฑลบุตร
chayanon.k@rmutp.ac.th
ผศ. ดร.อรสิริ วัฒนธรรม
onsiri1977@gmail.com

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประเทศไทย
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเทศไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ประเทศไทย
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ประเทศไทย
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประเทศไทย
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ประเทศไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ประเทศไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระ
นคร ประเทศไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ประเทศไทย

หัวหน้ากองจัดการวารสาร:

พระกิตติพงศ์ ฐานรตโน

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ประเทศไทย

กองจัดการวารสาร:

ดร.กิตติชัย สันทาลุนัย

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ประเทศไทย

สำนักงาน:

สำนักงานวารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา อาคารสมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสณมหาเถร) ชั้น 2 โซน เอ
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ที่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทร : 06-3176-2747

อีเมล : jlcs@mcu.ac.th

ABOUT THE JOURNAL

International Standard Serial Number

ISSN 3057-1138 (Online)

Aim and Scope

The Journal of Language and Culture Studies is a peer-reviewed academic journal dedicated to the dissemination of high-quality research articles and scholarly works in the fields of language and linguistics, literature and literary theory, communication, cultural studies, and religious studies, as well as other related areas in the humanities and social sciences. The journal aims to serve as an interdisciplinary platform for academics, researchers, and scholars, as well as interested readers, fostering the exchange of knowledge and contemporary perspectives that contribute to academic advancement and benefit society.

JLCS accepts submissions in the following areas:

Language and Linguistics: Language, language learning and teaching, language skills development, general linguistics, applied linguistics, sociolinguistics, psycholinguistics, corpus linguistics, translation studies, and discourse analysis.

Literature and Literary Theory: Classical literature, contemporary literature, comparative literature, literary criticism, cultural narratives, literature in contemporary media, and digital literature.

Communication: Interpersonal communication, intercultural communication, digital communication and social media, discourse analysis in media, and language use in cultural communication.

Cultural Studies: Cultural heritage, cultural preservation, cultural exchange, cultural identity, globalization and cultural change, digital culture, media culture, and cultural tourism.

Religious Studies: Beliefs, faith, philosophy, rituals, comparative religion, religion and culture, various dimensions of Buddhist studies, the dissemination of Buddhism, the role of religion in contemporary society, and religion in digital media.

Other Related Areas: Sub-subject areas within the humanities and social sciences that are relevant to language and cultural studies, such as education, history, and more.

Types of Published Articles

The journal accepts academic articles and research articles.

1. A **research article** presents original research that demonstrates innovation and relevance to the fields of language and linguistics, literature and literary theory, communication, cultural studies, religious studies, and other related areas. Research articles must be clear, concise, and novel, with a well-structured format and a concluding discussion of research findings. The length should not exceed 8,000 words (excluding references).

2. An **academic article** presents analysis, critique, and synthesis of knowledge, outlining the background, objectives, and approaches to problem-solving that demonstrate relevant theoretical frameworks. Articles should discuss existing or newly proposed theories supported by credible scholarly opinions, maintain neutrality, and contribute to the advancement of knowledge in the fields of language and linguistics, literature and literary theory, communication, cultural studies, religious studies, and other related areas. The length should not exceed 8,000 words (excluding references).

Publication Frequency

The Journal publishes six issues per year

Issue 1: January – March

Issue 2: April – June

Issue 3: July – September

Issue 4: October – December

Peer Review Policy

Journal of Language and Culture Studies strictly abides by the codes of the Thai-Journal Citation Index Centre (TCI) and undergoes an evaluation process by two expert reviewers through double-blind peer review.

Language Usage

The Journal accepts manuscripts in both Thai and English, focusing on subjects within its scope and adhering to academic writing standards.

Publication Fees

The journal charges a one-time publication fee only after a manuscript has been accepted for publication. Payment is required once per article, and an official receipt will be issued by the university for every submission. The publication fees are as follows:

1. Academic Articles: 3,000 Thai THB per article.
2. Research Articles: 4,000 Thai THB per article.

Note:

- Please make the payment only after receiving the payment request email from the journal.
- Payments must be made only to TMBThanachart Bank (ttb), Account No. 231-2-91026-4, Account Name: วารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา มจร. This is the sole official account for payment.
- Publication fees are non-refundable under any circumstances.

Free Access Policy

This journal aims to provide access to the areas of Humanities and Social Sciences and sub-subjects of language and linguistics, literature and literary theory, communication, cultural studies, religious studies, and other related areas. It seeks to disseminate research to a wide audience and is open to all interested readers, meaning that all published articles are freely available online to anyone, anywhere in the world.

Ownership and Management:

The Graduate Program, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, is the owner of the Journal of Language and Culture Studies. The process and governance of the journal can be achieved through a variety of funding sources. All financial support allows the journal to maintain a high standard of publication. All submissions undergo a rigorous review process by qualified experts.

Publisher

Journal of Language and Culture Studies is an official peer-reviewed journal and is supervised by the Graduate Program, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Copyright and Licensing

The journal prioritizes copyright protection and licensing to safeguard authors' rights and ensure appropriate dissemination. The policy emphasizes openness, accessibility, and source attribution. Authors retain copyright ownership of their work, and articles are published under the Creative Commons Attribution License (CC BY), allowing sharing, adaptation, and proper attribution. Authors are encouraged to publish under the CC BY license, permitting broad reuse, distribution, and adaptation with appropriate attribution. The journal supports posting articles in personal repositories, with institutional and funding constraints. Authors are responsible for explaining copyright terms and licenses, empowering them with knowledge of their rights and obligations. This policy delineates collaborative work boundaries, openness,

and shared responsibility, ensuring authors and research communities retain intellectual property rights.

Revenue Sources

The journal receives partial financial support from the Graduate Program, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, and publication fees from article submissions.

Advertising and Direct Marketing

The journal engages in direct marketing through various channels, including email, its official Facebook page, and the ThaiJo website, to facilitate communication and promote the journal while upholding the highest ethical standards. We directly connect with researchers and scholars in relevant areas to ensure accurate, clear, and comprehensive communication regarding the journal's mission and characteristics. The journal prioritizes compliance with legal requirements, transparency, informed consent, and the protection of personal data. Our practices are regularly reviewed and updated to maintain adherence to applicable regulations. We are committed to conducting direct marketing with integrity and responsibility—benefiting scholars, fostering academic collaboration, and disseminating distinguished research in a transparent manner.

Editorial Team

Editor-in-Chief:

Asst.Dr.Phamaha Pharadon Bhurissaro
pharadon.suw@mcu.ac.th

Faculty of Humanities,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Assistants:

Asst. Prof. Dr.Chen Nakorn
chennakorn2556@gmail.com

Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand

Editorial Board Members:

Assoc. Prof. Dr.Chalor Rodloy
joe.arunee@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, Krirk University, Thailand

Assoc. Prof. Dr.Kiettsak Suklueang
kietsn@hotmail.com

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Assoc. Prof. Dr.Prasirt Runra
runra.prasirt@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Thailand

Assoc. Prof. Dr.Akkarapon Nueamaihom
akkarapon.nm@bru.ac.th

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajbhat University, Thailand

Asst. Prof. Dr.Boonlert Wiwan
boonlert.w@ku.th

Faculty of Humanities, Kasetsart University, Thailand

Asst. Prof. Dr.Vuthaya Suebthep
vuthaya30@gmail.com

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

Asst. Prof. Dr.Rungarun Rojrattanadamrong
Chaisri
rungarun@g.swu.ac.th

Faculty of Education, Srinakharinwirot University,
Thailand

Asst. Prof. Dr.Rachada Lapyai
ratchada.l@rsu.ac.th

College of Liberal Arts, Rangsit University, Thailand

Asst. Prof. Dr.Somwang Inchai
thaicru1@hotmail.com

Faculty of Humanities and Social Sciences, Chaing Rai
Rajabhat University, Thailand

Asst. Prof. Dr.Chayanon Kunthonboot
chayanon.k@rmutp.ac.th

Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajamangala
University of Technology Phra Nakhon, Thailand

Asst. Prof. Dr.Onsiri Wimontham
onsiri1977@gmail.com

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

Head of Journal Manager Team:

Phra Kittipong Thanaratano

Faculty of Humanities,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Journal Manager Team:

Dr.Kittichai Santhalunai

Faculty of Humanities,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

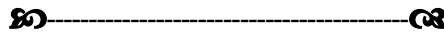
Office:

Office of Journal of Language and Culture Studies, Somdet Phra Buddhacharn (Kiew Uppasena Mahathera) Building, 2nd floor, Zone A, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 79 M.1, Lam Sai, Wang Noi, Phra Nakhon Si Ayutthaya, 13170

Tel. 06-3176-2747

Email: jlcs@mcu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษานี้เป็นปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน เมษายน - มิถุนายน พ.ศ. 2569 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Reviewer) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้วารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

พระมหาภราดร ฐิริสุสโร, ผศ.ดร.

บรรณาธิการวารสารภาษาและวัฒนธรรม

สารบัญ

เกี่ยวกับวารสาร	(ก)
กองบรรณาธิการ	(จ)
บทบรรณาธิการ	(ฐ)
สารบัญ	(๗)

บทความวิจัย

การศึกษาปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบการร้านเสื้อผ้าในตลาดนัดจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ณันท์นภัส แนนอุดร, รพีพรรณ พาระคร, สันติภูมิ ราชวิชา, ชนัญญา โสณวัฒน์	1-10
การสร้างเพศภาวะในนวนิยาย บุพเพสันนิวาส ของรอมแพง ชยาภรณ์ อ้อยรักษา, ภาณุภูมิ สุขเจริญ	11-24
PROGRAMMING STYLES AND CULTURAL IDENTITY IN HISTORICAL MUSEUM SHORT VIDEOS: A QUALITATIVE STUDY OF CHINA'S DIGITAL HERITAGE COMMUNICATION Xin Li, Sastra Laoakka and Chalermwong Thampichitsuek	25-34
การพัฒนาความสามารถอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบซิปปาโมเดล (CIPPA Model) โรงเรียนท่าศาลา จังหวัดเชียงใหม่ ณัฐปรกรณ์ ต๊ะปวน, ชัยนันท์ สีแก้ว, บุชบา มาระดี	35-47
DEVELOPING EFFECTIVE ORAL PRESENTATION STRATEGIES IN THE BUDDHIST MEDITATION COURSE TO ENHANCE ENGLISH SPEAKING SKILLS AMONG FOURTH-YEAR STUDENTS AT MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY, CHIANG MAI CAMPUS Phra Chanchai Thatinjan, Wisuttichai Chaiyasit, Samran Khansamrong	48-59
การสร้างอัตลักษณ์ชุมชนด้วยการสื่อสารซอฟต์แวร์ผ่านการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเขาควหา อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา เบญจรงค์ ธีระผลิกะ, เสริมศักดิ์ ขุนพล, จิณห์ชัญดา วิทยพันธ์ประชา	60-71
ลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนของนวนิยายแปลแนวเทพเซียน เรื่อง “จันทราอัสดง” Yan Wu, บุญเลิศ วิวรรณ	72-84

การวิเคราะห์เชิงจิตวิทยาภาษาศาสตร์ของคำพูดให้กำลังใจ เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา	85-96
๐๓ พระรัชชพล รุกขิโต (อัครัง), วีระกาญจน์ กนกกมลเสส, พระมหาสมชาย กิตติปัญญา (จันทร์หอม)	
EFFECTS OF THE DEEP DESIGN THINKING MODEL WITH CHATGPT ON WRITING SKILLS AND ANXIETY AMONG THAI EFL STUDENTS	97-109
๐๓ Napaporn Sitthichirawatthanakul, Sudkanung Naruponjirakul	
AN ANALYSIS OF WORD FORMATION PROCESSES IN THE OPPENHEIMER MOVIE SCRIPT	110-118
๐๓ Areeya Sompamit, Sukanya Kaowiwattanakul	
อัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญและกระบวนการประกอบสร้างพื้นที่สาธารณะในเทศกาลเจ๊ยะ ม่องโรง์ ม่อน เ็ง ราชบุรี	119-131
๐๓ น้ำผึ้ง พลัณนิล, บุญยวิทย์ เกษขุนทด, ภัทร์ชนกพรรณ อนุชาติไชย, วิทยา วัฒนเมธา	
บทความวิชาการ	
A LINGUISTIC ANALYSIS OF STATE EXPECTATIONS AND BUDDHIST ETHICS IN THAI ENGLISH CIVICS TEXTBOOKS: A MODALITY PERSPECTIVE	132-143
๐๓ Phra Thirathon Panupiboonwat	
การจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมประเพณีผีปู่ดำ บ้านไฮตาก อำเภอกูเรือ จังหวัดเลย	144-157
๐๓ ไทยโรจน์ พวงมณี, พรกมล ระหาญนอก, คชสิทธิ์ เจริญสุข, จีรภา คงสุข, สมฤทัย นาราศี	
การเรียนรู้ภาษาไทยกับการพัฒนาจรรยาวัชระ (Soft Skills) สำหรับนิสิตต่างประเทศ: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	158-165
๐๓ โกศล มาดี, กิตติพงศ์ มีสัด, พระมหาพวงศธร คลังสอน	
ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมเวียดนามในวรรณกรรมเรื่องปลายฤดูแห่งความงาม “Cuối Mùa Nhan Sắc”	166-180
๐๓ สาธิต ทรงทรัพย์, ปริญญญา ฉิมบรรเลง	

ภาคผนวก	181-183
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ	181-188
ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย	189-192
ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ	193-194
Sample of Original Research Article Preparation	195-198
Sample of Original Academic Article Preparation	199-200

การศึกษาปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบการร้านเสื้อผ้า
ในตลาดนัดจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
A STUDY OF PROBLEMS IN USING ENGLISH FOR COMMUNICATION AMONG CLOTHING
VENDORS AT CHATUCHAK WEEKEND MARKET, BANGKOK

นันทน์ภัส แนนอุดร, รพีพรรณ พาระคร, สันติภูมิ ราชวิชา, ชัญญา โสมณวัฒน์

Nannaphat Naenaudorn, Rapeepan Parakorn, Santipum Ratchwicha, Chanata Somanawattana

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Chandrakasem Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: santipumindy@hotmail.com

Received March 7, 2026

Revised April 9, 2026

Accepted April 12, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจปัญหาและอุปสรรคในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการร้านค้าในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและ 2) เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดนัดจตุจักร กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ประกอบการร้านขายเสื้อผ้าในตลาดนัดจตุจักร จำนวน 20 ร้าน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบการร้านขายเสื้อผ้าในตลาดนัดจตุจักร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการร้านค้านี้มีปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัญหาสำคัญเกี่ยวข้องกับการเรียบเรียงประโยคภาษาอังกฤษและข้อจำกัดด้านคำศัพท์สำหรับการขายสินค้า ขณะเดียวกัน ผู้ประกอบการมีความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในระดับมาก โดยเฉพาะการเรียนรู้ประโยคภาษาอังกฤษที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานการณ์การค้าขาย ทักษะการฟังและคำศัพท์เกี่ยวกับสินค้า

คำสำคัญ: ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร, ผู้ประกอบการร้านค้า, ตลาดนัดจตุจักร, ปัญหาการสื่อสาร

Abstract

This study aimed (1) to explore the problems and obstacles faced by clothing vendors when communicating in English with foreign tourists, and (2) to examine their English language skill development needs at Chatuchak Weekend Market. The sample consisted of 20 clothing vendors selected through purposive sampling. A survey design using a questionnaire was employed to assess the participants' communication difficulties and language development needs. The data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation.

The findings revealed that clothing vendors experienced moderate level of difficulty in using English for communication, particularly in sentence construction and limitations in vocabulary related to product sales. At the same time, the participants expressed a high

level of need for English language development, especially in listening skills, product-related vocabulary, and practical expressions for real-life sales situations.

Keywords: English communication, Clothing vendors, Chatuchak weekend market, Communication problems

บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นทักษะสำคัญที่มีบทบาทโดยตรงต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย เนื่องจากประเทศเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางสำคัญของนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก และจำนวนผู้เดินทางระหว่างประเทศมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องภายหลังการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก รายงานคาดการณ์ด้านการท่องเที่ยวระบุว่าประเทศไทยอาจต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติประมาณ 35–40 ล้านคนในปี ค.ศ. 2025 (Kasikorn Research Center, 2025) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผู้ให้บริการในภาคการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีความพร้อมด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจากหลากหลายประเทศและวัฒนธรรมโดยเฉพาะในบริบทของผู้ประกอบการรายย่อยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ เช่น ตลาดนัดจตุจักร เป็นต้น ซึ่งต้องใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารกับลูกค้าโดยตรง ในสถานการณ์จริง การมีทักษะภาษาอังกฤษที่เหมาะสมช่วยลดความคลาดเคลื่อนในการสื่อสาร เพิ่มความถูกต้องในการให้ข้อมูลสินค้าและบริการ และมีส่วนสำคัญต่อการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนเสริมสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว (Nation, 2022) ตลาดนัดจตุจักร กรุงเทพมหานคร เป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ที่สำคัญของประเทศไทย โดยมีร้านค้ากว่า 15,000 ร้าน และมีผู้เยี่ยมชมมากกว่า 200,000 คนต่อสัปดาห์ ซึ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติถือเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีสัดส่วนสำคัญ ตลาดแห่งนี้จึงเป็นพื้นที่ที่ผู้ประกอบการต้องมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าจากหลากหลายประเทศในสถานการณ์จริง เช่น การทักทายลูกค้า การนำเสนอสินค้า การอธิบายรายละเอียดของสินค้า การต่อรองราคา และการให้บริการทั่วไป (Chatuchak Market, 2025) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมาได้สะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบการจำนวนมากยังขาดทักษะภาษาอังกฤษที่จำเป็นต่อการสื่อสารเชิงบริการ โดยเฉพาะในด้านการใช้คำศัพท์ การสร้างประโยค การออกเสียง และความมั่นใจในการสื่อสารกับลูกค้าชาวต่างชาติ (ธนวิร์ พาพล, 2565) แม้ว่าจะมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการในตลาดนัดจตุจักรอยู่แล้ว แต่ส่วนใหญ่เน้นการประเมินทักษะภาษาในภาพรวม หรือศึกษาผู้ประกอบการในระดับทั่วไปของตลาด ขณะที่ยังขาดการศึกษาที่มุ่งเน้นเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าเสื้อผ้า และการใช้ภาษาอังกฤษในบริบทของการค้าขายจริงอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในมิติของการเชื่อมโยงระหว่าง “ปัญหาการใช้ภาษา” กับ “ความต้องการในการใช้ภาษาในสถานการณ์จริง” ซึ่งเป็นบริบทที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น การอธิบายสินค้า การโน้มน้าวใจลูกค้า และการตอบคำถามเฉพาะด้านสินค้า เป็นต้น (อมฤต จงเสถียร, 2567) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดภาษาอังกฤษเพื่อจุดมุ่งหมายเฉพาะ (English for Specific Purposes: ESP) เป็นกรอบหลักในการวิเคราะห์ เนื่องจากมุ่งเน้นการใช้ภาษาในบริบทวิชาชีพจริง (Hutchinson & Waters, 1987) ขณะที่แนวคิดสมรรถนะการสื่อสาร (Communicative Competence) ถูกใช้ในการอธิบายข้อจำกัดด้านไวยากรณ์และคำศัพท์ และแนวคิดกลยุทธ์การสื่อสาร (Communication Strategies) (Tarone, 1981; Faerch & Kasper, 1983) ถูกใช้ในการอธิบายพฤติกรรมและการแก้ปัญหาทางภาษาในการสื่อสาร โดยกรอบแนวคิดดังกล่าวถูกนำมาใช้ในการกำหนดตัวแปรและออกแบบข้อคำถามในแบบสอบถาม เพื่อให้สะท้อนสถานการณ์การใช้ภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการในบริบทจริงได้อย่างชัดเจน

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ โดยการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการร้านค้าเสื้อผ้าในตลาดนัดจตุจักรในบริบทการค้าขายจริง ซึ่งยังไม่ปรากฏอย่างชัดเจนในงานวิจัยที่ผ่านมา ผลการศึกษาจะนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษที่สามารถนำไปใช้ได้จริง

และสอดคล้องกับลักษณะงานของผู้ประกอบการ อันจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ และสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับผู้ประกอบการในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจปัญหาและอุปสรรคในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการร้านค้าในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ
2. เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดนัดจตุจักร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดนัดจตุจักร โดยรอบแนวคิดด้านสมรรถนะการสื่อสารและกลยุทธ์การสื่อสารถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบเครื่องมือวิจัย

1.ขอบเขตของการวิจัย

1) ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านขายเสื้อผ้าในตลาดนัดจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร จำนวน 50 ร้าน ซึ่งมีการจำหน่ายสินค้าให้แก่ลูกค้าทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ และมีการสื่อสารแบบเผชิญหน้ากับลูกค้าในกระบวนการขายสินค้า อาทิ การแนะนำสินค้า การอธิบายรายละเอียดสินค้า และการต่อรองราคา เป็นต้น

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านขายเสื้อผ้าในตลาดนัดจตุจักร จำนวน 20 ร้าน คัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ ได้แก่ ร้านค้าที่เปิดดำเนินการกิจการมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี เป็นร้านจำหน่ายเสื้อผ้าโดยเฉพาะ มีประสบการณ์ในการสื่อสารกับลูกค้าชาวต่างชาติ ผู้ประกอบการหรือผู้ขายเป็นผู้สื่อสารกับลูกค้าด้วยตนเอง และสมัครใจเข้าร่วมให้ข้อมูลในการวิจัย

2) ด้านเนื้อหา

การวิจัยมุ่งศึกษารูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบการร้านค้า รวมทั้งสำรวจปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติในสถานการณ์การค้าขายจริง

3) ด้านระยะเวลาดำเนินการ

การดำเนินการวิจัยดำเนินการในช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2568 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569

2. การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบการร้านขายเสื้อผ้าในตลาดนัดจตุจักร ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5-point Likert scale) โดยกำหนดระดับความคิดเห็นตั้งแต่ 1 = น้อยที่สุด ถึง 5 = มากที่สุด และกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย ดังนี้ 4.21–5.00 = มากที่สุด, 3.41–4.20 = มาก, 2.61–3.40 = ปานกลาง, 1.81–2.60 = น้อย และ 1.00–1.80 = น้อยที่สุด แบบสอบถามดังกล่าวได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ผลการประเมินพบว่าทุกรายการมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) พบว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 ซึ่งอยู่ในระดับดี

3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

- (1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและออกแบบเครื่องมือ
- (2) สร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม
- (3) ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง
- (4) ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลและนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ

4. การนำเสนอข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติได้แก่ SPSS และนำเสนอผลในรูปแบบตารางควบคู่กับคำอธิบาย เพื่อให้เห็นภาพรวมของปัญหาและความต้องการในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 85.00) และเพศชาย (ร้อยละ 15.00) โดยส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป รองลงมาคือช่วงอายุ 21–25 ปี ในด้านระดับการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 80.00) และต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 20.00) สำหรับประสบการณ์ในการค้าขาย พบว่าส่วนใหญ่มีประสบการณ์มากกว่า 6 ปี (ร้อยละ 50.00) รองลงมาคือ 1–3 ปี (ร้อยละ 35.00) และผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสื่อสารกับลูกค้าชาวต่างชาติ โดยมีการใช้ภาษาในการสื่อสารทุกวันหรือเป็นประจำ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เคยเรียนภาษาอังกฤษมาก่อน (ร้อยละ 85.00) และใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลักในการสื่อสารกับลูกค้าชาวต่างชาติ ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์ทั้งด้านการค้าขายและการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติในระดับหนึ่ง ซึ่งเหมาะสมต่อการนำมาศึกษาปัญหาและความต้องการในการใช้ภาษาอังกฤษในบริบทการค้าขายจริง

2. ผลการวิเคราะห์ปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบการร้านค้าบริเวณตลาดนัดจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดนัดจตุจักร แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบการร้านค้าบริเวณตลาดนัดจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

ปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษ	การแปรผล		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ปัญหาในการฟังภาษาอังกฤษจากนักท่องเที่ยว			
2. ปัญหาในการออกเสียงภาษาอังกฤษ			
3. คำศัพท์ภาษาอังกฤษไม่เพียงพอในการสื่อสารเพื่อขายสินค้า	2.80	0.77	ปานกลาง
4. รู้สึกไม่มั่นใจเมื่อพูดภาษาอังกฤษ	2.85	0.75	ปานกลาง
5. ไม่เข้าใจสำเนียงภาษาอังกฤษของนักท่องเที่ยว	2.95	1.05	ปานกลาง
6. ปัญหาในการอธิบายรายละเอียดสินค้าเป็นภาษาอังกฤษ	2.80	1.28	ปานกลาง
7. ปัญหาในการตอบคำถามของลูกค้าชาวต่างชาติ	2.85	0.88	ปานกลาง
8. ปัญหาในการต่อรองราคาภาษาอังกฤษ	2.45	1.05	น้อย
9. ไม่สามารถเรียบเรียงประโยคภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้อง	2.35	0.75	น้อย
10. ไม่กล้าพูดภาษาอังกฤษเพราะกลัวพูดผิด	2.00	1.06	น้อย
	3.10	1.07	ปานกลาง
	2.25	1.02	น้อย
รวมเฉลี่ย	2.64	1.02	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ประกอบการจำนวน 20 คน พบว่า ปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.64$, S.D. = 1.02) โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การเรียบเรียงประโยคภาษาอังกฤษไม่ถูกต้อง ($\bar{X} = 3.10$, S.D. = 1.07) รองลงมาคือ การมีคำศัพท์ไม่เพียงพอในการสื่อสารเพื่อขายสินค้า ($\bar{X} = 2.95$, S.D. = 1.05) รวมถึงปัญหาในการออกเสียงและการไม่เข้าใจสำเนียงของนักท่องเที่ยว ขณะที่ปัญหาเกี่ยวกับการอธิบายสินค้า การตอบคำถาม และการต่อรองราคาอยู่ในระดับน้อย ผลการศึกษานี้สะท้อนว่าผู้ประกอบการยังมีข้อจำกัดด้านการสร้างประโยคและการใช้คำศัพท์ในการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ที่มุ่งสำรวจปัญหาและอุปสรรคในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ร้านค้าบริเวณตลาดนัดจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

3. ผลการวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการร้านค้าบริเวณตลาดนัดจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการร้านค้าบริเวณตลาดนัดจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการร้านค้าบริเวณตลาดนัดจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

ความต้องการในการพัฒนาภาษาอังกฤษ	การแปรผล		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ต้องการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ			
2. ต้องการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ	3.85	1.31	มาก
3. ต้องการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้ในการค้าขาย	4.05	1.10	มาก
4. ต้องการเรียนรู้ประโยคภาษาอังกฤษที่ใช้จริง	3.95	1.15	มาก
5. ต้องการฝึกการสื่อสารจากสถานการณ์จำลอง	4.15	1.09	มาก
6. ต้องการสื่อหรือคู่มือภาษาอังกฤษสำหรับผู้ขาย	3.45	1.23	ปานกลาง
7. สนใจการเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านมือถือหรือแอปพลิเคชัน	3.35	1.14	ปานกลาง
8. ต้องการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเฉพาะด้านการขายสินค้าหรือการต่อรองราคาสินค้า	3.45	1.36	ปานกลาง
9. ต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับสินค้า	3.55	1.19	มาก
10. ต้องการฝึกพูดภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริง	3.65	1.19	มาก
	3.75	1.07	มาก
รวมเฉลี่ย	3.72	1.18	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้ประกอบการจำนวน 20 คนมีความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 1.18) โดยความต้องการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การเรียนรู้ประโยคภาษาอังกฤษที่ใช้ในสถานการณ์จริง ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 1.09) รองลงมาคือ การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 1.10) และการเพิ่มพูนคำศัพท์ที่ใช้ในการค้าขาย ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 1.15) ผลการศึกษานี้สะท้อนว่าผู้ประกอบการต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษที่สามารถนำไปใช้สื่อสารกับลูกค้าชาวต่างชาติได้จริงในบริบทการขายสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ที่มุ่งเสนอแนวทางในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดนัดจตุจักร

อภิปรายผล

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อสำรวจปัญหาและอุปสรรคในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการร้านค้าในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ผลการศึกษพบว่า ผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดนัดจตุจักรมีข้อจำกัดในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัญหาหลักเกี่ยวข้องกับการเรียบเรียงประโยคและการมีคำศัพท์ไม่เพียงพอสำหรับการสื่อสารในการขายสินค้า ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ประกอบการยังขาดความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในเชิงหน้าที่ (functional use) โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ต้องอธิบายสินค้าและตอบคำถามของลูกค้า ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของบริบทการค้าขาย เมื่อพิจารณาในมุมมองของภาษาอังกฤษเพื่อจุดมุ่งหมายเฉพาะ (ESP) จะเห็นได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นเพียงข้อจำกัดทางภาษาโดยทั่วไป แต่เป็นข้อจำกัดในการใช้ภาษาให้สอดคล้องกับบริบทอาชีพ กล่าวคือผู้ประกอบการไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารข้อมูลสินค้า เกรงการต่อรอง หรือสร้างความเข้าใจร่วมกับ

ลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hutchinson and Waters (1987) ที่เน้นว่าการเรียนภาษาในบริบทเฉพาะต้องตอบสนองต่อความต้องการในการใช้งานจริง ในขณะเดียวกัน ผู้ประกอบการบางส่วนยังใช้วิธีการสื่อสารทดแทน เช่น การใช้คำศัพท์พื้นฐานหรือภาษาท่าทาง เพื่อช่วยให้การสื่อสารดำเนินต่อไปได้ แม้จะมีข้อจำกัดทางภาษา ลักษณะดังกล่าวสะท้อนการใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อชดเชยข้อจำกัดทางภาษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Faerch and Kasper (1983) และ Dörnyei and Scott (1997) อย่างไรก็ตาม การพึ่งพากลยุทธ์ดังกล่าวอาจช่วยให้การสื่อสารเกิดขึ้นได้ในระดับพื้นฐาน แต่ยังไม่เพียงพอสำหรับการสื่อสารเชิงลึกในบริบทการค้าขาย ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานปิยะภรณ์ บุญช่วยรอด (2568) ที่ชี้ว่าการใช้ภาษาอังกฤษในบริบทการท่องเที่ยวควรเน้นการสื่อสารเฉพาะสถานการณ์ อย่างไรก็ตาม การศึกษารุ่นนี้แตกต่างจากงานเดิมตรงที่มุ่งวิเคราะห์ในบริบทของ “การค้าขายจริง” และกลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าเสื้อผ้าโดยเฉพาะ ซึ่งมีลักษณะการใช้ภาษาที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดนัดจตุจักร พบว่า ผู้ประกอบการมีความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านประโยคภาษาอังกฤษที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในการค้าขาย ทักษะการฟัง และคำศัพท์เกี่ยวกับสินค้า ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับ “ภาษาเพื่อการใช้งานจริง” มากกว่าความรู้ทางภาษาในเชิงทฤษฎี เมื่อพิจารณาในกรอบแนวคิดภาษาอังกฤษเพื่อจุดมุ่งหมายเฉพาะ (ESP) จะเห็นได้ว่าความต้องการดังกล่าวสอดคล้องกับลักษณะของการเรียนภาษาที่มุ่งเน้นการใช้ภาษาให้เหมาะสมกับบริบทอาชีพ (Hutchinson & Waters, 1987) กล่าวคือ ผู้ประกอบการต้องการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์การค้าขายจริง เช่น การแนะนำสินค้า การอธิบายรายละเอียด และการตอบคำถามของลูกค้า มากกว่าการเรียนรู้โครงสร้างภาษาโดยทั่วไป ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานของผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของภัชญาภา ทองใส และคมสิทธิ สิริธิประการ (2562) ซึ่งพบว่าผู้ประกอบการในธุรกิจท้องถิ่นยังมีข้อจำกัดด้านทักษะการฟังและการพูดเป็นสำคัญ และแนวทางในการพัฒนาที่เหมาะสม ได้แก่ การเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัลและการอบรมทักษะภาษาอังกฤษจากสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม การศึกษารุ่นนี้แสดงให้เห็นเพิ่มเติมว่า ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับ “ประโยคสำเร็จรูปที่ใช้ได้จริง” ในสถานการณ์ขายสินค้า ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการในระดับปฏิบัติ (practical needs) อย่างชัดเจน

โดยภาพรวม ผลการศึกษาส่งเสริมให้เห็นว่า ผู้ประกอบการยังมีข้อจำกัดในการใช้ภาษาอังกฤษในบริบทการค้าขายจริง โดยเฉพาะด้านการเรียบเรียงประโยค การใช้คำศัพท์ และการฟังสำเนียงของนักท่องเที่ยวต่างชาติ แม้ว่าผู้ประกอบการบางส่วนจะสามารถใช้วิธีการสื่อสารพื้นฐาน เช่น การใช้คำศัพท์ง่าย ๆ ภาษาท่าทาง หรือการชี้สินค้า เพื่อช่วยให้การสื่อสารดำเนินไปได้ แต่แนวทางดังกล่าวยังไม่เพียงพอสำหรับการสื่อสารเชิงลึกในสถานการณ์การค้าขาย ในขณะเดียวกัน ความต้องการของผู้ประกอบการที่มุ่งเน้นการใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริงสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษควรเน้นรูปแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทการใช้งาน โดยเฉพาะประโยคและคำศัพท์ที่สามารถนำไปใช้ได้ทันทีในการค้าขาย ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจที่สอดคล้องกับบริบทของตลาดท่องเที่ยวได้

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดนัดจตุจักรสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้เป็นโมเดลการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการค้าขาย ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

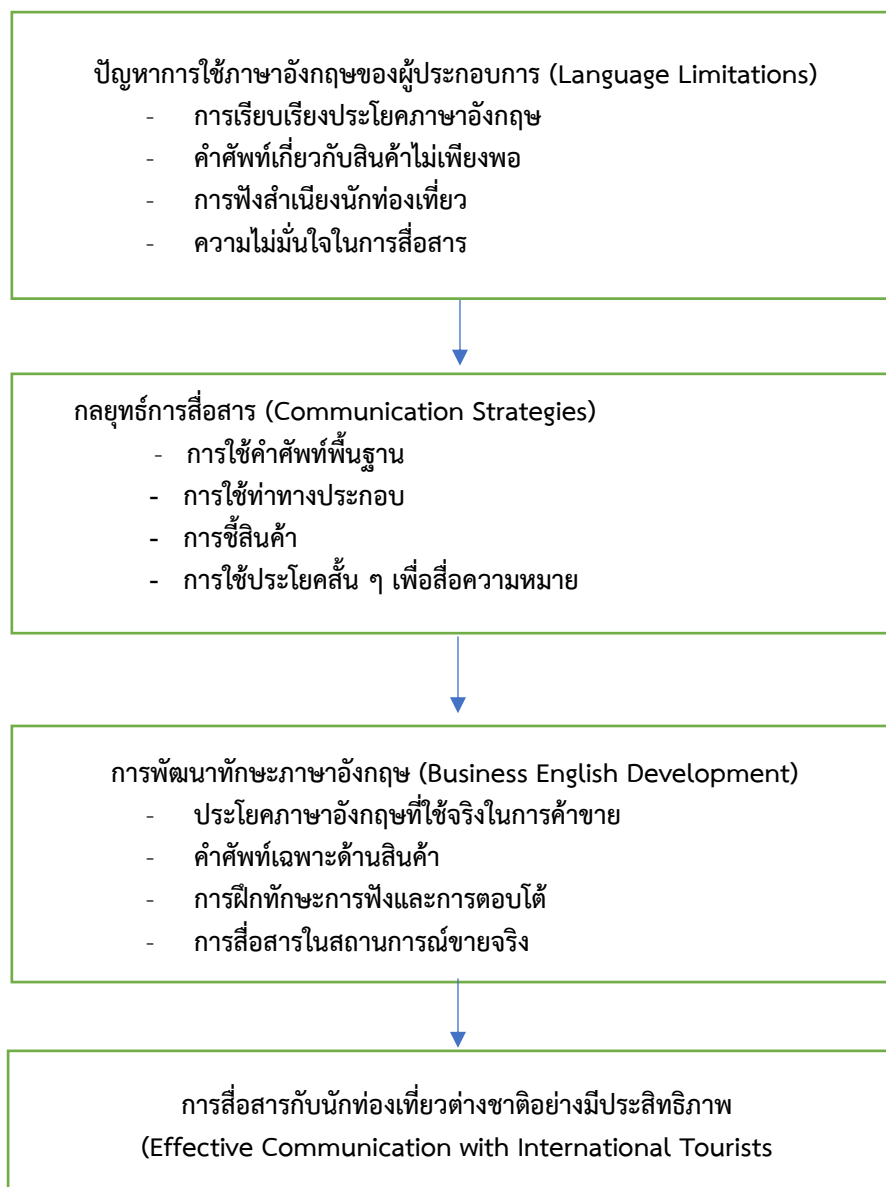
(1) ปัญหาการใช้ภาษา (Language Limitations) เช่น การเรียงประโยค คำศัพท์ไม่เพียงพอ การฟังสำเนียงต่างชาติ และความไม่มั่นใจในการสื่อสาร เป็นต้น

(2) กลยุทธ์การสื่อสาร (Communication Strategies) เช่น การใช้คำศัพท์พื้นฐาน การใช้ท่าทาง หรือการชี้สินค้า เพื่อช่วยให้การสื่อสารดำเนินไปได้

(3) แนวทางการพัฒนาทักษะภาษา (Business-Oriented English Development) ซึ่งเน้นการเรียนรู้ประโยคภาษาอังกฤษที่ใช้จริงในการค้าขาย การพัฒนาทักษะการฟัง และคำศัพท์เฉพาะด้านสินค้า

จากผลดังกล่าว ผู้วิจัยได้พัฒนาเป็นแนวคิด “โมเดลการสื่อสารภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการตลาดนัดจตุจักร” (Chatuchak Market English Communication Model) (CMEC Model) ดังภาพที่ 1 ที่สะท้อนในเรื่องของปัญหาในการใช้ภาษา กลยุทธ์การสื่อสารและแนวทางการพัฒนาทักษะทางภาษา

โมเดลการสื่อสารภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการตลาดนัดจตุจักร

ภาพที่ 1 โมเดลการสื่อสารภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการตลาดนัดจตุจักร

โมเดลนี้สามารถอธิบายได้ในลักษณะของกรอบ Input-Process-Output อย่างชัดเจน โดย “ข้อจำกัดทางภาษา” ทำหน้าที่เป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาในการสื่อสารของผู้ประกอบการ ขณะที่ “กลยุทธ์การสื่อสาร” และ “การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการค้าขาย” ทำหน้าที่เป็นกระบวนการที่ช่วยให้การสื่อสารดำเนินต่อไปได้และพัฒนาให้ดีขึ้นในระยะยาว จนในที่สุดนำไปสู่ผลลัพธ์ คือ การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์การค้าขายจริง ในเชิงแนวคิด โมเดลนี้ต่อยอดมาจากแนวคิดภาษาอังกฤษเพื่อจุดมุ่งหมายเฉพาะ (ESP) ที่ให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาในบริบทจริง ร่วมกับแนวคิดกลยุทธ์การสื่อสารซึ่งช่วยอธิบายวิธีที่ผู้ใช้ภาษาแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และแนวคิดสมรรถนะการสื่อสารที่มุ่งอธิบายผลลัพธ์ของการใช้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ จุดสำคัญของโมเดลนี้คือการนำแนวคิดเหล่านี้มาเชื่อมโยงเข้าด้วยกันให้เห็นเป็นกระบวนการเดียวที่ต่อเนื่องกัน เมื่อเปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดเดิม จะเห็นว่าโมเดลนี้ไม่ได้มองเพียงการวิเคราะห์ความต้องการหรือผลลัพธ์ของการเรียนภาษาเท่านั้น แต่ให้ความสำคัญกับ “กลยุทธ์การสื่อสาร” ในฐานะตัวเชื่อมระหว่างปัญหาและการพัฒนา กล่าวคือ สิ่งที่ผู้ประกอบการใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์จริง สามารถนำไปต่อยอดเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะภาษาได้ โมเดลนี้จึงช่วยอธิบายภาพรวมของการสื่อสารในบริบทการค้าขายได้ชัดเจนและใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงมากขึ้น ดังนั้น โมเดล CMEC จึงแตกต่างจากกรอบแนวคิดเดิมตรงที่ให้ความสำคัญกับ “กลยุทธ์การสื่อสาร” ในฐานะตัวเชื่อมสำคัญระหว่างข้อจำกัดทางภาษาและการพัฒนาทักษะภาษา กล่าวคือ สิ่งที่ผู้ประกอบการใช้ในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในสถานการณ์จริง ไม่ได้เป็นเพียงวิธีการช่วยให้สื่อสารได้เท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปต่อยอดเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะภาษาได้อย่างเป็นระบบ แนวคิดนี้ช่วยให้มองเห็นกระบวนการสื่อสารได้ครบตั้งแต่จุดเริ่มต้นของปัญหา ไปจนถึงวิธีการจัดการ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงในการสื่อสารกับลูกค้า

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดนัดจตุจักรมีข้อจำกัดในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านการเรียบเรียงประโยค การใช้คำศัพท์เกี่ยวกับสินค้า และการฟังสำเนียงของนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการยังสามารถใช้วิธีการสื่อสารพื้นฐาน เช่น การใช้คำศัพท์ง่าย ๆ ท่าทาง หรือการชี้สินค้า เพื่อช่วยให้การสื่อสารดำเนินไปได้ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการยังมีความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในระดับมาก โดยเฉพาะประโยคภาษาอังกฤษที่ใช้ได้จริงในการค้าขาย การฟัง และคำศัพท์เฉพาะด้านสินค้า จากผลการศึกษาจึงนำไปสู่การสังเคราะห์เป็นแนวคิดโมเดลการสื่อสารภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการตลาดนัดจตุจักร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษที่สอดคล้องกับบริบทการค้าขายจริงกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาผู้ประกอบการควรสนับสนุนการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษสำหรับผู้ค้าขายในแหล่งท่องเที่ยว โดยจัดอบรมหรือกิจกรรมที่เน้นการใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์การค้าขายจริงโดยเนื้อหาการอบรมควรเน้นประโยคภาษาอังกฤษที่ใช้จริงในการขายสินค้า คำศัพท์เฉพาะด้านสินค้า และการฝึกฟังสำเนียงนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาที่พบจากผลการวิจัย

2) ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชันแปลภาษา หรือเครื่องมือดิจิทัลที่ช่วยสนับสนุนการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อลดข้อจำกัดด้านภาษาและเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับผู้ประกอบการ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ผู้ประกอบการควรได้รับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษผ่านหลักสูตรระยะสั้นที่เน้นการใช้งานจริง โดยเฉพาะการใช้ประโยคในการขายสินค้า การตอบคำถามลูกค้า และคำศัพท์เฉพาะด้านสินค้า เช่น วัสดุ

ขนาด สี และราคา ควบคู่กับการฝึกฟังสำเนียงของนักท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในสถานการณ์จริง

2) การใช้เครื่องมือช่วยสื่อสาร เช่น แอปพลิเคชันแปลภาษา หรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง อาจช่วยให้การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นไปได้อย่างสะดวกและลดความคลาดเคลื่อนในการให้ข้อมูลสินค้า

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) การศึกษาครั้งต่อไปอาจมุ่งศึกษาประสิทธิผลของการใช้แอปพลิเคชันแปลภาษา หรือเครื่องมือที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อสนับสนุนการสื่อสารระหว่างผู้ประกอบการกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

2) ควรมีการพัฒนาและทดลองใช้หลักสูตรภาษาอังกฤษเฉพาะด้านการค้าขายที่เน้นสถานการณ์จริงในตลาดท่องเที่ยว และประเมินผลว่าหลักสูตรดังกล่าวสามารถช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้ประกอบการได้มากน้อยเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

- ปิยะภรณ์ บุญช่วยรอด. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่ออุปสรรคในการสื่อสารภาษาอังกฤษของผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของประเทศไทย: อิทธิพลของวัตถุประสงค์เฉพาะในการสื่อสาร. วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 8(2), 136–155.
- ภัญญาภา ทองใส และ คมสิทธิ์ สิทธิประการ. (2562). ปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับธุรกิจเพื่อการท่องเที่ยวท้องถิ่น อำเภอยะนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารราชพฤกษ์, 17(3), 129-136.
- รณวีร์ พาพล. (2565). การพัฒนาชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในพื้นที่น้ำพุร้อน ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารนิสิตวัง, 24(2), 109-119.
- อมฤต จงเสถียร. (2567). แนวทางการส่งเสริมการสื่อสารในยุคดิจิทัลเพื่อการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาตลาดน้ำบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Chatuchak Market. (2025). About Chatuchak Market. Retrieved January 9, 2569, from <https://www.chatuchakmarket.org/about/>
- Dörnyei, Z. & Scott, M. L. (1997). Communication strategies in a second language: Definitions and taxonomies. *Language Learning*, 47(1), 173–210.
- Færch, C. & Kasper, G. (1983). *Strategies in interlanguage communication*. London: Longman.
- Hutchinson, T., & Waters, A. (1987). *English for specific purposes: A learning-centred approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kasikorn Research Center. (2025). Tourism industry outlook. Retrieved January 9, 2569, from <https://www.kasikornresearch.com/en/analysis/k-econ/business/Pages/Tourism-CIS3545-KR-16-01-2025.aspx>
- Nation, I. S. P. (2022). *Learning vocabulary in another language* (3rd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Tarone, E. (1981). Some thoughts on the notion of communication strategy. *TESOL Quarterly*, 15(3), 285–295.

การสร้างเพศภาวะในนวนิยาย บุพเพสันนิวาส ของรอมแพง

THE CONSTRUCTION OF GENDER IN THE NOVEL BUPPHESANNIVAS BY ROMPAENG

ชยาภรณ์ อ้อยรักษา, ภาคภูมิ สุขเจริญ

Chayaporn Aoyraksa, Pakpoom Sookcharoen

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University

Corresponding Author E-mail: Chayaporna66@nu.ac.th, Pakpooms@nu.ac.th

Received December 19, 2025

Revised March 9, 2026

Accepted March 18, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการสร้างเพศภาวะในนวนิยาย บุพเพสันนิวาส ของรอมแพง โดยมุ่งเน้นวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางเพศกับโครงสร้างชนชั้นทางสังคม ผ่านการวิเคราะห์ตัวบท ภายใต้กรอบแนวคิดเพศภาวะ ทฤษฎีสตรีนิยม และแนวคิดปิตาธิปไตย โดยแบ่งเป็นตามลักษณะเพศชายและเพศหญิงในชนชั้นมูลนาย กับชนชั้นไพร่ทาส

ผลการวิจัยพบว่า 1) เพศภาวะความเป็นชายในชนชั้นมูลนาย พบความเป็นชายในฐานะเสาหลักแห่งแผ่นดิน ขณะเดียวกันก็ต้องดำรงฐานะเจ้าแห่งเรือน อีกทั้งรวมถึงฐานะผู้เอาตัวรอดในสังคมศักดินา และท้ายที่สุดคือด้านมืดแห่งอำนาจ ความรุนแรงและการอ้างสถานะ 2) เพศภาวะความเป็นหญิงในชนชั้นมูลนาย พบความเป็นหญิงในฐานะภาพพิมพ์แห่งกุลสตรีความเป็นหญิง นอกจากนี้ยังพบการต่อรองเชิงเพศภาวะ 3) เพศภาวะความเป็นชายในชนชั้นไพร่ทาส พบความเป็นชายในฐานะผู้รับใช้และยอมจำนน โดยปรากฏชัดในฐานะแรงงานและผู้ได้บังคับบัญชา อีกทั้งยังรวมถึงในฐานะผู้พิทักษ์ภายใต้คำสั่ง และท้ายที่สุดคือในฐานะผู้จงรักภักดีและพร้อมเสียสละ และ 4) เพศภาวะความเป็นหญิงในชนชั้นไพร่ทาส พบความเป็นหญิงของไพร่ ซึ่งปรากฏในฐานะถูกจำกัดภายใต้กรอบชนชั้น และดำเนินไปในฐานะแรงงานสาธารณะและเสรีภาพอันเจ็บปวด ส่วนความเป็นหญิงของทาสนั้นสะท้อนผ่านในฐานะของผู้รับใช้ อีกทั้งในฐานะของผู้ภักดี รวมถึงในฐานะของผู้แสดงออกทางอารมณ์ และท้ายที่สุดคือร่างกายในฐานะสัญลักษณ์ทางชนชั้น ดังนั้นเพศภาวะถูกประกอบสร้างผ่านปิตาธิปไตยและระบบชนชั้นที่ทับซ้อนกัน ส่งผลให้อำนาจทางเพศแปรผันตามสถานะ นวนิยายเรื่องนี้ไม่เพียงผลิตซ้ำระบอบสังคม แต่เป็นพื้นที่วาทกรรมให้ตัวละครต่อรองระหว่างแนวคิดสตรีนิยมกับจารีตดั้งเดิม สะท้อนว่าเพศภาวะมีความลื่นไหลและรื้อสร้างความหมายใหม่ได้

คำสำคัญ: เพศภาวะ, บุพเพสันนิวาส, รอมแพง, ไพร่ทาส, ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

Abstract

This research article aims to investigate the construction of gender in Bupphesannivas, a novel by Rompaeng, with a focus on analyzing the relationship between gender roles and social class structures through textual analysis. The study is conducted within the frameworks of gender studies, feminist theory, and patriarchy. The analysis is divided according to representations of masculinity and femininity within the noble class (mun nai) and the commoner and slave classes (phrai and that).

The findings reveal that: 1) masculinity within the noble class is constructed through the roles of men as pillars of the kingdom. At the same time, they are expected to maintain their status as heads of households. Masculinity is also represented through the role of

surviving within the feudal social system, and ultimately through the darker dimensions of power, violence, and status preservation. 2) Femininity within the noble class is constructed through the ideal image of the virtuous woman. In addition, forms of gender negotiation are also evident. 3) Masculinity within the commoner and slave classes is characterized by service and submission, clearly reflected in the roles of laborers and subordinates. It also appears through the role of protectors acting under orders and, ultimately, through loyalty and self-sacrifice. 4) Femininity within the commoner and slave classes is represented differently. Among commoners, femininity is constrained by class boundaries and expressed through public labor and painful freedom. Among slaves, femininity is reflected through the roles of servants, loyal followers, and emotional expressers, and ultimately through the body as a symbol of social class. The findings further indicate that gender is constructed through the intersection of patriarchy and overlapping class systems, resulting in gendered power relations that vary according to social status. The novel not only reproduces the existing social order but also functions as a discursive space in which characters negotiate between feminist ideas and traditional values. This reflects the fluid nature of gender and its capacity for continual reinterpretation and reconstruction.

Keywords: Gender, Bupphesannivas, Rompaeng, Commoner-slave class., Power relations

บทนำ

วรรณกรรมทำหน้าที่เสมือนกระจกเงาที่สะท้อนภาพชีวิต สังคม และวัฒนธรรมของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย โดยทำหน้าที่บันทึกเหตุการณ์และแฝงค่านิยมทางสังคมไว้อย่างแนบเนียน ดังที่ ตรีศิลป์ บุญขจร (2547) กล่าวว่า วรรณกรรมสัมพันธ์กับสังคมและสะท้อนประสบการณ์ชีวิตในยุคสมัยนั้น ๆ ไม่ว่าผู้เขียนจะจงใจหรือไม่ก็ตาม ในบริบทของวรรณกรรมไทยร่วมสมัย นวนิยายเรื่อง บุปผเส่นนิवास ที่ประพันธ์โดย รอมแพง ถือเป็นผลงานที่โดดเด่นและได้รับความนิยมน้อยอย่างแพร่หลาย ทั้งในแง่ความบันเทิงและบทบาทในการถ่ายทอดประวัติศาสตร์สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ความสำคัญของนวนิยายเรื่องนี้ไม่ได้หยุดอยู่เพียงการย้อนเวลาหาอดีต แต่เป็นการนำผู้อ่านไปสำรวจวิถีชีวิต ค่านิยม และโครงสร้างทางสังคมที่สลับซับซ้อนของกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน

การนำเสนอภาพแทนของตัวละครเอกเกศสุรางค์ หญิงสาวจากโลกสมัยใหม่ที่ย้อนเวลาไปอยู่ในร่างของกระแสดในสมัยอยุธยา ซึ่งเป็นสังคมที่มีโครงสร้างระบบมูลนายและระบบชนชั้นที่เข้มงวด การดำรงอยู่ของตัวละครนี้ท่ามกลางบริบทสังคมจารีต ได้เปิดเผยให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของบทบาทหน้าที่และความคาดหวังที่สังคมมีต่อเพศหญิงและเพศชายในแต่ละชนชั้นอย่างชัดเจน นวนิยายเรื่องนี้จึงเป็นพื้นที่สำคัญที่ฉายภาพให้เห็นกระบวนการประกอบสร้างความเป็นหญิงและความเป็นชาย ภายใต้เงื่อนไขทางวัฒนธรรมและกฎหมายตราสามดวงที่แตกต่างไปจากสังคมปัจจุบัน การศึกษาวิเคราะห์ตัวบทวรรณกรรมเรื่องนี้จึงช่วยให้เข้าใจพลวัตของบทบาททางเพศที่ถูกกำหนดโดยบริบทของยุคสมัยและสถานะทางสังคมได้อย่างลึกซึ้ง

ทั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจบริบทดังกล่าว การวิจัยนี้จึงนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาประกอบในการวิเคราะห์ ได้แก่ แนวคิดเพศสภาพ (Gender) ซึ่ง Scott (1998) อ้างถึงใน ดิษยพรรณ ศรีบุญเรือง (2563) และธัญญา สังขพันธานนท์ (2560) อธิบายว่าเป็นบทบาทและลักษณะความเป็นหญิงชายที่ถูกประกอบสร้างขึ้นโดยสังคมและวัฒนธรรม ไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ผนวกกับทฤษฎีสตรีนิยม (Feminism) ที่มุ่งเน้นการพิจารณาความสัมพันธ์เชิงอำนาจและความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศ และแนวคิดปิตาธิปไตย (Patriarchy) ตามทัศนะของ Walby (1990) อ้างถึงใน เมษชัย ใจสำราญ (2559) ซึ่งอธิบายถึงโครงสร้างสังคมที่เอื้ออำนาจให้เพศชายเป็นใหญ่และกำหนดบทบาทของสตรี การประยุกต์ใช้กรอบคิดเหล่านี้จะช่วยให้สามารถถอดความหมายและกลไกทางสังคมที่กำหนดบทบาททางเพศของตัวละครในเรื่องได้อย่างเป็นระบบ

ดังนั้น นวนิยายเรื่อง บุพเพสันนิวาส ของรอมแพง จึงถือเป็นกรณีศึกษาที่มีนัยสำคัญอย่างยิ่งในการพิจารณาวิเคราะห์การประกอบสร้างเพศภาวะที่เชื่อมโยงกับโครงสร้างอำนาจในบริบทสังคมไทยสมัยจารีต ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษากระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรมที่กำหนดบทบาทความเป็นหญิงและชาย ทั้งในกลุ่มชนชั้นมูลนายและชนชั้นไพร่ทาส ภายใต้พลวัตของอำนาจในระบอบศักดินาสหทัยอยุธยา การศึกษาวิจัยครั้งนี้ไม่ได้มุ่งนำเสนอเพียงภาพแทนทางประวัติศาสตร์ในเชิงพรรณนา แต่เป็นการเปิดพื้นที่ทางวิชาการเพื่อรื้อสร้างและทำความเข้าใจกลไกปิตาธิปไตยที่ทำงานสัมพันธ์กับระบบชนชั้นอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ในด้านวรรณกรรมวิจารณ์และเพศภาวะศึกษา โดยใช้ให้เห็นถึงความสามารถของนิยายร่วมสมัยในการทำหน้าที่เป็นพื้นที่ทางวาทกรรมเพื่อการต่อรองและรื้อสร้างความหมายทางเพศ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและพลวัตทางวัฒนธรรมในวงวิชาการต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการประกอบสร้างเพศภาวะในนวนิยาย บุพเพสันนิวาส ของรอมแพง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย (Research Design)

การวิจัยเรื่อง การประกอบสร้างเพศภาวะในนวนิยาย บุพเพสันนิวาส ของรอมแพง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) เพื่อศึกษาการประกอบสร้างเพศภาวะในวรรณกรรมผ่านบทบาทของตัวละคร ภาษา และโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ปรากฏในนวนิยาย

2. แหล่งข้อมูล (Data Sources) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) ข้อมูลขั้นต้น นวนิยายเรื่อง บุพเพสันนิวาส ประพันธ์โดย รอมแพง ซึ่งเป็นตัวบทหลักในการวิเคราะห์

2) ข้อมูลชั้นรอง เอกสารทางวิชาการ ตำรา บทความวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเอกสารทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับบริบทสังคมสมัยอยุธยา เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดและข้อมูลประกอบการอภิปรายผล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instruments)

เครื่องมือหลักในการวิจัย คือ กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการจัดระเบียบและตีความข้อมูลจากตัวบท ได้แก่ 1) แนวคิดเพศภาวะ (Gender) 2) แนวคิดปิตาธิปไตย (Patriarchy) และ 3) ทฤษฎีสตรีนิยม (Feminism) โดยใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์บทบาทของตัวละคร ภาษา และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ปรากฏในนวนิยาย

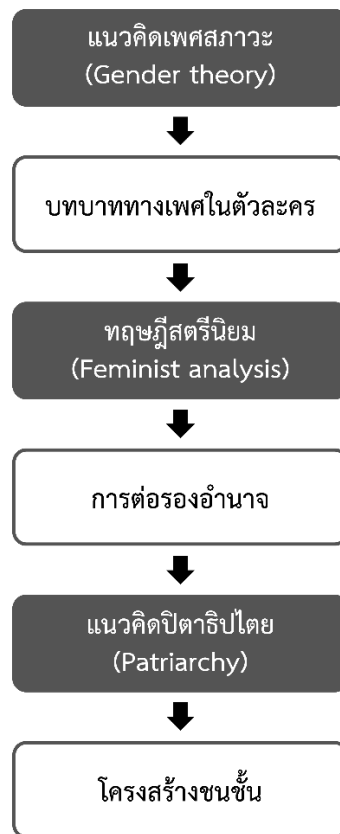
4. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 1) อ่านตัวบทนวนิยายอย่างละเอียดหลายรอบเพื่อทำความเข้าใจบริบทของเรื่อง
- 2) คัดเลือกข้อความ เหตุการณ์ และบทสนทนาที่เกี่ยวข้องกับบทบาททางเพศ
- 3) จำแนกข้อมูลตามหน่วยวิเคราะห์ ได้แก่ ระดับตัวละคร ระดับวาทกรรมและบทสนทนา และระดับโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม
- 4) จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามชนชั้นและเพศ ได้แก่ เพศภาวะชายชนชั้นมูลนาย เพศภาวะหญิงชนชั้นมูลนาย เพศภาวะชายชนชั้นไพร่ทาส และเพศภาวะหญิงชนชั้นไพร่ทาส
- 5) ตีความข้อมูลโดยใช้กรอบแนวคิดเพศภาวะ ปิตาธิปไตย และสตรีนิยม

5. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ดังนี้

- 1) การอ่านตัวบทซ้ำหลายครั้ง
- 2) การเปรียบเทียบข้อมูลกับเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง
- 3) การตีความข้อมูลตามกรอบทฤษฎีอย่างเป็นระบบ

6. การนำเสนอผลการวิจัย ผลการวิจัยนำเสนอในรูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยจัดหมวดหมู่ตามชนชั้นและเพศภาวะของตัวละคร พร้อมยกตัวอย่างข้อความจากตัวบทเพื่อสนับสนุนการตีความ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอในรูปแบบความเรียงโดยจำแนกตามชนชั้นทางสังคม ได้แก่ ชนชั้นมูลนายและชนชั้นไพร่ทาส ดังนี้

1. เพศภาวะในชนชั้นมูลนาย

1.1 เพศภาวะความเป็นชายในชนชั้นมูลนาย

ในบริบทสังคมอยุธยา ผู้กุมอำนาจหลักในชนชั้นมูลนายโดยเฉพาะบทบาทผู้นำหรือผู้ปกครองล้วนเป็นเพศชาย เพศภาวะความเป็นชายของชนชั้นมูลนายจึงถูกประกอบสร้างขึ้นบนฐานของโครงสร้างปิตาธิปไตย ดังที่สะท้อนผ่านตัวละครขุนนางในนวนิยายเรื่อง บุพเพสันนิวาส ดังนี้

1.1.1 ในฐานะเสาหลักแห่งแผ่นดิน บุรุษชนชั้นมูลนายถูกคาดหวังให้มี ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบต่อราชการ โดยต้องอุทิศตนเพื่อกิจของแผ่นดินและรักษาศักดิ์ศรีของชาติ ดังเช่นการที่ขุนศรีวิสารวาจาห่มเทเรียนภาษาต่างประเทศ ดังตัวบทที่ว่า

“กิจที่ข้าจักต้องทำนั้นเป็นกิจของแผ่นดิน หากมีสิ่งใดที่ทำเพื่อแผ่นดินได้ข้าจักทำเต็มที่ การเรียนภาษานั้นนอกจากจักทำให้บ้านเมืองเราได้เปิดหูเปิดตาแล้ว ข้าจักต้องเป็นตัวแทนชาวสยามที่พวกฝรั่งจักดูภูมิได้” (บุพเพสันนิวาส, 2562)

นอกจากนี้ ยังต้องมีความกล้าหาญและเสียสละในฐานะผู้พิทักษ์ ทั้งในมิติการเมืองที่กล้าสร้างความปั่นป่วนเพื่อต่อต้านการแสวงประโยชน์ของต่างชาติ และในมิติครอบครัวที่พร้อมเสี่ยงชีวิตเพื่อปกป้องคนรัก

อีกทั้งคุณค่าของชาวมุลนายยังผูกติดกับภูมิรู้และเกียรติยศ โดยเฉพาะความแตกฉานในภาษาและวรรณศิลป์ ซึ่งเป็นเครื่องมือแสดงสถานะทางปัญญาของชนชั้นปกครอง

1.1.2 ในฐานะเจ้าแห่งเรือน ในพื้นที่ส่วนตัวความเป็นชายถูกสถาปนาผ่านอำนาจในการปกครองอย่างเบ็ดเสร็จ ชาวมุลนายมีสิทธิขาดในการควบคุมภรรยา บ่าวไพร่ และบริวาร โดยใช้ภาษาที่ดูดีและเด็ดขาดเพื่อกดข่มและจัดระเบียบคนในปกครอง ดังเช่นเหตุการณ์ที่หมื่นสุนทรเทวากล่าวว่าบ่าวรับใช้ที่หาเสียงดังไว้อย่างดังปรากฏในตัวบท

“อีนกับอีนไ้มก็เยี่ยงกันอะอะดังกลองเพลพลอนทำให้ทุกผู้ตกอกตกใจไปด้วย มันนำลงหวายให้หนัก”
(บุพเพสันนิวาส, 2562)

พร้อมทั้งมีอำนาจในการจำกัดบทบาทและพื้นที่ของสตรีไม่ให้ก้าวล่วงงานราชการ ดังปรากฏ

“แม่การะเกดเพลานี้แม่ข้าไม่อยู่ หากงานราชการผู้หญิงไม่ควรอยู่ฟัง ออเจ้าจงเข้าหอนอนไปเถิดหนา”
(บุพเพสันนิวาส, 2562)

นอกจากนี้ยังต้องทำหน้าที่เป็น ผู้คุ้มครองที่รับผิดชอบความปลอดภัยของสมาชิกในครอบครัว และเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งและควบคุมอารมณ์ เพื่อเป็นที่พึ่งพิงอันมั่นคงให้แก่คนข้างหลัง

1.1.3 ในฐานะผู้เอาตัวรอดในสังคมศักดินา ความเป็นชายในสังคมอยุธยาถูกวัดจากความสามารถในการยืนหยัดและเอาตัวรอดท่ามกลางเกมการเมืองและการแข่งขันทางอำนาจ โดยสะท้อนผ่านเหตุการณ์ที่เกศสุรางค์ สนทนากับขุนศรีวิสารวาจา (หมื่นสุนทรเทวา) หลังจากที่เธอได้สัมผัสกับสภาพสังคมที่เต็มไปด้วยการชิงดีชิงเด่นและการแสวงหาอำนาจ ขุนศรีวิสารวาจาจึงได้ตอบกลับด้วยมุมมองของชายชนชั้นมุลนายที่เข้าใจสัจธรรมของระบบศักดินาอย่างลึกซึ้งว่า การมีชีวิตอยู่ไม่ใช่เรื่องของ การอดทน แต่คือการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดและการรักษาเกียรติยศ ซึ่งต้องอาศัยไหวพริบและความแข็งแกร่งเพื่อจะอยู่ “เหนือผู้อื่น” ดังปรากฏในตัวบทที่ว่า

“คุณพี่ ข้ากำลังคิดว่าที่นี่มีแต่การแก่งแย่งชิงดีกัน ช่างน่ากลัวจริง ๆ”

“มิว่าที่ใดก็ย่อมมีการแก่งแย่งชิงดีกันมิใช่เฉพาะที่นี่ดอกหนาเจ้า”

“แล้วเราต้องทนอยู่กับมันด้วยฤเจ้าคะ”

“มิใช่ต้องทน หากต้องอยู่ให้ได้ ทุกชีวิตย่อมแสวงหาการอยู่รอด แลหากจักอยู่ให้รอดก็ต้องเหนือผู้อื่น แลอย่าให้พลาดพลั้งเสียที”

(บุพเพสันนิวาส, 2562)

คำตอบดังกล่าวสะท้อนอุดมการณ์ของชาวมุลนายที่มองโลกตามความเป็นจริง ว่าในโครงสร้างสังคมที่มีลำดับชั้น ผู้ชายต้องมีความเข้มแข็งทางจิตใจและเข้าใจกลไกอำนาจ เพื่อพาตนเองและตระกูลให้รอดพ้นจากความล้มเหลว การ “อยู่ให้ได้” จึงเป็นนิยามของความเป็นชายที่ผูกติดกับความสำเร็จและชัยชนะเหนือผู้อื่น

1.1.4 ด้านมิติแห่งอำนาจ ระบบปิตาธิปไตยยังเผยให้เห็นด้านมิติของการใช้อำนาจและความรุนแรงเพื่อธำรงสถานะ เมื่อถูกท้าทายจากสตรี ดังกรณีที่พระยาวิไชยเอนทร์ใช้ความรุนแรงต่อภรรยาเพื่อยืนยันอำนาจเหนือกว่า ดังปรากฏ

พระยาวิไชยเอนทร์ตัวสั่นระริกเหวี่ยงมือพัดไปยังแก้มนวลแล้วยืนจ้องกำลังตาอยู่ตรงนั้น

(บุพเพสันนิวาส, 2562)

นอกจากนี้ ในส่วนของด้านมิติแห่งอำนาจ ยังรวมถึงการควบคุมสตรีในฐานะ “หน้าตา” หรือทรัพย์สินทางเกียรติยศที่ผู้ชายมีสิทธิกำหนดกะเกณฑ์พฤติกรรมอย่างเข้มงวดเพื่อรักษาภาพลักษณ์ของตนและวงศ์

ตระกูล ผู้หญิงจึงไม่ได้มีอิสระในเรื่องร่างกายหรือกิจการของตนเอง แต่เป็นสมบัติที่ต้องถูกควบคุมเพื่อไม่ให้ “ขายขี้หน้า” หรือนำความอับอายมาสู่ผู้ปกครองฝ่ายชาย ดังที่หมื่นสุนทรเทวาใช้อำนาจดำเนินและควบคุม กิจการของเกศสุรางค์อย่างรุนแรง ดังปรากฏในตัวอย่างว่า

“ออเจ้าเพิ่งออกนอกเรือน มิรู้วักกิริยาขม้ายชายตาของออเจ้าเป็นวิสัยฤพลอโผล่ หากก็มีบังควร กระทำ ผู้ใดเห็นเข้าจักเอาไปนินทาได้ว่าหลานคุณพ่อกิริยามิงาม เป็นหญิงหากขม้ายชายตาให้ผู้ชายไปถ้วนทั่ว จักพาขายขี้หน้ากันทั้งเรือน”

(บุพเพสันนิวาส, 2562)

อีกทั้งการใช้ภาษาเชิงอำนาจ ในการดำเนินและสั่งห้ามเพื่อกีดกันสตรีออกจากพื้นที่การตัดสินใจและ รักษาระเบียบวินัยภายในเรือน ดังตัวอย่างที่ว่า

“เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ผู้ใหญ่ควรหารือ มิใช่เรื่องที่ออเจ้าจักเอ่ยสอดขึ้นมา”

(บุพเพสันนิวาส, 2562)

จะเห็นได้ว่าการใช้ภาษาของตัวละครชายชนชั้นมูลนายสะท้อนให้เห็นว่าภาษา ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่ การสื่อสาร แต่เป็นปฏิบัติการทางอำนาจที่ใช้เพื่อวัตถุประสงค์สำคัญในการธำรงโครงสร้างสังคมปิตาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดพรหมแดนแห่งสิทธิและหน้าที่ โดยการใช้อำนาจการดำเนินและสั่งห้าม

1.2 เพศภาวะความเป็นหญิงในชนชั้นมูลนาย

เพศภาวะหญิงชนชั้นมูลนายในสมัยอยุธยาถูกประกอบสร้างขึ้นภายใต้โครงสร้างสังคมศักดินา และปิตาธิปไตย ซึ่งกำหนดบทบาท หน้าที่ และความคาดหวังที่แตกต่างจากหญิงชนชั้นแรงงานอย่างสิ้นเชิง โดยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1.2.1 ความเป็นหญิงในฐานะภาพพิมพ์แห่งกุลสตรี ในสังคมอยุธยาสตรีชนชั้นมูลนายถูก

คาดหวังให้ดำรงตนตามกรอบภาพพิมพ์แห่งกุลสตรี เพื่อรักษาเกียรติยศและหน้าตาของวงศ์ตระกูล สะท้อน ผ่าน 3 มิติหลัก ได้แก่

1) **แม่ศรีเรือนผู้ทรงอำนาจ** แม้กฎหมายจะให้อำนาจสามีเป็นใหญ่ แต่ในทางปฏิบัติ สตรีชนชั้นนี้ เช่น คุณหญิงจำปา คือผู้กุมอำนาจเบ็ดเสร็จในการบริหารจัดการเรือน มีสิทธิ์ขาดในการควบคุม ดูแลและลงทัณฑ์บ่าวไพร่ รวมถึงมีหน้าที่สืบทอดขนบธรรมเนียมและอบรมสั่งสอนกุลสตรีรุ่นหลังให้ เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่เหมาะสม ดังตัวอย่างที่ว่า

“หากออเจ้าจักเป็นคู่หมั้นพ่อเดชะก็จักต้องฝึกหัดกันใหม่ ต่อไปเมื่อออกเรือนกันไปออเจ้าจักได้เป็นแม่ เรือนที่มีทำให้พ่อเดชะต้องอับอาย”

(บุพเพสันนิวาส, 2562)

2) **ภาพแทนแห่งความงามและสถานะ** รูปลักษณ์ภายนอกไม่ใช่เรื่องส่วนตัว แต่เป็น หน้าที่ทางพิธีการ สตรีมูลนายต้องแต่งกายด้วยผ้าคุณภาพสูง สวมเครื่องประดับมีค่า และไว้ผมยาวเกล้ามวย เพื่อจำแนกความแตกต่างจากสตรีชนชั้นแรงงานและแสดงถึงบารมีของตระกูล ควบคู่ไปกับการรักษา กิจการมารยาทที่สำรวมและงดงาม เช่น แม่หญิงจันทร์วาด ดังที่ปรากฏในบท

แม่หญิงจันทร์วาดปิดปากหัวเราะขัน ก่อนจะค่อย ๆ ลุกจากที่นั่ง

(บุพเพสันนิวาส, 2562)

3) จิตใจที่เปี่ยมด้วยเมตตา ความอ่อนโยนและเมตตาเป็นคุณธรรมสำคัญที่ช่วยรักษาความสามัคคีในเรือน ซึ่งเกศสุรางค์ได้นำคุณธรรมข้อนี้มาขยายความใหม่ผ่านมุมมองสิทธิมนุษยชน เช่น การให้เกียรติบ่าวและการดูแลสุขอนามัย (การซื้อมุ้ง) ซึ่งทำทนายจาริตเดิมนั้นที่แบ่งแยกชนชั้น ดังปรากฏในบท

“ผู้ที่ทนายมุ้งคือเจ้านายแลพระภิกษุเท่านั้นเจ้าคะ ผ่านนั้นราคาสูงนัก บ่าวไม่มีเบี้ยซื้อดอกเจ้าคะ” เมื่อเกศสุรางค์ได้ยินก็เกิดปึ้งความคิดดี ๆ ขึ้นมา เพราะได้ข้ออ้างที่จะไปตลาดเพื่อซื้อมุ้งมาให้บ่าว นอกจากจะได้เที่ยวดูบรรยากาศของผู้คนสมัยนี้แล้วยังได้ตอบแทนสองบ่าวที่ดีต่อตนมากมาย

(บุพเพสันนิวาส, 2562)

1.2.2 การต่อรองเชิงเพศสภาวะ ตัวละครเกศสุรางค์ สะท้อนให้เห็นพลวัตของการต่อรองระหว่างความเป็นหญิงสมัยใหม่กับกรอบจาริตดั้งเดิม ผ่านกลยุทธ์สำคัญ ได้แก่

1) การยอมรับเพื่อสร้างสัมพันธ์ เกศสุรางค์เลือกที่จะไม่ปะทะโดยตรง แต่ใช้การปรับตัวเชิงกลยุทธ์ด้วยการฝึกฝนงานบ้านงานเรือนและปฏิบัติตามมารยาทกุลสตรี เพื่อสร้างความพึงพอใจและลดแรงต้านจากผู้อาวุโส ซึ่งผลลัพธ์ของการยอมรับในบทบาทดั้งเดิมกลับกลายเป็นสิ่งที่มอบพื้นที่แห่งอิสรภาพ ให้เธอสามารถใช้ชีวิตได้สะดวกขึ้น ดังตัวบท

เกศสุรางค์เองก็พยายามทำตัวให้เรียบร้อยสุดชีวิตทั้งชั้นยับปัดถักร้อย ทั้งช่วยดูแลบ้านเรือน คุ่มบ่าวทำกับข้าวกับปลา รวมไปถึงทำเมฆุรเสด็จเด็ดหมุกระทะพร้อมน้ำจิ้มสูตรแซบเอาใจคุณหญิงจำปาอย่างเต็มที่เพื่อว่าจะทำให้คุณหญิงจำปาใจอ่อนยอมปล่อยให้เธอได้เที่ยวอย่างอิสระเหมือนที่เคยเป็น

(บุพเพสันนิวาส, 2562)

2) การตั้งคำถามอย่างนุ่มนวล เมื่อเผชิญกับกฎเกณฑ์ที่ขัดแย้งกับความคิดสมัยใหม่ เกศสุรางค์เลือกที่จะไม่ปะทะหรือต่อต้านในทันที แต่ใช้วิธีการตั้งคำถามเพื่อหาพื้นที่ที่ต่อรองอย่างประนีประนอม เธอพยายามทำความเข้าใจขอบเขตของกฎระเบียบนั้นก่อนจะหาทางออกที่เหมาะสมกับตนเอง เช่น กรณีที่บ่าวเตือนเรื่องธรรมเนียมการพูดจากับผู้ใหญ่ ซึ่งขัดกับธรรมชาติของเธอที่ช่างซักถาม เธอจึงตั้งคำถามกลับอย่างสุื่อตรงว่า “แล้วถ้าสงสัยมาก ๆ อยากถามล่ะ” เมื่อได้รับคำตอบว่าเป็นเรื่องยากลำบากและมีพิธีรีตอง เธอจึงเลือกใช้วิธีการ “เสี่ยงการปะทะ” ด้วยการสงบปากคำต่อหน้าผู้ใหญ่และหันมาซักถามกับคนใกล้ชิดแทน ดังตัวบทที่ว่า

“เออ...แม่นายท่านเจ้าขา หากผู้ใหญ่มิได้กล่าววจาด้วย ก็มิบังควรถามไถ่ฤเอ๋ยปากก่อนหนาเจ้าคะ” นางผินเตือนด้วยน้ำเสียงกริ่งเกรง

“แล้วถ้าสงสัยมาก ๆ อยากถามล่ะ”

“ก็ต้องขอร้องก่อนเจ้าคะ... จึ่งรอให้ผู้ใหญ่ท่านอนุญาตแล้วจักถามได้”

“โห...น่าอึดอัดนะเนี่ย เอาเป็นว่าถ้าไม่จำเป็นจะไม่พูดเลยดีกว่าไหม

มีอะไรสงสัยก็ค่อยมาถามพี่ผินกับพี่แย้มก็แล้วกันนะ”

(บุพเพสันนิวาส, 2562)

การเลือกที่จะ “ไม่พูดเลยดีกว่า” ในที่นี้ ไม่ใช่การจำนนต่ออำนาจจนสูญเสียตัวตน แต่เป็นการ “ต่อรองเชิงกลยุทธ์” เพื่อความอยู่รอด เธอรักษาตัวตนข้างในที่เป็นคนช่างสงสัยเอาไว้ได้ด้วยการเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายในการสื่อสารจากผู้มีอำนาจ (ผู้ใหญ่) มาเป็นผู้ใต้บังคับบัญชา (บ่าว) วิธีนี้ช่วยให้เธอสามารถดำรงอยู่ในโครงสร้างสังคมปิตาธิปไตยได้อย่างปลอดภัย โดยไม่ถูกมองว่าก้าวร้าวหรือละเมิดขนบธรรมเนียมที่เคร่งครัด

2. เพศภาวะในชนชั้นไพร่ทาส

2.1 เพศภาวะความเป็นชายในชนชั้นไพร่ทาส

ภายใต้โครงสร้างสังคมอยุธยาในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งมีการรวมศูนย์อำนาจผ่านระบบศักดินาอย่างเข้มข้น ความเป็นชายของสามัญชนถูกกำหนดโดยสถานะทางกฎหมายที่เป็นเพียงทรัพยากรและกำลังพลของรัฐ ส่งผลให้เพศภาวะของชายชนชั้นไพร่และทาสถูกประกอบสร้างเป็น ความเป็นชายแบบรองที่ถูกกลดทอนอำนาจและความเป็นมนุษย์ลง โดยแสดงออกผ่านบทบาทหน้าที่ ๔ ประการ ดังนี้

2.1.1 ในฐานะผู้รับใช้และยอมจำนน ชายในชนชั้นนี้จำต้องสยบยอมต่ออำนาจของมูลนายอย่างสิ้นเชิงเพื่อความอยู่รอด โดยแสดงออกผ่านความเจียมเนื้อเจียมตัวและภาษากายที่สะท้อนความต่ำต้อย ดังปรากฏภาพการคลานเข้า หรือการยอตัว ชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ของพวกเขาคือการจำนน ไม่ใช่การโต้แย้ง ดังตัวบทที่ว่า

“นายเจิมคลานเข้ามากราบแทบเท้าคุณหญิงจำปา”

(บุพเพสันนิวาส, 2562)

2.1.2 ในฐานะแรงงานและผู้ใต้บังคับบัญชา ร่างกายของชายไพร่ทาสถูกตีค่าเป็นเพียงเครื่องมือการผลิตและสมบัติของรัฐ ที่ต้องใช้แรงงานหนักเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจและกิจการบ้านเมือง ไร้อำนาจในการกำหนดวิถีชีวิตหรือครอบครองเวลาของตนเอง แต่ต้องดำเนินชีวิตภายใต้การจัดสรรกำลังคน และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาตามระบบมูลนาย ดังเช่นตอนที่หมื่นสุนทรเทวา ออกคำสั่งให้บ่าวชายทั้งสี่คน (เจิม, ยอด, แหวน, ม่วง) ทำหน้าที่เฉพาะเจาะจง ดังบทที่ว่า

“อ้ายเจิม ไปเรียกอ้ายยอด อ้ายแหวน อ้ายม่วงมาซิ แล้วจัดเรือสักสามลำ อ้ามเจิมเอ็งพายเรือให้เข้ากับแม่หญิง อ้ายแหวนอ้ายม่วงไปเรือลำเดียวกันคอยแลแม่หญิง อ้ายยอดเอ็งพายเรือให้นางบ่าวสองคนนั้น”

(บุพเพสันนิวาส, 2562)

2.1.3 ในฐานะผู้พิทักษ์ภายใต้คำสั่ง แม้จะมีพลกำลังหรือทักษะการต่อสู้ แต่บทบาทการเป็นผู้ปกป้องถูกจำกัดกรอบให้ทำหน้าที่เพียงเพื่อรักษาความปลอดภัยและผลประโยชน์ของเจ้านายเท่านั้น เช่นการคุ้มกันนายหญิง มิใช่การใช้อำนาจเพื่อปกป้องครอบครัวหรือตนเองด้วยเจตจำนงอิสระ ดังบทที่ว่า

นายเจิม นายยอด นายแหวน นายม่วงเดินล้อมเกศสุรางค์และนางบ่าวทั้งสองไว้ด้วยท่าที่แข็งขัน ทุกคนล้วนมีมติเห็นพ้องกันว่าคนละเล่มเพื่อป้องกันเหตุร้ายที่อาจเกิดขึ้นกับนายพร้อมระแวงระวังมิให้ผู้ใดมาเกาะเกาะหลานสาวออกญาโหราธิบดีได้

(บุพเพสันนิวาส, 2562)

2.1.4 ในฐานะผู้จงรักภักดีและพร้อมเสียสละ ในเมื่อไม่สามารถสร้างเกียรติยศด้วยอำนาจหรือทรัพย์สิน คุณค่าสูงสุดของความเป็นชายกลุ่มนี้จึงถูกผูกติดกับความจงรักภักดี การยอมรับโทษทัณฑ์แทนเจ้านายกลายเป็นวิถีทางเดียวในการยืนยันศักดิ์ศรี ดังกรณีของ นายเจิม ที่ยอมรับหยาจแทนเกศสุรางค์เพื่อแสดงความซื่อสัตย์ในฐานะบ่าวที่ดีที่สุด ดังปรากฏในบท

“โบายบ่าวเถิดขอรับแม่นายจำปา บ่าวเป็นคนพายเรือไปที่ทำนองเอง แลบ่าวไม่ได้เอ่ยปากทัดทานกระไร แม่นายการะเกดเลยสักน้อยนิด”

(บุพเพสันนิวาส, 2562)

2.2 เพศภาวะความเป็นหญิงในชนชั้นไพร่ทาส

ในบริบทสังคมอยุธยาสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โครงสร้างสังคมศักดินาและระบบควบคุมกำลังคนได้กำหนดนิยามความเป็นหญิงของชนชั้นไพร่และทาส ให้แตกต่างจากสตรีสูงศักดิ์อย่างสิ้นเชิง เพศภาวะของพวกเธอถูกประกอบสร้างขึ้นภายใต้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจและการใช้อำนาจของรัฐ โดยร่างกายนับเป็นทรัพยากรที่ถูกตีค่าในมิติของแรงงาน และการรับใช้ มากกว่าความงามทางจารีต ดังนี้

2.2.1 ความเป็นหญิงของไพร่: แรงงานและความอยู่รอด ความเป็นหญิงของสตรีไพร่ถูกกำหนดโดยสถานะความจำเป็นทางเศรษฐกิจที่บีบคั้น อันเนื่องมาจากการที่ชายฉกรรจ์ถูกเกณฑ์แรงงานไปรับใช้รัฐ ได้แก่

1) **ในฐานะถูกจำกัดภายใต้กรอบชนชั้น** ความแข็งแกร่งของผู้แบกรับภาระ ภายใต้โครงสร้างสังคมที่ชายฉกรรจ์ถูกดึงเข้าสู่ระบบเกณฑ์แรงงาน ความเป็นหญิงของไพร่จึงถูกสร้างใหม่ให้ก้าวข้ามกรอบความงามแบบจารีตมาสู่ “สุนทรียะแห่งความอยู่รอด” ร่างกายของสตรีไพร่ในสายตาของสังคมมิใช่เรือนร่างที่ต้องทะนุถนอม แต่เป็น “เครื่องมือการผลิต” ที่ต้องแข็งแกร่งเพื่อทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัวทดแทนสามี

ตัวบทที่พรรณนาถึงการแต่งกายที่ “พาดสไบปิดปทุมกันไม่มีดมมองเห็นไพล่ลับ ๆ แวม ๆ” ในบริบทนี้ ไม่ได้สื่อถึงความยั่วยวนหรือความไฉไลอวย แต่เป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนถึง “ความเข้มข้นของการใช้แรงงาน” สตรีเหล่านี้จัดจ้อยู่กับภาระหน้าที่ตรงหน้าจนละเลยการจัดระเบียบร่างกายตามกรอบกุลสตรี ความหลุดลุ่ยของเครื่องแต่งกายจึงเป็นร่องรอยของการต่อสู้ดิ้นรนและการอุทิศร่างกายเพื่อความอยู่รอดของครอบครัว ซึ่งเป็นการนิยามคุณค่าความเป็นหญิงใหม่ที่วัดกันด้วยความสามารถในการสู้งานหนัก มากกว่าความงามที่จับต้องไม่ได้ ดังปรากฏในตัวบท

“ริมน้ำผู้คนทำงานทำการกันขวกไขว่ไม่ว่างมือเลยสักคนเดียว... บางคนพาดสไบปิดปทุมกันไม่มีดมมองเห็นไพล่ลับ ๆ แวม ๆ ให้คนยุคใหม่ตาเบิกโพลงเป็นระยะ ๆ ด้วยความตื่นตาตื่นใจ”

(บุพเพสันนิวาส, 2562)

2) **ในฐานะแรงงานสาธารณะและเสรีภาพอันเจ็บปวด** ร่างกายภายใต้สายตาจับจ้อง ในขณะที่สตรีชนชั้นสูงถูกจำกัดให้อยู่ใน “พื้นที่ส่วนตัว” ที่ปลอดภัยและมิดชิด สตรีไพร่กลับต้องเผชิญกับ “เสรีภาพอันเจ็บปวด” ที่ผลักดันให้พวกเธอต้องออกมาเร่ขายแรงงานและสินค้าใน “พื้นที่สาธารณะ” เพื่อแลกกับปัจจัยยังชีพ ซึ่งทำให้ร่างกายของพวกเธอสูญเสียความเป็นส่วนตัวและกลายเป็น “วัตถุสาธารณะ” ที่ง่ายต่อการถูกล่วงละเมิดทางสายตา

จากตัวบทเดียวกัน ภาพของสตรีที่ “พาดสไบปิดปทุมกันไม่มีดม” เมื่อมองผ่านมิตินี้ สะท้อนให้เห็นถึง “ความเหลื่อมล้ำในการคุ้มครองเรือนร่าง” ร่างกายของสตรีไพร่ไม่มีกำแพงวังหรือบ่าวไพร่คอยปกป้องสายตาจากคนภายนอก พวกเธอต้องแลกศักดิ์ศรีของความสงวนตัวกับปากท้อง การที่ร่างกายต้องเปิดเผยต่อสายตาของผู้คน ตอกย้ำสถานะทางสังคมที่ด้อยกว่า ซึ่งความจำเป็นทางเศรษฐกิจบีบบังคับให้พวกเธอต้องละทิ้งสิทธิในการปกปิดร่างกายและยอมจำนนต่อการถูกจ้องมองในพื้นที่สาธารณะ

“ผู้คนทำงานทำการกันขวกไขว่ไม่ว่างมือ... บางคนพาดสไบปิดปทุมกันไม่มีดมมองเห็นไพล่ลับ ๆ แวม ๆ”

(บุพเพสันนิวาส, 2562)

2.2.2 ความเป็นหญิงของทาส: ร่างกายแห่งการรับใช้และตราประทับทางชนชั้น สำหรับทาสหญิง เพศภาวะถูกลดทอนความเป็นมนุษย์ลงจนเหลือเพียงสถานะทรัพย์สิน และวัตถุรองรับอารมณ์มูลนาย ได้แก่

1) **ในฐานะของผู้รับใช้** ร่างกายของทาสหญิงถูกกำหนดให้เป็นเครื่องมือ สำหรับตอบสนองความสะกดสบายของเจ้านายตลอดเวลา หน้าที่หลักคือการปรนนิบัติรับใช้อย่างใกล้ชิดในกิจวัตร

ประจำวัน ซึ่งสะท้อนความเหลื่อมล้ำอย่างชัดเจนผ่าน “พื้นที่การหลับนอน” ที่ไร้ซึ่งความเป็นส่วนตัวและสุขอนามัย ทาสหญิงต้องนอนเฝ้าหน้าห้องหรือนอนกับพื้นเพื่อเตรียมพร้อมรับคำสั่งได้ทันที ความสบายส่วนตัวเป็นเรื่องต้องห้ามเพราะอาจจะกระทบต่อหน้าที่ ดังบทสนทนาที่สะท้อนความตระหนักในสถานะอันต่ำต้อยของตนว่า

“แล้วพวกพี่น้องกันที่ไหนล่ะ”

“นอนหน้าเตียงนี่ละเจ้าคะ น้อย่างไรเจ้าคะ เสือกับหมอน”

“อ้าว แล้วไม่กางมุ้งกันหรือ ยุงมากนะพี่”

“ไม่ต้องดอกเจ้าคะ ยุงกัดก็ตบมันเท่านั้นเอง”

“สายนักจักมีตีนกเจ้าคะ หากหลับเพลินจักถูกตำหนิได้”

(บุพเพสันนิวาส, 2562)

นอกจากนี้ บทบาทการเป็นผู้รับใช้ยังสะท้อนผ่านการใช้ร่างกายเพื่อสร้างความผ่อนคลายให้แก่เจ้านาย ภาพของทาสหญิงที่ต้องคอยบิบนวดและพัตวี เป็นการตอกย้ำว่าร่างกายของพวกเธอมีหน้าที่เป็นเพียงกลไกทางกายภาพ ที่ช่วยเสริมสร้างบารมีและความสุขสำราญให้กับชนชั้นมูลนาย ดังภาพที่ปรากฏในตัวบทว่า

ออกญาโหราธิบดีนั่งอิงพิงหมอนเคียงข้างคุณหญิงจำปาที่จัดวางผลไม้และขนมกวนไว้เอาใจ มีเมียทาสนั่งบิบนวดแลพัตวีให้อย่างน่าสบาย

(บุพเพสันนิวาส, 2562)

จากตัวบทข้างต้น แสดงให้เห็นโครงสร้างอำนาจที่ซ้อนทับกันอย่างชัดเจน ในขณะที่ฝ่ายชาย (ออกญาโหราธิบดี) เป็นผู้เสพสุขสูงสุด และฝ่ายหญิงชนชั้นสูง (คุณหญิงจำปา) ทำหน้าที่ดูแลเคียงคู่ ความเป็นหญิงของทาสกลับถูกจัดวางให้อยู่ในระดับล่างสุด คือการเป็นแรงงานที่ต้องใช้สัมผัสทางกาย เช่น การนวดหรือการพัตวี เพื่อรองรับความสบายของทั้งเจ้านายชายและนายหญิง ร่างกายของทาสจึงไม่ได้เป็นของตนเอง แต่เป็นวัตถุมีชีวิตที่ดำรงอยู่เพื่อรับใช้และเติมเต็มความสมบูรณ์แบบให้กับวิถีชีวิตของชนชั้นปกครองเท่านั้น

2) ในฐานะของผู้กักตุน ทาสหญิงแสดงออกถึงความจงรักภักดีผ่านการยอมจำนนต่ออำนาจและการปกป้องนายด้วยชีวิต ร่างกายของพวกเธอพร้อมที่จะเจ็บปวดแทนเจ้านายเพื่อยืนยันคุณค่าของตนในระบบอุปถัมภ์ ดังสะท้อนในตัวบท

“เหตุใดมิเป็นบ่าว บ่าวสงสารแม่นายท่านเหลือเกิน แม่นายเจ้าขา บ่าวเป็นคนทำเองกับมือ เหตุใดมิเป็นบ่าว” นางผินรำไห้จนน้ำตาแทบเป็นสายเลือดเมื่อเห็นความทุกข์ทรมานของผู้เป็นนาย

(บุพเพสันนิวาส, 2562)

3) ในฐานะของผู้แสดงออกทางอารมณ์ ทาสหญิงได้รับอนุญาตให้แสดงอารมณ์ความรู้สึกอย่างสุดโต่ง เช่น การร้องไห้ฟูมฟาย การนินทา ซึ่งเป็นสิ่งที่กุลสตรีไม่ควรทำ การแสดงออกนี้ถูกใช้เป็นภาพตัดกันเพื่อเน้นย้ำความสูงส่งของนายที่แตกต่างกับชนชั้นทาสอย่างชัดเจน ดังตัวบทที่หมื่นสุนทรเทวาตำหนิบ่าว ที่ทำกิริยาเสียงดังโวยวาย ปรากฏในบทที่ว่า

“อึผินกับอึแย้มก็เยี่ยงกันอะอะดังกลองเพล... มันน่าลงหวายให้หนัก”

(บุพเพสันนิวาส, 2562)

4) ร่างกายในฐานะสัญลักษณ์ทางชนชั้น รูปลักษณ์ภายนอกของทาสถูกกำหนดให้แตกต่างจากนายเพื่อแบ่งแยกสถานะอย่างชัดเจน ผ่านทรงผม สีฟัน และเครื่องแต่งกาย ร่างกายจึงทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์เคลื่อนที่ที่บ่งบอกถึงความต่ำต้อยและการถูกควบคุมโดยสมบูรณ์ ดังตัวบทที่บรรยายลักษณะของทาสว่า

กลุ่มผู้หญิงที่เฝ้ามองเห็นนั้น บ้างก็ตัดผมเกรียนไว้ปิกันรอบลงน้ำมันจนเห็นขอบตาดั้งขึ้นเด่นชัดสองข้าง หูมีจอนผมยาวเคลียแก้ม บ้างก็ผมสั้นเพียงต้นคอ บ้างก็ตัดเป็นทรงดอกกระพุ่ม บางคนก็อ้าปากก็มองเห็นฟันสีดำ เป็นมันอยู่ข้างใน ทุกคนนั่งโง่กระเบนสีกรักหรือน้ำตาลเข้มท่มผ้าสีนวลแบบคาดอกและตะแบงมานผสมกันไป (บุพเพสันนิวาส, 2562)

อภิปรายผล

จากการศึกษาการสร้างเพศภาวะในนวนิยาย บุพเพสันนิวาส ของรอมแพง สามารถอภิปรายผลโดยเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อขยายความเข้าใจเกี่ยวกับพลวัตของอำนาจและการต่อรองในบริบทสังคมอยุธยา ดังนี้

เพศภาวะที่ปรากฏในตัวบทไม่ได้เป็นเพียงบทบาทตามธรรมชาติทางชีววิทยา แต่เป็นสิ่งที่สังคมประกอบสร้างขึ้น ภายใต้เงื่อนไขของระบบศักดินาและโครงสร้างสังคมเมืองในสมัยอยุธยา ซึ่งผลการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Scott (1998) อ้างถึงใน ดิษยพรรณ ศรีบุญเรือง (2563) และธัญญา สังขพันธานนท์ (2560) ที่อธิบายว่าเพศภาวะเกิดจากระบบการเรียนรู้และวาทกรรมทางสังคม อีกทั้งยังสอดคล้องกับข้อเสนอของสุชาดา ทวีสิทธิ์ (2547) ที่อธิบายว่าเพศภาวะคือการท้าทายและการกำหนดนิยามตัวตนภายใต้กรอบของสังคม อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ได้ช่วยขยายขอบเขตของเพศภาวะให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ชนชั้นคือตัวแปรสำคัญที่ทำให้ปฏิบัติการทางเพศภาวะต่อร่างกายของผู้หญิงไม่มีความเป็นเอกภาพ โดยเฉพาะในบริบทของอยุธยา กล่าวคือ ในขณะที่สตรีชนชั้นมูลนายถูกกำกับผ่านวาทกรรมกุลสตรีเพื่อรักษาเกียรติยศและบารมีของตระกูลตามบรรทัดฐานของชนชั้นปกครอง แต่สตรีชนชั้นไพร่กลับถูกประกอบสร้างให้เป็นแรงงานสาธารณะที่เรือนร่างถูกเปิดเผยได้เพื่อการอยู่รอด ภายใต้สภาวะบีบคั้นทางเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของคนในสังคม ภาวะที่แตกต่างกันนี้สะท้อนว่าโครงสร้างสังคมอยุธยาเลือกปฏิบัติการทางเพศภาวะต่อผู้หญิงแต่ละกลุ่มด้วยมาตรฐานที่ต่างกันเพื่อตอบสนองต่อระบบเศรษฐกิจและบารมีของเพศชายเป็นสำคัญ ซึ่งนับเป็นการชี้ให้เห็นความเหลื่อมล้ำทับซ้อนที่ทฤษฎีสตรีนิยมสายกระแสหลักในอดีตมักมองข้าม

ในมิติของการเปรียบเทียบกับภาพตัวแทนในวรรณคดีไทย ผลการศึกษานี้มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับงานวิจัยของ ดิษยพรรณ ศรีบุญเรือง (2563) ที่ศึกษาเพศภาวะในวรรณคดีชนบทย่างเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความเป็นชายในบริบทสังคมจารีตถูกประกอบสร้างขึ้นผ่านอุดมการณ์ปิตาธิปไตยที่เน้นความก้าวร้าวความมั่นใจ และการมุ่งสู่ความสำเร็จเพื่อครอบครองอำนาจและสตรี เช่นเดียวกับตัวละครบุรุษชนชั้นมูลนาย ในนวนิยายเรื่อง บุพเพสันนิวาส ที่ต้องสถาปนาตนเองในฐานะเสาหลักแห่งแผ่นดิน และเจ้าแห่งเรือน ผู้กุมสิทธิ์ขาดในการปกครอง การแสดงออกถึงด้านมืดแห่งอำนาจ และความรุนแรงเพื่อรักษาเกียรติยศและสถานะเหนือผู้อื่น จึงไม่ใช่เพียงบุคลิกส่วนตัว แต่เป็นกลไกที่ถูกหล่อหลอมขึ้นเพื่อความอยู่รอดภายใต้โครงสร้างสังคมศักดินา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดปิตาธิปไตยตามทัศนะของ เมฆชัย ใจสำราญ (2559) ที่อธิบายถึงโครงสร้างทางสังคมที่เอื้ออำนาจให้เพศชายกุมอำนาจในการตัดสินใจและกำหนดบทบาทของสตรีอย่างเป็นระบบ

อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัยถือเป็นการสร้างบทสนทนาใหม่ให้แก่ทฤษฎีสตรีนิยม คือกระบวนการต่อรองของตัวละครเกศสุรางค์ที่มีความซับซ้อนและมีพลวัตสูงกว่าตัวละครหญิงในวรรณคดีชนบเดิม ซึ่งโดยทั่วไปมักถูกนำเสนอภายใต้กรอบจารีตและอำนาจชายเป็นใหญ่ที่ถูกรับรองโดยกฎหมาย ดังเช่นที่ ธวัชชัย ภูหลวง (2560) ได้ศึกษากฎหมายตราสามดวงในพระไอยการลักษณะผ้าเมีย ซึ่งสะท้อนการจำกัดบทบาทสตรีให้เป็นเพียงทรัพย์สินหรือส่วนขยายอำนาจของเพศชาย ในขณะที่เกศสุรางค์สวมบทบาทเป็นตัวแทนของแนวคิดสตรีนิยมเสรีนิยม ตามแนวทางของ วารุณี ภูริสินสิทธิ์ (2545) และวันทนี วาสิกะสิน (2543) โดยการใช้เหตุผลและการตระหนักในสิทธิส่วนบุคคลเข้ามาตั้งคำถามและรื้อสร้างความชอบธรรมของระบอบปิตาธิปไตยจารีต

การมีชีวิตอยู่ในร่างของการเกิดจึงไม่ใช่การจำนนต่อโชคชะตา แต่เป็นการนำฐานคิดจากโลกสมัยใหม่มาปะทะสังสรรค์เพื่อรื้อสร้างนิยามความเป็นหญิงแบบเดิม ส่งผลให้นวนิยายเรื่องนี้ไม่ได้เป็นเพียงการผลิตซ้ำภาพตัวแทนกุลสตรีที่นิ่งเงียบ แต่กลายเป็นเวทีแห่งวิวาทะระหว่างค่านิยมจารีตกับแนวคิดสมัยใหม่ที่ทรงพลัง

เมื่อวิเคราะห์ผ่านกลไกการต่อรอง พบว่าพฤติกรรมของเกศสุรางค์ไม่ได้เป็นการท้าทายโครงสร้างอำนาจแบบถอนรากถอนโคน แต่กลับเป็นการใช้การประนีประนอมเชิงกลยุทธ์ ภายใต้กรอบสตรีนิยมวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (2535) ที่ให้คุณค่ากับลักษณะเฉพาะของผู้หญิง เช่น ความเมตตาและการดูแลรักษา การที่เกศสุรางค์เลือกใช้ทักษะแม่บ้านการเรือนเพื่อสร้างอำนาจใหม่และซื้อใจผู้ใหญ่สะท้อนว่า ภายใต้โครงสร้างปิตาธิปไตยที่เข้มแข็งที่มีการควบคุมทั้งด้านแรงงานและสถานภาพสังคมตามนิยามของ Walby (1990) อ้างถึงใน เมชชัย ใจสำราญ (2559) ผู้หญิงยังสามารถมีสถานะเป็นผู้กระทำการ (Agency) ที่มีความชาญฉลาดได้ผ่านการยอมรับกติกาสังคมบางส่วนเพื่อแลกกับพื้นที่อิสระ ซึ่งสอดคล้องกับภาพสะท้อนของสตรีที่ปรากฏในเอกสารสมัยอยุธยาจากงานศึกษาของอาษา ภาคอารีย์ (2561) ที่ชี้ให้เห็นว่า สตรีไม่ได้เป็นเพียงผู้ตาม แต่มีบทบาทในการต่อรองเชิงอำนาจและพื้นที่ทางสังคม การต่อรองเช่นนี้ถือเป็นกลวิธีในการสร้างเกราะคุ้มกันตนเองเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมจารีตได้อย่างปลอดภัย และมีนัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาวรรณกรรมไทยในปัจจุบัน โดยเป็นการเปลี่ยนทัศนะต่อวรรณกรรมย้อนยุคจากการเป็นเพียงเรื่องเล่าเพื่อความบันเทิง ไปสู่การมองว่าวรรณกรรมคือพื้นที่ทางปัญญาที่เปิดโอกาสให้มีการรื้อสร้าง และสำรวจความสั่นไหวของเพศสภาพในบริบทที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์สังคม การศึกษานี้จึงชวนให้วงวิชาการตั้งคำถามว่า ค่านิยมทางเพศที่เรายึดถือในปัจจุบันอาจเป็นอีกหนึ่งการประกอบสร้างทางสังคมที่อาจถูกท้าทายและเปลี่ยนแปลงความหมายใหม่ได้เช่นกันในอนาคต สอดคล้องกับแนวคิดของอรรถีย์ เพ็ญยุระ (2561) ที่มองว่าวรรณกรรมคือพื้นที่สำคัญในการทำความเข้าใจพลวัตของเพศภาวะ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างเพศสภาวะในนวนิยาย บุพเพสันนิวาส ของรอมแพง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่และนัยยะทางวิชาการที่สำคัญ ดังนี้

๑. จุดตัดทางชนชั้นกับเพศสภาวะ งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าอำนาจปิตาธิปไตยทำงานสัมพันธ์กับระบบชนชั้นอย่างแยกขาดไม่ได้ ร่างกายสตรีมุลนายถูกประกอบสร้างเป็นสมบัติทางเกียรตินิยมที่ต้องสงวนตัว ขณะที่สตรีไพร่ทาสถูกประกอบสร้างเป็นแรงงานสาธารณะที่ร่างกายถูกเปิดเผยได้ ข้อค้นพบนี้ท้าทายการมองบทบาทหญิงไทยแบบเหมารวม และชี้ให้เห็นความเหลื่อมล้ำของอำนาจทางเพศที่ผันแปรตามสถานะสังคม

๒. กลยุทธ์การต่อรองของผู้กระทำการ งานวิจัยเสนอรูปแบบการขัดขืนของผู้หญิงในระบอบปิตาธิปไตยจารีตผ่านการต่อรองเชิงกลยุทธ์ (เช่น ตัวละครเกศสุรางค์) ซึ่งใช้การประนีประนอมและพื้นที่ในชีวิตประจำวันเพื่อสร้างอำนาจใหม่ องค์ความรู้นี้ชี้ให้เห็นว่าเพศสภาวะมีความสั่นไหวและสามารถรื้อสร้างความหมายใหม่ได้เสมอ แม้ภายใต้โครงสร้างอำนาจที่เข้มงวด

สรุปและข้อเสนอแนะ

เพศสภาวะ (Gender) ในนวนิยายไม่ได้เป็นเพียงคุณลักษณะตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่สังคมประกอบสร้างขึ้นโดยมีความสัมพันธ์แนบแน่นกับระบบชนชั้น และโครงสร้างปิตาธิปไตย เพื่อทำหน้าที่จัดระเบียบความสัมพันธ์ทางอำนาจในสังคมอยุธยา โดยจำแนกประเด็นสำคัญ ดังนี้

เพศสภาวะในชนชั้นมุลนาย ได้แก่ ๑) ความเป็นชายในชนชั้นมุลนาย ถูกประกอบสร้างในฐานะเสาหลักแห่งแผ่นดินและเจ้าแห่งเรือน ผู้มีอำนาจสิทธิขาด นอกจากนี้ยังต้องดำรงบทบาทผู้เอาตัวรอดในสังคมศักดินา

เพื่อรักษาเกียรติยศ อย่างไรก็ตาม ยังพบด้านมืดแห่งอำนาจ ที่ใช้อำนาจและความรุนแรงในการธำรงรักษาสถานะเหนือเพศหญิงและปวโร และ ๒) ความเป็นหญิงในชนชั้นมูลนาย ถูกกำหนดกรอบในฐานะภาพพิมพ์แห่งกุลสตรี ที่ต้องเพียบพร้อมด้วยจารีตและความงดงามเพื่อเชิดหน้าชูตาตระกูล แต่ในขณะเดียวกันก็พบการต่อรองเชิงเพศสภาวะของตัวละครหญิงที่พยายามสร้างพื้นที่และอำนาจของตนเองภายใต้โครงสร้างที่ชายเป็นใหญ่

เพศสภาวะในชนชั้นไพร่และทาส ได้แก่ ๑) ความเป็นชายในชนชั้นไพร่และทาส ถูกนิยามในฐานะผู้รับใช้และยอมจำนน โดยมีบทบาทหลักเป็นแรงงานและผู้ได้บังคับบัญชา ที่ไร้อำนาจต่อรอง นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นผู้พิทักษ์ภายใต้คำสั่ง และมีคุณค่าสูงสุดในฐานะผู้จงรักภักดีและพร้อมเสียสละเพื่อเจ้านาย และ ๒) ความเป็นหญิงในชนชั้นไพร่และทาส แบ่งออกเป็น หญิงไพร่ ซึ่งถูกจำกัดภายใต้กรอบชนชั้นและต้องแบกรับภาระในฐานะแรงงานสาธารณะ ภายใต้สภาวะเสรีภาพอันเจ็บปวด ส่วนทาสหญิง ถูกลดทอนสถานะเหลือเพียงผู้รับใช้ และผู้ภักดี โดยร่างกายของพวกเธอถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ทางชนชั้น และได้รับอนุญาตให้เป็นผู้แสดงออกทางอารมณ์ได้มากกว่าชนชั้นสูง

กล่าวโดยสรุป นวนิยายเรื่องนี้ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงผลิตซ้ำมายาคติทางเพศเพื่อธำรงรักษาระเบียบสังคมเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นพื้นที่ทางวาทกรรม ที่เปิดโอกาสให้ตัวละครได้เจรจาต่อรองและตั้งคำถามระหว่างแนวคิดสตรีนิยมสมัยใหม่กับจารีตดั้งเดิม สะท้อนให้เห็นว่าเพศสภาวะเป็นสิ่งที่ลื่นไหลและสามารถสร้างความหมายใหม่ได้ผ่านวรรณกรรมข้ามภพ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สามารถใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์วรรณกรรมย้อนยุคเรื่องอื่น ๆ เพื่อทำความเข้าใจบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการกำหนดบทบาททางเพศของตัวละคร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังประเด็นเพศวิถี (Sexuality) อย่างเจาะจง เพื่อวิเคราะห์ทัศนคติทางเพศและความสัมพันธ์ทางเพศที่ปรากฏในวรรณกรรม ซึ่งอาจทับซ้อนกับประเด็นเรื่องอำนาจและชนชั้น
2. อาจศึกษาเปรียบเทียบระหว่างตัวบทนวนิยายกับบทละครโทรทัศน์ เพื่อดูการตีความและการนำเสนอภาพแทนเพศสภาวะผ่านสื่อที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม. (2567). ผ่าระบบทาสกรุงศรีอยุธยา คนยุคนั้นมีเสรีแค่ไหน? ทำไมปรากฏวลีเสรีภาพ อย่างเจ็บปวด”. สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2568, จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_46652
- กาญจนา แก้วเทพ. (2535). อิตถีศาสตร์. กรุงเทพฯ: เจนเดอร์เพรส.
- ดิษยพรรณ ศรีบุญเรือง. (2563). เพศสภาวะและเพศวิถีในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ตรีศิลป์ บุญจรงค์. (2547). นวนิยายกับสังคมไทย 2475-2500. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัชชัย ภูหลวง และพันธรัตน์ ศรีสุวรรณ. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างผิวเมีย: กรณีศึกษาจากกฎหมายตราสามดวง ในพระไอยการลักษณะผิวเมีย. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(2), 1-17.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2560). แฉวรรณคดี ทฤษฎีร่วมสมัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปทุมธานี: นาค.
- เมษชัย ใจสำราญ. (2559). แนวคิดปิตาธิปไตยในพระวินัยปิฎก (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

- รอมแพง. (2562). บุพเพสันนิวาส. (พิมพ์ครั้งที่ 95). กรุงเทพฯ: แฮปปี้ บ้านานา.
- วันทนี วาสีกะสิน. (2543). สังคมสงเคราะห์แนวสตรีนิยม: ทฤษฎีและการปฏิบัติงาน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วารุณี ภูริสินสิทธิ์. (2545). สตรีนิยม: ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- สุชาดา ทวีสิทธิ์. (2547). เพศภาวะ: การท้าทายร่าง การค้นหาตัวตน. เชียงใหม่: ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อรทัย เพี้ยยุระ. (2561). วรรณกรรมกับเพศภาวะ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.
- อาษา ภาคอารีย์. (2561). ภาพสะท้อนของสตรีที่ปรากฏในเอกสารสมัยอยุธยา (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Scott, J. W. (1999). Gender and the Politics of History. New York: Columbia University Press.
- Walby, S. (1990). Theorizing Patriarchy. Oxford: Basil Blackwell.

PROGRAMMING STYLES AND CULTURAL IDENTITY IN HISTORICAL MUSEUM SHORT VIDEOS: A QUALITATIVE STUDY OF CHINA'S DIGITAL HERITAGE COMMUNICATION

Xin Li, Sastra Laoakka and Chalermwong Thampichitsuek

Faculty Fine-Applied Arts and Culture Science, Mahasarakham University, Mahasarakham, Thailand

Corresponding Author E-mail: wyu965794@gmail.com

Received January 15, 2026

Revised February 21, 2026

Accepted March 10, 2026

Abstract

This study examines how programming styles in short-form museum videos contribute to cultural identity construction in China. Employing a qualitative research design, the study integrates textual analysis of 20 museum-related short videos with semi-structured interviews ($n = 30$) and focus group discussions ($n = 16$). The sample consisted of audiences aged 18–35 who actively engage with digital heritage content on short-video platforms. Data were analyzed through structured coding procedures and thematic analysis to identify recurring stylistic patterns and identity-related responses. The findings reveal three analytically distinct dimensions of identity construction. First, didactic narration supports cognitive recognition by reinforcing institutional authority and historical credibility. Second, immersive dramatization facilitates emotional resonance, fostering affective connection to cultural heritage. Third, participatory affordances such as danmu and remix practices enable symbolic participation, allowing audiences to negotiate cultural meaning within digital environments. The study demonstrates that programming style functions not merely as an aesthetic feature but as a mediating mechanism shaping how heritage is interpreted and internalized in platform-based communication contexts.

Keywords: Programming styles, Cultural identity, Museum short videos, Digital heritage, China

Introduction

In recent years, China's media landscape has been profoundly reshaped by the rapid expansion of short video platforms. Services such as Douyin, Bilibili, and Kuaishou have become embedded in everyday life, transforming not only patterns of entertainment consumption but also the circulation of cultural knowledge. Through algorithmic distribution systems and visually driven storytelling formats, these platforms reorganize how attention, memory, and meaning are structured in digital environments (Kaye et al., 2021; Bucher, 2018). By 2023, short video had become the dominant media form among young Chinese audiences, significantly influencing cultural consumption patterns (Russo et al., 2008).

For historical museums, this transformation extends beyond communication strategy. Traditionally, museums have operated as custodians of collective memory and institutional authority, authenticating artifacts and stabilizing historical meaning (Bourdieu, 1984). In the digital era, however, this authority is reconfigured. When museums adopt short video formats, they enter algorithmically

mediated environments in which visibility depends on affective appeal, speed, and audience participation (Paquenseguy & Guo, 2025).

This shift raises critical questions about cultural authority and meaning-making. Short videos condense complex historical narratives into brief and emotionally compelling formats, enhancing accessibility while potentially simplifying historical depth (Cameron & Kenderdine, 2007). At the same time, participatory affordances such as danmu, remixing, and interactive commenting enable audiences to actively negotiate cultural meaning, transforming heritage communication into a dynamic and dialogic process (Jenkins, 2006; Deuze, 2006).

Drawing on Cultural Identity Theory, Uses and Gratifications Theory, and Constructivist Learning Theory, this study examines how programming styles in historical museum short videos shape cultural identity among Chinese audiences. By situating museum short videos within debates on algorithmic mediation, participatory culture, and identity construction, the research seeks to illuminate the cultural implications of heritage communication in the platform age.

Research Objectives

1. Examine the development and evolution of short-form video adoption in Chinese historical museums.
2. Investigate the role of short videos in the preservation and communication of cultural heritage, particularly in relation to audience engagement and identity formation.
3. Propose practical design strategies to assist museums and cultural institutions in producing effective and culturally meaningful short-form video content.

Methodology

The methodology comprised research design, sampling, instruments, data collection, and data analysis.

1. Research Design

This study employed a qualitative research design to explore how programming styles in short video heritage media shape cultural identity among Chinese audiences (Creswell & Poth, 2018). Three complementary methods were integrated: textual analysis, semi-structured interviews, and focus group discussions. The use of multiple methods ensured both depth and breadth in understanding the study topic.

2. Population and Sample

The population in this study consisted of audiences actively engaged with short video platforms in China, including university students, young professionals, and museum visitors aged 18-35. This demographic was chosen because younger generations are the primary consumers of digital heritage media, and their interpretations play a central role in understanding contemporary cultural identity (Zhang & Negus, 2020). A total of 30 individuals participated in in-depth interviews, representing diverse educational backgrounds, occupations, and media habits. Additionally, two focus groups were organized, each with 8 participants ($n = 16$), for a total of 46 participants across

both methods. Participants were purposively sampled, ensuring they had prior exposure to museum-related short videos.

3. Research Instrument

Three research instruments were used in accordance with the study's multi-method design. The first instrument was textual analysis, based on a corpus of 20 representative short videos from official museum accounts (e.g., Palace Museum, Sanxingdui Museum, Dunhuang Academy) and grassroots creators on platforms such as Douyin and Bilibili. The selection criteria included popularity (measured by views and likes), diversity of style (didactic, immersive, participatory, performative), and thematic relevance to Chinese cultural heritage. The second instrument was semi-structured interview guides, consisting of questions targeting three key areas: perceptions of authenticity and authority in heritage videos, reactions to different stylistic approaches, and reflections on how these videos shaped participants' sense of cultural belonging. The third instrument was focus group protocols designed to stimulate collective discussion on topics such as participants' favorite heritage short videos, how style influenced emotional engagement, and debates on the value of entertainment-oriented formats (Kvale & Brinkmann, 2015; Morgan, 1997).

4. Data Collection

Data collection was conducted over a three-month period from March to May 2025. Textual materials from short videos were downloaded and archived for systematic analysis. Interview and focus group participants were recruited through university networks, museum visitor groups, and social media outreach. All participants provided informed consent, and anonymity was ensured through the use of pseudonyms in transcripts and reports. Each interview lasted approximately 45-60 minutes, while focus groups lasted between 90-120 minutes.

5. Data Analysis

Data analysis followed a structured qualitative procedure integrating textual analysis and thematic analysis. The analytical process consisted of four stages.

5.1 Coding Procedure

For textual analysis, the 20 selected short videos were coded using a deductive-inductive framework. Initial deductive categories were derived from the theoretical framework (narrative voice, emotional design, participatory affordances). These were then refined inductively through repeated viewing to identify emergent stylistic patterns. Each video was coded for duration, narrative structure, visual techniques, tone, and audience interaction features.

5.2 Thematic Analysis

Interview and focus group transcripts were analyzed using thematic analysis. Transcripts were first open-coded to identify recurring concepts related to authenticity, engagement, emotional response, and identity perception. Codes were then grouped into broader thematic categories corresponding to cognitive recognition, emotional resonance, and symbolic participation.

5.3 Inter-coder Reliability

To enhance reliability, a second independent coder reviewed a subset (30%) of the coded video and transcript data. Coding discrepancies were discussed and reconciled to ensure consistency in category interpretation.

5.4 Trustworthiness

Credibility was strengthened through methodological triangulation, integrating textual analysis, interviews, and focus groups. Member checking was conducted by summarizing key interpretations to selected participants for validation. Ethical considerations were addressed through informed consent, anonymity protection, and voluntary participation.

6. Research Limitations

This study has several limitations. First, the sample focused on audiences aged 18–35, which may limit the generalizability of findings to older demographic groups with different media consumption patterns. Second, the selection of 20 short videos, while purposively sampled for stylistic diversity, cannot fully represent the breadth of museum-related short video production in China’s rapidly evolving digital ecosystem. Third, the qualitative design emphasizes interpretive depth rather than statistical generalization, which may constrain broader extrapolation. Future research may address these limitations through expanded sampling, cross-generational comparison, and mixed-method approaches.

Results

1. To Analyze the Development and Evolution of Short Video Usage in Chinese Historical Museums

Textual analysis of the 20 selected short videos revealed clear stylistic differences between institutional and grassroots accounts. Of the 20 videos, 12 institutional museum videos predominantly employed authoritative voice-over narration, formal language, and close-up visualization of artifacts, typically structured within 30–60 seconds and focused on explanatory content. In contrast, 8 grassroots-produced videos incorporated informal speech, animated overlays, popular culture references, and humorous framing devices.

Interview responses further supported this pattern. Twenty-two of the 30 participants associated institutional formats with credibility and informational reliability. As one interviewee noted, “When the museum account explains the artifact, I feel the information is more trustworthy” (Interviewee 07). However, focus group discussions indicated a different evaluative emphasis. Thirteen of the 16 focus group participants reported that hybrid and participatory styles were more engaging and emotionally resonant. One participant commented, “Videos that mix explanation with entertainment keep me watching longer” (FG2-P4).

Taken together, these findings demonstrate a measurable shift in programming strategies across different production contexts, reflecting a growing tension between institutional authority and platform-oriented engagement logics.

Figure 1: Improving audience awareness through explanation. The picture is from the Douyin account of the Palace Museum.

The coding results indicate that the content style of these videos increasingly integrates factual explanation with narrative and entertainment elements. For example, the Palace Museum's Douyin account employed a 45-second animated video of an imperial vase, which was positively received by several participants during the interviews and focus groups. Participants noted that the combination of historical context, engaging visuals, and concise explanation enhanced comprehensibility while preserving institutional credibility.

In contrast, grassroots creators on platforms such as Bilibili more frequently adopted hybrid popular-culture strategies. These videos commonly blended humor with informal academic references, making heritage content more accessible and relatable. In particular, the use of anime-inspired tropes to explain historical material was perceived by participants as aligning more closely with youth subcultural preferences. Together, these patterns suggest a gradual convergence toward hybrid narrative forms across different production contexts.

2. To Explore the Role of Short Videos in the Preservation and Communication of Cultural Heritage

Interview data (n = 30) revealed that 18 participants explicitly identified short videos as the primary channel through which they first encountered specific artifacts or historical narratives. During the coding process, these responses were categorized under the theme "initial heritage exposure through digital platforms."

Focus group discussions (n = 16) further indicated recurring patterns of continued engagement. Participants reported that they frequently revisited museum-related short videos before or after physical museum visits, describing these videos as supplementary interpretive resources that enhanced their understanding of exhibition content.

Taken together, these coded patterns suggest that short videos function as an important mediating layer between archival heritage knowledge and everyday digital consumption practices, extending their role beyond that of merely promotional media.

Figure 2: Multimodal narrative resonates with the audience. Image from Xinhua News Agency's bilibili account.

However, concerns regarding excessive dramatization also emerged from the data. Several participants noted that some videos occasionally leaned too heavily toward entertainment-oriented presentation, which they felt could dilute the perceived authenticity of the heritage content. At the same time, many participants emphasized that the emotional resonance generated by immersive video design was important for sustaining interest and engagement with cultural heritage.

These findings indicate an ongoing tension between maintaining historical credibility and enhancing affective appeal, suggesting that the effectiveness of short videos in digital heritage communication depends on how producers balance informational authority with emotionally engaging storytelling.

3. To Propose Practical Strategies for Museums and Cultural Institutions in Designing Short-Form Video Content

The proposed strategies are derived directly from the empirical findings presented above. First, textual analysis revealed a clear distinction between authoritative didactic narration and emotionally immersive formats, while interview data indicated that participants simultaneously valued informational credibility and audience engagement. This dual preference suggests that museums should balance factual narration with stylistic elements that enhance emotional resonance.

Second, focus group discussions identified participatory features—such as commenting, duets, and meme adaptation—as key mechanisms through which audiences expressed cultural connection. The recurrence of this pattern across participant responses supports the integration of interactive affordances into short-form heritage content.

Finally, the comparative analysis between institutional and grassroots productions demonstrated complementary strengths in credibility and relatability. This finding provides empirical support for collaborative content strategies between museums and digital creators in order to maximize both authority and audience engagement.

Figure 3: Participatory interaction strengthens identity recognition. Image from CCTV.com's bilibili account.

Discussion

Objective 1: Development and Evolution of Short Video Usage in Chinese Historical Museums

The findings of this study reveal a clear stylistic differentiation between institutional and grassroots museum short videos. Institutional productions tend to emphasize authoritative narration and explanatory structures that reinforce informational credibility, whereas grassroots creators more frequently employ hybrid entertainment-oriented formats to enhance viewer engagement. This pattern reflects an ongoing shift in digital heritage communication toward platform-sensitive programming strategies.

From the perspective of Cultural Identity Theory, identity is constructed through representational practices rather than passively received cultural messages (Hall, 1996). The observed divergence between authoritative and hybrid styles suggests that museums are increasingly operating within a negotiated representational environment where institutional authority must coexist with platform-driven audience expectations. Programming style therefore functions as a mediating structure through which cultural meaning is organized and circulated.

These findings are consistent with prior museum communication research that identifies the growing hybridity of digital heritage formats. However, the present study extends existing scholarship by providing empirical qualitative evidence of how stylistic differentiation operates specifically within short-form video ecosystems in the Chinese context.

Objective 2: Role of Short Videos in the Preservation and Communication of Cultural Heritage

The study found that short videos function as both cognitive entry points and affective engagement mechanisms for heritage learning. Many participants reported first encountering specific artifacts through short video platforms and described revisiting these videos to support museum visits. In addition, participatory affordances such as commenting and meme practices were perceived as enhancing personal involvement with cultural heritage.

These patterns can be interpreted through Uses and Gratifications Theory, which posits that audiences actively select media to satisfy cognitive and emotional needs (Katz et al., 1974). At the same time, the participatory behaviors observed in danmu interaction and remix practices align with Jenkins' (2006) concept of participatory culture, where users move beyond passive consumption toward active meaning-making. Together, these frameworks help explain why emotionally immersive and interactive short videos are particularly effective in fostering identity engagement.

The findings generally support previous research emphasizing the role of digital media in expanding heritage accessibility. However, this study contributes new insight by demonstrating how specific programming styles mediate the relationship between exposure, emotional resonance, and symbolic participation within short-video environments.

Objective 3: Practical Strategies for Museums and Cultural Institutions

The empirical results indicate that effective short-form heritage communication requires balancing epistemic authority with affective and participatory engagement. Participants consistently valued informational credibility while also responding positively to emotionally immersive and interactive formats. This suggests that purely didactic approaches may be insufficient for sustaining attention in platform-based environments.

Constructivist Learning Theory provides a useful lens for interpreting this pattern, as it emphasizes that knowledge construction emerges through active and emotionally meaningful engagement (Vygotsky, 1978). Hybrid programming styles combining clear explanation with narrative immersion and interactive affordances therefore appear particularly well suited to contemporary digital heritage communication.

Compared with earlier museum digitalization studies, the present findings highlight the strategic importance of collaboration between institutional producers and digital-native creators. Such partnerships may enable museums to maintain curatorial authority while simultaneously enhancing cultural relevance and audience engagement within rapidly evolving short-video ecosystems.

Body of Knowledge

This study synthesizes the findings into a conceptual framework illustrating the relationship between programming style and cultural identity construction:

Programming Style functions as the mediating variable in digital heritage communication.

It generates three analytically distinct dimensions:

1. Cognitive Recognition reinforced through didactic narration and authoritative presentation.

2. Emotional Resonance facilitated by immersive dramatization and affective design.

3. Symbolic Participation enabled through interactive and remix-based affordances.

These three dimensions collectively contribute to Cultural Identity Construction within platform-based digital environments.

Conclusion and Recommendations

This study found that programming styles in museum short videos play a significant role in shaping cultural identity among Chinese audiences. Three main dimensions of identity construction were identified: cognitive recognition, emotional resonance, and symbolic participation. Didactic narration supports cognitive recognition by presenting authoritative knowledge, but without engaging techniques, it can feel rigid. Immersive and dramatized formats stimulate emotional resonance and create emotional connections, although there is a risk of over-sensationalizing the narrative. Symbolic participation, such as through features like danmu or remixes, allows audiences to engage in the negotiation of cultural identity in digital spaces, reflecting the idea of making cultural expression participatory.

Policy Implications

The findings emphasize the importance of establishing guidelines that protect the authenticity of cultural heritage while not stifling creative innovation in its presentation. Current policy frameworks prioritize accuracy and moral responsibility, which sometimes may limit stylistic creativity. Policymakers should encourage collaborations between cultural institutions and digital content creators by offering funding or incentives for joint projects that align heritage communication with the dynamics of digital platforms while preserving the integrity of heritage.

Practical Implications

Museums should consider adopting hybrid programming styles that balance authoritative narration with engaging techniques. Presenting accurate information alongside humorous narration or cinematic design can preserve authenticity while increasing audience engagement. For example, incorporating close-ups of artifacts while explaining their historical significance can help viewers remember details and connect with the content on a deeper level.

Suggestions for Future Research

1. Methodological Development: Future studies may incorporate mixed-method or quantitative approaches to examine the scalability of stylistic effects on identity formation.
2. Cross-Platform Comparison: Comparative analysis between algorithm-driven platforms (e.g., Douyin) and community-driven platforms (e.g., Bilibili) may reveal structural differences in identity mediation.
3. Longitudinal Research: Long-term studies may explore how sustained exposure to digital heritage content influences identity construction over time.

References

- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgment of taste*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bucher, T. (2018). *If then: Algorithmic power and politics*. New York: Oxford University Press.
- Cameron, F., & Kenderdine, S. (2007). *Theorizing Digital Cultural Heritage: A Critical Discourse*. Cambridge: MIT Press.
- Deuze, M. (2006). Participation, remediation, bricolage: Considering principal components of a digital culture. *The Information Society*, 22(2), 63–75.
- Hall, S. (1996). Cultural identity and diaspora. In P. Williams & L. Chrisman (Eds.), *Colonial discourse and post-colonial theory* (pp. 392–403). New York: Columbia University Press.
- Jenkins, H. (2006). *Convergence culture: Where old and new media collide*. New York: NYU Press.
- Katz, E., Blumler, J., Gurevitch, M. (1974). Utilization of mass communication by the individual. In J. G. Blumler & E. Katz (Eds.), *The Uses of mass communications : current perspectives on gratifications research* (pp. 19–32). Beverly Hills: Sage Publications.
- Kaye, D. B. V., Chen, X., & Zeng, J. (2021). The co-evolution of two Chinese mobile short video apps: Parallel platformization of Douyin and TikTok. *Mobile Media & Communication*, 9(2), 229–253.
- Russo, A., Watkins, J., Kelly, L., & Chan, S. (2008). Participatory communication with social media. *Curator: The Museum Journal*, 51(1), 21–31.
- Vygotsky, L. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge: Harvard University Press
- Zhang, Q. & Negus, K. (2020). East Asian pop music idol production and the emergence of data fandom in China. *International Journal of Cultural Studies*, 23(4), 493–511.

การพัฒนาความสามารถอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การ
จัดการเรียนรู้แบบซิปปาโมเดล (CIPPA Model) โรงเรียนท่าศาลา จังหวัดเชียงใหม่
IMPROVING GRADE 5 STUDENTS' READING COMPREHENSION USING THE CIPPA MODEL AT
THASALA SCHOOL, CHIANG MAI PROVINCE

ณัฐปกรณ ติะปวน ,ชัยนันท์ สีแก้ว, บุษบา มาระดี

Natpakon Tapuan, Chainan Seekeaw, Busaba Maradee

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University

Corresponding Author E-mail: Chainan.see@mbu.ac.th

Received January 18, 2026

Revised March 22, 2026

Accepted April 18, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความตามเกณฑ์ 75/75 (E1/E2) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนท่าศาลา 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนท่าศาลา ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนท่าศาลาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง แบบกลุ่มเดียววัดก่อน-หลัง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนท่าศาลา จังหวัดเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 21 คน ใช้ประชากรทั้งหมดของชั้นเรียนที่ผู้วิจัยรับผิดชอบ เป็นการเลือกแบบเจาะจง แบบแผนการวิจัยเป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อน-หลัง (One-Group Pretest-Posttest Design) เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ตาม CIPPA แบบฝึกทักษะ 6 ชุด แบบทดสอบก่อน-หลัง และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test แบบกลุ่มสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า (1) แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความมีประสิทธิภาพ $E1/E2 = 76.11/81.60$ สูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนด (2) คะแนนความสามารถอ่านจับใจความหลังเรียน ($\bar{X} = 24.48$, S.D. = 2.91) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 10.81$, S.D. = 1.81) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, $t(20) = 18.28$, $p < .001$ และ (3) ความพึงพอใจของผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.10)

คำสำคัญ: การอ่านจับใจความ, การจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model, นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

Abstract

The objectives of this research were 1) to determine the effectiveness of reading comprehension skill exercises based on the 75/75 (E1/E2) criterion for fifth-grade students at Thasala School; 2) to compare the reading comprehension ability of fifth-grade students at Thasala School before and after the implementation of the CIPPA Model; and 3) to study the satisfaction of fifth-grade students at Thasala School with the implementation of the CIPPA Model. This was a quasi-experimental, one-group pretest-posttest design. The sample consisted of 21 fifth-grade students from Thasala School, Chiang Mai Province, during the first

semester of the 2025 academic year. The entire population of the researcher's class was selected using purposive sampling. The research design was a one-group pretest-posttest design. The research instruments included CIPPA-based lesson plans, six sets of skill exercises, pre- and post-tests, and a satisfaction questionnaire. Statistical analysis included mean, standard deviation, and correlational t-test.

The results indicated that 1) the exercises achieved an efficiency of $E1/E2 = 76.11/81.60$, exceeding the 75/75 criterion, 2) posttest scores ($M = 24.48$, $SD = 2.91$) were significantly higher than pretest scores ($M = 10.81$, $SD = 1.81$), $t(20) = 18.28$, $p < .001$, and 3) overall satisfaction with the CIPPA Model-based learning management was at the highest level ($M = 4.44$, $SD = 0.10$).

Keywords: Reading comprehension, CIPPA Model of learning management, Grade 5 students

บทนำ

การอ่านเป็นทักษะพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงองค์ความรู้และสร้างความเข้าใจในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ การอ่านมิได้หมายถึงเพียงการถอดรหัสคำหรือการอ่านออกเสียงอย่างถูกต้อง หากครอบคลุมถึงการตีความ วิเคราะห์ และสังเคราะห์สาระจากข้อความ การอ่านเพื่อการเรียนรู้จึงต้องอาศัยกระบวนการคิดควบคู่กับทักษะทางภาษา ผู้เรียนจำเป็นต้องเข้าใจความสัมพันธ์ของประโยคและย่อหน้าเพื่อจับประเด็นสำคัญได้อย่างถูกต้อง (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2537) การอ่านจับใจความเกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างความหมายจากข้อความ โดยผู้อ่านต้องเชื่อมโยงความรู้เดิมกับข้อมูลใหม่ จัดระบบข้อมูล และสรุปสาระสำคัญอย่างมีเหตุผล (Duke et al., 2021) การพัฒนาทักษะการอ่านตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจึงมีความจำเป็นต่อการวางรากฐานทางวิชาการในระยะยาว ในศตวรรษที่ 21 การอ่านมีความหมายกว้างไกลกว่าทักษะพื้นฐานด้านภาษา เนื่องจากผู้เรียนต้องเผชิญข้อมูลจำนวนมากจากแหล่งที่หลากหลายความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในสังคมฐานความรู้ (UNESCO, 2021) การจัดการศึกษายุคปัจจุบันจึงมุ่งพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ควบคู่กับการอ่านอย่างลุ่มลึก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจข้อมูลที่ซับซ้อนและนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม (วิจารณ์ พานิช, 2555) แม้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานจะให้ความสำคัญกับการอ่านจับใจความอย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่าผู้เรียนจำนวนหนึ่งมีข้อจำกัดในการทำความเข้าใจข้อความในระดับลึก โดยเฉพาะการระบุใจความสำคัญและการสรุปสาระด้วยถ้อยคำของตนเอง การอ่านระดับคำหรือประโยคอาจทำได้ถูกต้อง แต่ยังขาดความสามารถในการเชื่อมโยงรายละเอียดเพื่อสร้างความหมายโดยรวมของข้อความ ปัญหานี้สัมพันธ์กับการขาดกลยุทธ์การจัดโครงสร้างความคิดระดับข้อความ (Nation, 2013) จึงสะท้อนว่าการอ่านจับใจความจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการฝึกฝนที่มีระบบและมีลำดับขั้นชัดเจน

จากการทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมด้วยแบบทดสอบการอ่านจับใจความจำนวน 30 ข้อ ในโรงเรียนท่าศาลา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 21 คน มีคะแนนเฉลี่ย 10.81 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ($S.D. = 1.81$) ผลดังกล่าวสะท้อนว่าผู้เรียนยังไม่สามารถระบุใจความหลักหรือจัดระบบข้อมูลจากข้อความได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนพบว่า แม้ผู้เรียนสามารถอ่านออกเสียงได้ถูกต้อง แต่เมื่อให้สรุปสาระสำคัญกลับไม่สามารถเรียบเรียงใจความได้อย่างชัดเจน สภาพปัญหานี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ และจัดระบบความรู้ด้วยตนเอง ในด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและการสร้างความรู้ด้วยตนเองมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนา

ทักษะการอ่านจับใจความ แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือชี้ว่าการอภิปรายและการแลกเปลี่ยนเหตุผลภายในกลุ่มช่วยพัฒนาความเข้าใจเชิงลึก (Johnson & Johnson, 2017) ขณะที่แนวคิดคอนสตรัคติวิสมให้ความสำคัญกับกระบวนการตีความและการสร้างความหมายผ่านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสถานการณ์เรียนรู้ (Fosnot, 2005) กิจกรรมการอ่านที่เปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนตั้งคำถาม อภิปราย และสรุปความร่วมกันจึงมีศักยภาพในการพัฒนาความสามารถในการจับใจความอย่างเป็นระบบ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว โดยกำหนดกระบวนการเรียนรู้เป็นลำดับขั้น ได้แก่ การทบทวนความรู้เดิม การแสวงหาความรู้ใหม่ การสร้างความเข้าใจ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสรุปและจัดระเบียบความรู้ การปฏิบัติ และการประยุกต์ใช้ความรู้ กระบวนการที่มีโครงสร้างชัดเจนเช่นนี้เอื้อต่อการพัฒนาความคิดเชิงระบบของผู้เรียน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554) ในบริบทของการอ่านจับใจความ ขั้นตอนดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงกับทักษะย่อยของการอ่าน เช่น การระบุแนวคิดหลัก การจำแนกรายละเอียดสนับสนุน และการเรียบเรียงสาระสำคัญด้วยภาษาของตนเอง

จากสภาพปัญหาและกรอบแนวคิดทางทฤษฎีดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาการพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะตามเกณฑ์ 75/75 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการเรียนรู้ และศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน ผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา และเป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการอ่านที่ส่งเสริมการคิดอย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ ตามเกณฑ์ 75/75 (E1/E2) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนท่าศาลา
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนท่าศาลาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนท่าศาลา ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบบกลุ่มเดียววัดก่อน-หลัง (One-Group Pretest-Posttest Design) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะตามเกณฑ์ 75/75 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการเรียนรู้ และศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน การดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและการกำหนดกรอบการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อวิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับทักษะการอ่านจับใจความ พร้อมทั้งศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนท่าศาลา พุทธศักราช 2565

ควบคู่กับการศึกษางานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ และแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบการจัดกิจกรรม กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร และออกแบบเครื่องมือวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

2. รูปแบบการวิจัยและตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยใช้แบบแผนกลุ่มเดียววัดก่อน-หลัง ($T1 \rightarrow X \rightarrow T2$)

1) ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model

2) ตัวแปรตาม ได้แก่

(1) ความสามารถในการอ่านจับใจความ

(2) ความพึงพอใจของนักเรียน

(3) ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะ (E1/E2)

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนท่าศาลา ปีการศึกษา 2568 จำนวน 21 คน เนื่องจากประชากรมีขนาดเล็ก ผู้วิจัยจึงใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เนื่องจากเป็นชั้นเรียนที่ผู้วิจัยรับผิดชอบจัดการเรียนการสอน และได้รับอนุญาตจากผู้บริหารสถานศึกษา

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 4 ชุด ได้แก่

1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model จำนวน 6 แผน

2) แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ จำนวน 6 ชุด

3) แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านจับใจความ จำนวน 30 ข้อ

4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน จำนวน 15 ข้อ

5. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือจำนวน 4 ชุด ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านจับใจความ และแบบสอบถามความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเรียบร้อยแล้ว มีรายละเอียดดังนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model

ผู้วิจัยพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 6 แผน โดยยึดมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และออกแบบกิจกรรมตามกระบวนการ CIPPA 7 ขั้น

แผนการจัดการเรียนรู้ได้รับการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างดีเหมาะสม ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้แผนการจัดการเรียนรู้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2) แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ

ผู้วิจัยสร้างแบบฝึกทักษะจำนวน 6 ชุด ชุดละ 10 ข้อ รวม 60 ข้อ ให้สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผนและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

แบบฝึกทักษะได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแต่ละข้ออยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 0.50 ทุกข้อ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้จริง

หลังจากนั้นจึงนำแบบฝึกทักษะไปใช้เก็บคะแนนระหว่างเรียนเพื่อคำนวณค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1)

3) แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านจับใจความ

ผู้วิจัยจัดทำตารางวิเคราะห์ข้อสอบ (Test Blueprint) เพื่อกำหนดสัดส่วนข้อสอบให้ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้และระดับพุทธิพิสัย จากนั้นสร้างข้อสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ แบบทดสอบได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อสอบแต่ละข้ออยู่ระหว่าง 0.67–1.00 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.99 แสดงว่าข้อสอบมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในระดับสูง

หลังจากปรับปรุงตามข้อเสนอแนะแล้ว ผู้วิจัยนำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนท่าศาลา จำนวน 27 คน ซึ่งเคยเรียนเนื้อหาเรื่องการอ่านจับใจความแล้ว เพื่อวิเคราะห์คุณภาพรายข้อ

ผลการวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบพบว่า

(1) ค่าความยาก (p) อยู่ในช่วง 0.20–0.80

(2) ค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป

ผู้วิจัยคัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพตามเกณฑ์จำนวน 30 ข้อ เพื่อนำไปใช้เป็นแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน จากนั้นนำแบบทดสอบที่คัดเลือกแล้วไปคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับด้วยสูตร KR-20 ได้ค่าเท่ากับ 0.95 แสดงว่าแบบทดสอบมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง และสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

4) แบบสอบถามความพึงพอใจ

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านผู้สอน และด้านสื่อการเรียนรู้ แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 อยู่ในระดับมากที่สุด ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

6. การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การทดลองดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ระยะเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง รวม 6 ชั่วโมง ซึ่งสอดคล้องกับจำนวนแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้เรื่องการอ่านจับใจความตามโครงสร้างรายวิชาภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของสถานศึกษา

ก่อนเริ่มกิจกรรม ผู้วิจัยทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ระหว่างการจัดกิจกรรม เก็บคะแนนจากแบบฝึกทักษะเพื่อคำนวณค่าประสิทธิภาพกระบวนการ (E1) และเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม ดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Posttest) และแจกแบบสอบถามความพึงพอใจ

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1) การหาค่าประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะ คำนวณค่า E1 จากคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียนเทียบกับคะแนนเต็ม และคำนวณค่า E2 จากคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเทียบกับคะแนนเต็ม โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ 75/75

2) การเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียน ใช้สถิติ t-test แบบกลุ่มสัมพันธ์ (Dependent Samples t-test) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3) การวิเคราะห์ความพึงพอใจ ใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

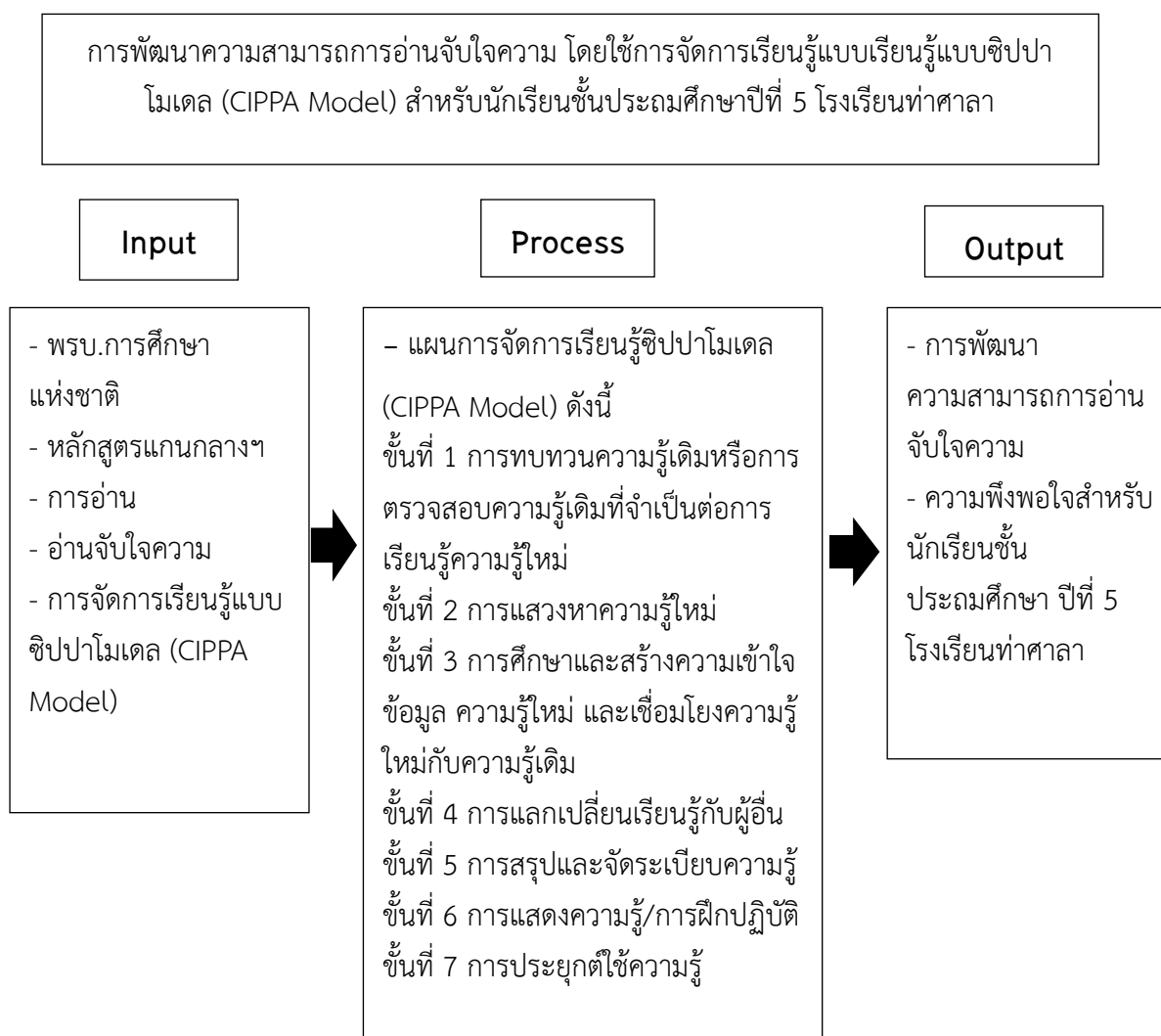
8. ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยใช้รูปแบบกลุ่มเดียววัดก่อน–หลัง โดยไม่มีการเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม อาจมีปัจจัยแทรกซ้อนที่ส่งผลต่อผลการทดลอง และกลุ่มตัวอย่างมีขนาดจำกัดและอยู่ในโรงเรียนเดียว ผลการวิจัยจึงควรตีความ

ภายในบริบทของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว และรูปแบบการวิจัยแบบกลุ่มเดียวอาจได้รับอิทธิพลจากผลของการทดสอบซ้ำ (Testing Effect)

9.กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบซิปปาโมเดล (CIPPA Model) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนท่าศาลา ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75

ผลการวิเคราะห์คะแนนระหว่างเรียนและคะแนนหลังเรียนเพื่อหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะพบว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 76.11 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 81.60 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 ที่กำหนดไว้

ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ

รายการ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
คะแนนระหว่างเรียน (E1)	60	45.67	5.42	76.11
คะแนนหลังเรียน (E2)	30	24.48	2.91	81.60

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียนเท่ากับ 45.67 คะแนน จากคะแนนเต็ม 60 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 76.11 แสดงว่าผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมระหว่างการเรียนรู้ได้ในระดับที่สูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้

ส่วนคะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.48 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.60 ซึ่งสะท้อนว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนอยู่ในระดับสูง ดังนั้น แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 76.11/81.60 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 ที่กำหนด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการอ่านจับใจความก่อนและหลังเรียน

ผู้วิจัยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติ t-test แบบกลุ่มสัมพันธ์

คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 10.81 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 36.03 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.81

หลังการจัดการเรียนรู้ คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 24.48 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.60 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.91

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียน

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.
ก่อนเรียน	21	30	10.81	1.81
หลังเรียน	21	30	24.48	2.91

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน โดยมีความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13.67 คะแนน

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติ t-test

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$ ก่อน	$\bar{X}$ หลัง	t	df
นักเรียน ป.5	21	10.81	24.48	18.28	20

หมายเหตุ: $p < .001$

ผลการทดสอบทางสถิติพบว่า $t(20) = 18.28, p < .001$ แสดงว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถามความพึงพอใจ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.10)

ตารางที่ 4 ผลความพึงพอใจของนักเรียน

ด้าน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การเตรียมเนื้อหา	4.37	0.13	มาก
วิธีการถ่ายทอด	4.41	0.04	มาก
การบูรณาการเน้นผู้เรียน	4.29	0.10	มาก
ความรู้ความสามารถผู้สอน	4.59	0.17	มากที่สุด
สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	4.54	0.05	มากที่สุด
รวม	4.44	0.10	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความรู้ความสามารถของผู้สอน รองลงมาคือ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้นำเสนอเรียงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความตามเกณฑ์ 75/75

ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 76.11/81.60 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 ที่กำหนดไว้ แสดงว่าแบบฝึกมีประสิทธิภาพทั้งในระหว่างกระบวนการเรียนรู้และในผลสัมฤทธิ์หลังเรียน ส่วนค่า E1 ที่สูงกว่า 75 สะท้อนว่าผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียนได้ตามลำดับขั้นของกระบวนการจัดการเรียนรู้ ขณะที่ค่า E2 ที่สูงกว่า 80 แสดงว่าผู้เรียนสามารถนำความเข้าใจที่สร้างขึ้นระหว่างกิจกรรมไปใช้ในการตอบแบบทดสอบหลังเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยที่พบนี้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และการประเมินผล ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญของการออกแบบการเรียนการสอน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554) เมื่อกิจกรรมถูกออกแบบให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดและมีลำดับขั้นที่ชัดเจน ย่อมส่งผลให้คะแนนระหว่างเรียนและคะแนนหลังเรียนมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน และกระบวนการของ CIPPA ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนทบทวนความรู้เดิม การแสวงหาความรู้ใหม่ การสร้างความเข้าใจ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสรุปและจัดระเบียบความรู้ และการฝึกประยุกต์ใช้ มีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงสร้างความรู้ (constructivism) ที่มองว่าผู้เรียนสร้างความหมายจากประสบการณ์ของตนเองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์และการสะท้อนคิด (Fosnot, 2005) เมื่อแบบฝึกถูกจัดวางในโครงสร้างเช่นนี้ จึงไม่เพียงการตอบคำถามตามเนื้อหา แต่เป็นการพัฒนาความเข้าใจอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ประสิทธิภาพโดยรวมผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

ดังนั้น ผลที่พบจึงสะท้อนว่า การออกแบบแบบฝึกโดยยึดกระบวนการเรียนรู้ที่มีโครงสร้างชัดเจนและมีการกำกับกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สามารถยกระดับคุณภาพของแบบฝึกให้เป็นไปตามมาตรฐานทางการศึกษาได้

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถการอ่านจับใจความก่อนและหลังเรียน

ผลการวิจัยพบว่า คะแนนหลังเรียน ($\bar{X} = 24.48$, S.D. = 2.91) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 10.81$, S.D. = 1.81) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดย $t(20) = 18.28$, $p < .001$ แสดงว่าการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model

มีผลต่อการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของผู้เรียนอย่างชัดเจน ส่วนความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นมากกว่า 13 คะแนน สะท้อนว่าการเปลี่ยนแปลงไม่ได้เกิดจากความบังเอิญทางสถิติเท่านั้น แต่เกิดจากกระบวนการฝึกอ่านที่เป็นระบบและมีขั้นตอนชัดเจน

ในเชิงทฤษฎี ความเข้าใจในการอ่านเกิดจากกระบวนการสร้างความหมาย โดยผู้อ่านต้องเชื่อมโยงข้อมูลจากข้อความกับความรู้เดิม คัดเลือกสาระสำคัญ และสร้างโครงสร้างความคิดของเรื่อง (Kintsch, 1998) เมื่อกิจกรรมการเรียนรู้สนับสนุนให้ผู้เรียนทำกระบวนการเหล่านี้อย่างเป็นขั้นตอน ผลสัมฤทธิ์จึงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ Duke et al. (2021) อธิบายว่า การสอนอ่านที่มีโครงสร้างชัดเจนและมุ่งพัฒนาทักษะการสร้างความหมายเชิงลึก ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านมากกว่าการสอนที่เน้นเพียงการอ่านออกเสียง หรือการจำคำตอบ กระบวนการของ CIPPA ที่เน้นการสรุปความ การอธิบายเหตุผล และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จึงเอื้อต่อการพัฒนาความเข้าใจระดับข้อความ (text-level comprehension)

อีกประการหนึ่ง การที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแสดงความรู้ ช่วยให้เกิดการตรวจสอบความเข้าใจของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง metacognition ในการอ่าน กล่าวคือ ผู้อ่านที่สามารถกำกับความคิดของตนเองได้ จะมีความเข้าใจเนื้อหาแม่นยำยิ่งขึ้น ดังนั้น ผลการเพิ่มขึ้นของคะแนนหลังเรียนจึงสามารถอธิบายได้ทั้งในมิติของกระบวนการจัดกิจกรรมที่มีลำดับขั้น และในมิติของทฤษฎีความเข้าใจการอ่านที่เน้นการสร้างความหมายอย่างเป็นระบบ

3. ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model

ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.10) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความรู้ความสามารถของผู้สอน ($\bar{X} = 4.59$) รองลงมาคือ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.54$) ส่วนระดับความพึงพอใจที่สูงสะท้อนว่าผู้เรียนรับรู้ถึงคุณภาพของการจัดกิจกรรมและบทบาทของผู้สอนในการกำกับกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะในชั้นเรียนที่ต้องฝึกอ่านอย่างเป็นขั้นตอน ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการตั้งคำถาม ชี้แนะแนวคิดหลัก และช่วยให้ผู้เรียนสรุปใจความได้ถูกต้อง

ในเชิงทฤษฎี Ryan และ Deci (2017) อธิบายว่า เมื่อผู้เรียนรู้สึกว่าคุณมีความสามารถ (competence) มีอิสระในการมีส่วนร่วม (autonomy) และได้รับการสนับสนุน (relatedness) จะเกิดแรงจูงใจภายในและทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้ กระบวนการของ CIPPA ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแสดงความเข้าใจของตนเอง จึงอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจที่สูง และการที่ผู้เรียนเห็นพัฒนาการของตนเองจากคะแนนแบบฝึกหัดระหว่างเรียนและคะแนนหลังเรียน อาจช่วยเสริมความมั่นใจและทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน ซึ่งสัมพันธ์กับการเรียนรู้เชิงรุกและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น ความพึงพอใจที่พบในระดับมากที่สุดจึงไม่เพียงสะท้อนความรู้สึกเชิงบวกต่อผู้สอนหรือสื่อการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์กับโครงสร้างของกิจกรรมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมและการเห็นความก้าวหน้าของตนเองอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model ทำให้เกิดองค์ความรู้เชิงประยุกต์ด้านการจัดการเรียนรู้อ่านจับใจความในระดับประถมศึกษา ดังนี้

1. รูปแบบการบูรณาการ CIPPA Model กับแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ

งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การจัดลำดับกิจกรรมตามขั้นตอนของ CIPPA Model สามารถออกแบบให้สอดคล้องกับกระบวนการอ่านจับใจความได้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการเชื่อมโยงขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ขั้นทบทวนความรู้เดิม กระตุ้นการคาดเดาและตั้งประเด็นการอ่าน
- ขั้นแสวงหาความรู้ใหม่ อ่านเพื่อระบุแนวคิดหลักของเรื่อง
- ขั้นสร้างความเข้าใจ จำแนกใจความสำคัญและรายละเอียดสนับสนุนอย่างเป็นระบบ
- ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตรวจสอบและอธิบายเหตุผลของการเลือกใจความ
- ขั้นสรุปและจัดระเบียบความรู้ เรียบเรียงสาระสำคัญด้วยภาษาของตนเอง
- ขั้นฝึกปฏิบัติและประยุกต์ใช้ ใช้ทักษะเดิมวิเคราะห์ข้อความใหม่

องค์ความรู้ใหม่ในที่นี้คือ การจับคู่ขั้นตอน CIPPA กับทักษะย่อยของการอ่านจับใจความอย่างเป็นโครงสร้าง ทำให้กระบวนการอ่านไม่แยกขาดจากกระบวนการคิด

2. ความสัมพันธ์ระหว่าง “ประสิทธิภาพระหว่างเรียน” และ “ผลสัมฤทธิ์หลังเรียน”

ผลการวิจัยพบว่า ค่า E1 และ E2 อยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 และคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

องค์ความรู้ที่ได้คือ การออกแบบกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมและการสะท้อนคิดระหว่างเรียน ส่งผลต่อความสามารถในการถ่ายโอนความรู้ไปสู่การทดสอบปลายทางอย่างชัดเจน กล่าวคือ ความก้าวหน้าระหว่างกระบวนการเรียนรู้สัมพันธ์กับผลลัพธ์ปลายทางอย่างเป็นรูปธรรม

3. บทบาทของกิจกรรมเชิงแลกเปลี่ยนต่อการพัฒนาทักษะอ่านจับใจความ

จากผลความพึงพอใจและการเพิ่มขึ้นของคะแนน พบว่าขั้นตอนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสรุปร่วมกันมีผลต่อความเข้าใจระดับข้อความ องค์ความรู้ใหม่คือ การอ่านจับใจความในระดับประถมศึกษาไม่ควรจำกัดอยู่ที่การทำแบบฝึกเป็นรายบุคคลเท่านั้น แต่ควรมีขั้นอภิปรายและตรวจสอบความเข้าใจร่วมกันเพื่อพัฒนาความแม่นยำในการระบุใจความสำคัญ

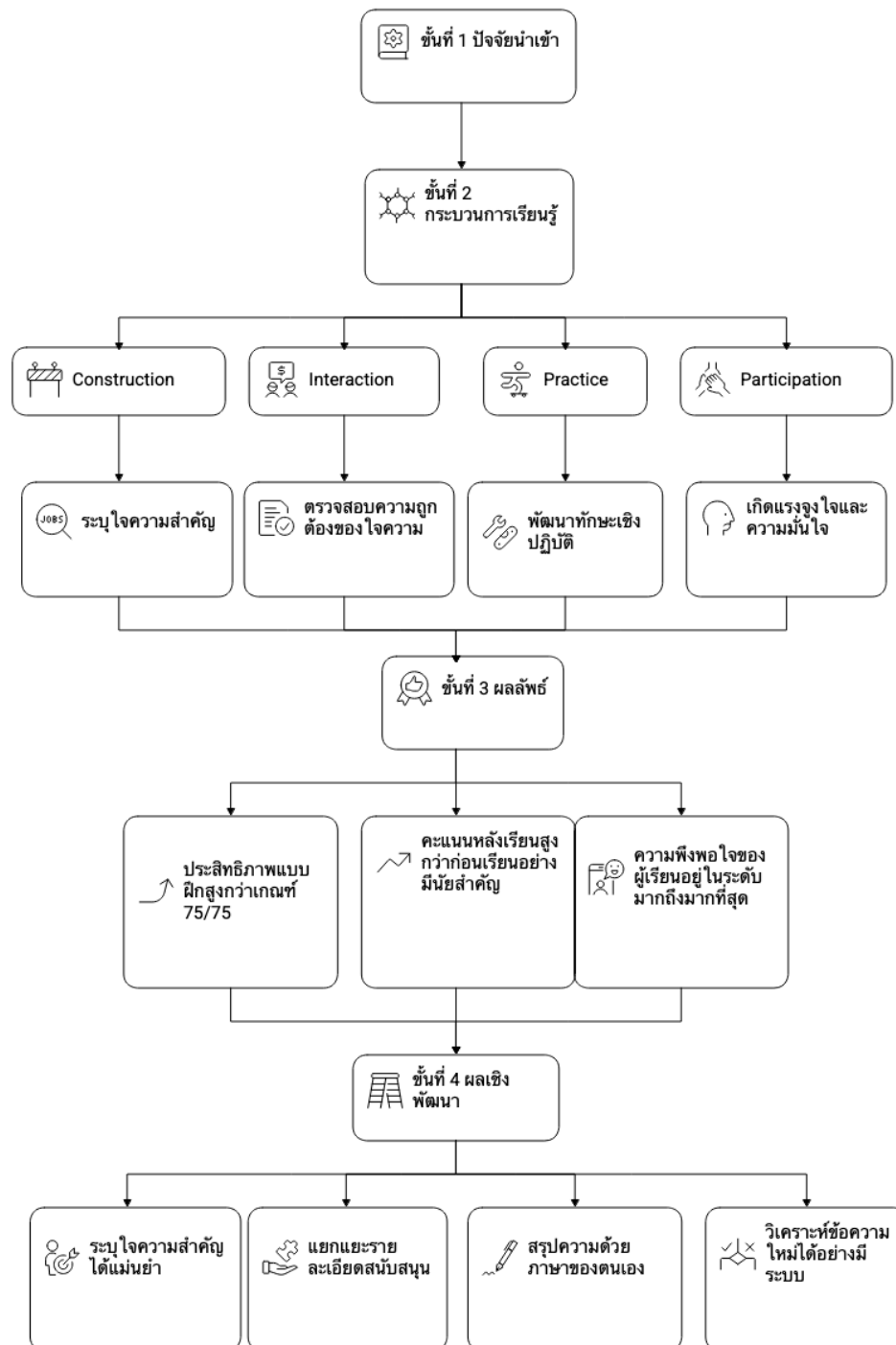
4. กรอบแนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา

จากผลการวิจัย สามารถสังเคราะห์เป็นแนวทางเชิงปฏิบัติได้ดังนี้

- 1) การจัดกิจกรรมอ่านจับใจความควรมีลำดับขั้นชัดเจน
- 2) แบบฝึกควรออกแบบให้สอดคล้องกับกระบวนการคิด ไม่ใช่เพียงคำถามปลายปิด
- 3) การสะท้อนผลและการสรุปความร่วมกันช่วยเพิ่มความเข้าใจเชิงลึก
- 4) การประเมินควรพิจารณาทั้งระหว่างเรียนและหลังเรียน

องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยนี้คือ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความที่บูรณาการขั้นตอนของ CIPPA Model เข้ากับโครงสร้างทักษะการอ่านอย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการระบุใจความสำคัญ วิเคราะห์รายละเอียด และสรุปสาระได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทห้องเรียนจริง สามารถสรุปเป็นแผนภาพดังต่อไปนี้

โมเดลการพัฒนาการอ่านจับใจความด้วย CIPPA Model

ภาพที่ 2 โมเดลการพัฒนาการอ่านจับใจความด้วย CIPPA Model

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลำดับขั้นชัดเจนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความอย่างเป็นรูปธรรม

แบบฝึกทักษะที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 และคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าการบูรณาการกระบวนการคิดเข้ากับกระบวนการอ่านช่วยให้ผู้เรียนสามารถระบุใจความสำคัญ จำแนกรายละเอียด และสรุปสาระได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมากถึงมากที่สุด สะท้อนว่ารูปแบบกิจกรรมที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติส่งผลเชิงบวกต่อทัศนคติและแรงจูงใจในการเรียน

การจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model สามารถนำมาใช้พัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความในระดับประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทห้องเรียนจริง ในการวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1) ควรจัดกิจกรรมการอ่านจับใจความให้มีลำดับขั้นชัดเจนตามกระบวนการ CIPPA เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะอย่างเป็นระบบ
- 2) แบบฝึกทักษะควรออกแบบให้สอดคล้องกับทักษะย่อยของการอ่านจับใจความ ไม่เน้นเพียงการเลือกคำตอบที่ถูกต้อง
- 3) ควรเพิ่มกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสรุปความร่วมกัน เพื่อพัฒนาความเข้าใจเชิงลึก
- 4) การประเมินผลควรพิจารณาทั้งคะแนนระหว่างเรียนและผลสัมฤทธิ์ปลายทาง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังโรงเรียนหรือระดับชั้นอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลในบริบทที่แตกต่างกัน
- 2) ควรศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model ร่วมกับสื่อดิจิทัลหรือเทคโนโลยีการเรียนรู้
- 3) ควรใช้รูปแบบการทดลองที่มีกลุ่มควบคุมเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของผลการวิจัย
- 4) ควรศึกษาผลระยะยาวของการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ เพื่อดูความคงทนของการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: อาร์ แอนด์ ปรีนธ์.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ ๒๑. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2537). หลักการสอนอ่านภาษาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช
- Duke, N. K., Ward, A. E., & Pearson, P. D. (2021). The science of reading comprehension instruction. *The Reading Teacher*, 74(6), 663–672.
- Fosnot, C. T. (2005). *Constructivism: Theory, perspectives, and practice* (2nd ed.). New York: Teachers College Press.
- Johnson, D. W., & Johnson, F. P. (2017). *Joining together: Group theory and group skills* (12th ed.). Boston: Pearson.
- Kintsch, W. (1998). *Comprehension: A paradigm for cognition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nation, I. S. P. (2013). *Learning vocabulary in another language* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.

- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness. New York: Guilford Press.
- UNESCO. (2021). Non-state actors in education: Who chooses? Who loses? Global Education Monitoring Report 2021/2. France: UNESCO Publishing.

DEVELOPING EFFECTIVE ORAL PRESENTATION STRATEGIES IN THE BUDDHIST MEDITATION COURSE TO ENHANCE ENGLISH SPEAKING SKILLS AMONG FOURTH-YEAR STUDENTS AT MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY, CHIANG MAI CAMPUS

Phra Chanchai Thatinjan, Wisuttichai Chaiyasit, Samran Khansamrong
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

Corresponding Author E-mail: Cc.bridgefoundation@gmail.com

Received February 17, 2026

Revised April 28, 2026

Accepted May 7, 2026

Abstract

This research aimed to (1) examine the current problems in English oral presentations faced by fourth-year students in the Buddhist Meditation Course, (2) implement the developed oral presentation strategies based on the B-OPS (Buddhist-Oriented Oral Presentation Strategies), and (3) evaluate the effectiveness of the strategies by comparing students' English-speaking proficiency before and after implementation. The study employed a quasi-experimental one-group pretest–posttest design. The sample consisted of 29 fourth-year students enrolled in the Buddhist Meditation Course at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus, selected through purposive sampling. Research instruments included a questionnaire on problems in English oral presentations, lesson plans based on the Buddhist-Oriented Oral Presentation Strategies (B-OPS), and an English oral presentation rubric administered as both a pretest-posttest. Data were analyzed using mean, standard deviation, efficiency index (E1/E2), and paired-samples t-test.

The findings indicated that students experienced a moderate level of problems in English oral presentations ($\bar{X} = 3.48$), with the highest difficulties in presentation strategies ($\bar{X} = 3.57$), English language skills ($\bar{X} = 3.55$), and personal factors affecting presentations ($\bar{X} = 3.51$). The implementation of the B-OPS over six weeks demonstrated instructional efficiency exceeding the established 80/80 criterion ($E1/E2 = 81.68/80.67$). The comparison of pretest-posttest scores showed a statistically significant improvement ($t = -16.98$, $p < .05$), with the mean score increasing from 52.55 to 80.64. The results indicate that the developed oral presentation strategies can enhance students' fluency, content organization, communicative competence, and confidence while reducing speaking anxiety. Overall, the integration of structured presentation techniques with Buddhist-oriented content provided a framework for improving English speaking proficiency in a monastic higher education context.

Keywords: MEME model, Buddhist-oriented oral presentation strategies, English-speaking proficiency, Buddhist meditation course

Introduction

This research is a quasi-experimental study using a one-group pretest-posttest design to examine the effectiveness of the developed oral presentation strategies in improving English-speaking proficiency among fourth-year students in the Buddhist Meditation Course at Mahachulalongkornrajavidyalaya University. The sample consisted of 29 purposively selected students. Research instruments included a questionnaire, lesson plans, pretest–posttest rubrics, classroom observations, and expert evaluation forms. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, efficiency analysis (E1/E2), and paired-samples t-test, while qualitative data were analyzed through content analysis.

In Buddhist higher education, many students struggle with English oral presentations, especially when conveying abstract Dhamma concepts. At Mahachulalongkornrajavidyalaya University, fourth-year students in the Buddhist Meditation Course face linguistic limitations, speaking anxiety, and a lack of strategic competence, hindering their ability to communicate Buddhist teachings to international audiences. These challenges reflect broader issues in Thai EFL contexts, where anxiety and insufficient oral strategies significantly impede communicative effectiveness (Kurakan, 2021). Similarly, the implications for language pedagogy indicate that Thai students need structured training in academic presentations, including exposure to effective strategies and authentic examples. Such approaches can help improve their presentation competence and better prepare them for success in higher education, particularly in international contexts (Duklim & Musigrungsi, 2018). In addition, the study found that students' anxiety led to difficulties in explaining topics, overreliance on reading, and avoidance of eye contact. Anxiety and low confidence were the main barriers to oral presentations. Students suggested that improving grammar, understanding content, and practicing more could help overcome these challenges (M et al., 2023). These findings highlight the need for context-sensitive instructional approaches that address linguistic, strategic, and psychological dimensions of English oral presentation in Buddhist higher education.

The present study is grounded in key theoretical frameworks related to communicative language teaching, strategy-based instruction, and Buddhist contemplative pedagogy. From the perspective of Communicative Language Teaching (CLT), effective speaking instruction emphasizes meaningful interaction, authentic tasks, and learner-centered activities that promote communicative competence rather than mere grammatical accuracy (Richards, 2006). These approaches support the systematic development of presentation skills through structured preparation and guided practice. Furthermore, this study integrates concepts from mindfulness and contemplative education, which emphasize awareness, concentration, and emotional regulation as foundations for effective communication. Mindfulness practice has been shown to reduce speaking anxiety and enhance cognitive clarity, thereby improving learners' confidence and performance in public speaking contexts (Kabat-Zinn, 2003). Within Buddhist educational philosophy, meditative learning environments encourage reflective thinking and ethical communication, aligning cognitive development with moral and mental cultivation. By synthesizing communicative language theory, strategy-based instruction, and mindfulness-based learning principles, the present research establishes a theoretical foundation for developing structured oral presentation strategies suitable for students in Buddhist higher education.

Based on the identified problems and related theoretical frameworks, English oral presentation instruction in Buddhist higher education requires systematically designed strategies that integrate

communicative competence, structured practice, and reflective learning. However, limited research has specifically focused on developing and empirically validating oral presentation strategies for students in a Buddhist Meditation Course. Therefore, this study aims (1) to develop structured oral presentation strategies for fourth-year students in the Buddhist Meditation Course at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, (2) to determine the efficiency of the developed strategies according to established criteria, and (3) to examine their effectiveness in improving students' English-speaking proficiency. These objectives guide the corresponding research questions concerning strategy development, instructional efficiency, and students' post-implementation speaking achievement.

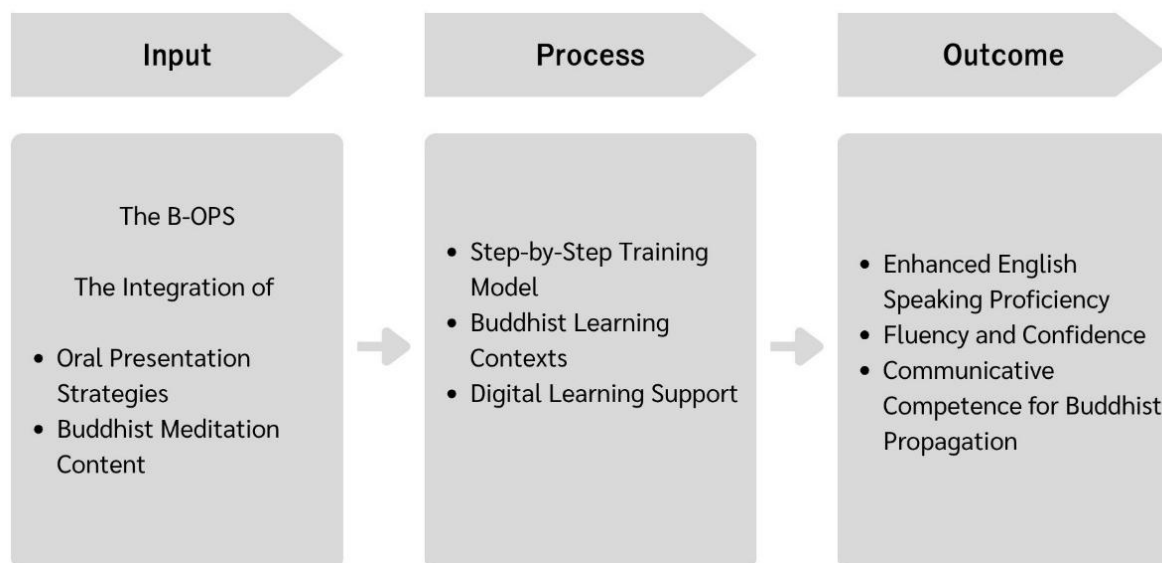

Figure 1 Conceptual Framework of the Study Based on the Buddhist-Oriented Oral Presentation Strategies (B-OPS)

Conceptual framework of the study illustrating the integration of oral presentation strategies with Buddhist meditation content through the B-OPS, leading to the enhancement of students' English-speaking proficiency.

The input component integrates oral presentation strategies with Buddhist meditation content to ensure contextual relevance and meaningful learning. The process component emphasizes a step-by-step training model aligned with Buddhist learning contexts, supported by digital tools to promote communicative competence. The outcome component reflects the enhancement of students' English-speaking proficiency, particularly in terms of fluency, clarity, confidence, and effective communication for Buddhist propagation.

Research Objectives

1. To examine the current problems in English oral presentations in the Buddhist Meditation Course faced by the fourth-year students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

2. To implement the developed oral presentation strategies in the Buddhist Meditation Course to enhance English-speaking proficiency of fourth-year students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

3. To evaluate the effectiveness of the developed oral presentation strategies by comparing students' English-speaking proficiency before and after implementation

Methodology

This study employed a quasi-experimental research design with a one-group pretest-posttest design to investigate the effectiveness of the developed oral presentation strategies in enhancing English-speaking proficiency. The target group consisted of 29 fourth-year students enrolled in the Buddhist Meditation Course at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus, during the 2025 academic year. The participants were selected using purposive sampling.

1. Research Instruments

The research instruments were developed in accordance with the three research objectives as follows:

1.1 Questionnaire on Problems in English Oral Presentations

A questionnaire was employed to investigate the current problems in English oral presentations encountered by fourth-year students in the Buddhist Meditation Course. The questionnaire covered key aspects including presentation strategies, English language proficiency, personal factors, confidence, audience anxiety, and subject-specific content. Content validity was examined by experts, and the instrument was used to collect baseline data addressing the first research objective.

1.2 Instructional Materials Based on the B-OPS

A set of lesson plans based on the B-OPS was developed to implement oral presentation strategies integrated with Buddhist meditation content. The lesson plans were designed to systematically enhance students' English-speaking proficiency through structured training, guided rehearsal, feedback, and practice activities aligned with Buddhist learning contexts. These materials addressed the second research objective.

1.3 The Oral Presentation Rubric

An English oral presentation rubric was administered as both a pretest-posttest to evaluate students' English-speaking proficiency before and after the implementation of the developed strategies. The test assessed pronunciation, fluency, vocabulary usage, grammatical accuracy, and content organization. This instrument was used to address the third research objective.

2. Research Instrument Validation

All research instruments, the questionnaire, lesson plan based on B-OPS and the oral presentation rubric, were examined for content validity by five experts in English language teaching and Buddhist studies. The Index of Item-Objective Congruence (IOC) was employed to determine the consistency between each item and the research objectives. Items with IOC values ranging from 0.60 to 1.00 were considered acceptable.

To ensure the quality of the research instruments, the questionnaire was pilot-tested with a sample of 30 participants in order to determine its reliability. The reliability coefficient

was calculated using Cronbach's Alpha method. The analysis revealed that the overall reliability of the questionnaire was $\alpha = 0.926$, indicating a high level of internal consistency and confirming that the instrument was appropriate for data collection.

In addition, two formative tests were pilot-tested with a sample of 30 participants to analyze item difficulty and discrimination indices. Each test consisted of 20 items. Based on the analysis, 10 items from each test were selected, with item difficulty values ranging between 0.20 and 1.00 and discrimination indices higher than 0.20, meeting the established criteria. After revisions based on the results of the item analysis, the finalized versions of the questionnaire and the tests were prepared for use with the actual research sample.

3. Data Collection

Data collection was conducted over one academic semester. Initially, the questionnaire was administered to collect data on students' current problems in English oral presentations. Subsequently, a pretest was administered to assess students' baseline English-speaking proficiency.

The instructional intervention was then implemented over six weeks using the B-OPS. During the instructional process, students participated in structured learning activities and received continuous feedback through digital tools, particularly the Line application. At the end of the intervention, a posttest was administered to evaluate improvements in students' English-speaking proficiency.

4. Data Analysis

The collected data were analyzed using both descriptive and inferential statistics. Descriptive statistics, including mean and standard deviation, were used to analyze the questionnaire results and students' opinion scores.

To evaluate the efficiency of the instructional process, the efficiency index (E1/E2) was calculated. The process efficiency (E1) was determined based on students' scores obtained during the instructional activities, while the outcome efficiency (E2) was derived from students' posttest scores. The efficiency of the instructional model was compared with the established criterion of 80/80.

In addition, a paired-samples t-test was employed to compare the pre-test and post-test scores in order to examine the effectiveness of the developed oral presentation strategies in enhancing students' English-speaking proficiency ($p < .05$).

Results

The results of this study are presented in accordance with the three research objectives.

1. Results of the Study on Current Problems in English Oral Presentations

Table 1 The All-Parts' Results of the Current Problems in English Oral Presentations

No.	Parts	Mean	SD	Interpretation
1	The personal problems (Affecting Oral Presentations)	3.51	0.76	High
2	The Confidence Problems	3.43	0.75	Moderate
3	The concerns for listeners	3.33	0.83	Moderate
4	The oral presentation strategy problems	3.57	0.77	High
5	The English language skills problems	3.55	0.74	High
6	The problems related to the Buddhist Meditation course	3.46	0.91	Moderate
	Total	3.48	0.79	Moderate

The current problems in English oral presentations encountered by fourth-year students in the Buddhist Meditation Course at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus were overall at a moderate level ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.79). When examining individual aspects, it was observed that most respondents face the oral presentation strategy problems ($\bar{X} = 3.57$), followed closely by the English language skills problems ($\bar{X} = 3.55$), the personal problems affecting oral presentations were also rated at a high level ($\bar{X} = 3.51$), the problems related to the Buddhist Meditation course were rated at a moderate level ($\bar{X} = 3.46$), the confidence problems were also interpreted as moderate ($\bar{X} = 3.43$), and the concerns for listeners, which were interpreted at a moderate level ($\bar{X} = 3.33$) respectively.

2. Results of the Implementation of the Developed Oral Presentation Strategies

2.1 Classroom Observations and Instructional Comments

The findings from classroom observations, instructional feedback, and students' audio–video recordings throughout the six-week implementation indicate a clear progression in English oral presentation skills. At the initial stage, students commonly relied on reading from scripts, resulting in limited eye contact, monotonous delivery, and weak audience engagement. Frequent pronunciation errors, particularly in technical Buddhist terminology were observed, along with disorganized content lacking clear introductions, transitions, and conclusions. Video evidence also reflected noticeable speaking anxiety, including rigid posture and minimal gestures.

After the introduction of structured oral presentation strategies and continuous feedback, gradual improvement became evident. Students revised their drafts using clearer sentence structures and signposting expressions, demonstrated better pronunciation and pacing in recordings, and showed reduced hesitation through repeated rehearsal. In the final stage, particularly during formal rehearsals and posttest presentations, most students delivered more coherent and confidently structured presentations. They exhibited improved fluency, clearer organization, better time management, and more natural body language, shifting from script-dependent reading to more extemporaneous delivery.

Overall, the sequential improvements observed across instructional tasks and recorded performances confirm that the developed oral presentation strategies effectively supported students in recognizing weaknesses, applying feedback, and progressively enhancing their English oral presentation competence in alignment with the objectives of the B-OPS.

2.2 The Efficiency of the Lesson Plans Evaluated Using the Efficiency Index (E1/E2)

Table 2 Results of the Analysis of the Efficiency (E1/E2) Based on the B-OPS

Assessment	N	Percentage (%) of each	Average Percentage (%)	$\bar{X}$
During Instruction Process (E1)	29	2nd lesson: 86.55% S.D. = 12.33 3rd lesson: 77.59% S.D. = 15.27 4th lesson: 88.62% S.D. = 10.60 5th lesson: 73.97% S.D. = 20.87	81.68%	16.26
Posttest Product (E2)			80.67%	11.69

The results showed that the instructional process efficiency (E1) was 81.68, while the learning outcome efficiency (E2) was 80.67. The overall efficiency value of 81.68/80.67 exceeded the established criterion of 80/80, indicating that the instructional materials and procedures were effective and appropriate for enhancing English oral presentation skills.

3. Results of the Evaluation of English-Speaking Proficiency Before and After Implementation of the B-OPS

Table 3 The Results of the Comparison of Learning Achievement Before and After

Score	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
Pretest	29	52.55	12.58	- 16.98	.000
Posttest	29	80.64	11.69		

Instruction in the Implementation of the Effectiveness of the B-OPS

The comparison of students' English oral presentation scores before and after the implementation of the B-OPS revealed a statistically significant improvement. The mean score of the pretest was 52.55, while the mean score of the posttest increased to 80.64.

The paired-samples t-test analysis showed that the posttest scores were significantly higher than the pretest scores ($t = -16.98$, $p < .05$). This result confirms that the developed oral presentation strategies had a significant effect on improving students' English-speaking proficiency.

Discussion

The findings of this study demonstrate that the implementation of the developed oral presentation strategies significantly enhanced the English-speaking proficiency of fourth-year students enrolled in the Buddhist Meditation Course at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus. The results align with the proposed conceptual framework, which integrates oral presentation strategies with Buddhist content through a structured instructional process and supportive learning environment, ultimately leading to improved communicative competence.

1. The Current Problems in English Oral Presentations in the Buddhist Meditation Course Faced by the Fourth-Year Students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

The study revealed that students face high levels of difficulty in English oral presentations. The most critical challenges were presentation strategies, followed by English language proficiency and personal factors. Conversely, issues regarding self-confidence, audience anxiety, and subject-specific content within the Buddhist Meditation Course were found at a moderate level. These results indicate that oral presentation difficulties arise from a combination of strategic delivery problems and linguistic limitations, which is consistent with current trends in English language development research in higher education. English language development research, which is consistent with the research, the finding showed that students often face challenges during oral presentations, such as, language barriers, technical issues, and a lack of confidence (Tuyen, 2023). Also consistent with the research of La-Ongsri, found that the overall results revealed that respondents showed consistently moderate trends across all categories. They also said that oral presentations are difficult because they feel unconfident (La-Ongsri, 2022).

2. Implement the Developed Oral Presentation Strategies in the Buddhist Meditation Course to Enhance English-Speaking Proficiency of Fourth-Year Students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

The findings confirm that the B-OPS can enhance students' English-speaking proficiency through its structured progression from diagnostic assessment to strategic training and guided rehearsal, resulting in learning efficiency exceeding the 80/80 criterion ($E1/E2 = 81.68/80.67$). The integration of Buddhist-oriented content with systematic oral presentation strategies improved students' fluency, confidence, and communicative competence. Although students initially experienced anxiety and lacked presentation techniques, the significant increase in posttest scores indicated that structured instruction and guided practice successfully reduced nervousness and strengthened their overall presentation performance. This finding is consistent with the study conducted by Thaksanan (2024), the study indicated that by implementing structured lesson plans and specific presentation strategies, one can effectively reduce nervousness and also boost students' confidence,

enabling them to deliver complex and abstract content more effectively, and in accordance with the research of Suratina & Sribayak (2025), the findings showed that repeated practice played a key role in reducing English oral presentation anxiety. Through continuous rehearsal during and outside class, students became more familiar with presentation tasks, which led to increased confidence and lower anxiety in subsequent lessons.

3. The Evaluation of the Effectiveness of the Developed Oral Presentation Strategies by Comparing Students' English-Speaking Proficiency Before and After Implementation

The increase in the posttest mean score from 52.55 to 80.64 reflects that the English oral presentation strategies developed by the researcher were effective in enhancing the students' communication skills. This effectiveness can be attributed to the fact that the strategies did not focus solely on language skills, but also emphasized organizing ideas and the use of appropriate presentation techniques suited to Buddhist content, and by practicing seriously and consistently. As a result, these strategies helped address students' lack of confidence and nervousness observed during the initial stage of the research, which is consistent with the research of Souksavanh et al. (2024), revealed that practicing sharing Buddhist teachings with foreign audiences through English presentations or conversations provides valuable opportunities to develop and improve students' language skills. Moreover, related to the research of Chaiyasit (2018) showed that the activities enhanced participants' confidence and communication skills, particularly with foreign tourists, and significantly improved their ability to discuss Buddhism and culture in English.

Overall, the significant improvement in posttest scores confirms that the developed oral presentation strategies effectively enhanced students' English-speaking proficiency by combining systematic practice, content organization, and presentation techniques appropriate to Buddhist contexts, leading to increased confidence and reduced speaking anxiety.

Body of Knowledge

This study contributes a new body of knowledge by reconceptualizing English oral presentation instruction within a Buddhist meditation context. Rather than viewing oral presentation as a purely technical language skill, the MEME Model positions English-speaking development as a mindful, reflective, and practice-based process grounded in Buddhist pedagogy. The innovation consists of four interconnected components: (1) mindfulness foundation, (2) effective oral presentation strategies in a Buddhist context, (3) a meditative learning environment, and (4) enhancement of English-speaking proficiency.

1. Mindfulness Foundation in English Oral Presentation Learning

Mindfulness serves as the internal foundation of English oral presentation learning. Students cultivate awareness of thoughts, emotions, anxiety, and self-judgment during speaking tasks, enabling emotional regulation and composure. Embedding mindfulness into speaking

activities transforms oral presentation from performance-based practice into a process of self-awareness and inner development, reducing fear and supporting clearer expression.

2. Effective Oral Presentation Strategies in a Buddhist Context

1) Buddhist-Oriented Oral Presentation Strategies Framework

This framework integrates linguistic accuracy, presentation techniques, psychological support, and Buddhist content mastery, grounded in Sila (ethical communication), Samadhi (focused rehearsal), and Panya (deep understanding). It strengthens English communication while preserving Buddhist spiritual foundations.

2) Integration with Buddhist Meditation Content

Oral presentation strategies were systematically integrated with meditation topics through three stages: planning, practice, and presenting. This process enabled students to organize abstract Dhamma concepts clearly and communicate them accurately and ethically in English.

3. Meditative Learning Environment

1) Step-by-Step Training Model

A structured six-week process reflecting gradual development (Anupubbasikkha) emphasized planning, language scaffolding, guided rehearsal, presentation performance, and reflective feedback. This systematic progression reduced anxiety and supported continuous improvement.

2) Use of Digital Tools

The Line application functioned as a supportive language clinic, extending practice beyond the classroom. It promoted repeated rehearsal, self-reflection, and autonomy while respecting the monastic learning context.

4. Enhancement of English-speaking proficiency

1) Communicative Competence for Buddhist Propagation

Students demonstrated significant improvement in fluency, pronunciation, coherence, and confidence, enabling meaningful communication of Buddhist teachings in international contexts.

2) Contribution of the MEME Innovation

The integration of mindfulness, presentation strategies, Buddhist content, and supportive learning conditions enhanced speaking skills holistically. English-speaking proficiency emerged not only as linguistic ability but as ethically grounded and context-sensitive communication.

The MEME Model demonstrates that English oral presentation development in a Buddhist Meditation Course can be effectively achieved through the systematic integration of mindfulness, strategic instruction, supportive environments, and communicative application. This innovation strengthens English communication while sustaining the spiritual and educational values of Buddhist higher education.

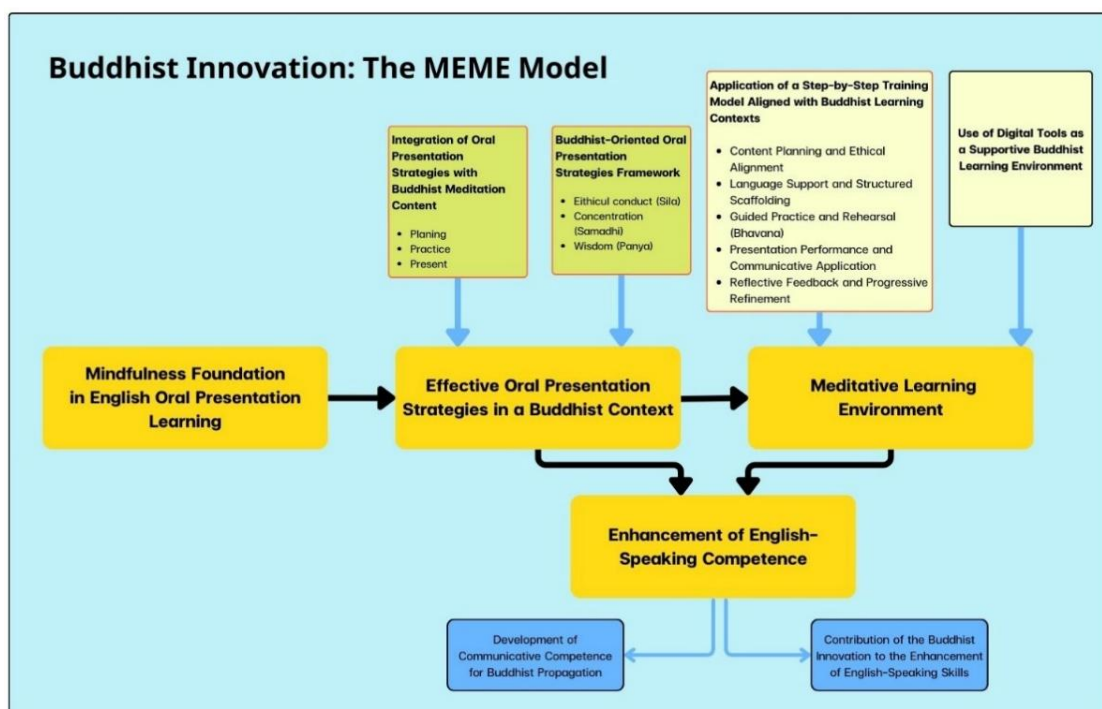

Figure 2 Buddhist Innovation: The MEME Model

Conclusion and Recommendations

This study implemented the B-OPS to improve English-speaking proficiency and found significant improvement in fluency, confidence, and communicative competence, with efficiency exceeding the 80/80 criterion. Although the approach proved effective within the monastic context, its sustainable application requires careful instructional practice and further research. Therefore, recommendations are presented in three areas: practical implementation, instructional application, and future research.

1. Recommendations for Practical Implementation

- 1) Future teaching should emphasize students' motivation and active engagement in English oral presentation activities.
- 2) Buddhist institutions should integrate structured oral presentation training into meditation-related courses to support effective Dhamma communication in English.
- 3) Instructors should provide continuous encouragement, anxiety reduction support, and constructive feedback, including the appropriate use of digital tools for extended practice.

2. Suggestions for Instructional Implementation

- 1) The MEME Model should be introduced gradually, beginning with simple and familiar Buddhist topics before moving to abstract concepts.
- 2) Regular speaking practice should be embedded in each lesson to build confidence and reduce anxiety.
- 3) Oral presentation activities should be conducted with supportive feedback and respect for the monastic context and institutional responsibilities.

3. Recommendations for Future Research

- 1) Future studies should explore students' motivation, inspiration, and psychological development in relation to English speaking improvement.
- 2) The MEME Model should be tested in other Buddhist subjects or different learner levels to examine broader applicability.
- 3) Further research using comparative, experimental, or in-depth qualitative designs is recommended to strengthen empirical evidence.

References

- Kurakan, P. (2021). Anxiety in English oral presentations of Thai EFL engineering students. *THAITESOL Journal*, 34(2), 67–92.
- Duklim, B. & Musigrungsi, S. (2018). Oral Presentation Performance and Strategies Employed by Students in an International Classroom Context. *Journal of Social Sciences and Humanities Research in Asia*, 24(1), 39-74.
- M, D. L. S., Rohman, A., & Pane, W. S. (2023). Students' Perspective on Challenges in English Oral Presentation: A Case Study. *Inquest Journal*, 1(2), 72-77.
- Kabat-Zinn, J. (2003). Mindfulness-based interventions in context: Past, present, and future. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 10(2), 144–156.
- Richards, J. C. (2006). *Communicative language teaching today*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tuyen L. T. H. (2023). Oral Presentation Skills of Non–English Majored Students at Dong Nai Technology University – Problems and Solutions. *Journal of English Language Teaching and Applied Linguistics*, 5(1), 96-101.
- La-Ongsri, C. (2022). A study of oral presentation difficulties faced by Thai officers at a multinational company (Thesis of Master of Arts in English Language Teaching). Bangkok: Thammasat University.
- Thaksanan, P. (2024). The Study of EFL Students' Public Speaking Anxiety and Academic Oral Presentation Strategies at a Tertiary Level in Thailand. *Journal of Education and Innovation*, 26(4), 48–59.
- Souksavanh, P. H., Charungkhiri, P. A., Yan, Z., & Thatinjan, P. C. (2024). English Communication Skills under the Project to Propagate Dhamma to Foreigners of Monk Chat Mahachulalongkornrajavidyalaya Chiang Mai Campus. *Lanna Journal of Buddhist Studies and Cultures*, 6(1), 748-761.
- Chaiyasit, W. (2018). The Development of English Skills of English Major Students to Communicate with Tourists about Buddhism and Culture at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 2(2), 43-52.
- Suratina, N. & Sribayak, V. (2025). Factors Contributing to Speaking Anxiety and Anxiety Reduction Techniques in Thai adult EFL Learners. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, 18(1), 294-319.

การสร้างอัตลักษณ์ชุมชนด้วยการสื่อสารซอฟต์แวร์ผ่านการศึกษาเชิงปฏิบัติการ
แบบมีส่วนร่วมของชุมชนเขาคูหา อำเภอรัตถุมิ จังหวัดสงขลา
CONSTRUCTING COMMUNITY IDENTITY THROUGH SOFT POWER COMMUNICATION:
A PARTICIPATORY ACTION RESEARCH STUDY OF KHUHA COMMUNITY, RATTAPHUM
DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

เบญจรงค์ ธีระพลิกะ, เสริมศักดิ์ ขุนพล, จินตดา วิทยาพันธ์ประชา
Benjarong Tirapalika, Sermsak Khunpol, Jinatda Wittayapanpracha
หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต (สื่อสารการตลาดและสื่อดิจิทัล) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
B.Com.Arts (Marketing Communication and Digital Media), Faculty of Humanities and Social Sciences,
Thaksin University

Corresponding Author E-mail: Benjarong.t@tsu.ac.th

Received February 20, 2026

Revised April 20, 2026

Accepted April 23, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการร่วมสร้างอัตลักษณ์ชุมชนผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในชุมชนเขาคูหา อำเภอรัตถุมิ จังหวัดสงขลา โดยใช้กรอบแนวคิดบูรณาการ 5 ประการ ได้แก่ การพัฒนาเชิงพื้นที่ การมีส่วนร่วมของชุมชน อัตลักษณ์ชุมชน ซอฟต์แวร์และการสื่อสารเชิงวัฒนธรรม และระบบอัตลักษณ์แบรนด์ การวิจัยดำเนินการด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ผลิตสมุนไพรเทพทาโร ภาคีด้านวัฒนธรรม และผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ จำนวน 20-35 คน

ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนมีลักษณะเป็นพลวัต มิได้ดำเนินไปแบบลำดับขั้นเชิงเส้น แต่พัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชน นักวิจัย และภาคีเครือข่าย ตั้งแต่การสร้างความรู้สึกร่วม การเปิดพื้นที่รับฟัง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ไปจนถึงการร่วมวิเคราะห์และออกแบบแนวทางพัฒนา ส่งผลให้เกิดการตกผลึกของความหมายร่วม เกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชน ซึ่งตั้งอยู่บนฐานการยอมรับร่วมของสมาชิกมากกว่าการกำหนดจากภายนอก

ข้อค้นพบสำคัญคือ หลักโคได้รับการยืนยันในฐานะสัญลักษณ์อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ที่สะท้อนมิติภูมิทัศน์ ความทรงจำ และความรู้สึกร่วมของชุมชน และถูกนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบตราสินค้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรเทพทาโร นอกจากนี้ กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมยังมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของร่วม ทูตทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงเชิงการรับรู้ โดยชุมชนเริ่มตระหนักถึงคุณค่าและศักยภาพของผลิตภัณฑ์ในฐานะทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถต่อยอดสู่เศรษฐกิจซอฟต์แวร์ แม้ผลลัพธ์เชิงเศรษฐกิจยังไม่ปรากฏชัดในเชิงปริมาณ แต่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังต่อการพัฒนาในระยะยาวอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ชุมชน, การมีส่วนร่วม, ซอฟต์แวร์

Abstract

This study aims to examine the co-creation process of community identity through Participatory Action Research (PAR) in Khao Kuha community, Rattaphum District, Songkhla

Province. The study adopts an integrated conceptual framework consisting of five key approaches: area-based development, community participation, community identity, soft power and cultural communication, and brand identity systems. The research employs a qualitative PAR methodology, engaging key informants including community leaders, producers of Thephtharo herbal products, cultural stakeholders, and product users, with a total of 20–35 participants.

The findings reveal that the community participation process is dynamic and non-linear, evolving continuously through interactions among community members, researchers, and network partners. The process progresses from trust-building and open dialogue to experience sharing, collaborative analysis, and co-design of development strategies. This participatory process leads to the crystallization of shared meanings of community identity, grounded in collective recognition rather than externally imposed definitions.

A key finding highlights “Lak Kho” as a symbolic representation of place-based identity, reflecting the community’s landscape, collective memory, and shared emotional connections. This identity has been practically applied in brand design and the development of Thephtharo herbal products. Moreover, the participatory action research process plays a significant role in fostering a sense of collective ownership, strengthening social capital, and transforming community perceptions. The community has begun to recognize the value and potential of its products as cultural capital that can be leveraged into a soft power economy. Although measurable economic outcomes have not yet emerged clearly in quantitative terms, the process generated significant changes in attitudes, confidence, and expectations regarding long-term community development.

Keywords: Community identity, Participatory action, Soft power

บทนำ

ภายใต้บริบทของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และเศรษฐกิจฐานราก (Grassroots Economy) แนวคิดซอฟต์แวร์ได้รับการยอมรับเพิ่มขึ้นในฐานะกลไกเชิงวัฒนธรรมและการสื่อสารที่สามารถแปลงทุนวัฒนธรรมให้กลายเป็นคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยซอฟต์แวร์มีได้หมายถึงอำนาจเชิงบังคับ หากแต่เป็น “พลังแห่งความหมาย” (Power of Meaning) ที่ก่อรูปผ่านการเล่าเรื่อง (Storytelling) สัญลักษณ์ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถสร้างการรับรู้ ความเชื่อถือ และความผูกพันระหว่างชุมชนกับสังคมภายนอกได้ โดยเฉพาะในยุคสื่อดิจิทัลที่การสื่อสารสามารถขยายอิทธิพลได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง (Nye, 2004; UNESCO, 2022)

แนวคิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area-based Development) ซึ่งว่าการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพควรตั้งอยู่บนทุนภายในของพื้นที่ โดยเฉพาะทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางสังคม มากกว่าการนำแบบจำลองเชิงมาตรฐานจากภายนอกเข้าไปกำหนดทิศทาง (Ray, 2006) สอดคล้องกับแนวคิดที่มองว่าอัตลักษณ์ชุมชน (Community Identity) สามารถทำหน้าที่เป็นทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ (Strategic Resource) หากได้รับการนิยามและจัดการอย่างเหมาะสม (Hall, 1990; Castells, 1997) โดยอัตลักษณ์มิได้เป็นสิ่งคงที่ หากแต่เป็นโครงสร้างความหมายที่ถูกสร้างและต่อรองผ่านประสบการณ์ ประวัติศาสตร์ และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

ในเชิงระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) และแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Engagement) ถูกเสนอในฐานะกลไกสำคัญของการพัฒนาที่มองชุมชนเป็น “ผู้ร่วมสร้างองค์ความรู้” (Co-Creators) มากกว่าผู้ถูกศึกษา (Baum & Smith, 2006; Bergold & Thomas, 2012) โดย Arnstein (1969) และ Carson (2008) ได้นำเสนอกรอบระดับการมีส่วนร่วมที่สะท้อนการแบ่งปันอำนาจในการตัดสินใจผ่าน IAP2 Spectrum ซึ่งประกอบด้วย 5 ระดับ ได้แก่ Inform, Consult, Involve, Collaborate และ Empower อย่างไรก็ตาม งานศึกษาร่วมสมัยชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในทางปฏิบัติมีลักษณะเป็นพลวัตมากกว่าลำดับขั้นเชิงเส้น โดยมี “ความไว้วางใจ” (Trust) เป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่กำหนดความลึกซึ้งของการมีส่วนร่วม (Rong & Carroll, 2023)

แม้วรรณกรรมจำนวนมากจะอธิบายบทบาทของอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และซอฟต์แวร์ในระดัมหากแต่ยังคงมีช่องว่างสำคัญ ได้แก่ การมุ่งเน้นผลลัพธ์เชิงเศรษฐกิจมากกว่ากระบวนการร่วมสร้างความหมายของชุมชน การประยุกต์ใช้กรอบการมีส่วนร่วมในลักษณะเชิงมาตรฐานโดยขาดการปรับให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และการศึกษาระบบอัตลักษณ์แบรนด์ (Brand Identity System) ที่ยังจำกัดอยู่ในบริบทองค์กรเชิงพาณิชย์ ช่องว่างดังกล่าวสะท้อนความจำเป็นในการศึกษากระบวนการร่วมสร้างอัตลักษณ์ชุมชนผ่าน PAR เพื่อทำความเข้าใจว่าอัตลักษณ์ถูกค้นหา นิยาม และเชื่อมโยงสู่การสื่อสารซอฟต์แวร์และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนได้อย่างไรในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในบริบทของชุมชนเขาควหา อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการค้นหาและร่วมสร้างอัตลักษณ์ชุมชนเขาควหา อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา
2. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชนและการสื่อสารซอฟต์แวร์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
3. เพื่อสังเคราะห์แบบจำลองการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในบริบทชุมชนเขาควหา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ร่วมกันระหว่างนักวิจัยกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ โดยมองชุมชนในฐานะ “ผู้ร่วมวิจัย” (Co-researchers) มากกว่าการเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูล (Arnstein, 1969; Baum & Smith, 2006; Bergold & Thomas, 2012) ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันผ่านวงจรวางแผนปฏิบัติการสังเกตสะท้อนผล ซึ่งช่วยให้เกิดการปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม การออกแบบการวิจัยดำเนินการตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำนวน 3 รอบ (Iterative Cycles) เพื่อให้ได้ทั้งข้อค้นพบเชิงวิชาการและผลลัพธ์เชิงปฏิบัติการที่ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าขององค์ความรู้ร่วมกัน (Baum & Smith, 2006)

ประชากรของการวิจัย คือ ประชาชนและภาคีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอัตลักษณ์วัฒนธรรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน และการสื่อสาร Soft Power ในพื้นที่ชุมชนเขาควหา ตำบลควหาใต้ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธี

การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ร่วมกับการคัดเลือกแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์ตรงและมีบทบาทสำคัญต่อประเด็นวิจัย แบ่งเป็น 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชนและผู้รู้ท้องถิ่น 2) ผู้ผลิต/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน/ผู้เกี่ยวข้องกับสมุนไพรเทพทาโร 3) ภาคีใน

พื้นที่ด้านการศึกษาและวัฒนธรรม 4) ผู้บริโภค/ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยมีผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 20 – 35 คน ตามหลักความอึดตัวของข้อมูล (Guest & Chen, 2020) ระยะเวลาโครงการวิจัยระหว่าง เดือน ธันวาคม 2568 – พฤษภาคม 2569

การเก็บข้อมูลใช้เทคนิคเชิงคุณภาพหลายวิธีเพื่อสร้างความลึกและความรอบด้านของข้อมูล ได้แก่ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) 2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions: FGDs) 3) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) 4) กิจกรรมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Activities) โดยที่กิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย การทำแผนที่ทุนวัฒนธรรม การระดมเรื่องเล่าชุมชน การสร้างใหม่ไลน์ชุมชน การร่วมออกแบบต้นแบบผลิตภัณฑ์ และการสะท้อนผลร่วมมีการจัดการสนทนากลุ่ม จำนวน 3 ครั้ง (ธันวาคม 2568, มกราคม 2569, กุมภาพันธ์ 2569) โดยมีการจัดบันทึกภาคสนามและบันทึกเสียงภายใต้ความยินยอมของผู้เข้าร่วม

เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 1) แนวคำถามสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง 2) แนวคำถามสนทนากลุ่ม 3) แบบบันทึกการสังเกต การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดำเนินการดังนี้ 1) ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน 2) การทดลองใช้ (Pilot Testing) เพื่อปรับปรุงถ้อยคำและลำดับคำถาม 3) ตรวจสอบความสม่ำเสมอของกระบวนการ (Procedural Consistency) ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับ ข้อเสนอของ Creswell & Poth (2018) ในการสร้างความน่าเชื่อถือของเครื่องมือเชิงคุณภาพ การตรวจสอบ ความน่าเชื่อถือ (Trustworthiness) อ้างอิงกรอบของ Lincoln & Guba (1985)

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์แก่นสาร (Thematic analysis) (Braun & Clarke, 2006) ผสานกับการสะท้อนคิด (Action-Reflection Analysis) ตามหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดย ดำเนินการแบบวนซ้ำ จริยธรรมในการวิจัยการศึกษานี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยใน คน มหาวิทยาลัยทักษิณ ชื่อโครงการวิจัย การพัฒนาเชิงพื้นที่บนฐานอัตลักษณ์วัฒนธรรมและการสื่อสาร Soft Power เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากชุมชนเขาควหา อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ชื่อย่อ “Soft Power เขาควหา: การสื่อสารอัตลักษณ์เพื่อเศรษฐกิจฐานราก” รหัสโครงการ: 456/68 วันที่รับรอง : 25 ธันวาคม 2568 วันหมดอายุ : 25 ธันวาคม 2569

ผลการวิจัย

หลังจากทีมวิจัยลงพื้นที่พบผู้บริหารชุมชน ผู้นำชุมชน และชาวบ้านหลากหลายวัย ชุมชนมีความเห็น ร่วมกันว่าการสร้างอัตลักษณ์ที่จะได้รับการยอมรับและสอดคล้องกับทิศทางการสื่อสารของเทศบาลตำบลควหา ได้ จำเป็นต้องเกิดจากกระบวนการที่เปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนร่วมกำหนดความหมายและทิศทางของอัตลักษณ์ ไม่ใช่การนิยามจากภายนอกเพียงฝ่ายเดียว ด้วยเหตุนี้ทีมวิจัยจึงจัดประชุมกลุ่มครั้งที่ 1 โดยเชิญผู้มีส่วนได้ส่วน เสียในพื้นที่เข้าร่วมหารือ เพื่อร่วมกันกำหนดแก่นอัตลักษณ์และแนวทางพัฒนาที่ชุมชนยอมรับร่วมกัน ภายใต้ กรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มองคนในพื้นที่เป็นหุ้นส่วน (Partners) ในกระบวนการพัฒนาและการวิจัย

1) ขั้นการให้ข้อมูลและสร้างความเข้าใจร่วม (Inform & Awareness) ให้ก่อนเพื่อสร้างฐาน ความไว้วางใจ ขั้นแรกของการมีส่วนร่วมในเขาควหาเริ่มต้นจากการสอบถามความต้องการจริงของชุมชนและ โรงเรียนว่าอยากได้การสนับสนุนด้านใดจากมหาวิทยาลัย ซึ่งผลการพูดคุยสะท้อนอย่างชัดเจนว่า โรงเรียนและ เยาวชนต้องการทักษะการใช้ดีท็อก (TikTok) เพื่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ และจำหน่ายสินค้าชุมชน รวมทั้ง สร้างการรับรู้ต่อกิจกรรมในพื้นที่ ทีมวิจัยจึงจัดกิจกรรมอบรมดีท็อกเพื่อการสื่อสารการตลาด โดยเปิดให้ครู นักเรียน และคนในชุมชนเข้าร่วมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และออกแบบบรรยากาศการเรียนรู้ให้เป็นกันเอง เอื้อต่อ

การแลกเปลี่ยนระหว่างวัย กิจกรรมนี้มีผู้เข้าร่วมกว่า 100 คน ซึ่งเป็นสัญญาณว่าการเริ่มต้นด้วยสิ่งที่คุณต้องการจริงช่วยเปิดพื้นที่ความร่วมมือได้รวดเร็วและลดกำแพงความเป็นคนนอกของนักวิจัย

ภาพที่ 1 ภาพกิจกรรมการให้ความรู้การใช้ดีดตอก
ที่มา : ภาพโดยผู้วิจัย

นอกจากนี้ ชั้น Inform ในพื้นที่ยังเชื่อมกับการเตรียมความพร้อมต่อตลาดนัดเช้าศรีวิชัยที่จัดทุกวันศุกร์ โดยเน้นให้ชุมชนสามารถใช้สมาร์ทโฟนเป็นเครื่องมือหลักในการขายและสื่อสารได้ด้วยตนเอง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจึงไม่ใช่เพียงการให้ข้อมูลแต่คือการสร้างความไว้วางใจ (Trust capital) และวางฐานความสัมพันธ์เชิงบวกเพื่อเข้าสู่ขั้นการมีส่วนร่วมที่ลึกซึ้งต่อไป

2) **ขั้นรับฟังและปรึกษาหารือ (Consult)** เปิดพื้นที่ส่งเสียงเพื่อสกัดแก่นอัตลักษณ์ร่วม เมื่อชุมชนเริ่มเกิดความไว้วางใจ ทีมวิจัยได้ขยับสู่ขั้น Consult โดยการจัดเวทีรับฟังผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก เวทีประชุม และการสนทนากลุ่ม เพื่อรวบรวมประสบการณ์จริงของชุมชนเกี่ยวกับทุนวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความทรงจำ และข้อกังวลต่อการพัฒนา เช่น ผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความเป็นธรรม และการจัดสรรผลประโยชน์ กระบวนการรับฟังที่จริงจังช่วยลดช่องว่างระหว่างนักวิจัยกับชุมชน เพิ่มความชอบธรรมให้โครงการตั้งแต่ต้นทาง เพราะประเด็นอัตลักษณ์และวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่คนนอกไม่สามารถกำหนดแทนได้ ซึ่งในการลงพื้นที่เพื่อแจ้งชุมชนทราบถึงความจำเป็นของโครงการวิจัยนี้ และชุมชนจะได้อะไรบ้าง จึงส่งผลให้ชุมชนรอบ ๆ ให้ความสนับสนุนโครงการนี้ โดยมีผู้สนับสนุนจากหน่วยงานรัฐและเอกชน จำนวน 8 ราย นอกเหนือจากทุนจากสถาบันวิจัยและนวัตกรรม กองทุนมหาวิทยาลัยทักษิณแล้ว ยังมีประกอบไปด้วย หน่วยงานราชการ 1) เทศบาลตำบลคูหาใต้ 2) โรงเรียนสำนักสงฆ์ศรีวิชัย หน่วยงานเอกชนในชุมชน 1) นายชำนาญ ไชยประดิษฐ์ ประธานสภาเทศบาลตำบลคูหาใต้ 2) ร้านครัวแม่ข้าว 3) ห้างหุ้นส่วนจำกัด สิ้นสิริ เมดิเทค 4) โรงงานผลิตน้ำดื่มกรีนเวย์ 5) ห้างหุ้นส่วนจำกัด ส. แก้วใจพานิช 6) โรงงานผลิตน้ำดื่มรีเพรช คูหาใต้

ภาพที่ 2 ผู้สนับสนุนจากหน่วยงานรัฐและเอกชน

ที่มา : ภาพโดยผู้วิจัย

ในช่วงนี้ยังพบผลลัพธ์เชิงเครือข่ายที่ชัดเจน คือการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐและเอกชนรวม 8 ราย นอกเหนือจากทุนมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยและนวัตกรรม ซึ่งสะท้อนว่าการเปิดเวทีรับฟังและอธิบายประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ ทำให้โครงการถูกมองเป็นโครงการของพื้นที่มากขึ้น ไม่ใช่โครงการของนักวิจัยเพียงฝ่ายเดียว

3) **ขั้นร่วมวิเคราะห์และร่วมออกแบบ (Involve/Co-design):** แปลงเสียงชุมชนเป็นแบบอัตลักษณ์ที่จับต้องได้ การรับฟังไม่ได้หยุดเพียงการรวบรวมข้อมูล แต่ถูกพัฒนาเป็นการร่วมวิเคราะห์และร่วมออกแบบโดยชุมชนและ

นักวิจัยร่วมกันสรุปประเด็นร่วม และแปลงเป็นองค์ประกอบอัตลักษณ์ที่ใช้สื่อสารได้จริง ผลลัพธ์สำคัญคือการออกแบบตราสินค้าร่วมของพื้นที่ในชื่อผลิตภัณฑ์จากชุมชนเขาคูหาซึ่งชุมชนยอมรับร่วมกัน โดยมีหลักโคเป็นสัญลักษณ์ศูนย์กลาง สื่อความหมายการรวมใจของคนในพื้นที่ และประกอบด้วยองค์ประกอบภาพ เช่น แสงอาทิตย์ นาน้ำ และพืชเศรษฐกิจ (ปาล์มน้ำมัน ยางพารา) สะท้อนความสมบูรณ์และวิถีเกษตรของคูหาได้

การกำหนดข้อความบนตราสินค้าและช่องทางการติดต่อ (เชื่อมกับโรงเรียนสำนักสงฆ์ศรีวิชัย) ยังสะท้อนจุดเริ่มต้นทางสังคมของผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ ทำให้ตราสินค้าไม่ได้เป็นเพียงภาพกราฟิก แต่เป็นผลผลิตของการเจรจาความหมายร่วม (Shared meaning) ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งช่วยยืนยันว่าอัตลักษณ์ที่ชุมชนยอมรับ ต้องเกิดจากการทำให้เสียงของคนในพื้นที่กลายเป็นองค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์ที่จับต้องได้

เนื่องจากเขาคูหาตั้งอยู่ในตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา จัดเป็นสิ่งแวดล้อมธรรมชาติประเภทภูเขา แหล่งธรรมชาติท้องถิ่น โดยมีลักษณะภูเขาสูงโดดที่โดดเด่นทางภูมิทัศน์และมีความสำคัญทั้งเชิงกายภาพ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม พื้นที่เคยผ่านการทำสัมปทานเหมืองหินปูนตั้งแต่ราว พ.ศ. 2500–2553 ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูเขาและผลกระทบต่อชุมชน ก่อนจะเกิดการรวมตัวของเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อพิทักษ์และฟื้นฟูพื้นที่จนยุติกิจการเหมืองในเวลาต่อมา ปัจจุบันเขาคูหาถูกพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่กิจกรรมสุขภาพของคนในท้องถิ่น ขณะเดียวกันยังดำรงคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ผ่านตำนานความเชื่อเกี่ยวกับเชื้อชาติโคหายที่พื้นเป็นเขาคูหาและจากข้อมูลภาคสนามพบว่า เขาคูหาไม่ได้เป็นเพียงภูมิประเทศ หากแต่เป็นบ้านในความหมายเชิงจิตใจและอัตลักษณ์ร่วมที่หล่อหลอมจากวิถีชีวิต ความทรงจำ และความสัมพันธ์ระหว่างคนกับพื้นที่อย่างต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่น

ภาพที่ 3 ภาพเขาคูหา และภายในวงสีแดงคือหลักโค เขาคูหา
ที่มา: <https://www.kuhatai.go.th/travel/detail/1455>

ภาพที่ 4 ภาพแบรนด์ผลิตภัณฑ์ชุมชนเขาคูหา
ที่มา : ภาพโดยผู้วิจัย

โดยองค์ประกอบหลักของตราสินค้าคือหลักโคของเขาคูหา ซึ่งเป็นสัญลักษณ์การรวมจิตใจของคนในพื้นที่ ประกอบด้วยแสงและรัศมีจากดวงอาทิตย์ เป็นสัญลักษณ์แห่งการเริ่มต้นใหม่ ความสว่างไสว รวมทั้งมีภาพนาข้าว และพืชพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งในพื้นที่บริเวณโดยรอบเขาคูหาแสดงให้เห็นถึงความสมบูรณ์ของพื้นที่ตำบลคูหาใต้ที่มีการทำการเกษตรหลากหลาย ทั้งนาข้าว ปาล์มน้ำมัน ยางพารา เป็นต้น

มีตัวอักษรเขียนว่าผลิตภัณฑ์จากชุมชนเขาควหาและโดยโรงเรียนสำนักสงฆ์ศรีวิชัย โทร 065-2497142 เนื่องจากผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นมีจุดเริ่มต้นจากชุมชนโรงเรียนสำนักสงฆ์ศรีวิชัย พร้อมหมายเลขโทรศัพท์สำหรับการติดต่อสอบถามและสั่งซื้อสินค้าต่อไป

รวมทั้ง มีการกำหนด สีต่าง ๆ ที่จะใช้ในการสื่อสาร ซึ่งจะใช้ 2 สีหลัก คือสีเขียว #0da66a ซึ่งสะท้อนความเป็นธรรมชาติ และสีน้ำตาล #a6600d สะท้อนสีเขาควหา

ภาพที่ 5 ภาพหมู่ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งผู้บริหารชุมชน โรงเรียน ชาวบ้านเอกชนในพื้นที่และนักวิจัย
ที่มา : ภาพโดยผู้วิจัย

4) **ขั้นความร่วมมือและการลงมือปฏิบัติร่วม (Collaborate/Act)** จากอัตลักษณ์สู่ผลิตภัณฑ์และเศรษฐกิจเชิงพื้นที่ เมื่ออัตลักษณ์ร่วมเริ่มชัด ชุมชนได้ก้าวสู่การทำงานแบบหุ้นส่วนกับทีมวิจัย โดยร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นรูปธรรมในรูปของผลิตภัณฑ์จากทุนวัฒนธรรมและสมุนไพรเทพทาโร จำนวน 5 รายการ ได้แก่ (1) น้ำมันหอมจากแก่นเทพทาโร (2) ชาเทพนารีศรีวิชัย 2 กลิ่น (3) เทพทาโร 4 in 1 สเปรย์กันยุงใช้ได้ทั้งคนและสัตว์ (4) เทพทาโร ปาล์มพลัส (5) เสื้อชุมชนเขาควหา จุดเด่นคือแต่ละผลิตภัณฑ์ไม่ได้ถูกสร้างจากสูตรหรือการตลาดเพียงอย่างเดียว แต่ถูกขับเคลื่อนด้วยเรื่องเล่าที่ชุมชนร่วมกันเล่าและยืนยันความหมาย เช่น เรื่องเล่าความรักที่นำไปสู่การเรียนรู้การผลิตน้ำมันนวด เรื่องเล่าวิถีสวนยางกับปัญญา และเรื่องเล่าการทำเกษตรปาล์มที่โยงกับภูมิปัญญาการใช้พืชท้องถิ่น ตัวอย่างตราสินค้า ดังนี้

ภาพที่ 6 ภาพแบรนด์ยอย่น้ำมันหอมจากแก่นเทพทาโร และการสร้างภาพจาก AI เพื่อสื่อสารเรื่องเล่า
ที่มา : ภาพโดยผู้วิจัย

ตำนานเรื่องเล่าของน้ำมันหอมจากแก่นเทพทาโร “...ความเป็นมาของการปลูกต้นเทพทาโร เกิดมาจากเรื่องเล่าของ อดีต ผอ. โรงเรียนสำนักสงฆ์ศรีวิชัย ตัดใจแม่ค้าน้ำมันนวด จึงลองไปสอบถาม และสนใจ จากการสนใจแม่ค้าเปลี่ยนมาสนใจผลิตภัณฑ์ จนชวนแม่ค้าสอนการผลิตน้ำมันนวด และสอนให้ชาวบ้านได้ผลิตและขายกันในชุมชน จนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนจากแรกรัก กลายเป็นต้นทุน ที่ทำให้เกิดอาชีพใหม่แก่ชุมชนเขาควหาได้ “น้ำมันหอมเทพทาโรศรีวิชัย” นำไปบอกรัก (สุขภาพ) แก่ทุกคน

กระบวนการนี้ทำให้อัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมถูกแปลงเป็นสินทรัพย์ทางเศรษฐกิจ (Economic asset) ที่ชุมชนสามารถถือครองและต่อยอดได้ พร้อมกันนั้นยังเกิดกลไกความร่วมมือด้านทรัพยากรและการสนับสนุนจากภาคีในพื้นที่ทั้งด้านทุน วัสดุ การผลิต และเวทินำเสนอ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของ PAR ที่ทำให้ผลลัพธ์ไม่หยุดที่รายงานวิจัย แต่เชื่อมกับการลงมือทำในพื้นที่จริง

5) ขั้นสะท้อนผลและเสริมพลัง (Reflect & Empower) การเปลี่ยนแปลงเชิงการรับรู้และเศรษฐกิจซอฟต์แวร์ ขั้นสะท้อนผลร่วมช่วยให้ชุมชนมองเห็นการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับความคิด ความภูมิใจ และโอกาสทางเศรษฐกิจ โดยบทสัมภาษณ์สะท้อนว่า เมื่อชุมชนมีความเข้าใจเรื่องการสื่อสารและได้เห็นตัวอย่างการพัฒนา ชุมชนเริ่มเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์กับโอกาสทางตลาดและการท่องเที่ยวได้ชัดเจน เช่น การมองว่าสินค้าชุมชนอาจไปได้ไกลกว่าตลาดในหมู่บ้าน หากสื่อสารดีและเชื่อมกับการท่องเที่ยวเขาคุหา อีกทั้งผลิตภัณฑ์ยังถูกมองเป็นสื่อการเรียนรู้ที่เชื่อมสมุนไพร วัฒนธรรม และเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งสะท้อนการเกิดซอฟต์แวร์ในฐานะทุนทางความหมายที่ต่อยอดได้

ยิ่งไปกว่านั้น ชาวบ้านบางส่วนเริ่มมองเห็นบทบาทของแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น ตี๊กต็อก (TikTok) และเฟสบุ๊ก (Facebook) ในการพาเรื่องเล่าท้องถิ่นออกสู่สาธารณะ และตระหนักว่าความเป็นท้องถิ่นและเรื่องจริงเป็นคุณค่าที่ตลาดให้ความสนใจ ผลลัพธ์ของขั้นนี้จึงเป็นการเสริมพลัง (Empowerment) ผ่านการเรียนรู้ร่วมและการเห็นความเป็นไปได้ทำให้ชุมชนไม่ได้เพียงเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีความสุข แต่เริ่มมีความมั่นใจที่จะสื่อสารต่อและต่อยอดด้วยตนเองในอนาคต

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในกรณีเขาคุหามีลักษณะเป็นพลวัตมากกว่าการเคลื่อนผ่านระดับขั้นแบบตายตัวตามกรอบ IAP2 Spectrum กล่าวคือ แม้แนวคิด IAP2 จะอธิบายระดับการมีส่วนร่วมในเชิงโครงสร้างได้อย่างเป็นระบบ (Carson, 2008) แต่ผลการศึกษาพบว่าในทางปฏิบัติการสร้างความไว้วางใจ (trust-building) กลายเป็นเงื่อนไขตั้งต้นที่สำคัญยิ่งกว่าการให้ข้อมูลตามความหมายดั้งเดิม โดยขั้น Inform ในบริบทเขาคุหาถูกตีความใหม่เป็นการให้ก่อนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Citizen Power ของ Arnstein (1969) ที่ชี้ว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงต้องตั้งอยู่บนการลดช่องว่างอำนาจและการยอมรับชุมชนในฐานะหุ้นส่วน ไม่ใช่เพียงผู้รับสาร การที่นักวิจัยเริ่มต้นจากการตอบสนองความต้องการจริงของพื้นที่ (เช่น การเสริมทักษะตี๊กต็อกเพื่อการสื่อสารและการจำหน่ายสินค้า) จึงทำหน้าที่เป็นกลไกทางสังคมที่ช่วยเปลี่ยนความสัมพันธ์จาก “คนนอกคนใน” ไปสู่ “หุ้นส่วนร่วมเรียนรู้” อันเป็นหัวใจของวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Baum & Smith, 2006; Bergold & Thomas, 2012)

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ว่าการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติการส่งผลเกินกว่ามิติการมีส่วนร่วมทางสังคม โดยเชื่อมโยงไปสู่การสร้างคุณค่าซอฟต์แวร์และโอกาสทางเศรษฐกิจฐานรากอย่างมีนัยสำคัญ การร่วมวิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมและร่วมออกแบบผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรเทพทาโร ทำให้ “อัตลักษณ์ชุมชน” ถูกแปลงเป็นทุนเชิงสัญลักษณ์ที่มีศักยภาพทางตลาด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดซอฟต์แวร์ที่มองว่าวัฒนธรรมและความหมายทางสังคมสามารถกลายเป็นทรัพยากรทางเศรษฐกิจ (Nye, 2004) ขณะเดียวกัน กระบวนการสะท้อนผลร่วมช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้เชิงวิพากษ์ (Critical reflection) และความเป็นเจ้าของร่วมของชุมชน อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่มุ่งสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน (Kemmis, & Nixon, 2014) เสียงสะท้อนจากชุมชนที่มองเห็นโอกาสใหม่ของสินค้าและกิจกรรมเศรษฐกิจเชิงพื้นที่ จึงมิได้เป็นเพียงผลลัพธ์เชิงทัศนคติ หากแต่เป็นสัญญาณของการเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้างด้านความคิด (Cognitive shift) จากผลิตภัณฑ์พื้นบ้านไปสู่ทรัพยากรซอฟต์แวร์ของพื้นที่ ซึ่งยืนยันว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงสามารถสร้างทั้งการเปลี่ยนแปลงเชิงความหมายและเชิงเศรษฐกิจควบคู่กัน

บทความชิ้นนี้ได้สร้างข้อค้นพบเชิงทฤษฎีที่สำคัญ โดยเฉพาะในมิติของการพัฒนาแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านกรอบ IAP2 Spectrum และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่จริง ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า แม้ IAP2 Spectrum จะเป็นกรอบมาตรฐานสากลที่อธิบายระดับความเข้มข้นของการมีส่วนร่วมได้อย่างชัดเจน แต่เมื่อถูกนำมาใช้ในบริบทชุมชนเขาควหา ขั้นตอนแต่ละระดับมิได้เกิดขึ้นในลักษณะเชิงเส้นหรือเชิงเทคนิคตามนิยามทฤษฎี หากแต่ถูกแปรความหมายใหม่ผ่านประสบการณ์ความสัมพันธ์ และพลวัตทางสังคมของพื้นที่ งานวิจัยนี้จึงเสนอว่า การมีส่วนร่วมในทางปฏิบัติจำเป็นต้องถูกตีความใหม่ในเชิงกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรม มากกว่าการยึดตามคำจำกัดความเชิงนโยบายเพียงอย่างเดียว

จึงขอเสนอ Khuha Participatory Soft Power Model

(1) การขยายความหมายของ Inform จากการให้ข้อมูลสู่การสร้างความรู้ความไว้วางใจ ในเชิงทฤษฎี Inform ถูกอธิบายว่าเป็นการสื่อสารข้อมูลทางเดียวเพื่อให้ประชาชนรับรู้ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่าในบริบทเขาควหา Inform ทำหน้าที่เป็นกลไกการสร้างความรู้ความไว้วางใจมากกว่าการให้ข้อมูลเชิงเนื้อหา การเริ่มต้นด้วยการให้ก่อนผ่านการตอบสนองความต้องการจริงของชุมชน เช่น การถ่ายทอดทักษะดิจิทัลได้ลดช่องว่างเชิงอำนาจระหว่างนักวิจัยกับชุมชน และสร้างความชอบธรรมให้กับกระบวนการพัฒนา ข้อค้นพบนี้เสนอการขยายความหมายเชิงทฤษฎีของ Inform จาก information provision ไปสู่ trust-building through giving

(2) การขยาย Consult จากการรับฟังสู่พื้นที่ปลอดภัยในการสะท้อนความหมาย ในกรอบ IAP2 Consult หมายถึงการรับฟังความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจ แต่ในทางปฏิบัติของเขาคูหา Consult ทำหน้าที่เป็นพื้นที่ทางสังคมที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เล่าเรื่อง ประสบการณ์ และข้อกังวลเชิงลึกเกี่ยวกับอัตลักษณ์และอนาคตของพื้นที่การรับฟังจึงไม่ใช่เพียงการเก็บข้อมูล แต่เป็นการยอมรับความรู้ของชุมชนในฐานะองค์ความรู้ที่มีคุณค่า ข้อค้นพบนี้ชี้ว่า Consult ในบริบทชุมชนควรถูกมองเป็น legitimacy-building process มากกว่าขั้นตอนเชิงเทคนิคของการมีส่วนร่วม

(3) การขยาย Involve จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสู่การร่วมวิเคราะห์ความหมายในเชิงทฤษฎี Involve คือการทำงานร่วมกับประชาชนเพื่อให้ข้อกังวลถูกนำไปพิจารณา แต่ผลการศึกษาพบว่า Involve ในเขาคูหาเป็นกระบวนการที่ชุมชนมีบทบาทเชิงรุกในการร่วมตีความอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และศักยภาพของพื้นที่ผ่านกิจกรรม การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เช่น การทำแผนที่ทุนวัฒนธรรม การระดมเรื่องเล่า และการออกแบบต้นแบบ การมีส่วนร่วมจึงไม่ใช่เพียงการเข้าร่วมกิจกรรม แต่เป็นการร่วมผลิตความหมายข้อค้นพบนี้ช่วยขยาย Involve จาก participation in action ไปสู่ participation in interpretation

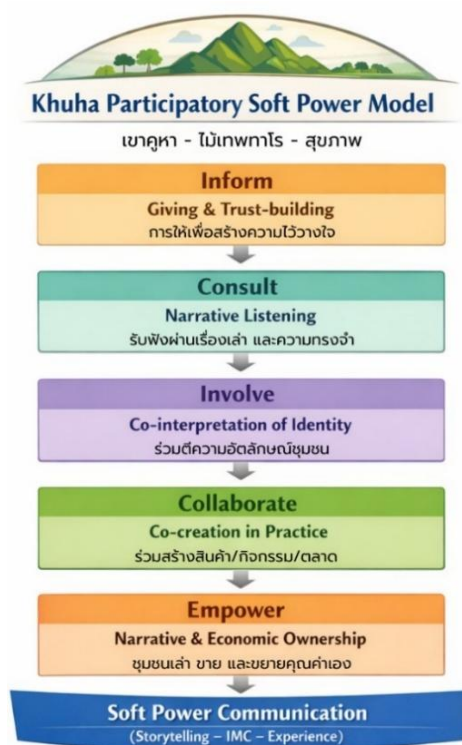
(4) การขยาย Collaborate จากการเป็นพันธมิตรสู่การทำงานเชิงปฏิบัติการร่วม (PAR) แม้ IAP2 จะนิยาม Collaborate ว่าเป็นการเป็นหุ้นส่วนในการตัดสินใจ แต่ในเขาคูหา Collaborate ปรากฏในลักษณะของการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องในฐานะผู้ร่วมลงมือทั้งการทดลองแนวทางใหม่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรเทพทาโร และการออกแบบกิจกรรมเศรษฐกิจเชิงพื้นที่ ขั้นนี้สะท้อนการแบ่งปันอำนาจ ความรับผิดชอบ และความเสี่ยงร่วมกันอย่างแท้จริง ข้อค้นพบนี้เชื่อม IAP2 เข้ากับ การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม อย่างเป็นรูปธรรม โดยเสนอว่า Collaborate คือจุดที่ การมีส่วนร่วมเชิงนโยบาย เปลี่ยนเป็นการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติการ

(5) การขยาย Empower จากการมอบอำนาจสู่ศักยภาพการกำหนดอนาคตตนเอง ในเชิงทฤษฎี Empower หมายถึงการให้ชุมชนมีอำนาจตัดสินใจขั้นสุดท้ายแต่ผลการศึกษาพบว่าในเขาคูหา Empower มิได้เกิดจากการมอบอำนาจโดยตรง หากแต่เป็นผลลัพธ์สะสมของกระบวนการทั้งสิ้นก่อนหน้านี้ Empower จึงปรากฏในรูปของความสามารถมากกว่าสถานะ ได้แก่ ความมั่นใจ ความรู้ เครือข่าย และความชอบธรรมในการ

ขับเคลื่อนการพัฒนา ข้อค้นพบนี้เสนอการนิยามใหม่ของ Empower ว่าเป็นความสามารถในการรักษาความยั่งยืน เจริญต่อรอง และสร้างเส้นทางในอนาคตได้อย่างอิสระ (capacity to sustain, negotiate, and create future pathways independently)

องค์ความรู้ใหม่

เมื่อสังเคราะห์ กระบวนการทั้ง 5 ขั้น ตามที่งานวิจัยชิ้นนี้พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในบริบทการพัฒนาเชิงพื้นที่ไม่ควรถูกมองเป็นลำดับขั้นตายตัวตาม IAP2 แต่ควรถูกทำความเข้าใจในฐานะวงจรเชิงสัมพันธ์ (Relational Cycle) ที่แต่ละขั้นเสริมพลังซึ่งกันและกัน ข้อค้นพบนี้นำไปสู่การพัฒนา Khuha Participatory Soft Power Model ซึ่งขยาย IAP2 จากกรอบสากลไปสู่โมเดลเฉพาะพื้นที่ที่ผสมผสานการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม อัตลักษณ์ชุมชน และการสื่อสารซอฟต์แวร์เข้าด้วยกันในเชิงทฤษฎี โมเดลนี้มีส่วนเติมเต็มช่องว่างของงานวิจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยแสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมที่แท้จริงไม่ได้เริ่มจากอำนาจแต่เริ่มจากความไว้วางใจ และจบลงที่ศักยภาพการยืนได้ด้วยตนเองของชุมชน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาเชิงพื้นที่ในบริบทอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันได้

ภาพที่ 7 ภาพแบบจำลอง Khuha Participatory Soft Power Model

ที่มา : ภาพโดยผู้วิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างเพศสภาวะในนวนิยาย บุปผะสนนิवास ของรอมแพง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่และนัยยะทางวิชาการที่สำคัญ ดังนี้

1. จุดตัดทางชนชั้นกับเพศสภาวะ งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าอำนาจปิตาธิปไตยทำงานสัมพันธ์กับระบบชนชั้นอย่างแยกขาดไม่ได้ ร่างกายสตรีมุลนายถูกประกอบสร้างเป็นสมบัติทางเกียรตินิยมที่ต้องสงวนตัว ขณะที่สตรีไพร่ทาสถูกประกอบสร้างเป็นแรงงานสาธารณะที่ร่างกายถูกเปิดเผยได้ ข้อค้นพบนี้ท้าทายการมองบทบาทหญิงไทยแบบเหมารวม และชี้ให้เห็นความเหลื่อมล้ำของอำนาจทางเพศที่ผันแปรตามสถานะสังคม

2. กลยุทธ์การต่อรองของผู้กระทำการ งานวิจัยเสนอรูปแบบการขัดขืนของผู้หญิงในระบอบปิตาธิปไตยจารีตผ่านการต่อรองเชิงกลยุทธ์ (เช่น ตัวละครเกศสุรางค์) ซึ่งใช้การประนีประนอมและพื้นที่ในชีวิตประจำวันเพื่อสร้างอำนาจใหม่ องค์ความรู้นี้ชี้ให้เห็นว่าเพศภาวะมีความสั่นไหวและสามารถรื้อสร้างความหมายใหม่ได้เสมอ แม้ภายใต้โครงสร้างอำนาจที่เข้มงวด

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่องการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเขาควหา อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพได้เริ่มจากการกำหนดแนวคิดจากภายนอก หากแต่ต้องอยู่บนกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เปิดให้ชุมชนร่วมค้นหา นิยาม และสร้างความหมายของอัตลักษณ์ตนเอง กระบวนการมีส่วนร่วมมีลักษณะเป็นพลวัตโดยความไว้วางใจทำหน้าที่เป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้การมีส่วนร่วมลึกซึ้งขึ้นทั้งเชิงระดับและคุณภาพของความสัมพันธ์ ข้อค้นพบสำคัญคือ หลักโคในฐานะสัญลักษณ์เชิงพื้นที่ที่ชุมชนยอมรับร่วมกัน และถูกนำไปใช้เป็นฐานในการออกแบบกิจกรรมและผลิตภัณฑ์ซอฟต์แวร์โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์สมุนไพรเทพทาโร การพัฒนาดังกล่าวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงการรับรู้คุณค่าสินค้า เชื่อมโยงสินค้าเข้ากับเรื่องเล่า วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในระดับผลลัพธ์ แม้ยังไม่ปรากฏตัวเลขเศรษฐกิจเชิงปริมาณอย่างชัดเจน แต่พบการเสริมสร้างทุนทางสังคม ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม และการรับรู้โอกาสทางเศรษฐกิจที่ชุมชนสามารถต่อยอดได้อย่างยั่งยืน.

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

หน่วยงานพัฒนาชุมชนควรให้ความสำคัญกับการสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นลำดับแรกควบคู่กับการใช้การสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อรักษาความสอดคล้องของสารและเสริมอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในอนาคตควรใช้วิธีแบบผสมผสาน (Mixed methods) และการติดตามระยะยาวเพื่อวัดผลลัพธ์เชิงเศรษฐกิจและทดสอบความสามารถในการประยุกต์ใช้แบบจำลองในพื้นที่อื่น

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาเชิงพื้นที่บนฐานอัตลักษณ์วัฒนธรรมและการสื่อสาร Soft Power เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากชุมชนเขาควหา อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยทักษิณ ประเภททุน TSU Boosting Up for Social Science Researchers ทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้มหาวิทยาลัยทักษิณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

เอกสารอ้างอิง

- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216–224.
- Baum, F., MacDougall, C., & Smith, D. (2006). Participatory action research. *Journal of epidemiology and community health*, 60(10), 854.
- Bergold, J., & Thomas, S. (2012). Participatory research methods: A methodological approach in motion. *Forum Qualitative Sozialforschung*, 13(1), 1–33.

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- Carson, L. (2008). The IAP2 Spectrum: Larry Susskind in conversation with IAP2 members. *International Journal of Public Participation*, 2(2), 67-84.
- Castells, M. (1997). *The Power of Identity*. Oxford: Blackwell.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design* (4th ed.). California: Sage.
- Guest, G., Namey, E., & Chen, M. (2020) A simple method to assess and report thematic saturation in qualitative research. *PLoS ONE*, 15(5), 1-17.
- Hall, S. (1990). Cultural Identity and Diaspora. In Rutherford, J. (Ed.), *Identity: Community, Culture, Difference*. (pp. 222–237). London: Lawrence & Wishart.
- Kemmis, S., McTaggart, R., & Nixon, R. (2014). *The Action Research Planner: Doing Critical Participatory Action Research*. Singapore: Springer.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills: Sage.
- Nye, J. S. (2004). *Soft Power: The means to success in world politics*. New York: Public Affairs.
- Ray, C. (2006). Neo-endogenous rural development in the EU. In Shucksmith, P. & Brown, D. L. (Eds.), *Rural Change and Sustainability*. (pp. 65–83). London: Springer.
- Rong, T., Ristevski, E., & Carroll, M. (2023). Exploring community engagement in place-based approaches in areas of poor health and disadvantage: A scoping review. *Health & Place*, 81, 1-16.
- UNESCO. (2022). *Re|Shaping Policies for Creativity: Addressing Culture as a Global Public Good*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

ลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนของนวนิยายแปลแนวเทพเซียน เรื่อง “จันทราอัสดง”
LINGUISTIC REPRESENTATIONS OF CHINESE CULTURE IN THE TRANSLATED XIANXIA
NOVEL “TILL THE END OF THE MOON”

Yan Wu, บุญเลิศ วิวรรณ

Yan Wu, Boonlert Wiwan

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Humanities, Kasetsart University

Corresponding Author E-mail: yan.wu@ku.th

Received December 19, 2025

Revised February 23, 2026

Accepted March 10, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง ลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนของนวนิยายแปลแนวเทพเซียนเรื่อง “จันทราอัสดง” เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในนวนิยายแปลแนวเทพเซียนเรื่องจันทราอัสดง การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากกลุ่มตัวอย่างคือนวนิยายแปลชุด “จันทราอัสดง” ฉบับภาษาไทย ผลงานประพันธ์ของเถิงหลัวเหว่ยจื่อ และแปลโดยเม่นน้อย จำนวน 4 เล่ม ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2566 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบบันทึกข้อมูลตามกรอบแนวคิดด้านภาษาและวัฒนธรรมของจางง์ ทงประเสริฐ (2547) และ คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2551) โดยเก็บรวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลดำเนินการด้วยการอ่านเชิงลึกเพื่อคัดเลือกคำศัพท์วลี และประโยคที่แสดงถึงมิติทางวัฒนธรรม จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการจัดกลุ่มและการพรรณนาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนในนวนิยายเรื่องนี้สามารถจำแนกออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนด้านคติธรรม พบว่ามีลักษณะภาษาที่แสดงวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ปรัชญา และศาสนา 2) ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนด้านเนติธรรม พบว่ามีลักษณะภาษาที่แสดงวัฒนธรรมด้านการปกครอง และขนบธรรมเนียมประเพณี 3) ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนด้านสัทธรรม พบว่ามีลักษณะภาษาที่แสดงวัฒนธรรมด้านคำเรียกสถานภาพบุคคล บทกวี และการละเล่นพื้นบ้าน และ 4) ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนด้านวัตถุธรรม พบว่ามีลักษณะภาษาที่แสดงวัฒนธรรมด้านเครื่องใช้ เครื่องประดับ เครื่องดนตรี อาหารและเสื้อผ้า จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ว่า ลักษณะภาษาด้านคติธรรมมีความโดดเด่นที่สุด เนื่องจากนวนิยายแนวเทพเซียนเป็นผลิตผลทางปัญญาที่ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือหลักในการหลอมรวมระบบความเชื่อ และปรัชญาจีนเข้ากับวิถีชีวิตของตัวละคร เพื่อสร้างความสมจริงเชิงวัฒนธรรมในโลกแห่งจินตนาการ

คำสำคัญ: จันทราอัสดง, ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีน, นวนิยายแปลจีน, นวนิยายแนวเทพเซียน, วัฒนธรรมจีน

Abstract

This research article, entitled Linguistic Representations of Chinese Culture in the Translated Xianxia Novel “Till the End of the Moon”, is part of a Master of Arts thesis in the Department of Thai, Faculty of Humanities, Kasetsart University. The objective of this study

was to examine the linguistic characteristics that reflect Chinese culture as portrayed in the translated Xianxia novel *Till the End of the Moon*. This study used qualitative research with content analysis as the main research method. The sample consisted of the Thai translation of *Till the End of the Moon*, a four-volume novel originally written by Teng Luo Wei Zhi and translated into Thai by Mennoi, published in 2023. The research tools included data recording forms based on language and cultural concepts developed by Chamnong Thongprasert (2004) and faculty scholars from Mahachulalongkornrajavidyalaya University (2008). Data collection was conducted through close reading to identify words, phrases, and sentences that reflected cultural meanings. The data were then grouped and analyzed descriptively according to qualitative research methods.

The findings indicated that the linguistic characteristics reflecting Chinese culture in this novel can be classified into four categories. These include: 1) language reflecting moral and belief-based values, represented through expressions related to beliefs, philosophy, and religion; 2) language reflecting social norms and governance, represented through expressions concerning administration and traditional customs; 3) language reflecting social relationships, represented through terms indicating social status, poetry, and traditional folk games; and 4) language reflecting material culture, represented through expressions related to utensils, ornaments, musical instruments, food, and clothing. The analysis and synthesis of the data further revealed that language reflecting moral and belief-based values was the most prominent category. This is because xianxia novels, as intellectual literary creations, employ language as the principal medium for integrating Chinese belief systems and philosophical concepts into the lives of fictional characters, thereby creating a sense of cultural authenticity within an imaginative world.

Keywords: Till the end of the moon, Linguistic representations of chinese culture, Translated chinese novel, Xianxia novel, Chinese culture

บทนำ

นวนิยายจีนเป็นวรรณกรรมที่มีพัฒนาการและประวัติศาสตร์การสร้างสรรค์ที่ยาวนาน โดยมีเอกลักษณ์โดดเด่นในการผสมผสานระหว่างจินตนาการเชิงศิลปะกับรากฐานทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนวนิยายประเภท “เทพเซียน” (Xianxia) ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมสูงในยุคปัจจุบัน มีลักษณะเฉพาะในการถ่ายทอดโลกแห่งจินตนาการเพ้อฝัน (Fantasy) พลังเหนือธรรมชาติ และการบำเพ็ญเพียรเพื่อบ่มงู่มุ่งสู่ความเป็นอมตะ โดยเนื้อหา มักสอดแทรกปรัชญาความเชื่อทางพุทธ เต๋า และขงจื้อ เช่น แนวคิดเรื่องโชคชะตา กฎแห่งกรรม และความกตัญญู ฝังไว้ในโครงเรื่องอย่างแนบเนียน นวนิยายแปลแนวเทพเซียนเรื่อง “จันทราอัสดง” ผลงานประพันธ์ของ เกิงหลัว เหวยจื่อ และแปลเป็นภาษาไทยโดย เม่นน้อย ถือเป็นหนึ่งในผลงานที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในประเทศไทย นวนิยายเรื่องนี้ไม่เพียงแต่นำเสนอเรื่องราวความรักและการเสียสละผ่านตัวละครหลักอย่าง “หลี่ซูซู” ที่ต้องย้อนเวลาเพื่อปฏิบัติภารกิจกอบกู้โลก แต่ในมิติทางภาษายังพบว่าการสื่อสารที่สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรมจีน ทั้งในด้านศิลปะ วิถีชีวิต ความสัมพันธ์ทางสังคม และปรัชญาจีนโบราณ ทำให้นวนิยายเรื่องนี้มีคุณค่าในด้านภาษาและวัฒนธรรมที่น่านศึกษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

โกวอวี่นึ่งคิดครุ่นหนึ่งและตอบว่า “สงครามใหญ่ระหว่างเทพกับมารครั้งก่อนผ่านมามากหลายหมื่นปีแล้ว เต่าทงะมีสายเลือดได้เสวียนอู่ ยุคบรรพกาลเขาเผ่าพิทักษ์เหวร้างมาหมื่นปี ไม่แน่อาจจะหลอมรวมเข้ากับเหวร้างไปแล้ว เขาเป็นเทพองค์สุดท้ายในโลก”

(เถิงหลัวเหวยจือ เล่มที่ 2, 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยพบภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนด้านความเชื่อ โดยเฉพาะความเชื่อเรื่อง “เสวียนอู่” ซึ่งเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ประจำทิศเหนือในคติจีน มีลักษณะผสมระหว่างเต่าและงู สะท้อนความเชื่อด้านเทพเทวดาและจักรวาลวิทยาในวัฒนธรรมจีนที่ถูกนำมาใช้ในการสร้างบรรยากาศและความศักดิ์สิทธิ์ในเรื่องราว แม้ว่างานศึกษาวรรณกรรมจีนแปลในประเทศไทยจะมีจำนวนมาก แต่เมื่อสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถแบ่งออกได้เป็นสองแนวทางสำคัญ ได้แก่ งานศึกษาวรรณกรรมจีนแปลและกลวิธีการแปล และงานศึกษาภาษาและวัฒนธรรมจีนในวรรณกรรม โดยงานกลุ่มแรกมุ่งวิเคราะห์ลักษณะภาษาและกลวิธีการถ่ายทอดวรรณกรรมจีนสู่ภาษาไทย เช่น การศึกษาคำพิเศษเสริมน้ำเสียงในนวนิยายจีนที่ชี้ให้เห็นบทบาทของบริบททางภาษาและวัฒนธรรมต่อการแปล (อังศุธร จ้าววิพงศ์, 2557) การศึกษากลวิธีสร้างมุกตลกซึ่งสะท้อนความท้าทายในการถ่ายทอดอารมณ์ขันข้ามภาษา (นิตดา แสงกิติโกมล, 2558) ตลอดจนงานวิเคราะห์ภาพพจน์และกลวิธีการแปลที่เน้นการรักษาเอกลักษณ์ของต้นฉบับผ่านการทับศัพท์ การขยายความ และการดัดแปลงข้อความ (Xiao Qin Wu, 2561) ขณะที่งานอีกกลุ่มหนึ่งเน้นบทบาทของวรรณกรรมในการสะท้อนค่านิยม ความเชื่อ และบริบททางสังคมจีน อาทิ การศึกษาวัฒนธรรมจีนในวรรณกรรมและเรื่องเล่าที่ชี้ให้เห็นบทบาทของภาษาในฐานะเครื่องมือถ่ายทอดอัตลักษณ์และวัฒนธรรมจีนผ่านตัวบท (ปนชัยรัตน์ องค์กรรัตน์, 2557; สรใน รอดนิตย, 2567) อย่างไรก็ตาม แม้งานวิจัยทั้งสองกลุ่มจะให้ความสำคัญกับภาษา การแปล และวัฒนธรรม แต่ยังไม่พบการศึกษาที่วิเคราะห์ “ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีน” ในนวนิยายแปลแนวเทพเซียนเรื่อง จันทราอัสดง โดยตรง จึงเกิดช่องว่าง งานวิจัยนี้จึงเลือกใช้กรอบแนวคิดของจำนงค์ ทองประเสริฐ (2547) และคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2551) ได้แก่ ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนด้านคติธรรม ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนด้านเนติธรรม ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนด้านสหธรรม ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนด้านวัตถุธรรม เนื่องจากเป็นกรอบที่ครอบคลุมมิติทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบและสามารถประยุกต์ใช้กับการวิเคราะห์ตัวบทวรรณกรรมได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังเอื้อต่อการจำแนกและตีความ “ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีน” ที่ปรากฏในนวนิยายแปลเรื่อง จันทราอัสดง ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจบทบาทของภาษาในฐานะเครื่องมือถ่ายทอดวัฒนธรรมจีนในวรรณกรรมแปลได้อย่างเป็นระบบ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้นวนิยายแปลเรื่อง จันทราอัสดง จำนวน 4 เล่ม รวม 22 ตอนใหญ่ และ 136 ตอนย่อย เป็นประชากรและกลุ่มตัวอย่างหลัก ในการศึกษาที่กำหนดหน่วยวิเคราะห์ทางภาษา ได้แก่ คำศัพท์ สำนวน ถ้อยคำ และข้อความที่แสดงวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในตัวบท จากนั้นจึงจำแนกและวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบวัฒนธรรมจีน 5 ด้าน เพื่ออธิบายว่าภาษาที่ใช้แสดงถึงวัฒนธรรมจีนในด้านไหน อย่างไร ซึ่งจะช่วยทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนในวรรณกรรมแปลร่วมสมัย และเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาวรรณกรรมแปลจีนในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในนวนิยายแปลเรื่อง “จันทราอัสดง”

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย การวิจัยเรื่อง “ลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนของนวนิยายแปลแนวเทพเซียนเรื่อง จันทราอัสตง” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการวิเคราะห์เอกสาร โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในตัวบทนวนิยายนี้

2. แหล่งข้อมูล/ตัวบท หนังสือเรื่อง จันทราอัสตง ฉบับภาษาไทย จำนวน 4 เล่ม พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2566 โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นข้อความที่ปรากฏ “ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีน” และคัดเลือกแบบเจาะจงเฉพาะส่วนที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย การเลือกใช้กรอบแนวคิดของจำนงค์ ทองประเสริฐ (2547) และคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2551) ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถจำแนกมิติวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในภาษานวนิยายได้อย่างเป็นระบบ

หน่วยวิเคราะห์ทางภาษา ได้แก่

คำศัพท์เฉพาะทางวัฒนธรรม

คำเรียกสถานภาพบุคคล

สำนวนและถ้อยคำเชิงวัฒนธรรม

คำเกี่ยวกับพิธีกรรม ความเชื่อ และขนบธรรมเนียม

ชื่อเฉพาะที่มีนัยทางวัฒนธรรม

ตัวอย่างหน่วยข้อมูล เช่น คำเรียกตำแหน่งในราชสำนัก (ก๊วยเพย) คำเกี่ยวกับพิธีกรรม (ผ้าคลุมศีรษะ) และถ้อยคำที่สะท้อนค่านิยมความเชื่อของสังคมจีน (ดาวหายนะเดียวดาย)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมุ่งเน้นชุดคำศัพท์ที่แสดงวัฒนธรรมตามกรอบแนวคิดของจำนงค์ ทองประเสริฐ (2547) และคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2551) ซึ่งแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ คติธรรม เนติธรรม วัตถุธรรม และสทธรรม โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 อ่านนวนิยายแปลทั้ง 4 เล่มอย่างละเอียดครบถ้วน

ขั้นที่ 2 บันทึกคำ วลี สำนวน และข้อความที่แสดงวัฒนธรรมจีนลงในแบบบันทึกข้อมูล

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบความครบถ้วนและความสอดคล้องของข้อมูลกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ขั้นที่ 4 คัดเลือกข้อมูลที่มีความชัดเจนต่อประเด็น “ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีน” เพื่อใช้ในการวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 1 จัดทำข้อความที่มีลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีน

ขั้นที่ 2 จำแนกและวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบวัฒนธรรมจีน 4 ด้าน ตามแนวคิดของจำนงค์ ทองประเสริฐ (2547) และคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2551) ดังนี้:

1) คติธรรม วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักในการดำเนินชีวิต ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของจิตใจ และได้มาจากศาสนา

2) เนติธรรม วัฒนธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีและระเบียบวินัยต่าง ๆ ที่สังคมได้กำหนดขึ้นและเป็นที่ยอมรับนับถือว่ามีความสำคัญพอ ๆ กับกฎหมาย หรือบางทีสำคัญยิ่งกว่ากฎหมายด้วยซ้ำไป

3) สทธรรม วัฒนธรรมทางสังคม วิเคราะห์ภาษาที่เกี่ยวกับมรรยาททางสังคม ลำดับสถานภาพ และการอยู่ร่วมกัน

4) วัตถุธรรม วัฒนธรรมทางวัตถุ ที่เกี่ยวกับการกินดื่มนั่งนอน เครื่องนุ่งห่ม บ้านเรือนและอื่น ๆ

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบความสอดคล้องของการจัดหมวดหมู่ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบตัวอย่างข้อมูลบางส่วน

ขั้นที่ 4 สังเคราะห์รูปแบบการใช้ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่โดดเด่น พร้อมยกตัวอย่างข้อความประกอบ

๕. การนำเสนอผลการวิจัย นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยจัดแสดงผลตามหมวดหมู่วัฒนธรรมจีนทั้ง 4 ด้าน พร้อมยกตัวอย่างข้อความจากตัวบทเพื่อสนับสนุนข้อค้นพบ จากนั้นอภิปรายผลโดยเชื่อมโยงกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสรุปข้อจำกัดของการวิจัยและเสนอแนะแนวทางสำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคตต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในนวนิยายแปลแนวเทพเซียนเรื่อง “จันทราอัสดง” โดยอาศัยกรอบแนวคิดด้านวัฒนธรรมจีนตามที่เสนอโดยจางจิง ทงประเสริฐ (2547) และคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2551) ซึ่งได้แบ่งองค์ประกอบทางวัฒนธรรมออกเป็นหมวดหมู่ที่สะท้อนวิถีชีวิต และความเชื่อของจีนอย่างครอบคลุม ทั้งนี้ ผู้วิจัยจำแนกภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนในนวนิยายเรื่องดังกล่าวใน 4 ประเด็น ได้แก่ 4) ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนด้านคติธรรม 2) ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนด้านเนติธรรม 3) ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนด้านสัทธรรม 4) ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนด้านวัตถุธรรม

1. ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนด้านคติธรรม

ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนด้านคติธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นแบบอย่าง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ซึ่งเป็นการใช้ภาษาเพื่อถ่ายทอดหลักการดำเนินชีวิต และระบบคุณค่าที่ฝังรากลึกอยู่ในจิตใจของชาวจีน ซึ่งมีที่มาจากหลักปรัชญาและศาสนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติตนของคนในสังคม เช่น ความกตัญญู ความขยันหมั่นเพียร และความอดทน ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่ วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับปรัชญา และวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับศาสนา โดยมีผลการวิจัยที่ปรากฏในนวนิยายแปล “จันทราอัสดง” ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับความเชื่อ

วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับความเชื่อ หมายถึง ความเชื่อที่ได้รับสืบทอดและยึดถือโดยกลุ่มคนในสังคมจีน ซึ่งสะท้อนผ่านการใช้ภาษาในการแสดงออกถึงแนวคิดทางจิตวิญญาณ ศรัทธา และหลักปรัชญาที่หล่อหลอมวิถีชีวิตของผู้คน ทั้งในด้านศาสนา จริยธรรม มาตรฐานทางสังคม และความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิต ผู้วิจัยพบว่า มีลักษณะวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับความเชื่อ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเกี่ยวกับภูตผี ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ ความเชื่อเกี่ยวกับระบบเวลาแบบโบราณ ตามที่ปรากฏในเนื้อหาของนวนิยาย เช่น

เขาถูกลิขิตไว้แล้วจะต้องเป็น ดาวหายนะเดียวดาย ต่อไปนี้สยจะ ค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นหิยมโหด แม้แต่ตัวเขาเองก็มีอาจควบคุมได้

(เถิงหลัวเหวยจื่อ เล่มที่ 1, 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยพบลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องโชคชะตา คำว่า “ดาวหายนะเดียวดาย (天然孤星 tiān shù gū xīng)” สะท้อนแนวคิดเรื่อง ลิขิตฟ้า (天命 tiān mìng) หรือพลังเหนือธรรมชาติที่กำหนดชะตาชีวิตมนุษย์ โดยเชื่อว่าผู้ที่เกิดภายใต้อิทธิพลของดาวนี้จะมีดวงชะตาแห่งความโดดเดี่ยว ถูกกำหนดให้ต้องห่างเหินจากผู้คน และอาจนำเคราะห์ร้ายมาสู่คนรอบข้าง

1.2 วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับปรัชญา

วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับปรัชญา หมายถึง วิชาว่าด้วยหลักแห่งความรู้และความจริง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ปรัชญาจีนแบ่งเป็นสำนักใหญ่ ๆ มี 6 สำนัก คือ สำนักปรัชญาเต๋า สำนักปรัชญาขงจื้อ สำนักปรัชญามอจื่อ สำนักปรัชญานิตินิยม สำนักปรัชญาฮิน-หยาง และสำนักปรัชญาหมิง (ฟั่น ดอกบัว,

2563) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของอารยธรรมจีนและมีอิทธิพลต่อค่านิยมทางสังคม และศีลธรรมของผู้คน ผู้วิจัยพบว่า มีลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับปรัชญา คือ ปรัชญาขงจื๊อด้านการเมือง และปรัชญาเต๋า ด้านโลกทัศน์ ตามที่ปรากฏในเนื้อหาของนวนิยาย เช่น

จึงให้ข้ากระป๋ามาที่ถ่านไถ่จิ้น ขอบตาแดงกำพร้าอ่อนแอขึ้นว่า “ชีวิตนี้ของอาจารย์ผู่ผู่สง่างาม เขาจิตใจดีมีเมตตา เห็นเจ้าเป็นเหมือนบุตรแท้ ๆ ข้ายังไม่เคยเห็นเขาติดต่อใครเช่นนี้มาก่อน เขารักษาบาดแผลให้เจ้า พาเจ้าไปทำความเข้าใจมรรคาต้าถงของสำนักเซียวเหยา ถ้ายอดพลังตบะให้เจ้า มอบวัตถุเวทให้เจ้า กำชับพวกเราว่าต้องดูแลเจ้าให้ดี อย่าให้เจ้าเป็นอะไรไป

(เถิงหลัวเหวยจื่อ เล่มที่ 4, 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยพบลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับปรัชญา โดยเฉพาะแนวคิดเรื่อง “ต้าถง” (大同 dà tóng) ซึ่งหมายถึง “โลกในอุดมคติ” หรือ “สังคมแห่งความกลมเกลียวสมบูรณ์” ตามแนวคิดของลัทธิขงจื๊อ (เถิงหลัวเหวยจื่อ, 2566) ซึ่งเป็นอุดมคติอันสูงสุดของขงจื๊อ ขงจื๊อเรียกว่าเป็น “มหาอาณาจักร” (สกล นิลวรรณ, 2523) แนวคิดนี้อธิบายถึงสภาพสังคมที่ผู้คนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความเสมอภาค ปราศจากความเห็นแก่ตัว และทุกสิ่งดำรงอยู่ในภาวะแห่งความสมดุล

1.3 วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับศาสนา

วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับศาสนา หมายถึง ลัทธิความเชื่อถือของมนุษย์อันมีหลัก คือแสดงกำเนิด และความสิ้นสุดของโลกเป็นต้น อันเป็นไปในฝ่ายปรมัตถ์ประการหนึ่ง แสดงหลักธรรมเกี่ยวกับบุญบาป อันเป็นไปในฝ่ายศีลธรรมประการหนึ่ง พร้อมทั้งลัทธิพิธีที่กระทำตามความเห็นหรือตามคำสั่งสอนในความเชื่อนั้น ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ซึ่งในเรื่องนี้ประกอบด้วยศาสนาพุทธ และศาสนาเต๋า ผู้วิจัยพบว่า มีลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับศาสนา คือ ศาสนาพุทธนิกายมหายาน และศาสนาเต๋า ตามที่ปรากฏในเนื้อหาของนวนิยาย เช่น

ถ่านไถ่จิ้นมองดูนางตื่นนอนอย่างเย็นชา รอให้เถาวัลย์สุบพลังวิเศษของนางไปจนหมด เขาค่อยทำลายสามวิญญานของนางให้แตกสลาย และชิงร่างทิพย์ของนาง

(เถิงหลัวเหวยจื่อ เล่มที่ 3, 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยพบลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับศาสนาเต๋า ตามคติของลัทธิเต๋า มนุษย์ประกอบด้วย “สามวิญญาน” (三魂 sān hún) ได้แก่ วิญญานฟ้า วิญญานดิน และวิญญานชีวิต ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างสวรรค์ โลกมนุษย์ และพลังชีวิตภายในกาย เมื่อบุคคลตาย วิญญานทั้งสามจะกลับคืนสู่แหล่งเดิมของตนคือสวรรค์ ดำสุนรก และวนเวียนในสุสาน (เถิงหลัวเหวยจื่อ, 2566)

2 ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนด้านเนติธรรม

ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนด้านเนติธรรม หมายถึง ภาษาที่แสดงถึงวัฒนธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งระเบียบประเพณีที่ยอมรับนับถือกันว่ามีความสำคัญพอ ๆ กับกฎหมาย เพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551) อีกทั้งการใช้ภาษาที่เกี่ยวข้องกับระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ และจารีตประเพณีที่สังคมยอมรับนับถือเพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับการปกครอง และวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี โดยมีผลการวิจัยที่ปรากฏในนวนิยายแปล “จันทราอัสตง” ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 วัฒนธรรมเงินที่เกี่ยวกับการปกครอง

วัฒนธรรมเงินที่เกี่ยวกับการปกครอง หมายถึง ระบบและรูปแบบการบริหารบ้านเมืองในสังคมจีน ซึ่งสะท้อนแนวคิดทางการเมืองในแต่ละยุคสมัย อาทิ ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ระบบราชสำนัก และระบบศักดินา รวมถึงระบบสอบจอหงวนที่ใช้คัดเลือกขุนนางตามความรู้ความสามารถ ผู้วิจัยพบว่า มีลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมเงินที่เกี่ยวกับการปกครอง คือ การปกครองในระบบราชการ การปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ การปกครองในระบบราชสำนัก ตามที่ปรากฏในเนื้อหาของนวนิยาย เช่น

ในโลกความจริง เขาคือจายาขุนหัวหน้าหน่วยตะวันตก บิดาสกุลเยี่ยมักพูดถากถางว่าเขาเป็นขุนนางโหดโหรันที!

(เถิงหลัวเหวยจื้อ เล่มที่ 1, 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยพบลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมเงินที่เกี่ยวกับการปกครอง โดยคำว่า “หน่วยตะวันตก” (西厂 xī chǎng) หมายถึง หน่วยงานพิเศษที่ขึ้นตรงต่อฮ่องเต้ มีหน้าที่สอดส่อง ตรวจสอบ และจัดการกิจการภายในวัง รวมถึงคดีความลับของราชสำนัก เจ้าหน้าที่ในหน่วยนี้มักได้รับการคัดเลือกจาก “องครักษ์เสื้อแพร” ซึ่งเป็นกองกำลังลับที่จงรักภักดีต่อจักรพรรดิ หน่วยตะวันตกจึงเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจเบ็ดเสร็จของฮ่องเต้ในระบบการปกครองจีนโบราณ

2.2 วัฒนธรรมเงินที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี

ประเพณี หมายถึง สิ่งที่ยึดถือประพฤติปฏิบัติสืบ ๆ กันมา จนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียม หรือจารีตประเพณี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ส่วนขนบธรรมเนียม หมายถึง แบบอย่างที่ยึดกันมา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ดังนั้น วัฒนธรรมเงินที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี หมายถึง สิ่งที่ชาวจีนยึดถือสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน จนกลายเป็นระเบียบแบบอย่างและจารีตที่สังคมยอมรับ เช่น เทศกาล พิธีกรรมต่าง ๆ ผู้วิจัยพบว่า มีลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมเงินที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี คือ ธรรมเนียมประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงาน และเทศกาล ตามที่ปรากฏในเนื้อหาของนวนิยาย เช่น

ฮองเฮาคนใหม่ของพวกเขา หญิงสาวที่สวมอาภรณ์สีม่วงในตอนนี กำลังปักผ้าคลุมศีรษะอยู่ในวังแผ่ซู่

(เถิงหลัวเหวยจื้อ เล่มที่ 3, 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยพบลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมเงินที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี “ผ้าคลุมศีรษะ” (盖头 gài tou) ถือเป็นธรรมเนียมสำคัญในพิธีแต่งงานจีนโบราณ ผ้าคลุมศีรษะมักทำจากผ้าไหมสีแดง ใช้คลุมหน้าเจ้าสาวเพื่อสื่อถึงความบริสุทธิ์ ความอ่อนน้อม และการเริ่มต้นชีวิตคู่ที่เป็นสิริมงคล

3 ภาษาแสดงวัฒนธรรมเงินด้านสัทธรรม

ภาษาแสดงวัฒนธรรมเงินด้านสัทธรรม หมายถึง ธรรมอันเดียวกัน, กฎหรือความเชื่อถืออย่างเดียวกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ซึ่งเป็นการใช้ภาษาที่สะท้อนถึงระเบียบการติดต่อสัมพันธ์กันในสังคม มารยาท และศิลปวัฒนธรรมที่สร้างความสมัครสมานสามัคคีและสุนทรียภาพในการอยู่ร่วมกัน ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่ วัฒนธรรมเงินที่เกี่ยวกับคำเรียกสถานภาพของบุคคล วัฒนธรรมเงินที่เกี่ยวกับบทกวี และวัฒนธรรมเงินที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน โดยมีผลการวิจัยที่ปรากฏในนวนิยายแปล “จันทราอัสดง” ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 วัฒนธรรมเงินที่เกี่ยวกับคำเรียกสถานภาพของบุคคล

วัฒนธรรมเงินที่เกี่ยวกับคำเรียกสถานภาพของบุคคล หมายถึง การใช้ถ้อยคำหรือสรรพนามในการเรียกบุคคลที่สะท้อนถึงค่านิยมทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในวัฒนธรรมจีน เช่น การให้

ความสำคัญกับลำดับอาวุโส ความใกล้ชิดในครอบครัว และสถานะทางสังคม ผู้วิจัยพบว่ามีลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับคำเรียกสถานภาพของบุคคล คือ คำเรียกครอบครัวเครือญาติ คำเรียกเกี่ยวกับตำแหน่งของบุคคล คำเรียกแสดงความเคารพ ตามที่ปรากฏในเนื้อหาของนวนิยาย เช่น

ฐานะของเจ้าว่องเองก็ไม่ธรรมดา มารดาเขาเป็นก๊วยเฟยที่ฮ่อแต่โปรดปรานที่สุด อำนาจฝั่งมารดาของก๊วยเฟยแข็งแกร่ง การแย่งชิงบัลลังก์ในอนาคตนั่น เขาเป็นศัตรูที่ร้ายกาจที่สุดของเซียวหลิน

(เถิงหลัวเหวยจือ เล่มที่ 1, 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยพบลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับคำเรียกสถานภาพของบุคคล “ก๊วยเฟย” (贵妃guì fēi) คือตำแหน่งพระอัครชายา มีศักดิ์รองจากหงโหว่หรือฮองเฮา (皇后huáng hòu) (พระอัครมเหสี) แต่สูงกว่าเฟย (妃fēi) (พระราชชายา)

3.2 วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับบทกวี

วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับบทกวี หมายถึง การใช้ถ้อยคำที่ผ่านการกลั่นกรองและเรียบเรียงตามแบบแผนวรรณศิลป์จีน เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก และปรัชญา ผู้วิจัยพบว่ามีลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับบทกวี คือ วัฒนธรรมจีนด้านบทกวีของหลี่ไป่ ตามที่ปรากฏในเนื้อหาของนวนิยาย เช่น

ถ่านไถจิ้นซ่อนตาขึ้น ภายในใจเยาะหยัน แต่ภายนอกกลับรับคำอย่างนอบน้อม “ศิษย์น้อมจดจำไว้ในใจขอรับ” เขาก็มลงกราบกราน นครหลวงหยกขาวบนสรวงสวรรค์ มีสิบสองหออาคารกับห้าเมือง ท่านเซียนลูกกระหม่อมข้า ถ่ายทอดวิชาเป็นอมตะให้

(เถิงหลัวเหวยจือ เล่มที่ 4, 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยพบลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับบทกวี “นครหลวงหยกขาวบนสรวงสวรรค์ มีสิบสองหออาคารกับห้าเมือง ท่านเซียนลูกกระหม่อมข้า ถ่ายทอดวิชาเป็นอมตะให้” โดยตัดตอนมาจากบทกวีของหลี่ไป่ ชื่อ กวีชื่อดังสมัยราชวงศ์ถัง แสดงถึงความปรารถนาในอิสรภาพทางจิตใจและความเป็นอมตะ

3.3 วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน

วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน หมายถึง กิจกรรมหรือการละเล่นที่เกิดขึ้นในชุมชนจีนโบราณและสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมักจัดขึ้นในช่วงเทศกาลหรืองานประเพณีต่าง ๆ เพื่อความสนุกสนาน ผู้วิจัยพบว่ามีลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน คือ วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้านที่สนุกสนาน วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้านด้านการแสดง และวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้านที่เสริมสร้างปัญญา ตามที่ปรากฏในเนื้อหาของนวนิยาย เช่น

ร้านสุราเปิดกิจการ ยังมีการทายปริศนาโคมไฟ

ถ่านไถจิ้นยกมือขึ้น แถบกระดาดข่วงตกลงมาในฝ่ามือเขา เขาหัวเราะเบา ๆ “ฝนพรำดูจั่นใหม่กำลังโปรยปราย นี่ก็คือมนุษย์ อ่อนแอยิ่งนัก แต่กลับเข้มแข็งทรหดดุจวัชพีช”

(เถิงหลัวเหวยจือ เล่มที่ 4, 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยพบลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน โดยเฉพาะ “การทายปริศนาโคมไฟ”(猜灯谜cāi dēng mí) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่นิยมจัดขึ้นในช่วงเทศกาลของจีน การละเล่นนี้เป็นทั้งความบันเทิงและการทดสอบเขาวินปัญญา โดย “ชื่อวัชรูชื่อเจิ้งจี้สือ” ซึ่งมีคำตอบคือ “ไฉ่ซุ่ยยา” และ “เสี่ยวเตอ” ทั้งสองคำเป็นสรรพนามแทนตนของผู้น้อยหรือผู้ที่มิฐานะต่ำกว่า ขณะเดียวกัน

คำตอบทั้งสองยังมีความหมายอีกชั้นหนึ่งที่เชื่อมโยงกับคำใบ้ ได้แก่ “ไฉ่ซีย่า” หมายถึง “กำลังตก” และ “เสี่ยวเตอ” หมายถึง “เล็ก ๆ” ซึ่งสอดคล้องกับฝนที่โปรยปรายจุกลงเส้นไหม

4 ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนด้านวัตถุธรรม

ภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนด้านวัตถุธรรม หมายถึง วัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค บ้านเรือน อาคารสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ สะพาน ถนน รถยนต์ เครื่องคอมพิวเตอร์ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551) ซึ่งเป็นการใช้ภาษาที่เกี่ยวข้องกับประดิษฐ์หรือสิ่งที่จับต้องได้ เป็นมนุษย์สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกหรือตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวัน ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น ๕ ประเภทหลัก ได้แก่ วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องใช้ วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องประดับ วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดนตรี วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวข้องกับอาหาร และวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวข้องกับเสื้อผ้า โดยมีผลการวิจัยที่ปรากฏในนวนิยายแปล “จันทราอัสตง” ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องใช้

วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องใช้ หมายถึง สิ่งของและภาชนะที่สะท้อนภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ของชาวจีนในแต่ละยุคสมัย ซึ่งรวมถึงเครื่องเงิน เครื่องทอง และเครื่องหลิวหลี่ (เป็นชื่อเรียกของกระจกในสมัยจีนโบราณ หมายถึง งานหัตถศิลป์หรือวัตถุที่ทำจากวัสดุโปร่งแสงประเภทแร่ธาตุ) ด้วย ผู้วิจัยพบว่า มีลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องใช้ คือ วัฒนธรรมจีนด้านอาวุธ และวัฒนธรรมจีนด้านเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ตามที่ปรากฏในเนื้อหาของนวนิยาย เช่น

บ้านเรือนในหมู่บ้านสร้างอย่างเรียบง่าย ที่แห่งเดียวที่นอนได้คือเตียงเตาที่ทำจากดิน ในห้องนอกจากโต๊ะไม้ตัวหนึ่ง ก็มีเพียงเก้าอี้ไม้ตัวเล็กอีกสองตัวเท่านั้น

(เถิงหลัวเหวยจือ เล่มที่ 1, 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยพบลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องใช้ โดยคำว่า “เตียงเตา” (炕kàng) หมายถึง เตียงที่ก่อด้วยอิฐหรือดินของชาวจีนทางตอนเหนือ มีช่องด้านล่างสำหรับจุดไฟเพื่อให้เตียงอุ่นและมีปล่องระบายควันออกไปนอกบ้าน เวลานอนจะปูฟูกด้านบน ส่วนเวลากลางวันสามารถเก็บฟูกและใช้พื้นที่บนเตียงเป็นโต๊ะหรือพื้นที่ใช้งานอื่นได้

4.2 วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องประดับ

วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องประดับ หมายถึง การใช้สิ่งของประดับตกแต่งร่างกายเพื่อเสริมความงามตามค่านิยมของแต่ละยุคสมัย เครื่องประดับของชาวจีนมีหลากหลายประเภท ผู้วิจัยพบว่า มีลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องประดับ คือ วัฒนธรรมจีนด้านเครื่องประดับคอ วัฒนธรรมจีนด้านเครื่องประดับผม และวัฒนธรรมจีนด้านเครื่องประดับนิ้ว ตามที่ปรากฏในเนื้อหาของนวนิยาย เช่น

ถ่านไถ่เงินลูปแหวนนิ้วหยกในมือพลางเอ่ยอย่างครุ่นคิด “ข้าจำได้ว่าเฝ้าอี่เยวี่ไม่ได้มีวารีอ่อนอยู่เพียงเท่านั้น”

(เถิงหลัวเหวยจือ เล่มที่ 2, 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยพบลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องประดับ โดยคำว่า “แหวนนิ้ว” (扳指bān zhǐ) ซึ่งเป็นปลอกนิ้วสำหรับสวมนิ้วหัวแม่มือของชายจีน มีต้นกำเนิดจากชนชั้นนักรบในสมัยโบราณของจีน วัสดุที่ใช้ทำมักเป็นหยก กระดูกสัตว์ หรือโลหะมีค่า ต่อมาพัฒนาให้มีความสวยงามและกลายเป็นเครื่องประดับที่แสดงถึงฐานะและรสนิยมของผู้สวมใส่

4.3 วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับเครื่องดนตรี

วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับเครื่องดนตรี หมายถึง ภูมิปัญญาในการประดิษฐ์และศิลปะการบรรเลงเสียงที่สะท้อนถึงสุนทรียภาพ โลกทัศน์ และวิถีชีวิตของชาวจีน โดยเครื่องดนตรีไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแต่ให้ความบันเทิง แต่ยังเชื่อมโยงกับมิติต่างๆ ของสังคม ตามที่ปรากฏในเนื้อหาของนวนิยาย เช่น

ถ่านไถจิ้นเหลือบตาขึ้น เห็นพินคงโหวที่เจือรศมีสีฟ้าปรากฏกลางอากาศ ไม่มีใครบรรเลงพินคงโหว แต่สายของมันกลับขยับเอง ท่ามกลางคลื่นเสียงเหล่านั้น หลีซูซูในอ้อมกอดเขาใบหน้าขาวซีดลงทุกที

(เถิงหลัวเหวยจือ เล่มที่ 3, 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยพบลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับเครื่องดนตรี โดยคำว่า “พินคงโหว” (箜篌 kōng hóu) ซึ่งเป็นเครื่องสายโบราณของจีนที่มีขนาดใหญ่ ลักษณะคล้ายพิณหรือฮาร์ปของตะวันตก มีสายจำนวนมากและให้เสียงที่กังวานไพเราะ

4.4 วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับอาหาร

วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับอาหาร หมายถึง ลักษณะเฉพาะของอาหารจีนที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ของชาวจีน ทั้งในด้านการเลือกใช้วัตถุดิบ วิธีการปรุง การจัดสำรับ รวมถึงความสำคัญของรสชาติ สี และรูปลักษณ์ของอาหาร ผู้วิจัยพบว่ามีลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับอาหาร คือ วัฒนธรรมจีนด้านอาหารว่าง และวัฒนธรรมจีนด้านอาหารหลัก ตามที่ปรากฏในเนื้อหาของนวนิยาย เช่น

สุดท้ายอามีที่ตามเขาออกมาด้วยมิได้ถูกส่งจากไป กลับได้น้ำตาลเป่ากลับมาอีกหลายตัว

(เถิงหลัวเหวยจือ เล่มที่ 4, 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยพบลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับอาหาร โดยเฉพาะขนมพื้นบ้านที่เรียกว่า “น้ำตาลเป่า” (明黄色龙袍 míng huáng sè lóng páo) ซึ่งเป็นทั้งขนมหวานและงานศิลปะพื้นบ้านของจีน “น้ำตาลเป่า” ทำจากน้ำตาลข้าวมอลต์ที่ผ่านการให้ความร้อนจนละลาย แล้วนำมาเป่าหรือปั้นเป็นรูปทรงต่าง ๆ เช่น สัตว์ ดอกไม้ หรือสิ่งของมงคล นิยมพบได้ในงานเทศกาลหรืองานรื่นเริงต่างๆ ของชาวจีน

4.5 วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับเสื้อผ้า

วัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับเสื้อผ้า หมายถึง รูปแบบการแต่งกายของชาวจีนที่สะท้อนรสนิยม ความงาม และวิถีชีวิตในแต่ละยุคสมัย และสะท้อนลักษณะทางสังคม ประเพณี และความงามตามสุนทรียศาสตร์ของจีน ผู้วิจัยพบว่ามีลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับเสื้อผ้า คือ วัฒนธรรมจีนด้านเสื้อผ้าเกี่ยวกับวัตถุดิบ วัฒนธรรมจีนด้านส่วนประกอบเสื้อผ้า และวัฒนธรรมจีนด้านเสื้อผ้าเฉพาะทาง ตามที่ปรากฏในเนื้อหาของนวนิยาย เช่น

ถ่านไถจิ้นที่อยู่บนราชรถเหม่อลอยครู่หนึ่ง เขาไม่มีเวลาได้คิดมาก เสียงฟ้าร้องอื้ออึงดังต่อเนื่องไม่นาน บนซุ้มประตูเมือง องค์ชายแปดสวม ชุดมังกรสีเหลืองอร่าม ใบหน้าฉายความบ้าคลั่งของคนที่กำลังจะตาย

(เถิงหลัวเหวยจือ เล่มที่ 3, 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยพบลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับเสื้อผ้า โดยเฉพาะ “ชุดมังกรสีเหลืองอร่าม” (明黄色龙袍 míng huáng sè lóng páo) ซึ่งเป็นเครื่องแต่งกายเฉพาะของจักรพรรดิในจีนโบราณ สีเหลืองไม่เพียงแต่สื่อถึงความสง่างามและอำนาจสูงสุด แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของจักรพรรดิ

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิจัยลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีน 4 ด้าน

ด้านวัฒนธรรม	ลักษณะที่พบ	ตัวอย่างคำ	หน้าที่เชิงวัฒนธรรม
1. คติธรรม	ความเชื่อ, ปรัชญา, ศาสนา	ดาวหายนะเดียวตาย, ต้าถง, สามวิญญูญาณ	ส่งเสริมหลักการดำเนินชีวิตสำหรับบุคคลที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม
2. เนติธรรม	การปกครอง, ขนบธรรมเนียมประเพณี	หน่วยตะวันตก, ผ้าคลุมศีรษะ	ส่งเสริมให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายของบ้านเมือง และส่งเสริมการเคารพ
3. สหธรรม	คำเรียกสถานภาพบุคคล, บทกวี, การละเล่นพื้นบ้าน	ก๊วยเฟย, บทกวีของหลี่ไป่, หายปริศนาโคมไฟ	ส่งเสริมการเคารพระหว่างกันและกันทั้งบุคคลและสถานที่เพื่อสร้างความสมัคสมาน สัมคคีและความเคารพลำดับทางสังคม
4. วัตถุธรรม	เครื่องใช้, เครื่องประดับ, เครื่องดนตรี, อาหาร, เสื้อผ้า	เตียงเตา, แหวนน้าว, พินคงโหว, น้ำตาลเป่า, ชุดมังกรสีเหลืองอร่าม	ส่งเสริมภูมิปัญญาด้านศิลปะหัตถกรรม และ คหกรรม เพื่อประดิษฐ์เครื่องมือ เครื่องใช้ และอาหารตามภูมิปัญญาจีน

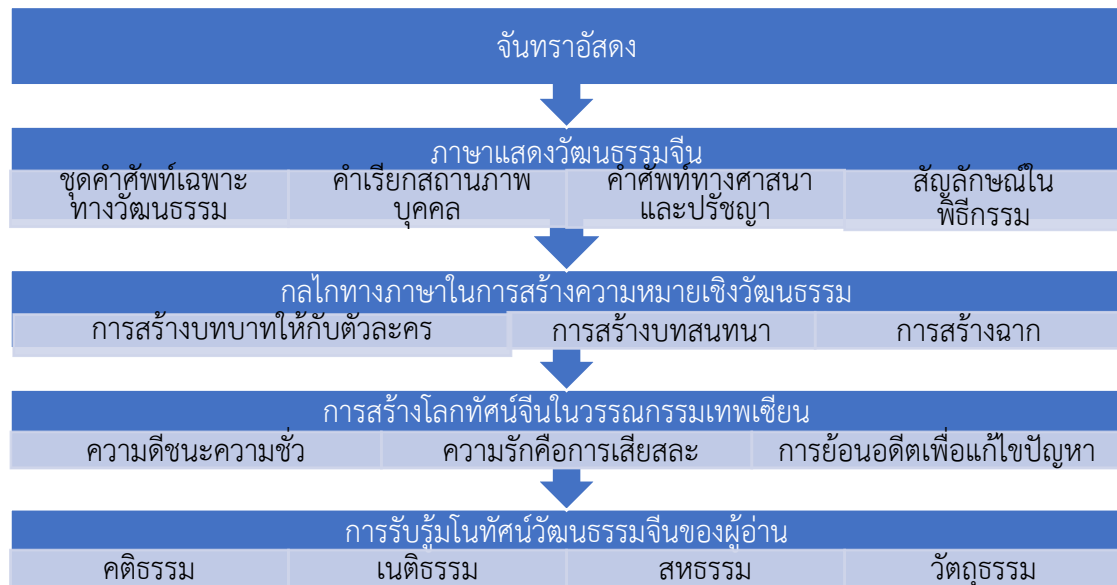
อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบความโดดเด่นของภาษาแสดงวัฒนธรรมด้านคติธรรมอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากผู้ประพันธ์ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือหลักในการหลอมรวมโลกแห่งจินตนาการเข้ากับโลกทัศน์ทางวัฒนธรรมจีน 4 ด้านอย่างเป็นระบบ โดยใช้ภาษาด้านคติธรรมเป็นแกนกลางในการถ่ายทอดระบบความเชื่อเรื่องลัทธิเต๋า ศาสนา และปรัชญา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกตมาตุ ดวงมณี (2552) ที่ชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของความเชื่อเรื่องเทพเจ้าและภูตผีต่อจิตใจชาวจีน และภาษาด้านเนติธรรมที่ใช้สร้างความสมจริงของระเบียบการปกครองและจารีตประเพณีตามแนวคิดลัทธิขงจื้อและเต๋า สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระชาติ ดวงมาลาและคณะ (2567) เกี่ยวกับบทบาทของศาสนาและปรัชญาที่กำกับวิถีชีวิตสังคมจีนมาอย่างยาวนาน ขณะเดียวกัน ภาษาด้านสหธรรม ในส่วนของคำเรียกสถานภาพและการอ้างอิงวรรณศิลป์ได้ทำหน้าที่สะท้อนลำดับชั้นและความสัมพันธ์ทางสังคม ส่วนภาษาด้านวัตถุธรรมที่พรรณนาเครื่องใช้และเครื่องประดับซึ่งแฝงมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมไว้อย่างแยบยล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญารัตน์ มะลาศรี และกนกพร นุ่มทอง (2566) ที่ระบุว่าวัตถุและสัญลักษณ์ต่าง ๆ มักสะท้อนหลักปรัชญาและการดำเนินชีวิตตามธรรมชาติ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนทั้ง 4 ด้าน ซึ่งประกอบด้วยชุดคำศัพท์เฉพาะทาง คำเรียกสถานภาพบุคคล คำศัพท์ทางศาสนาและปรัชญา และสัญลักษณ์ในพิธีกรรม ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างโลกทัศน์จีนในวรรณกรรมเทพเซียนที่แตกต่างจากนวนิยายทั่วไปอย่างชัดเจน โดยภาษาเหล่านี้ทำหน้าที่หลอมรวมมิติทางจิตวิญญาณเข้ากับวิถีชีวิตของตัวละครในโลก

จินตนาการได้อย่างเป็นเนื้อเดียวกัน ส่งผลให้ผู้อ่านสามารถรับรู้อัตลักษณ์และมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนที่ซับซ้อนผ่านตัวบทภาษาแปลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้

สรุปและข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยเรื่อง “ลักษณะภาษาแสดงวัฒนธรรมจีนของนวนิยายแปลแนวเทศเขียนเรื่อง “จันทราอัสตง” ชี้ให้เห็นว่า ภาษาที่ใช้ในนวนิยายสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมจีนได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบครอบคลุมวัฒนธรรมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคติธรรม ด้านเนติธรรม ด้านสหธรรม และด้านวัตถุธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมจีนด้านคติธรรมที่ปรากฏอย่างโดดเด่นผ่านความเชื่อ ปรัชญา และศาสนา ซึ่งสะท้อนรากฐานทางความคิด ค่านิยม และโลกทัศน์ของสังคมจีนโบราณได้อย่างลึกซึ้ง ขณะเดียวกัน วัฒนธรรมด้านเนติธรรม ด้านสหธรรม และด้านวัตถุธรรม มีบทบาทเสริมสร้างบรรยากาศ และความสมจริงของโลกในนวนิยาย ทำให้งานแปลแนวเทศเขียนไม่ได้เป็นเพียงสื่อบันเทิง แต่เป็นงานที่สะท้อนอัตลักษณ์จีนผ่านการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยจึงยืนยันว่าภาษาใน นวนิยายแปลมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงวรรณกรรมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม และช่วยเปิดมุมมองในการทำความเข้าใจวัฒนธรรมจีนในเชิงลึก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ควรศึกษาเปรียบเทียบกับต้นฉบับจีน หรือเทียบกับนวนิยายเทศเขียนเรื่องอื่น
2. ข้อเสนอแนะเชิงการแปล ควรเสนอหลักเกณฑ์การจัดการคำวัฒนธรรม (ทับศัพท์/เทียบศัพท์/ให้คำอธิบาย)

เอกสารอ้างอิง

- เกตมาตุ ดวงมณี. (2552). ภาษาจีนกับวัฒนธรรมความเชื่อ “เทพเจ้า” และ “ภูตผี”. วารสารนวัตกรรมสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต. 2(2), 34-40.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). วัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2547). วัฒนธรรมไทย – ภาษาไทย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธัญญารัตน์ มะลาศรี และกนกพร นุ่มทอง. (2566). ภาพสะท้อนความเชื่อของชาวจีนที่ปรากฏอยู่ในความหมายคำกลอนคู่บริเวณป้ายจารึกของหลุมฝังศพสุสานวัดพัญญูเชิงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารอารยธรรมศึกษา โขงสาละวิน. 14(2), 234-268.
- นัตตา แสงกิติโกมล. (2558). การศึกษาเปรียบเทียบมุกตลกในนวนิยายจีน ฮั่วอันจูเก้อเก้อ กับฉบับแปลภาษาไทย (อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปนชัยรัศม์ องค์กรรัตน์. (2557). สามบุตรีแห่งจีน: การวิพากษ์สังคมและวัฒนธรรมจีนใน ไวลด์ สวอนส์ ของ จุง ชาง. (อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เถิงหลัวเหว่ยจื่อ. (2566). จันทราอัสดง. เล่มที่ 1. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แจ่มใส.
- _____. (2566). จันทราอัสดง. เล่มที่ 2. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แจ่มใส.
- _____. (2566). จันทราอัสดง. เล่มที่ 3. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แจ่มใส.
- _____. (2566). จันทราอัสดง. เล่มที่ 4. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แจ่มใส.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- พิน ดอกบัว. (2563). ปวงปรัชญาจีน. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.
- วีระชาติ ดวงมาลาและคณะ. (2567). ภาพสะท้อนสังคมจีนที่ปรากฏในประชุมนิทาน "โซวเลินจี้". วารสารมนุษยสังคมสาร. 22(1), 100-119.
- สกล นิลวรรณ. (2523). ปรัชญาจีน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สรโน รอดนิตย์. (2567). ภาพสะท้อนวัฒนธรรมจีนจากวรรณกรรมเรื่องสั้น "ด้วยรักและผูกพัน" ของนริศพงศ์ รักวัฒนารักษ์. วารสารวิจิตรวรรณสาร. 8(1), 81-98.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง "ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญากับการสร้างสรรค์คุณค่าเพิ่มและมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ", โรงแรมรามารการ์เด็น. กรุงเทพฯ.
- อังศุธร จ้าวทวีพงศ์. (2557). การศึกษาเปรียบเทียบคำวิเศษณ์เสริมน้ำเสียงในนวนิยายจีน ปู้ปู้จิงซินกับฉบับแปลภาษาไทย (อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Xiao Qin Wu. (2561). การศึกษาวิเคราะห์ภาพพจน์และกลวิธีการแปลของวรรณกรรมเรื่อง ความฝันในหอแดง ฉบับแปลของวิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์ (ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

การวิเคราะห์เชิงจิตวิทยาภาษาศาสตร์ของคำพูดให้กำลังใจ
เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา

A PSYCHOLINGUISTIC ANALYSIS OF ENCOURAGING LANGUAGE TO ENHANCE WORK
EFFICIENCY AMONG EDUCATIONAL PERSONNEL

พระรัชชอล รกขิโต (อัครัง), วีระกาญจน์ กนกกมลเสถ, พระมหาสมชาย กิตติปัญโญ (จันทร์หอม)

Thatchathon Rakkhito (Attarung), Veerakarn Kanokkamalade, Phramaha Somchai Kittipanyo (Chanhorm)

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Thatchathon.at@mcu.ac.th

Received March 8, 2026

Revised April 8, 2026

Accepted April 18, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาผลของคำพูดให้กำลังใจต่อแรงจูงใจและประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา (2) วิเคราะห์องค์ประกอบทางภาษาของคำพูดให้กำลังใจที่ส่งผลต่อสภาพจิตใจและความพึงพอใจในการทำงาน และ (3) พัฒนารูปแบบการใช้คำพูดให้กำลังใจเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธีตามลำดับขั้น (Sequential Exploratory Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคลากรทางการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 20 รูป/คน ด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 149 คน โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า คำพูดให้กำลังใจเป็นการสื่อสารเชิงบวกที่ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจ ความเชื่อมั่นในตนเอง และประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การมุ่งเน้นจุดแข็ง การเสริมสร้างความเชื่อมั่น การส่งเสริมการพัฒนา การสร้างอารมณ์เชิงบวก ความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจ และการสนับสนุนทางสังคม นอกจากนี้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 และสัมมาวาจา สามารถบูรณาการกับการสื่อสารเชิงจิตวิทยาภาษาศาสตร์เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานได้อย่างเหมาะสม ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณพบว่า คำพูดให้กำลังใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงจูงใจในการทำงาน ความพึงพอใจในงาน ประสิทธิภาพการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร และสุขภาวะทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการใช้คำพูดให้กำลังใจ 10 มิติ จากการบูรณาการผลการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งมีศักยภาพในการประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมแรงจูงใจและประสิทธิภาพการทำงานในองค์กรทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: คำพูดให้กำลังใจ, แรงจูงใจในการทำงาน, จิตวิทยาภาษาศาสตร์, บุคลากรทางการศึกษา

Abstract

This research aimed to: (1) examine the effects of encouraging words on work motivation and job performance among educational personnel; (2) analyze the linguistic components of encouraging speech affecting psychological conditions and job satisfaction;

and (3) develop a model for the use of encouraging words to enhance work motivation. The study employed a Sequential Exploratory Mixed Methods Research design, consisting of qualitative and quantitative approaches. The qualitative phase involved documentary research and in-depth interviews with 20 educational personnel from Mahachulalongkornrajavidyalaya University selected through purposive sampling. The quantitative phase collected data from 149 educational personnel using questionnaires. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean, standard deviation, and Pearson's correlation analysis.

The findings revealed that encouraging words function as positive communication that enhances motivation, self-confidence, and work performance among educational personnel. Key components included emphasizing strengths, building self-confidence, promoting personal development, fostering positive emotions, demonstrating understanding and empathy, and providing social support. In addition, Buddhist principles such as the Four Bases of Success (Iddhipāda 4), the Four Sublime States of Mind (Brahmavihāra 4), the Four Principles of Social Integration (Saṅgahavatthu 4), and Right Speech (Sammā Vācā) could be effectively integrated with psycholinguistic communication to strengthen work motivation. Quantitative analysis indicated that encouraging words were positively correlated with work motivation, job satisfaction, job performance, organizational commitment, and emotional well-being at a statistically significant level. Furthermore, the researcher developed a ten-dimensional model of encouraging communication through the integration of qualitative and quantitative findings, which demonstrated strong potential for application in educational organizations to enhance motivation and work performance effectively.

Keywords: Encouraging words, Work motivation, Psycholinguistics, Educational personnel

บทนำ

การสื่อสารด้วยคำพูดเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสภาพจิตใจ แรงจูงใจ และประสิทธิภาพการทำงานของบุคคล โดยเฉพาะในบริบทขององค์กรทางการศึกษา ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือ ความเข้าใจ และกำลังใจในการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง คำพูดให้กำลังใจ หมายถึง การสื่อสารทางวาจาที่มุ่งเสริมสร้างแรงจูงใจภายใน ความเชื่อมั่นในตนเอง และความมุ่งมั่นของผู้รับสาร ผ่านกลไกทางจิตวิทยาภาษาศาสตร์ที่ครอบคลุมการเลือกใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง และบริบทการสื่อสาร (Field, 2004) คำพูดให้กำลังใจจึงถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารเชิงบวกที่สามารถเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ลดความเครียดจากการทำงาน และกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ในสภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาในปัจจุบันพบว่ามี ความกดดันจากภาระงานที่เพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางนโยบาย และความคาดหวังจากสังคม ส่งผลให้แรงจูงใจในการทำงานและความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรบางส่วนลดลง ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจในการศึกษา และแสวงหาแนวทางในการเสริมสร้างกำลังใจและแรงจูงใจในการทำงานให้กับบุคลากรทางการศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การสื่อสารเชิงบวกและคำพูดให้กำลังใจมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างแรงจูงใจและประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรในองค์กร งานวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่าการได้รับคำชื่นชม การสนับสนุน และการยอมรับจากผู้บังคับบัญชาหรือเพื่อนร่วมงาน สามารถส่งผลให้บุคคลเกิดความรู้สึกมีคุณค่าและมี

ความผูกพันต่อองค์กรเพิ่มขึ้น (Robbins & Judge, 2017) นอกจากนี้ แนวคิดด้านจิตวิทยาภาษาศาสตร์ (psycholinguistics) ในงานวิจัยนี้หมายถึงการศึกษาในมิติของการรับรู้ภาษา (language perception) การประมวลผลเชิงอารมณ์ (affective processing) และการตอบสนองต่อสัญญาณวาทกรรม (discourse cues) ซึ่งอธิบายว่าภาษาที่ใช้ในการสื่อสารสามารถส่งผลกระทบต่อกระบวนการรับรู้ อารมณ์ และพฤติกรรมของบุคคลได้โดยตรง (Field, 2004) ในขณะเดียวกัน หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 และสัมมาวาจา ยังให้แนวทางในการใช้วาจาที่เหมาะสมและส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการสื่อสารเชิงบวกในองค์กรทางการศึกษาได้

แม้ว่าจะมีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการทำงานและการสื่อสารในองค์กรอยู่จำนวนหนึ่ง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมาโดยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาปัจจัยด้านแรงจูงใจในเชิงจิตวิทยาองค์กร แต่ยังขาดการวิเคราะห์บทบาทของภาษาในฐานะเครื่องมือสื่อสารที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการรับรู้และอารมณ์ของผู้ปฏิบัติงานโดยตรง โดยเฉพาะการบูรณาการแนวคิดจิตวิทยาภาษาศาสตร์ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาทางพระพุทธศาสนา ดังนั้น การศึกษาที่บูรณาการแนวคิดด้านจิตวิทยาภาษาศาสตร์ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่ออธิบายบทบาทของถ้อยคำสนับสนุนต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานในสถาบันการศึกษา ยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยงานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาด้านแรงจูงใจในการทำงานในเชิงจิตวิทยาทั่วไป แต่ยังขาดการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างภาษาศาสตร์ (linguistic structure) ของคำพูดให้กำลังใจโดยเฉพาะ โดยเฉพาะในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาทางพระพุทธศาสนา เช่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งวิเคราะห์องค์ประกอบของคำพูดให้กำลังใจที่ส่งผลต่อสภาพจิตใจและแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา พร้อมทั้งพัฒนารูปแบบการใช้คำพูดให้กำลังใจที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กรการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Sequential Exploratory Mixed Methods Research) ตามแนวทางของ Creswell และ Plano Clark (2018) โดยผสมผสานการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและลึกซึ้ง โดยการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเชิงลึกเพื่อให้ข้อมูลสำคัญ ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรทางการศึกษา จากนั้นจึงนำผลการวิเคราะห์มาบูรณาการเพื่อพัฒนารูปแบบการใช้คำพูดให้กำลังใจในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ทั้งนี้ ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการสื่อสารเชิงบวกในองค์กรทางการศึกษา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างแรงจูงใจและประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาผลของคำพูดให้กำลังใจต่อแรงจูงใจและประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา ภายใต้กรอบแนวคิดจิตวิทยาภาษาศาสตร์
2. วิเคราะห์องค์ประกอบทางภาษาของคำพูดให้กำลังใจที่ส่งผลเชิงบวกต่อสภาพจิตใจและความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา
3. สร้างรูปแบบการใช้คำพูดให้กำลังใจเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานด้านการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Sequential Exploratory Mixed Methods Research) ตามแนวทางของ Creswell และ Plano Clark (2018) โดยผสมผสานการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาบทบาทของคำพูดให้กำลังใจต่อแรงจูงใจและประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา ภายใต้กรอบแนวคิดจิตวิทยาภาษาศาสตร์ การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

การศึกษาเชิงคุณภาพ การศึกษาเชิงปริมาณ และการบูรณาการผลการวิจัยจากทั้งสองรูปแบบ เพื่อพัฒนารูปแบบการใช้คำพูดให้กำลังใจในการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานด้านการศึกษาศึกษา

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Sequential Exploratory Mixed Methods Research) ตามแนวทางของ Creswell และ Plano Clark (2018) โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 1 เพื่อศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับคำพูดให้กำลังใจที่ส่งผลต่อแรงจูงใจและประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา จากนั้นดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณในระยะที่ 2 เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทางภาษาของคำพูดให้กำลังใจและผลกระทบต่อการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา และในระยะที่ 3 เป็นการบูรณาการผลการวิจัยจากทั้งสองระยะเพื่อพัฒนารูปแบบการใช้คำพูดให้กำลังใจในการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานด้านการศึกษาศึกษา

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรทางการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบด้วยวิทยาเขต 10 แห่ง วิทยาลัยสงฆ์ 6 แห่ง ห้องเรียน 11 จังหวัด และหน่วยวิทยบริการ 18 แห่ง รวมจำนวน 2,236 รูป/คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณกำหนดขนาดโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 และค่าความคลาดเคลื่อน ± 0.10 ได้กลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 96 คน อย่างไรก็ตามเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 149 รูป/คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 20 รูป/คน จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยผู้บริหารระดับสูงจำนวน 10 คน และอาจารย์หรือเจ้าหน้าที่จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารและการปฏิบัติงานในองค์กรการศึกษาศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งพัฒนาจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 1 โดยแบบสอบถามประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม การรับรู้เกี่ยวกับคำพูดให้กำลังใจ ผลของคำพูดให้กำลังใจต่อการทำงาน ปัจจัยทางจิตวิทยาและภาษาศาสตร์ และคำถามปลายเปิดแบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถามที่วัดการรับรู้ผลของคำพูดให้กำลังใจต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาใน 4 ด้าน ได้แก่ (1) คุณภาพของงาน (Quality) (2) ปริมาณงาน (Quantity) (3) เวลา (Time) และ (4) ค่าใช้จ่าย (Costs) โดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ ตั้งแต่ 1 = น้อยที่สุด ถึง 5 = มากที่สุด เพื่อวัดระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลของคำพูดให้กำลังใจต่อการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ เครื่องมือวิจัยได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ และทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha = 0.91) ก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

ในด้านนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรหลัก แรงจูงใจในการทำงานวัดจากการรับรู้ของบุคลากรต่อพลังงาน ความกระตือรือร้น และความต้องการพัฒนาตนเองผ่านข้อคำถามที่ 1-9 ของแบบสอบถาม ความพึงพอใจในงานวัดจากการเห็นคุณค่าในงานและความสุขในการทำงาน (ข้อ 10-15) ความผูกพันต่อองค์กรวัดจากความภักดีและความต้องการทำงานระยะยาว (ข้อ 16-21) สุขภาวะทางอารมณ์วัดจากความรู้สึกผ่อนคลาย การมองโลกในแง่บวก และการจัดการความเครียด (ข้อ 22-27) และประสิทธิภาพการทำงานวัดจากคุณภาพ ปริมาณ เวลา และทรัพยากรที่ใช้ (ข้อ 28-39)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการโดยการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 60–90 นาทีต่อคน พร้อมบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลภาคสนาม จากนั้นทำการถอดเทปและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณดำเนินการโดยการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 149 รูป/คน ผ่านแบบสอบถามแบบกระดาษและแบบสอบถามออนไลน์ โดยกำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามภายใน 3 สัปดาห์ จากนั้นตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและบันทึกข้อมูลเข้าสู่โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อเตรียมการวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

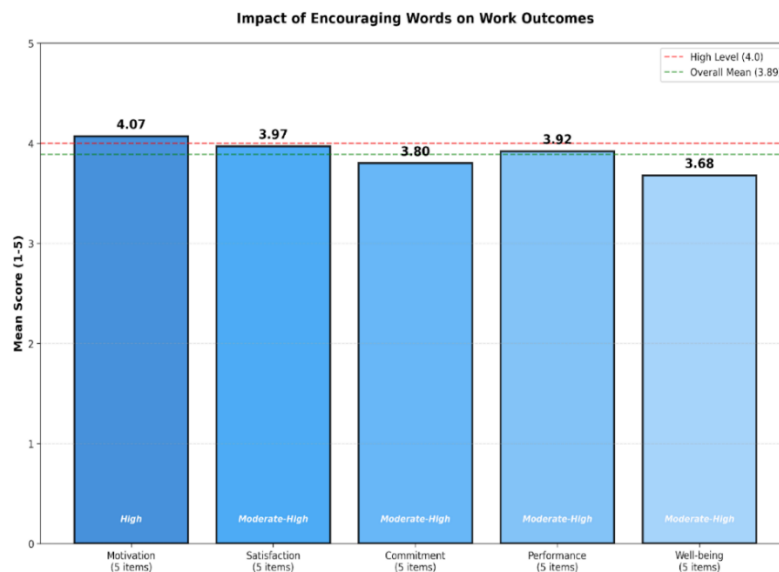
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) การอ่านข้อมูล การให้รหัส (open coding) การจัดกลุ่มประเด็น และการตีความหมาย เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของคำพูดให้กำลังใจที่ส่งผลต่อแรงจูงใจและประสิทธิภาพการทำงาน ทั้งนี้ได้ดำเนินการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การตรวจสอบสามเส้า (triangulation) ระหว่างข้อมูลจากการสัมภาษณ์และเอกสาร การตรวจสอบโดยสมาชิก (member checking) การตรวจสอบโดยผู้ร่วมวิจัย (peer debriefing) และการบันทึกเส้นทางการวิเคราะห์ (audit trail) เพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือและถ่ายโอนได้ สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไป และใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคำพูดให้กำลังใจกับประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาคำพูดให้กำลังใจต่อแรงจูงใจและประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาภายใต้กรอบแนวคิดจิตวิทยาภาษาศาสตร์ พบว่า จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 รูป/คน พบองค์ประกอบทางภาษาของคำพูดให้กำลังใจที่มีประสิทธิภาพสูงสุด 3 ประการ ได้แก่ (1) น้ำเสียงที่จริงจังและเป็นมิตร (2) การเลือกใช้ถ้อยคำที่ชัดเจนและเฉพาะเจาะจง และ (3) การเลือกสถานการณ์และเวลาที่เหมาะสม โดยรูปแบบคำพูดที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่ามีประสิทธิภาพสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ คำพูดที่เน้นความพยายาม ($M = 4.27$) คำพูดแบบตัวต่อตัว ($M = 4.26$) คำพูดในยามสำเร็จ ($M = 4.23$) คำพูดจากผู้บังคับบัญชา ($M = 4.21$) และคำพูดในยามล้มเหลว ($M = 4.20$) ซึ่งผลดังกล่าวถูกนำไปพัฒนาเป็นข้อคำถามในแบบสอบถามเชิงปริมาณในระยที่ 2

2. วิเคราะห์องค์ประกอบทางภาษาของคำพูดให้กำลังใจที่ส่งผลเชิงบวกต่อสภาพจิตใจและความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ผลของคำพูดให้กำลังใจต่อการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาส่งผลต่อ 5 ด้าน ได้แก่ แรงจูงใจในการทำงาน ความพึงพอใจในงาน ความผูกพันต่อองค์กร ประสิทธิภาพการทำงาน และสุขภาวะทางอารมณ์และความเครียด (1) แรงจูงใจในการทำงาน พบว่าอยู่ในระดับมาก ($M = 4.07$, $SD \approx 0.73$) โดยคำพูดให้กำลังใจทำให้บุคลากรรู้สึกมีพลังในการทำงาน ($M = 4.14$) อยากพัฒนาตนเอง ($M = 4.13$) และมีความกระตือรือร้นในการทำงานมากขึ้น (2) ความพึงพอใจในงาน อยู่ในระดับมาก ($M = 3.97$, $SD \approx 0.78$) โดยคำพูดให้กำลังใจทำให้บุคลากรเห็นคุณค่าในงานของตนเอง ($M = 4.05$) รู้สึกสนุกกับการทำงาน ($M = 4.04$) และมีความสุขในการทำงานมากขึ้น (3) ความผูกพันต่อองค์กร อยู่

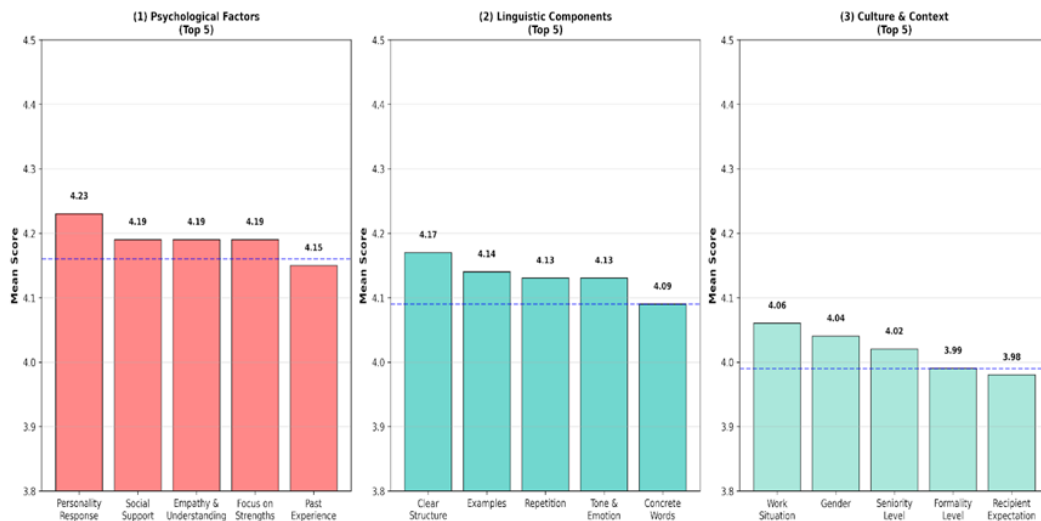
ในระดับมาก ($M = 3.80$, $SD \approx 0.83$) โดยคำพูดให้กำลังใจทำให้บุคลากรมีความพร้อมเสียสละเพื่อองค์กร ($M = 3.88$) มีความรักดีต่อองค์กร ($M = 3.86$) และต้องการทำงานกับองค์กรในระยะยาว (4) ประสิทธิภาพการทำงาน อยู่ในระดับมาก ($M = 3.92$, $SD \approx 0.74$) โดยคำพูดให้กำลังใจช่วยให้การทำงานมีคุณภาพมากขึ้น ($M = 4.02$) ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น ($M = 3.93$) และสามารถทำงานได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (5) สุขภาวะทางอารมณ์และความเครียด อยู่ในระดับปานกลางถึงสูง ($M = 3.68$, $SD \approx 0.82$) โดยคำพูดให้กำลังใจช่วยให้บุคลากรรู้สึกผ่อนคลายมากขึ้น ($M = 3.74$) มองโลกในแง่บวก ($M = 3.72$) และลดความเครียดจากการทำงานได้ในระดับหนึ่ง

ภาพที่ 1 ค่าเฉลี่ยผลกระทบของการสื่อสารเชิงบวกต่อการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในสถาบันการศึกษาใน 5 ด้าน

สรุป คำพูดให้กำลังใจส่งผลเชิงบวกต่อการทำงานทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 3.89 (ระดับมาก) โดยส่งผลมากที่สุดต่อแรงจูงใจในการทำงาน (4.07) รองลงมาคือ ความพึงพอใจในงาน (3.97) ประสิทธิภาพการทำงาน (3.92) ความผูกพันต่อองค์กร (3.80) และสุขภาวะทางอารมณ์ (3.68) ตามลำดับ

และปัจจัยทางจิตวิทยาและภาษาศาสตร์มีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้และประสิทธิภาพของคำพูดให้กำลังใจ โดยเฉพาะปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สะท้อนว่าความรู้สึก แรงจูงใจ และสภาวะทางอารมณ์ของผู้รับมีอิทธิพลต่อการตอบสนองต่อคำพูดให้กำลังใจอย่างมาก รองลงมาคือองค์ประกอบทางภาษาศาสตร์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับรูปแบบการใช้ภาษา น้ำเสียง และความชัดเจนของข้อความ ส่วนความแตกต่างทางวัฒนธรรมและบริบทก็มีความสำคัญเช่นกัน เนื่องจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรมอาจส่งผลต่อการตีความและการรับรู้ความหมายของคำพูดให้กำลังใจแตกต่างกันไป

ภาพที่ 2 ค่าเฉลี่ยปัจจัยทางจิตวิทยาและภาษาศาสตร์ที่มีผลต่อการรับรู้ถ้อยคำสนับสนุน (5 อันดับแรกของแต่ละด้าน)
สรุป ปัจจัยทั้ง 3 ด้านมีความสำคัญในระดับสูงต่อประสิทธิผลของคำพูดให้กำลังใจ โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.08 (ระดับมาก) เรียงตามความสำคัญ คือ ปัจจัยทางจิตวิทยา (4.16) องค์ประกอบทางภาษาศาสตร์ (4.09) และความแตกต่างทางวัฒนธรรมและบริบท (3.99) ตามลำดับ

และคำพูดให้กำลังใจส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ โดยตัวแปรทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ คุณภาพของงาน (Quality) ปริมาณงาน (Quantity) เวลา (Time) และค่าใช้จ่าย (Costs) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคะแนนภาพรวม ซึ่งค่าสหสัมพันธ์ที่ได้สะท้อนทั้งทิศทางของความสัมพันธ์ (เชิงบวก) และระดับความแข็งแกร่งของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร แสดงให้เห็นว่าการได้รับคำพูดให้กำลังใจมีส่วนช่วยสนับสนุนให้ประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาดีขึ้นในหลายมิติ

ตารางที่ 1 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายด้านกับคะแนนภาพรวม

ด้าน	ข้อที่	Mean	SD	r	Sig.	ระดับ
Quality (คุณภาพของงาน)	ข้อ 1–3	3.691	0.662	0.535	***	ปานกลาง
Quantity (ปริมาณงาน)	ข้อ 4–6	3.600	0.659	0.509	***	ปานกลาง
Time (เวลา)	ข้อ 7–9	3.673	0.551	0.440	***	ต่ำ
Costs (ค่าใช้จ่าย)	ข้อ 10–12	3.629	0.655	0.613	***	ปานกลาง
Overall (ภาพรวม)	ข้อ 1–12	3.648	0.333	—	—	—

หมายเหตุ: *** $p < .001$ — = ไม่คำนวณ (ตัวแปรตนเอง); ทั้งนี้ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายด้านกับคะแนนภาพรวมอาจมีความลำเอียงเชิงโครงสร้าง (structural bias) เนื่องจากคะแนนภาพรวมคำนวณจากผลรวมของคะแนนรายด้าน ผู้อ่านควรตีความค่า r ด้วยความระมัดระวัง

จากตารางที่ 1 พบว่าด้านค่าใช้จ่าย (Costs) มีค่าสหสัมพันธ์กับคะแนนภาพรวมสูงที่สุด ($r = 0.613$, $p < .001$) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือด้านคุณภาพของงาน (Quality) ($r = 0.535$) ด้านปริมาณงาน (Quantity) ($r = 0.509$) และด้านเวลา (Time) มีค่าสหสัมพันธ์ต่ำที่สุด ($r = 0.440$) ซึ่งทุกด้านมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงให้เห็นว่าทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานโดยรวม

3. ผลการพัฒนารูปแบบการใช้คำพูดให้กำลังใจเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานด้านการศึกษา พบว่า การบูรณาการผลการระยะที่ 1 (เชิงคุณภาพ) และระยะที่ 2 (เชิงปริมาณ) ได้นำไปสู่การพัฒนาโมเดลองค์ความรู้ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ (Output) โดยมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแกนรองรับ รูปแบบคำพูดให้กำลังใจที่มีประสิทธิผลสูงสุดจากการประเมินเชิงปริมาณในระยะที่ 2 ครบคลุม 10 มิติ ดังนี้

1) โมเดลองค์ความรู้ กระบวนการคำพูดให้กำลังใจสู่แรงจูงใจในการทำงาน จากการบูรณาการข้อมูลทั้งสองระยะ สามารถสร้างโมเดลองค์ความรู้ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบคำพูดให้กำลังใจ ปัจจัยที่มีอิทธิพล และผลลัพธ์ต่อการทำงาน ดังนี้ โมเดลองค์ความรู้ กระบวนการคำพูดให้กำลังใจสู่แรงจูงใจในการทำงาน โมเดลองค์ความรู้ที่ได้จากการบูรณาการผลการวิจัยทั้งสองระยะ ประกอบด้วย 3 ส่วนหลักที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยมีหลักธรรมในพระพุทธศาสนา 6 ประการ ได้แก่ อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 ปิยวาจา (สังคหวัตถุ 4) กัลยาณมิตรธรรม 7 สัมปยุตธรรม 7 และสัมมาวาจา (มรรคมืองค์ 8) เป็นแกนธรรมรองรับและเสริมพลังให้กับทุกส่วนของโมเดล ดังนี้ ส่วนที่ 1: ปัจจัยนำเข้า (Input) – รูปแบบคำพูดให้กำลังใจรูปแบบคำพูดให้กำลังใจที่มีประสิทธิภาพสูงสุดประกอบด้วย 10 มิติ ได้แก่ (1) คำพูดที่เน้นความพยายามและกระบวนการ (M=4.27) (2) คำพูดแบบตัวต่อตัว (M=4.26) (3) คำพูดในยามสำเร็จ (M=4.23) (4) คำพูดจากผู้บังคับบัญชา (M=4.21) (5) คำพูดในยามล้มเหลว (M=4.20) (6) คำพูดแบบไม่เป็นทางการ (M=4.19) (7) คำพูดที่ให้พื้นที่หลังเหตุการณ์ (M=4.18) (8) คำพูดที่เปรียบเทียบกับตัวเองในอดีต (M=4.11) (9) คำพูดที่ไม่มีรางวัลแต่จริงใจ (M=4.07) และ (10) คำพูดที่เน้นผลงาน (M=4.04) โดยรูปแบบเหล่านี้สามารถจำแนกตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้ดังนี้ คำพูดที่เน้นความพยายามและกระบวนการ (M=4.27) สอดคล้องกับอิทธิบาท 4 โดยเฉพาะวิริยะ (ความเพียร) เช่น “ท่านพยายามมาตลอด ผลลัพธ์นี้เกิดจากความเพียรของท่านเอง” คำพูดจากผู้บังคับบัญชา (M=4.21) สอดคล้องกับกัลยาณมิตรธรรม 7 เช่น “ผู้อำนวยการเชื่อมั่นในความสามารถของท่านอย่างเต็มที่” คำพูดในยามสำเร็จ (M=4.23) สอดคล้องกับปิยวาจา (สังคหวัตถุ 4) เช่น “ผลงานของท่านส่งผลดีต่อนิสิตและองค์กรอย่างแท้จริง” คำพูดในยามล้มเหลว (M=4.20) สอดคล้องกับพรหมวิหาร 4 โดยเฉพาะกรุณา เช่น “ไม่เป็นไร สิ่งสำคัญคือเราได้เรียนรู้และจะก้าวต่อไปด้วยกัน” ส่วนคำพูดที่ไม่มีรางวัลแต่จริงใจ (M=4.07) และคำพูดที่ให้พื้นที่หลังเหตุการณ์ (M=4.18) สอดคล้องกับสัมมาวาจา (มรรคมืองค์ 8) ที่เน้นความจริงใจและความเหมาะสมของวาจา รูปแบบเหล่านี้ต้องสื่อสารด้วยองค์ประกอบทางภาษาศาสตร์ที่เหมาะสม ได้แก่ โครงสร้างประโยคที่ชัดเจน (M=4.17) การใช้ตัวอย่างประกอบ (M=4.14) น้ำเสียงที่จริงใจ (M=4.13) และการใช้คำที่เป็นรูปธรรม (M=4.09)

ส่วนที่ ๒: กระบวนการ (Process) – ปัจจัยทางจิตวิทยาและบริบทที่มีอิทธิพล ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของคำพูดให้กำลังใจแบ่งออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ (1) ปัจจัยทางจิตวิทยา (M=4.16) ประกอบด้วยบุคลิกภาพของผู้รับ (M=4.23) การให้แรงสนับสนุนทางสังคม (M=4.19) ความเห็นอกเห็นใจ (M=4.19) และความจริงใจของผู้พูด (M=4.14) โดยปัจจัยเหล่านี้ทำงานผ่านกลไกทางจิตวิทยา 6 กลไก คือ การมุ่งเน้นจุดแข็ง การเสริมสร้าง Self-Efficacy การส่งเสริม Growth Mindset การสร้างอารมณ์เชิงบวก การแสดงความเห็นอกเห็นใจ และการให้แรงสนับสนุนทางสังคม (2) องค์ประกอบทางภาษาศาสตร์ (M=4.09) ประกอบด้วยโครงสร้างประโยค น้ำเสียง การใช้ตัวอย่าง และการเลือกคำศัพท์ที่เหมาะสม และ (3) บริบทและวัฒนธรรม (M=3.99) ประกอบด้วยสถานการณ์การทำงาน ระดับอาวุโส เพศสภาพ ความเป็นทางการ และค่านิยมพุทธศาสนา

ส่วนที่ 3: ผลลัพธ์ (Output) – แรงจูงใจและประสิทธิภาพการทำงานคำพูดให้กำลังใจที่ผ่านกระบวนการทั้งสามส่วนข้างต้นจะส่งผลเชิงบวกต่อบุคลากรทางการศึกษาใน 5 มิติ โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 3.89 (ระดับมาก) ดังนี้ (1) แรงจูงใจในการทำงาน (M=4.07) ทำให้มีพลังและความกระตือรือร้นในการทำงาน (2)

ความพึงพอใจในงาน ($M=3.97$) ทำให้เห็นคุณค่าของงานและรู้สึกสนุกกับการทำงาน (3) ประสิทธิภาพการทำงาน ($M=3.92$) โดยงานมีคุณภาพดีขึ้นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น (4) ความผูกพันต่อองค์กร ($M=3.80$) ทำให้พร้อมเสียสละและรู้สึกภักดีต่อองค์กร และ (5) สุขภาวะทางอารมณ์ ($M=3.68$) ทำให้รู้สึกผ่อนคลายและมองโลกในแง่บวก นอกจากนี้ยังส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในด้านคุณภาพ ($r=0.535$) ปริมาณ ($r=0.509$) การจัดการเวลา ($r=0.440$) และการใช้ทรัพยากร ($r=0.613$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของคำพูดให้กำลังใจในฐานะเครื่องมือสื่อสารเชิงบวกต่อแรงจูงใจและประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาภายใต้กรอบแนวคิดจิตวิทยาภาษาศาสตร์ ผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยที่ผ่านมาในหลายประเด็นสำคัญ ดังนี้ ประการแรก ผลการวิจัยพบว่าคำพูดให้กำลังใจส่งผลเชิงบวกต่อแรงจูงใจในการทำงาน ($M = 4.07$) ความพึงพอใจในงาน ($M = 3.97$) และประสิทธิภาพการทำงาน ($M = 3.92$) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Robbins & Judge (2017) ที่ระบุว่า การได้รับคำชื่นชมและการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานมีส่วนสำคัญในการสร้างความรู้สึกมีคุณค่าและเพิ่มความผูกพันต่อองค์กร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Attarung (2025) ที่ศึกษาการใช้ภาษาในการให้กำลังใจในมิติจิตวิทยาภาษาศาสตร์ ซึ่งพบว่าโครงสร้างและน้ำเสียงของคำพูดให้กำลังใจมีผลโดยตรงต่อกระบวนการรับรู้และการตอบสนองทางอารมณ์ของผู้รับสาร

ประการที่สอง การวิเคราะห์องค์ประกอบทางภาษาของคำพูดให้กำลังใจชี้ให้เห็นว่าปัจจัยทางจิตวิทยา มีบทบาทสูงสุด ($M = 4.16$) ตามด้วยองค์ประกอบทางภาษาศาสตร์ ($M = 4.09$) และความแตกต่างทางวัฒนธรรมและบริบท ($M = 3.99$) สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าประสิทธิผลของคำพูดให้กำลังใจไม่ได้ขึ้นอยู่กับรูปแบบภาษาเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของผู้รับ ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) และบริบทการสื่อสาร ซึ่งแนวคิดนี้ได้รับการยืนยันจาก Field (2004) ที่อธิบายว่าภาษาในการสื่อสารมีผลต่อกระบวนการรับรู้และอารมณ์ของบุคคลโดยตรง รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ Deci และ Ryan (2000) ในทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าแรงจูงใจภายในจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลได้รับการสนับสนุนความต้องการพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่ ความสามารถ ความเป็นตัวของตัวเอง และความสัมพันธ์กับผู้อื่น ทั้งนี้ ผู้วิจัยมิได้อ้างว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีฐานคิดเดียวกันกับ SDT แต่นำเสนอในฐานะกรอบเสริมที่สะท้อนถึงคุณค่าทางจิตวิทยาที่สอดคล้องกันในเชิงปรากฏการณ์

ประการที่สาม บทบาทของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการเสริมพลังคำพูดให้กำลังใจเป็นประเด็นที่โดดเด่นในงานวิจัยนี้ โดยพบว่าอิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 ปิยวาจา (สังคหวัตถุ 4) กัลยาณมิตรธรรม 7 สัมปยุตธรรม 7 และสัมมาวาจา (มรรคมืองค์ 8) สามารถบูรณาการเข้ากับการสื่อสารเชิงจิตวิทยาภาษาศาสตร์ได้อย่างเป็นธรรมชาติ โดยสามารถเชื่อมโยงได้อย่างเป็นรูปธรรมดังนี้ อิทธิบาท 4 โดยเฉพาะวิริยะและฉันทะ สนับสนุนคำพูดที่เน้นความพยายามและกระบวนการซึ่งมีประสิทธิผลสูงสุด ($M=4.27$) พรหมวิหาร ๔ โดยเฉพาะกรุณาและมุทิตา หนุนเสริมคำพูดในยามล้มเหลว ($M=4.20$) และคำพูดในยามสำเร็จ ($M=4.23$) ให้มีความอบอุ่นและจริงใจ กัลยาณมิตรธรรม 7 เป็นรากฐานของคำพูดจากผู้บังคับบัญชา ($M=4.21$) เพราะผู้นำที่มีคุณสมบัติกัลยาณมิตรย่อมสื่อสารด้วยความน่าเชื่อถือและความหวังดี ปิยวาจา (สังคหวัตถุ 4) ทำให้คำพูดแบบตัวต่อตัว ($M=4.26$) มีพลังในการสร้างสัมพันธ์ภาพอันมั่นคง สัมมาวาจา (มรรคมืองค์ 8) เป็นกรอบควบคุมคุณภาพของคำพูดทุกรูปแบบให้เป็นวาจาที่จริง มีประโยชน์ และเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Attarung (2025) ที่ศึกษาหลักพุทธธรรมและคำพูดสร้างแรงจูงใจในการส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงาน

ของบุคลากรทางการศึกษา โดยพบว่าหลักธรรมเหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้การสื่อสารเชิงบวกมีความลึกซึ้งและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

ประการที่สี่ โมเดลองค์ความรู้ที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยครั้งนี้ซึ่งประกอบด้วยสามส่วนหลัก ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ (Output) ที่มีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแกนรองรับ สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนและความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาคาดหวังต่อผลตอบแทน และคุณค่าที่มอบให้กับผลลัพธ์นั้น ๆ โดยรวม งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าคำพูดให้กำลังใจเป็นมากกว่าการสื่อสารทั่วไป หากแต่เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนซึ่งเชื่อมโยงมิติทางภาษาศาสตร์ จิตวิทยา วัฒนธรรม และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าด้วยกันผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการใช้คำพูดให้กำลังใจอย่างเหมาะสมในองค์กรทางการศึกษาสัมพันธ์กับแรงจูงใจ ความพึงพอใจ และประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตามเพื่อยืนยันความสัมพันธ์เชิงสาเหตุควรมีการศึกษาเชิงทดลองในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

ตารางที่ 2 โมเดลองค์ความรู้ กระบวนการคำพูดให้กำลังใจสู่แรงจูงใจในการทำงาน

ส่วนที่ 1: ปัจจัยนำเข้า (Input)	ส่วนที่ 2: กระบวนการ (Process)	ส่วนที่ 3: ผลลัพธ์ (Output)
รูปแบบคำพูดให้กำลังใจ 10 มิติ ▶ เน้นความพยายาม ▶ แบบตัวต่อตัว ▶ ยามสำเร็จ ▶ จากผู้บังคับบัญชา ▶ ยามล้มเหลว องค์ประกอบภาษาศาสตร์ ▶ โครงสร้างชัดเจน ▶ ตัวอย่างประกอบ ▶ น้ำเสียงจริงใจ	กลไกทางจิตวิทยา ๖ ประการ ▷ การมุ่งเน้นจุดแข็งและศักยภาพ ▷ การเสริมสร้าง Self-Efficacy ▷ การส่งเสริม Growth Mindset ▷ การสร้างอารมณ์เชิงบวก ▷ ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ▷ แรงสนับสนุนทางสังคม ปัจจัยบริบท ▷ สถานการณ์การทำงาน ▷ ระดับอาวุโสและเพศสภาพ ▷ วัฒนธรรมและค่านิยมพุทธ	ผลต่อการทำงาน 5 ด้าน ✓ แรงจูงใจ ✓ ความพึงพอใจ ✓ ประสิทธิภาพ ✓ ความผูกพันองค์กร ✓ สุขภาวะอารมณ์ ผลต่อประสิทธิภาพ ✓ คุณภาพงาน ✓ ปริมาณงาน ✓ ทรัพยากร
หลักธรรมรองรับ Input ❖ อิทธิบาท 4 → รูปแบบเน้นความพยายาม ❖ กัลยาณมิตร 7 → คำพูดจากผู้บังคับบัญชา ❖ สัมมาวาจา → น้ำเสียงจริงใจ ไม่เพ้อเจ้อ ❖ สัมปยุตธรรม 7 → รู้จักกาล เลือกสถานการณ์	หลักธรรม 6 ประการ ❖ อิทธิบาท 4 → Growth Mindset ❖ พรหมวิหาร 4 → Empathy ❖ ปิยวาจา (สังคหวัตถุ 4) → Positive Communication ❖ กัลยาณมิตร 7 → ผู้นำที่นำเชื่อถือ ❖ สัมปยุตธรรม 7 → ความเหมาะสมของบริบท ❖ สัมมาวาจา (มรรค 8) → ความจริงใจ เช่น “ท่านทำได้ดีมาก ขอชมเชยด้วยใจจริง” ตัวอย่างคำพูดจำแนกตามหลักธรรม ◆ อิทธิบาท 4: “ท่านพยายามมาตลอด ความสำเร็จนี้เกิดจากความเพียรของท่านเอง” ◆ กัลยาณมิตร 7: “ผู้อำนวยความสะดวกในความสามารถของท่านอย่างเต็มที่”	หลักธรรมกับผลลัพธ์ ❖ อิทธิบาท 4 → แรงจูงใจ ❖ พรหมวิหาร 4 → สุขภาวะอารมณ์ ❖ ปิยวาจา → ความผูกพันองค์กร ❖ สัมมาวาจา → ความพึงพอใจ

ส่วนที่ 1: ปัจจัยนำเข้า (Input)	ส่วนที่ 2: กระบวนการ (Process)	ส่วนที่ 3: ผลลัพธ์ (Output)
	◆ พรหมวิหาร 4: “ไม่เป็นไร สิ่งสำคัญคือเราได้เรียนรู้และจะก้าวต่อไปด้วยกัน” ◆ ปิยวาจา: “ผลงานของท่านส่งผลดีต่อนิสิตและองค์กรอย่างแท้จริง” ◆ สัมมาวาจา: “ท่านสอนได้ชัดเจน นิสิตเข้าใจและได้ประโยชน์จริง”	

หมายเหตุ: โมเดลนี้สังเคราะห์จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก ๒๐ รูป/คน และแบบสอบถาม ๑๔๙ รูป/คน จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย *** $p < .001$ | สัญลักษณ์ ✳ แสดงกิจกรรมที่รองรับแต่ละองค์ประกอบ

จากโมเดลดังกล่าว พบว่าคำพูดให้กำลังใจทำงานผ่านกระบวนการที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกัน กล่าวคือ รูปแบบคำพูดที่เหมาะสม (Input) จะผ่านการประมวลผลทางจิตวิทยาและกลไกทางภาษาศาสตร์ (Process) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากบริบทวัฒนธรรมและบุคลิกภาพของผู้รับ จนกระทั่งส่งผลเป็นแรงจูงใจและประสิทธิภาพการทำงานที่เพิ่มขึ้น (Output) ทั้งนี้ หลักธรรมในพระพุทธศาสนา 6 ประการ ได้แก่ อธิเบต 4 พรหมวิหาร 4 ปิยวาจา (สังคหวัตถุ 4) กัลยาณมิตรธรรม 7 สปัจริยธรรม 7 และสัมมาวาจา (มรรคมืองค์ 8) ทำหน้าที่เป็นแกนธรรมที่รองรับและเสริมพลังให้กับกระบวนการทุกส่วน ตั้งแต่การกำหนดรูปแบบคำพูดที่เหมาะสม การประมวลผลผ่านกลไกทางจิตวิทยา ไปจนถึงผลลัพธ์ที่ปรากฏในด้านแรงจูงใจและประสิทธิภาพการทำงาน โมเดลนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนาทักษะการให้กำลังใจที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งเสริมแรงจูงใจและความเป็นอยู่ที่ดีของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาอย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้พบว่าคำพูดให้กำลังใจเป็นการสื่อสารเชิงบวกที่มีพลังในการเสริมสร้างแรงจูงใจ ($M = 4.07$) ความพึงพอใจในงาน ($M = 3.97$) ประสิทธิภาพการทำงาน ($M = 3.92$) ความผูกพันต่อองค์กร ($M = 3.80$) และสุขภาวะทางอารมณ์ ($M = 3.68$) ของบุคลากรทางการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ องค์ประกอบที่มีประสิทธิผลสูงสุด ได้แก่ คำพูดที่เน้นความพยายามและกระบวนการ คำพูดแบบตัวต่อตัว และคำพูดจากผู้บังคับบัญชา โดยมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 6 ประการเป็นแกนรองรับ ได้แก่ อธิเบต 4 พรหมวิหาร 4 ปิยวาจา (สังคหวัตถุ 4) กัลยาณมิตรธรรม 7 สปัจริยธรรม 7 และสัมมาวาจา (มรรคมืองค์ 8) ซึ่งสามารถบูรณาการกับการสื่อสารเชิงจิตวิทยาภาษาศาสตร์เพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดที่ควรพิจารณาในการตีความผล ประการแรก กลุ่มตัวอย่างจำกัดเฉพาะบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเท่านั้น จึงอาจไม่สามารถนำไปอ้างอิงกับสถาบันการศึกษาประเภทอื่นได้โดยตรง ประการที่สอง การวิจัยใช้แบบสอบถามแบบรายงานตนเอง (self-report) ซึ่งอาจมีความลำเอียงจากการรับรู้ส่วนบุคคล ประการที่สาม การออกแบบวิจัยเป็นแบบภาคตัดขวาง (cross-sectional) จึงไม่สามารถสรุปความสัมพันธ์เชิงสาเหตุได้อย่างชัดเจน และประการที่สี่ เนื่องจากงานวิจัยด้านจิตวิทยาภาษาศาสตร์ในบริบทของสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนายังมีอยู่อย่างจำกัด การเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ผ่านมาจึงอาจไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐและสถาบันอุดมศึกษาควรกำหนดนโยบายส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการสื่อสารเชิงบวก โดยบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้คำพูดให้กำลังใจในหลักสูตรการพัฒนาผู้บริหารและบุคลากร รวมถึงกำหนดตัวชี้วัดด้านการสื่อสารเชิงบวกในการประเมินผลการปฏิบัติงานและบรรยากาศองค์กร นอกจากนี้ควรสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านจิตวิทยาภาษาศาสตร์ในบริบทของสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาควรจัดอบรมพัฒนาทักษะการใช้คำพูดให้กำลังใจแก่บุคลากรทุกระดับ โดยเน้นรูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ เช่น การให้กำลังใจในยามล้มเหลว การชื่นชมในความสำเร็จ และการสื่อสารแบบตัวต่อตัว รวมถึงการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น สัมมาวาจาและพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะการสื่อสารเชิงบวก ทั้งนี้ควรสร้างระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) ที่ส่งเสริมการให้กำลังใจระหว่างบุคลากรในองค์กรเพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในอนาคตควรศึกษาการใช้คำพูดให้กำลังใจในบริบทที่หลากหลายมากขึ้น เช่น สถาบันการศึกษาระดับประถมและมัธยมศึกษา หรือองค์กรนอกภาคการศึกษา เพื่อเปรียบเทียบผลและขยายขอบเขตการประยุกต์ใช้โมเดล นอกจากนี้ควรศึกษาผลระยะยาวของโปรแกรมการพัฒนาทักษะการใช้คำพูดให้กำลังใจต่อประสิทธิภาพองค์กร รวมถึงการศึกษาเชิงทดลอง (Experimental Study) เพื่อยืนยันความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างคำพูดให้กำลังใจและผลลัพธ์ทางจิตวิทยาและการทำงาน อีกทั้งควรศึกษาบทบาทของสื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีในการส่งเสริมการสื่อสารเชิงบวกในองค์กรทางการศึกษายุคใหม่

เอกสารอ้างอิง

- Attarung, T. (2025). The use of language in encouragement: A psycholinguistic perspective. *Journal of Applied Humanities Studies*, 3(1), 19–30.
- _____. (2025). Buddhist principles and motivational words for enhancing work performance of educational personnel. *Journal of Human and Life Studies*, 3(2), 46-55.
- Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). Thousand Oaks: SAGE Publications
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268.
- Field, J. (2004). *Psycholinguistics: The key concepts*. London: Routledge.
- Hackman, J. R. & Oldham, G. R. (1980). *Work redesign*. Reading: Addison-Wesley.
- Robbins, S. P. & Judge, T. A. (2017). *Organizational behavior* (17th ed.). Hoboken: Pearson.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

EFFECTS OF THE DEEP DESIGN THINKING MODEL WITH CHATGPT ON WRITING SKILLS AND ANXIETY AMONG THAI EFL STUDENTS

Napaporn Sitthichirawatthanakul, Sudkanung Naruponjirakul

College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University

Corresponding Author E-mail: 66130968@dpu.ac.th

Received March 18, 2026

Revised April 25, 2026

Accepted May 2, 2026

Abstract

This study employed a quasi-experimental one-group pretest–posttest design to examine the effects of the DEEP Design Thinking Model combined with ChatGPT on English writing skills and writing anxiety among Thai EFL students. The sample consisted of 38 Matthayomsuksa 5/4 students from Ayutthayanusorn School in the first semester of the 2025 academic year, selected through cluster sampling. The research instruments included lesson plans, an English writing skills test, and a writing anxiety questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, dependent samples t-test, and effect size (Cohen's d).

The results indicated that students' writing skills significantly improved after the intervention ($t = -14.97$, $p < 0.05$, $d = 1.34$). In addition, writing anxiety significantly decreased from a high to a moderate level ($t = 27.51$, $p < 0.05$, $d = 1.46$). However, the use of a one-group design may limit causal interpretation due to potential threats to internal validity, including history, maturation, and testing effects.

Keywords: DEEP Design thinking model, ChatGPT, Writing skills, Writing anxiety

Introduction

English is a core subject in Thailand's Basic Education Core Curriculum B.E. 2551, which aims to develop four language skills: listening, speaking, reading, and writing (Office of the Basic Education Commission, 2008). However, despite this emphasis, Thai learners continue to face difficulties in using English effectively for communication, particularly in productive skills. This issue remains a concern in the context of Thailand 4.0, which promotes a shift from grammar-based instruction toward practical communication and real-world language use.

Writing requires not only knowledge of grammar, vocabulary, and sentence structure, but also the ability to organize ideas systematically and express thoughts or feelings clearly (Thongmee & Meesri, 2019). Although English is one of the core subjects in the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551, results from international assessments and previous studies indicate that Thai students' English proficiency remains below international standards. One major issue in English as a Foreign Language (EFL) instruction in Thailand is that most teaching methods tend to emphasize memorization and

translation rather than promoting practical language use or integrating technology into instruction. As a result, learners tend to lack motivation, experience limited development in writing skills, and often feel anxious about writing in English. In addition, writing activities are frequently limited to short-answer responses, which limits opportunities for students to develop more complex writing abilities (Phosa, 2020; Pongsukvajchakul, 2023).

Another important factor that affects writing skill development is English writing anxiety. This anxiety may arise from fear of making mistakes, fear of criticism, or previous negative learning experiences (Horwitz et al., 1986). Such anxiety causes learners to avoid writing tasks and reduces their opportunities to practice their writing skills, which directly affects their writing ability. Therefore, learning management that can reduce anxiety, encourage continuous practice, and provide constructive feedback is essential and should be further developed. The DEEP Design Thinking, proposed by Mary Cantwell, is a learner-centered approach that emphasizes analytical thinking, problem-solving, and experiential learning through four stages: Discover, Empathize, Experiment, and Produce. This approach allows learners to experiment, revise, and gradually improve their work without pressure to produce correct results from the beginning, thus helping to reduce fear of making mistakes and increase learners' confidence (Cantwell, 2012; Anandhavalli, 2017). At the same time, current educational policy in Thailand promotes the use of Artificial Intelligence (AI) to enhance learning efficiency and provide timely feedback (Office of the Basic Education Commission, 2025). ChatGPT can provide immediate feedback, assist in correcting errors, and give language suggestions effectively. Previous studies have shown that ChatGPT can support English writing development in terms of grammar, sentence structure, and content organization, and can also reduce learner anxiety (Mun, 2024; Nguyen, 2023; Alanazi et al., 2025). However, a review of the literature indicates that most studies tend to examine the effects of design thinking processes or AI tools independently. There is limited research that systematically integrates structured design thinking processes with AI-assisted feedback, particularly in the context of upper secondary EFL learners in Thailand. This gap is important because combining structured learning with real-time feedback may be more effective than using either approach alone. Therefore, this study proposes an integrated learning approach in which the DEEP Design Thinking process serves as the main learning structure, while ChatGPT functions as a tool for providing immediate feedback to support writing development and reduce anxiety.

Based on the reasons mentioned above, this study aims to investigate the effects of learning management using the DEEP Design Thinking Model combined with ChatGPT on English writing skills and writing anxiety among Matthayomsuksa 5 students. The study seeks to propose a learning management approach that not only improves writing skills but also reduces learners' anxiety. Furthermore, the findings are expected to provide practical guidelines for English teachers in integrating technology with learning processes in real classroom contexts. This approach may help reduce teachers' workload, improve assessment accuracy, and provide individualized feedback for learners.

Research Objectives

1. To compare the English writing skills of Matthayomsuksa 5 students before and after instruction using the DEEP Design Thinking Model combined with ChatGPT.
2. To examine changes in English writing anxiety of Matthayomsuksa 5 students after learning through the DEEP Design Thinking Model combined with ChatGPT.

Methodology

1. Research Design

This study employed a quasi-experimental one-group pretest–posttest design to examine the effects of learning management using the DEEP Design Thinking Model combined with ChatGPT on students' English writing skills and writing anxiety. However, this design can be influenced by internal validity threats including history, maturation, and testing effects. Although the study was conducted under consistent conditions, these factors cannot be completely controlled. Therefore, the findings should be considered carefully.

2. Scope of Research

2.1 Population and Sample

The population in this study consisted of Matthayomsuksa 5 students at Ayutthayanusorn School who were enrolled in the first semester of the academic year 2025. The population consisted of 10 classrooms with a total of 378 students. Each classroom consisted of students with mixed abilities.

The sample consisted of 38 students from Matthayomsuksa 5/4 at Ayutthayanusorn School who were enrolled in the first semester of the academic year 2025. The participants were selected using a cluster sampling method. All 10 classrooms were listed as clusters, and one classroom was randomly selected using a simple random method by lottery technique. The selected classroom was considered representative of the population due to similar curriculum, and mixed-ability student composition.

2.2 Content

The instructional content was based on the Foreign Languages Learning Area (English subject) of the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 and the school curriculum of Ayutthayanusorn School under the Secondary Educational Service Area Office including four types of writing: narrative writing, descriptive writing, expository writing, and persuasive writing.

2.3 Variables

Independent Variable: Learning management using the DEEP Design Thinking Model combined with ChatGPT
Dependent Variables: 1) English writing skills and 2) English writing anxiety

2.4 Duration

The study was conducted during the first semester of the academic year 2025 (June to August 2025), with a total duration of 18 hours. The duration was divided into three phases:

(1) Pre-instructional phase (1 hour): Students completed the English writing pretest and the writing anxiety questionnaire.

(2) Instructional phase (16 hours): The instruction was organized into four lesson plans (4 hours each), based on the DEEP Design Thinking Model combined with ChatGPT, including Discover, Empathize, Experiment, and Produce stages. In each lesson, students engaged in activities such as idea generation, drafting, receiving feedback from ChatGPT, revising their writing, and presenting their work.

(3) Post-instructional phase (1 hour): Students completed the English writing posttest and the writing anxiety questionnaire.

3. Research Instruments

3.1 The lesson plans were designed based on the DEEP Design Thinking Model combined with ChatGPT. There were four lesson plans, each with a duration of 4 hours, totaling 16 hours. The appropriateness of the lesson plans was evaluated by three experts. The results were found as follows:

Lesson Plan 1 had a mean score of 4.06, which was at a high level.

Lesson Plan 2 had a mean score of 4.53, which was at the highest level.

Lesson Plan 3 had a mean score of 4.45, which was at a high level.

Lesson Plan 4 had a mean score of 4.42, which was at a high level.

3.2 The English writing test consisted of two writing tasks designed to represent different types of writing aligned with the instructional content. Each task was scored using an analytic rubric covering five criteria: content, organization, vocabulary, language use, and mechanics, with a 4-point scale (1–4). Each task was scored out of 20 points, resulting in a total score of 40 points. Two trained raters independently scored all scripts using the same rubric. Prior to scoring, a calibration session was conducted to ensure shared understanding of the criteria. The final score for each student was calculated by averaging the two raters' scores. The use of two tasks was intended to increase content coverage and reduce task-specific bias. Content validity was confirmed by three experts (IOC = 1.00), and inter-rater reliability was high ($r = 0.98$).

Table 1 Assessment Criteria for English Writing Skills Used in the Study

Assessment Criteria	Rating Scale			
	4 (Very Good)	3 (Good)	2 (Fair)	1 (Needs Improvement)
Content	Shows very good knowledge. Presents complete content according to the topic with strong idea development.	Shows good knowledge. Presents most content consistent with the topic.	Shows moderate knowledge. Content is incomplete, missing 1–2 points.	Shows very limited knowledge. Content is incomplete, unclear, and not consistent with the topic.
Organization	Ideas are well-organized, logical, and continuous. Includes clear main idea, supporting details, and conclusion. Paragraphs are well connected.	Ideas are generally organized but may lack some continuity. Includes main idea, supporting details, and conclusion. Some paragraph connection.	Ideas lack continuity and clarity. Includes main parts but not complete. Limited paragraph connection.	Lacks organization. Missing main idea, supporting details, or conclusion. No paragraph connection. Meaning is unclear.
Vocabulary	Uses accurate and appropriate vocabulary. No errors.	Uses mostly correct vocabulary with few errors (2–3 points). Meaning is clear.	Uses limited vocabulary with some errors (4–6 points).	Uses very limited vocabulary with many errors (>6 points). Meaning is difficult to understand.
Language Use	Uses complex sentence structures correctly. Uses appropriate tenses with no errors.	Uses correct sentence structures and appropriate tenses with minor errors (2–3 points) that do not affect meaning.	Uses basic sentence structures and tenses but has several errors (4–6 points) that somewhat affect meaning.	Has many errors in sentence structures and tenses (more than 6 points), which affect overall meaning
Mechanics	Uses punctuation correctly with no errors. No spelling mistakes. Correct paragraphing	Uses punctuation with minor errors. Has 2–3 spelling mistakes but meaning is clear. Correct paragraphing	Has frequent punctuation errors. Has 4–5 spelling mistakes, making the text difficult to understand. Paragraphing is mostly correct.	Has many punctuation and spelling errors (more than 6 points), making the text unclear. Incorrect or no paragraphing

3.3 The English writing anxiety questionnaire was adapted from the Second Language Writing Anxiety Inventory (SLWAI) developed by Cheng (2004). It was a five-point Likert scale consisting of 22 items, divided into 3 components: somatic anxiety (8 items), cognitive

anxiety (7 items), and avoidance behavior (7 items). The content validity was verified by three experts using the Index of Item Objective Congruence (IOC), which had values between 0.67 and 1.00. The reliability was examined using Cronbach's Alpha Coefficient, and the reliability coefficient was 0.81, indicating acceptable reliability.

4. Data Collection Procedure

4.1 The research proposal and instruments were submitted for ethical approval to the Human Research Ethics Committee of Dhurakij Pundit University.

4.2 Permission to collect data was obtained from the school.

4.3 The researcher provided an orientation to the participants to explain the learning process using the DEEP Design Thinking Model combined with ChatGPT.

4.4 The participants completed the pretest on English writing skills and the English writing anxiety questionnaire before the instruction. After that, the results were examined and recorded.

4.5 The researcher conducted the instructional activities based on the lesson plans using the DEEP Design Thinking Model combined with ChatGPT.

4.6 After the instruction, the participants completed the posttest and the questionnaire. After that, the results were examined, and the scores were recorded.

4.7 The data were statistically analyzed and interpreted.

5. Data Analysis

Prior to analysis, the assumption of normality was tested using the Shapiro–Wilk test. The results indicated that the data were normally distributed ($p > .05$).

5.1 A dependent samples t-test was used to compare students' English writing scores before and after the intervention. Effect size was calculated using Cohen's d.

5.2 A dependent samples t-test was used to examine changes in students' English writing anxiety before and after the intervention. Effect size was calculated using Cohen's d.

Results

1. The English writing skills of Matthayomsuksa 5 students before and after learning through the DEEP Design Thinking Model combined with ChatGPT

Table 2 Comparison of English writing skills of Matthayomsuksa 5 students before and after learning through the DEEP Design Thinking Model combined with ChatGPT

English writing skills	n	Full score	M	S.D.	df	t	p	Effect size
Before learning	38	40	11.42	6.26	37	-14.97*	.00	1.34
After learning	38	40	22.24	7.59				

* $p < .05$

From Table 2, the mean score of students' English writing skills increased from 11.42 (S.D. = 6.26) before the intervention to 22.24 (S.D. = 7.59) after the intervention. A dependent

samples t-test indicated that this increase was statistically significant ($t = -14.97$, $p < .05$). The effect size was large ($d = 1.34$), indicating a substantial improvement in students' writing performance. These findings suggest that the DEEP Design Thinking Model combined with ChatGPT was associated with a meaningful improvement in English writing skills.

2. The English writing anxiety of Matthayomsuksa 5 students before and after learning through the DEEP Design Thinking Model combined with ChatGPT

Table 3 Comparison of English writing anxiety of Mathayomsuksa 5 students before and after learning through the DEEP Design Thinking Model combined with ChatGPT

English Writing Anxiety	n	M	S.D.	df	t	p	Effect size
Before Learning	38	3.78	0.84	37	27.51*	.00	1.46
After Learning	38	2.51	0.95				

* $p < .05$

From Table 3, the mean score of overall English writing anxiety decreased from 3.78 (S.D. = 0.84), indicating a high level, to 2.51 (S.D. = 0.95), indicating a moderate level after the intervention. The dependent samples t-test revealed that this decrease was statistically significant ($t = 27.51$, $p < .05$). The effect size was large ($d = 1.46$), suggesting a substantial reduction in students' writing anxiety. These results indicate that the DEEP Design Thinking Model combined with ChatGPT was associated with a significant decrease in English writing anxiety.

Table 4 Comparison of English writing anxiety by components

Components of English Writing Anxiety		n	M	S.D.	Level	Change
Somatic Anxiety	Before Learning	38	3.82	0.86	High	Decrease
	After Learning	38	2.46	0.97	Moderate	
Cognitive Anxiety	Before Learning	38	3.67	0.78	High	Decrease
	After Learning	38	2.60	0.89	Moderate	
Avoidance Behavior	Before Learning	38	3.84	0.87	High	Decrease
	After Learning	38	2.49	0.98	Moderate	

From Table 4, all components of English writing anxiety decreased from high to moderate levels after the intervention. Specifically, somatic anxiety decreased from 3.82 (S.D. = 0.86) to 2.46 (S.D. = 0.97), cognitive anxiety decreased from 3.67 (S.D. = 0.78) to 2.60 (S.D. = 0.89), and avoidance behavior decreased from 3.84 (S.D. = 0.87) to 2.49 (S.D. = 0.98). This consistent pattern across all components suggests that the intervention had a broad impact on different dimensions of writing anxiety.

Discussion

The findings of this study can be discussed in relation to the research objectives as follows:

1. The English writing skills after learning through the DEEP Design Thinking Model combined with ChatGPT were significantly higher than before learning at the 0.05 level of statistical significance, with a large effect size. This suggests that the intervention was associated with meaningful improvement in students' English writing skills. However, this improvement should be interpreted cautiously, as it may not be solely attributed to the intervention.

One possible explanation is that the DEEP Design Thinking Model provides a structured learning process that supports systematic development of writing skills. The learning activities were organized based on the four stages of the DEEP model, which may have facilitated step-by-step skill development. At the Discover stage, students explored writing structures and examples with support from ChatGPT. This aligns with the concept of design thinking that emphasizes understanding problems as a starting point (Cantwell, 2017) and with Rudolph et al. (2023), who suggested that ChatGPT can support independent learning. However, while previous studies often report improvement mainly in grammar and vocabulary, the present findings suggest broader development, including organization and idea generation. This may be due to the integration of structured stages within the DEEP process.

In the Empathize stage, students planned their writing based on audience awareness and purpose, which may have supported more meaningful communication. This is consistent with Wankong (2016), who emphasized the importance of audience and purpose in effective writing. In the Experiment stage, students engaged in drafting and revision with feedback from ChatGPT. This supports previous findings that feedback plays a key role in writing development (Huang et al., 2022; Daud et al., 2025). However, it is important to note that the effectiveness of feedback may depend on how learners interpret and apply it, which may be influenced by teacher guidance.

In the Produce stage, students refined their final work and reflected on their learning process. Reflection may have reinforced learning and contributed to improvement, as suggested by Faksang (2020) and Mun (2024). Nevertheless, repeated exposure to writing tasks may also have contributed to performance gains.

Previous studies have shown that AI-assisted feedback can improve students' writing performance, especially in grammar, structure, and idea development (Eragamreddy, 2024; Zhang, 2025;). However, some studies warn that over-reliance on AI may reduce learners' thinking and engagement, leading to more superficial learning (Abubakar et al., 2025; Vieriu & Petrea, 2025). This suggests that AI is most effective when it is used as a support tool rather than a replacement for learning.

In line with this perspective, the improvement in writing skills cannot be attributed solely to the intervention. Several alternative explanations should be considered. First, the testing effect may have influenced the results because students were already familiar with the writing tasks from the pretest. Second, maturation effects may have contributed since students could naturally develop writing skills over time. Third, teacher support during the lessons may also help improve their performance. In addition, the use of ChatGPT as a new tool may increase students' interest and motivation.

2. The English writing anxiety of Mathayomsuksa 5 students after learning through the DEEP Design Thinking Model combined with ChatGPT was significantly lower than before learning at the 0.05 level of statistical significance, with a large effect size. This indicates a meaningful reduction in students' writing anxiety. However, this result should be interpreted cautiously, as the reduction may not be solely attributed to the intervention. The decrease across all components—somatic anxiety, cognitive anxiety, and avoidance behavior—from high to moderate levels suggests a broad impact on learners' affective responses. One possible explanation is that the integration of ChatGPT provided a low-pressure environment for writing practice. Unlike traditional classroom settings, where feedback from teachers or peers may be associated with evaluation, AI-assisted feedback may be perceived as more neutral and less threatening. This aligns with Horwitz et al. (1986), who identified fear of negative evaluation as a major source of language anxiety.

In addition, the immediacy of feedback may have contributed to anxiety reduction. Students were able to revise their work promptly, which may have reduced overthinking and uncertainty during the writing process. This finding is consistent with previous studies indicating that AI-based feedback can support both writing development and emotional comfort (Hawanti & Zubaydullovna, 2023; Sangnarin et al., 2025). However, while prior research often emphasizes the benefits of AI feedback, some studies have reported mixed outcomes when learners rely passively on automated suggestions. Therefore, the positive results in this study may be influenced by the structured integration of the DEEP process, which encouraged active engagement and reflection rather than passive use of AI.

The large effect size may also be explained by the combined influence of cognitive and affective support within the learning process. The DEEP Design Thinking Model may have contributed to reduced anxiety by allowing iterative practice and minimizing pressure for immediate correctness, while ChatGPT provided continuous and accessible feedback. However, the role of teacher support should also be considered, as guidance during the learning process may have helped students interpret feedback effectively and maintain confidence.

Despite these positive findings, alternative explanations should be considered. The novelty effect of using ChatGPT may have increased students' motivation and engagement, particularly in the early stages of the intervention. In addition, repeated exposure to writing

tasks and increased familiarity with the assessment format may have contributed to reduced anxiety. Furthermore, the supportive classroom environment may have played an important role in shaping students' emotional responses.

Finally, the use of a one-group pretest–posttest design limits the ability to draw causal conclusions. The observed reduction in anxiety may be influenced by internal validity threats such as history, maturation, and testing effects. Therefore, future studies should employ a control group design to provide stronger evidence of the effectiveness of the intervention.

Body of Knowledge

The findings of this study led to the development of an integrated instructional framework, namely the DEEP–ChatGPT Writing Enhancement Model (DCW Model), which combines the DEEP Design Thinking Process with ChatGPT to improve English writing skills while reducing learners' anxiety.

The DEEP Design Thinking Model serves as the main learning structure by providing opportunities for hands-on practice, experimentation, and continuous improvement, leading to the development of process-based writing skills. Meanwhile, ChatGPT functions as a source of immediate and non-judgmental feedback that helps learners recognize errors, revise their writing, and improve their work continuously. Unlike the traditional use of these approaches separately, this framework emphasizes their structured integration through a process-oriented and feedback-driven mechanism.

In terms of learning outcomes, the integration can be explained through both cognitive and affective aspects. Cognitively, the DEEP model guides learners to develop writing systematically, while ChatGPT provides immediate feedback for step-by-step improvement. Affectively, ChatGPT reduces evaluation pressure and supports a low anxiety learning environment, which enhances learners' confidence.

The DCW Model can be applied in EFL classrooms that integrate technology into process-based learning. It may also be adapted for other skills, such as speaking and academic writing. The effectiveness of the DCW Model depends on three key conditions. First, teacher mediation is required to guide students in interpreting AI-generated feedback and preventing over-reliance on AI. Second, prompt guidance must be structured to ensure that students can generate meaningful and relevant feedback from ChatGPT. Third, reflective revision must be enforced, requiring students to actively evaluate and apply feedback rather than passively accepting it.

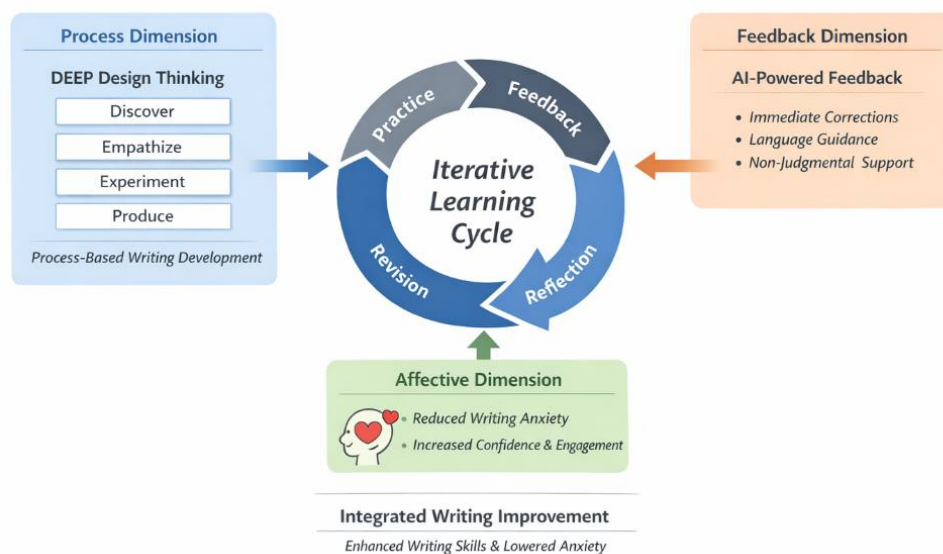

Figure 1 The DEEP–ChatGPT Writing Enhancement Model (DCW Model)

Conclusion and Recommendations

The findings indicate that learning management using the DEEP Design Thinking Model combined with ChatGPT is effective in improving English writing skills and reducing writing anxiety among Matthayomsuksa 5 students. Students' writing scores were significantly higher after the intervention, while their writing anxiety significantly decreased at the 0.05 level. These results suggest that integrating a process-based learning approach with artificial intelligence can support both skill development and affective outcomes. The DEEP model promotes structured, active learning and continuous improvement, while ChatGPT provides immediate, neutral feedback that facilitates revision and reduces anxiety. Therefore, this approach can be considered an effective instructional strategy for EFL writing contexts.

Based on the findings, the following recommendations are proposed:

1. Pedagogical implications

1.1 English teachers should integrate the DEEP Design Thinking Model with tools such as ChatGPT to promote analytical thinking, active learning, and authentic writing practice. ChatGPT can provide timely and individualized feedback, helping to reduce anxiety and enhance students' confidence.

1.2 Teachers should also encourage the appropriate and ethical use of AI while promoting students' digital literacy skills.

2. Suggestions for Future Research

2.1 Future studies should examine the effects of this approach on other English skills, such as speaking and reading, to compare outcomes across skill areas.

2.2 Comparative studies between AI-generated feedback and teacher or peer feedback should be conducted.

2.3 Additional variables, such as learning motivation, communication confidence, and higher-order thinking skills, should be explored to better understand the broader impact of this approach.

References

- Abubakar, S., Jeilani, A., & Yusuf, M. (2025). The Role of Over-Reliance on AI in the Negative Consequences of Student Learning: The Moderating Effects of Ethical Concerns and Institutional Policies. *Cogent Education*, 12(1), 1-15.
- Alanazi, S. M., Elmotri, B., Khamis, G. S., & Darem, A. A. (2025). Assessing the efficacy of ChatGPT's automated corrective feedback in enhancing students' writing proficiency. *International Journal of Advanced and Applied Sciences*, 12(2), 205-214.
- Anandhavalli, M. (2017). DEEP design thinking as a strategy for innovation management. *International Journal of Engineering Applied Sciences and Technology*, 2(8), 45-50.
- Cantwell, M. (2013). Why DEEPdt as a design thinking process? DEEP Design Thinking. Retrieved March 18, 2026, from <https://www.deepdesignthinking.com/deep-design-thinking/why-deepdt-as-a-design-thinking-process>
- Cantwell, M. (2017). 1 Pager #DEEPdt Dash. Retrieved March 18, 2026, from <https://www.deepdesignthinking.com/deep-design-thinking/1-pager-deepdt-dash>
- Cheng, Y. S. (2004). A measure of second language writing anxiety: Scale development and preliminary validation. *Journal of Second Language Writing*, 13(4), 313-335.
- Daud, A., Aulia, A. F., Muryanti, Harfal, Z., Nabilla, O., & Ali, H. S. (2025). Integrating artificial intelligence into English language teaching: A systematic review. *European Journal of Educational Research*, 14(2), 677-691.
- Eragamreddy, N. M. (2024). The Impact of AI in Creating Writing Skills in English Language Learners. *International Journal of Social Science Humanity & Management Research*, 3(12), 1573-1586.
- Faksang, C. (2020). A development of critical writing skills using feedback model approach for 11th grade high school students. *Journal of Education Silpakorn University*, 18(2), 110-122.
- Hawanti, S., & Zubayduloevna, K. M. (2023). AI chatbot-based learning: Alleviating students' anxiety in English writing classroom. *Bulletin of Social Informatics Theory and Application*, 7(2), 182-192.
- Horwitz, E. K., Horwitz, M. B., & Cope, J. (1986). Foreign language classroom anxiety. *The Modern Language Journal*, 70(2), 125-132.
- Huang, W., Hew, K. F., & Fryer, L. K. (2022). Chatbots for language learning: Are they really useful? A systematic review of chatbot-supported language learning. *Journal of Computer Assisted Learning*, 38(1), 237-257.
- Mun, C. Y. (2024). EFL learners' English writing feedback and their perception of using ChatGPT. *Journal of English Teaching through Movies and Media*, 25(2), 26-39.
- Nguyen, T. C. (2023). University teachers' perceptions of using ChatGPT in language teaching and assessment. *Proceedings of the AsiaCALL International Conference*, 4, 116-128.

- Office of the Basic Education Commission. (2008). Basic education core curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008). Bangkok: Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education.
- _____. (2025). Guidelines for using AI for teachers, students, schools, and parents in Thailand (B.E. 2568). Bangkok: Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education.
- Phosa, S. (2020). Enhancing L2 learners' English writing proficiency through blended learning: A case study of Thai undergraduate students. *Journal of Humanities & Social Sciences*, 18(2), 193–212.
- Pongsukvajchakul, P. (2023). Analysis of Thai EFL university students' needs in learning English paragraph writing. *Journal of Management Sciences*, Kasetsart University, 2(2), 44–59.
- Rudolph, J., Tan, S., & Tan, S. (2023). ChatGPT: Bullshit spewer or the end of traditional assessments in higher education? *Journal of Applied Learning and Teaching*, 6(1), 342–363.
- Sangnarin, T., Diteeyont, W., & Chaivisit, S. (2025). A study on the effects of integrating generative AI with reflective thinking to enhance advanced essay writing achievement of grade 8 students. *Journal of Educational Technology and Communications*, Faculty of Education Mahasarakham University, 8(26), 141–151.
- Thongmee, A., & Meesri, R. (2019). A comparative study of collaborative writing through small mixed-ability groups to reduce writing anxiety of grade 12 students. *An Online Journal of Education*, 47(2), 1–14.
- Wankong, A. (2016). English teaching in the 21st century. *Journal of Yanasangvorn Research Institute Mahamakut Buddhist University*, 7(2), 303–314.
- Vieriu, A. M., & Petrea, G. (2025). The Impact of Artificial Intelligence (AI) on Students' Academic Development. *Education Sciences*, 15(3), 343–355.
- Zhang, K. (2025). Enhancing Critical Writing Through AI Feedback: A Randomized Control Study. *Behavioral Sciences*, 15(5), 600–613.

AN ANALYSIS OF WORD FORMATION PROCESSES IN THE OPPENHEIMER MOVIE SCRIPT

Areeya Sompamit, Sukanya Kaowiwattanakul

English Department, School of Liberal Arts, University of Phayao, Thailand

Corresponding Author E-mail: areeya120644sompamit@gmail.com

Received April 1, 2026

Revised April 29, 2026

Accepted May 1, 2026

Abstract

Despite extensive morphological research on cinematic discourse, limited attention has been given to scientifically-oriented movie scripts, which differ significantly from general-language films. This study investigates word-formation processes in the scientifically oriented discourse of the film *Oppenheimer*, a domain that has received limited attention in prior film-based morphological research, which has largely focused on informal or general-language scripts. Drawing on the frameworks of Bauer (1983), Delahunty & Garvey (2010), and Yule (2010), the study adopts a mixed qualitative–quantitative approach to identify and analyse eleven word-formation types. Moving beyond simple description, the analysis reveals a "morphological fingerprint" of specialized communication; findings prove a clear dominance of derivation (67.01%), followed by compounding (17.77%) and abbreviation (5.92%). This distribution reflects not merely lexical choice, but the prevalence of technical and formal lexical construction necessary for establishing disciplinary authority in scientific cinematic discourse. The study contributes to morphology and discourse studies by extending word-formation analysis into a specialised genre and highlighting how linguistic patterns align with disciplinary communication. Pedagogically, the findings support the use of film scripts as authentic resources for developing morphological awareness and academic vocabulary in English language learning.

Keywords: Morphology, Movie Script, Word Formation Processes

Introduction

The study of morphology, particularly descriptive linguistics, provides a fundamental framework for understanding the internal structure of words and how they are systematically formed within a language (Gleason, 1955; Katamba, 1993). Recent linguistic research has shifted from general descriptions of language use to examining how language operates within specialised discourse. Word formation, as a key mechanism of lexical expansion, reflects how meaning is constructed across different communicative contexts (Yule, 2010; Fromkin et al., 2018). However, a critical gap remains in film-based morphological research; previous studies on word formation in films have predominantly

focused on informal language, slang, or entertainment-oriented scripts, leaving scientifically oriented discourse largely overlooked (Nugraha, 2025).

Furthermore, while films are recognized as multimodal texts combining spoken and written language, provide valuable linguistic data (Xu & Wijitsopon, 2023), existing literature often fails to employ systematic analysis through advances in corpus linguistics and multimodal discourse analysis. In addition, most existing studies emphasise vocabulary learning outcomes rather than examining how morphological processes vary across discourse types, leaving a significant gap in understanding word formation in specialised contexts.

To address these limitations, the film *Oppenheimer* presents a unique and necessary case for study. Beyond being a popular medium, it integrates scientific terminology, formal register, and historical discourse alongside everyday interaction, offering a suitable and complex corpus for analysing how word-formation processes function in discipline-specific communication (Chaudhari, 2023).

Therefore, this study aims to identify the types and frequencies of word-formation processes in the *Oppenheimer* script and to examine their role in shaping lexical patterns in specialised discourse (McIntosh, 2024). The findings contribute to morphology and discourse studies and provide pedagogical implications for vocabulary and morphological development through authentic media.

Research Objectives

1. To identify the types of word formation processes used in the movie *Oppenheimer*
2. To determine the frequency of word formation types in the movie *Oppenheimer*

Methodology

This study employed a mixed-methods design integrating qualitative and quantitative approaches to analyse word-formation processes in the script of *Oppenheimer*. The qualitative part focused on identifying and classifying word-formation types based on explicit operational definitions, while the quantitative component measured their frequency and distribution across the dataset.

The data consisted of the full movie script, obtained from the Internet Movie Script Database. To ensure data accuracy, the script was systematically cross-checked against the film. The dataset was treated as a small, specialised corpus, using corpus linguistics principles to enable a systematic and replicable analysis of lexical patterns within a scientifically oriented cinematic discourse.

Sampling was conducted using a purposive criterion-based approach. All lexical items in the script that exhibited identifiable word-formation processes were included in the analysis. The unit of analysis was the word token, and each occurrence was counted once. Function words, proper nouns without morphological modification, and items not meeting the operational definitions of word formation were excluded. This ensured consistency and reduced ambiguity in data selection.

To ensure analytical rigor, the study established strict operational definitions for each category based on Bauer (1983), Delahunty & Garvey (2010), Yule (2010), and Audring (2014). Derivation was defined as the addition of affixes resulting in a change of meaning or grammatical category (e.g., refugee, disloyal). Compounding referred to the combination of two or more free morphemes forming a single lexical unit (e.g., wormhole). Crucially, Multiple Processes were defined as lexical items involving two or more distinct morphological mechanisms (e.g., postgrad), thereby distinguishing them from pure compounding or derivation.

To enhance reliability and provide sufficient proof of validity, a second coder independently analysed a subset of the data (20%). The inclusion criteria for sampling and analysis were further validated by recognizing the fundamental role of morphological awareness in the recognition and processing of complex lexical items (Solaja & Crepaldi, 2024). Inter-coder agreement was calculated to assess consistency in classification, achieving a satisfactory level of agreement. Discrepancies were discussed and resolved to refine the coding scheme and ensure analytical precision.

For quantitative analysis, frequency counts and percentage distributions were calculated for each word-formation type using corpus-based measurement. This integration of qualitative classification and quantitative measurement ensured both depth and validity in the analysis.

Results

The researcher presents the research findings in two main points, as follows:

1. Types of word formation processes

The analysis of the Oppenheimer script reveals the use of ten out of eleven word-formation processes proposed in the theoretical frameworks. The identified processes include derivation, compounding, abbreviation, acronym, multiple processes, clipping, borrowing, conversion, coinage, and blending, while backformation was not observed. The data reveals a significant concentration of specific morphological strategies rather than an equal distribution across categories. Derivation appears as the dominant process, followed by compounding and abbreviation. This hierarchy indicates that the script uses a "Morphological Fingerprint" characterized by productive and conventional mechanisms of lexical expansion.

Instead of relying on informal lexical creativity, derivation is strategically used to construct abstract and technical meanings, aligning with the formal and scientific nature of discourse. Compounding functions as a key strategy for Strategic Lexical Condensation, compressing complex concepts into single lexical units particularly within disciplinary discourse related to institutional roles, scientific entities, and technical objects. Abbreviation and acronyms, concentrated in institutional and academic references, further contribute to communicative efficiency within the high-stakes dialogue. In contrast, marginal processes such as clipping,

borrowing, and blending appear only in limited context-specific instances, proving that creative word-formation plays a minor role compared to standardised processes.

2. Frequency of word formation processes

The quantitative analysis identified a total of 1,925 instances of word-formation processes. As shown in Table 1, derivation accounts for the majority of occurrences (67.01%), followed by compounding (17.77%) and abbreviation (5.92%). All remaining processes individually contribute less than 3% of the total.

This distribution confirms a structural trend favoring affixation as the primary mechanism of lexical construction. The high proportion of derivation indicates that meaning is frequently extended through systematic morphological modification to meet the epistemological demands of the genre. Compounding serves as a secondary efficiency-driven strategy, enabling the condensation of complex semantic content into concise forms, while abbreviation supports technical efficiency in recurring institutional or technical references.

Conversely, the minimal representation of coinage and blending are minimally represented, suggesting that the script prioritizes clarity and precision over lexical innovation. The absence of backformation further reinforces the tendency towards expansion rather than reduction in lexical development. Overall, the results reveal a hierarchical pattern of word-formation processes, where highly productive and rule-governed mechanisms dominate, reflecting the formal, scientific, and historically grounded discourse of the film.

Table 1 The frequency and percentage of each type of word formation process.

Type of Word Formation Process	Frequency	Percentage
Derivation	1,290	67.01%
Compounding	342	17.77%
Abbreviation	114	5.92%
Acronym	47	2.44%
Multiple Processes	46	2.39%
Clipping	33	1.71%
Borrowing	25	1.30%
Conversion	23	1.19%
Coinage	3	0.16%
Blending	2	0.10%
Backformation	-	-
Total	1,925	100%

Representative Examples

Representative examples from the dataset illustrate the strategic dispersion of dominant and less frequent word-formation processes function across different discourse

contexts in the Oppenheimer script. The data proves a clear trend where derivation, the most prevalent category, occurs in forms such as refugee, disloyal, and statement. In these instances, affixation enables shifts in grammatical category and the construction of abstract or evaluative meanings essential for political and scientific discourse.

Compounding, observed in items such as chairman, wormhole, and air force, functions as a key strategy for Strategic Lexical Condensation, condensing complex institutional and technical concepts into single lexical units to maintain communicative density. Conversion, though less frequent, appears in forms like talk and channel, reflecting flexible category shifts without morphological modification, while abbreviations and acronyms such as Dr. and TNT prioritize efficiency in referring to professional titles and scientific terminology. Conversely, less frequent processes, including clipping (lab, Yank), borrowing (quantum, nucleus), and blending (Caltech), occur in marginal, context-specific instances, often associated with informal or highly specialised lexical usage. In addition, the presence of multiple processes, as seen in postgrad and uranium ore, illustrate the potential for layered morphological constructions that combine more than one mechanism. Overall, these examples confirm the hierarchical distribution found in the quantitative findings by proving that highly productive processes, particularly derivation and compounding, dominate the dataset, while less productive or more creative processes remain constrained by the formal requirements of the genre.

Discussion

The findings of this study confirm that derivation is the dominant word-formation process, followed by compounding and abbreviation; however, this study moves beyond merely corroborating previous research by critically analyzing how morphological patterns are shaped by discourse type and communicative function. As shown in the data, the high frequency of derivation reflects the need to construct abstract, technical, and evaluative meanings within a scientifically oriented narrative. This supports the view that derivation functions as a productive and conventional mechanism of lexical expansion (Bauer, 1983; Plag, 2003). This finding further resonates with Jelimun (2024), who demonstrates that mastery of such morphological processes is a fundamental requirement for constructing meaning in formal and academic writing. Crucially, the present study interrogates this dominance, proving its specific role in maintaining precision and conceptual clarity in formal and disciplinary discourse, a function often undervalued in general linguistic descriptions.

Similarly, the prominence of compounding must be interpreted not only as a structural process but as a deliberate communicative strategy. In the context of the Oppenheimer script, compounds serve to condense complex scientific and institutional concepts into manageable lexical units, enabling efficient transmission of dense information. This finding aligns with Delahunty & Garvey (2010), who emphasise the relationship between

word formation and communicative purpose. However, the current results challenge the "general tendency" narrative by suggesting that compounding operates as a form of lexical compression in high-information contexts. Abbreviation and acronyms reinforce this pattern, indicating a broader tendency towards efficiency and standardisation in specialised discourse.

A critical discrepancy emerges when identifying the hierarchical distribution of word-formation processes, where highly productive and rule-governed mechanisms contrasts sharply with findings from studies of informal or slang-based films, such as Mahmood & Ahmed (2023), where coinage is more prominent. This divergence provides a robust basis for arguing that word-formation processes are rigidly influenced by register and discourse function, where linguistic choices also serve to establish the specific professional identity and community belonging within the narrative context (Jenkins, 2007). In informal genres, lexical creativity and identity expression are prioritised, whereas in scientifically oriented discourse, clarity, precision, and conventionality are more salient.

Furthermore, while previous studies (e.g., Safitri (2022), Nindyakirana (2022), Prachumchai & Humna (2022)) consistently report the dominance of derivation and compounding, this study problematizes their lack of context-specific depth by linking these processes to the epistemological demands of scientific and historical narratives. The reliance on derivation enables the expression of abstract concepts such as evaluation, authority, and theoretical reasoning, while compounding facilitates the representation of technical entities. This shows that morphological choices are not merely linguistic phenomena but are strategic tools embedded within broader discourse practices.

Overall, the findings suggest that word-formation processes in film discourse are shaped by genre and communicative purpose rather than occurring randomly. By integrating insights from morphology and discourse analysis, this study offers a more nuanced understanding of how lexical structures function within specialised cinematic texts, moving beyond descriptive accounts towards a theoretically informed explanation of linguistic patterns.

Body of Knowledge

This study offers significant theoretical and practical contributions by moving beyond descriptive morphological analysis toward a context-driven exploration of specialized cinematic discourse:

Genre-Specific "Morphological Fingerprint": The study sets up that scientific-historical narratives possess a distinct "morphological fingerprint". Unlike informal films that prioritize lexical creativity through coinage or slang, this genre relies on derivation (67.01%) and compounding (17.77%) as strategic drivers to construct "Technical Credibility" and "Institutional Authority". These findings prove that morphological frequency is rigidly dictated by the epistemological demands of the genre.

"Strategic Lexical Condensation" Model: The research identifies a structural hierarchy utilized as a specialized communicative strategy. Through the systematic use of compounding and abbreviations (5.92%), the discourse achieves "Strategic Lexical Condensation," enabling the efficient transmission of dense scientific constructs and historical data within the inherent temporal constraints of cinematic dialogue.

Pedagogical Framework for High-Stakes English: The study contributes a novel pedagogical template for EFL/ESL instruction by repositioning specialized scripts as authentic tools for advanced "Morphological Awareness". It offers a practical framework for learners to decode academic and bureaucratic "terms of art," providing a systematic method for mastering word structures within high-stake professional and disciplinary contexts.

Conclusion and Recommendations

The findings demonstrate that ten word-formation processes are present in the script of Oppenheimer, with derivation as the dominant process (67.01%), followed by compounding (17.77%) and abbreviation (5.92%). This distribution reflects a strong reliance on productive and conventional morphological mechanisms to construct abstract, scientific, and institutional meanings. The results suggest that word-formation processes are closely aligned with the communicative demands of specialised discourse, where clarity, precision, and conceptual density are prioritised over lexical creativity.

From a pedagogical perspective, the findings can be translated into structured and workable classroom applications that leverage authentic cinematic data to enhance linguistic competence. Teachers can implement Derivation-focused "Category Shifting" Tasks, utilizing specialized terms from the Oppenheimer script, such as disloyal and statement, to create exercises where learners predict changes in grammatical categories and semantic nuances by manipulating affixes. Furthermore, Compounding "Deconstruction-Reconstruction" Workshops allow students to analyze how complex scientific constructs like wormhole and air force are encoded, practicing the decomposition of compound words to master technical lexical density. These can be supplemented by Scene-Based "Morphological Mapping", where students extract vocabulary from specific clips and engage in critical discussions on how these forms establish professional authority and technical credibility within high-stakes professional discourse. Such Corpus-Informed Exercise Design supports the development of morphological awareness and academic vocabulary in EFL/ESL contexts through the use of authentic, high-stakes materials.

Despite these pedagogical contributions, the study's limitations must be thoroughly examined to guide future linguistic inquiry. A primary Genre Restriction exists because the analysis is limited to a single scientific-historical script, preventing the generalizability of this specific "morphological fingerprint" to informal or hybrid film genres. Additionally, there is a Lack of Functional Integration, as the study focuses primarily on formal classification and

frequency while leaving the complex interactions between word-formation and semantic, pragmatic, or sociolinguistic factors largely unexplored. The dataset Scale, relying on a relatively small, specialized corpus, further constrains the ability to identify broader linguistic patterns. Future research should address these gaps by conducting comparative, larger-scale corpus-based studies across diverse film genres and integrating additional linguistic perspectives to provide a more comprehensive understanding of meaning-making in context.

Future research should address these gaps by conducting comparative, larger-scale corpus-based studies across diverse film genres. Integrating semantic and discourse analysis would further provide a comprehensive understanding of meaning-making in context. Pedagogically, future work should focus on evaluating structured instructional models that utilize corpus-informed film data through evaluated task-based learning activities.

References

- Audring, J. (2014). Booij, Geert: The Grammar of Words. An Introduction to Linguistic Morphology. *Morphology*, 24(4), 433–434.
- Bauer, L. (1983). *English Word-Formation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chaudhari, A. M. (2023). The Global Language: English's Impact on the World. *International Journal of Research in Humanities & Soc. Sciences*, 11(01), 47-49.
- Delahunty, G. P. & Garvey, J. J. (2010). *The English Language: From Sound to Sense*. Fort Collins: Parlor Press.
- Fromkin, V., Rodman, R., & Hyams, N. (2018). *An Introduction to Language* (11th ed.). Boston: Cengage Learning.
- Gleason, H. A. (1955). *An Introduction to Descriptive Linguistics*. New York: Henry Holt and Company.
- Jelimun, M. O. (2024). The Application of Word Formation in Students' Essay Writing: Morphology. *Journal of English Language Teaching and Linguistics*, 9(2), 147–156.
- Jenkins, J. (2007). *English as a Lingua Franca: Attitude and Identity*. Great Clarendon Street: OUP Oxford.
- Katamba, F. (1993). *Morphology*. London: Macmillan Press.
- Mahmood, R. Q. & Ahmed, M. O. (2023). Morphology Awareness in Vocabulary Construction. *International Journal of Social Sciences & Educational Studies*, 10(3), 151–160.
- McIntosh, S. (2024). Oscars 2024: Oppenheimer sweeps awards as Cillian Murphy wins best actor. Retrieved April 1, 2025, from <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-68530809>
- Nindyakirana, S. A. (2022). An analysis of word formation process in Coco movie (Unpublished undergraduate thesis Department of English Literature). Semarang, Indonesia: Diponegoro University.
- Nugraha, D. S. (2025). A decade of research on word formation in foreign language education: A scientometric mapping (2014–2024). *Journal on English as a Foreign Language*, 15(2), 485–516.
- Plag, I. (2003). *Word-Formation in English*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Prachumchai, S. & Humna, N. (2022). An Analysis of Language Use in Films on Social Status Classification and Racism: A Case Study of The Help and Hidden Figures. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(7), 177–193.
- Safitri, A. W. (2022). An analysis of word formation processes in *Incredibles 2* movie (Unpublished undergraduate thesis English Education Department). Indonesia: State Institute of Islamic Studies Ponorogo.
- Solaja, O., & Crepaldi, D. (2024). The role of morphology in novel word learning: A registered report. *Royal Society Open Science*, 11(6), 1-30.
- Xu, R. & Wijitsopon, R. (2023). Corpus Linguistics and Cinematic Discourse: Lexical Bundles in Mainstream Film Scripts. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, 16(1), 545–574.
- Yule, G. (2010). *The Study of Language* (4th ed.). Cambridge: Cambridge University Press.

อัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญและกระบวนการประกอบสร้างพื้นที่สาธารณะในเทศกาลเจียะ โมง ร่อง โมน เดิง ราชบุรี

MON ETHNIC IDENTITY AND THE CONSTRUCTION OF PUBLIC SPACE OF THE “JIA MONG RONG MON DEUNG RATCHABURI” FESTIVAL

น้ำผึ้ง พลับนิล, บุญยวีร์ เก่งขุนทด, ภัสร์ชนกพรรณ อนุชาติไชย, วิทยา วัฒนเมธา

Namphung Plabnil, Bunyawee Kengkuntod, Phaschanokphan Anuchatchai, Witthaya Wattametha

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

Northbangkok University

Corresponding Author E-mail: namphung.pl@northbkk.ac.th

Received March 24, 2026

Revised May 18, 2026

Accepted May 26, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องอัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญและการประกอบสร้างพื้นที่สาธารณะในเทศกาลเจียะ โมง ร่อง โมน เดิง จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแสดงออกของอัตลักษณ์มอญในบริบทเทศกาล และวิเคราะห์กระบวนการสร้างพื้นที่สาธารณะในฐานะพื้นที่สื่อสารความหมาย การวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยอาศัยกรอบปรากฏการณ์วิทยาควบคู่กับการวิเคราะห์เชิงกระบวนการ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสำรวจภาคสนาม

กรอบแนวคิดการวิจัยบูรณาการแนวคิดหลัก 3 ประการ ได้แก่ (1) แนวคิดพื้นที่สาธารณะ ซึ่งอธิบายบทบาทของพื้นที่เทศกาลในฐานะพื้นที่ของการสื่อสารและการมีส่วนร่วม (2) แนวคิดอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ซึ่งมองอัตลักษณ์เป็นกระบวนการที่ถูกประกอบสร้างผ่านการแสดงออกและบริบททางสังคมวัฒนธรรม และ (3) แนวคิดสัญญา ซึ่งอธิบายองค์ประกอบทางวัฒนธรรมในฐานะตัวแทนของความหมาย ความเชื่อ และความทรงจำร่วม โดยทั้งสามแนวคิดเชื่อมโยงกันในการอธิบายกระบวนการสื่อสารและการประกอบสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่เทศกาล ผลการวิจัยพบว่า เทศกาลดังกล่าวทำหน้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะที่เอื้อต่อการแสดงออกและการประกอบสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยอัตลักษณ์มีลักษณะเป็นพลวัตและถูกสร้างขึ้นอย่างต่อเนื่องผ่านกระบวนการคัดเลือก นำเสนอ สื่อสาร ตีความ ตีความ และผลิตซ้ำ ขณะเดียวกัน พื้นที่เทศกาลถูกประกอบสร้างเป็นพื้นที่สาธารณะเชิงกระบวนการที่เปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วม การสื่อสารเชิงสัญญา และการสร้างความหมายร่วม สะท้อนให้เห็นว่าเทศกาลมิได้เป็นเพียงพื้นที่จัดกิจกรรม หากแต่เป็นกลไกสำคัญในการสื่อสารอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในสังคมร่วมสมัย

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญ, พื้นที่สาธารณะ, สัญญาทางวัฒนธรรม, เทศกาลวัฒนธรรม, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

This study on Mon ethnic identity and the construction of public space in the Jia Mong Rong Mon Doeng Festival in Ratchaburi Province aims to examine the expression of Mon ethnic identity within the festival context and analyze the process of constructing public space as a site of communication and meaning-making. The research adopts a qualitative methodology,

employing a phenomenological framework combined with processual analysis. Data were collected through in-depth interviews, participant observation, and field surveys.

The conceptual framework integrates three key perspectives: (1) the concept of public space, which explains the role of the festival as a site for communication and participation; (2) the concept of ethnic identity, which views identity as a socially constructed and dynamic process shaped by cultural expression and socio-cultural contexts; and (3) the concept of semiotics, which interprets cultural elements as representations of shared meanings, beliefs, and collective memory. These perspectives are interconnected in explaining the communicative processes and the construction of identity within the festival space.

The findings reveal that the festival functions as a public space that facilitates the expression and construction of Mon identity through various cultural activities, including performances, processions, demonstrations of local knowledge, and cultural markets. Mon identity is not fixed; rather, it is continuously constructed and reconstructed through processes of selection, representation, communication, interpretation, negotiation, and reproduction. Simultaneously, the festival space is constructed as a processual public space that enables participation, symbolic communication, and the co-creation of shared meanings. This suggests that the festival is not merely a venue for cultural activities but serves as a significant mechanism for the communication, negotiation, and reproduction of ethnic identity in contemporary society.

Keywords: Mon ethnic identity, Public space, Social construction, Semiotics, Cultural tourism

บทนำ

สังคมไทยมีลักษณะเป็นพหุสังคมที่เกิดจากการผสมกลมกลืนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในรัฐชาติไทย ชาวมอญเป็นองค์ประกอบหนึ่งของประชาชนในสังคมไทย จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี พบว่า มอญเป็นชนชาติที่เจริญรุ่งเรืองและมีบทบาทมากที่สุดในการถ่ายทอดอารยธรรมอินเดียให้แก่ชนชาติอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ไทย พม่า และลาว (สุภรณ์ โอเจริญ, 2541) การอ้างอัตลักษณ์ความเป็นมอญในเวทีเสวนา “มอญ: อารยธรรมเริ่มแรกของอุษาคเนย์ อัตลักษณ์และชนชาติ” (สุกัญญา เบนิน, 2549) สรุปได้ว่า อัตลักษณ์ความเป็นมอญที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ประวัติศาสตร์ สุภรณ์ โอเจริญ (2541) มองว่าสิ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของมอญนั้นประกอบด้วย ภาษา ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ซึ่งล้วนสะท้อนให้เห็นตัวตน ที่แท้จริงของคนมอญ และสำหรับชาวมอญเมืองไทยหรือคนไทยเชื้อสายมอญ สุภรณ์ โอเจริญ (2541) กล่าวว่า ผลจากการศึกษาชาวมอญเมื่อ 30 ปีเศษ (การศึกษาเรื่องชาวมอญในประเทศไทย พ.ศ. 2518-2519) มีแนวโน้มว่าชาวมอญเมืองไทยน่าจะผสมกลมกลืนเป็นไทยมากขึ้น แต่พอมาถึงปัจจุบันกลับไม่เป็นเช่นนั้น ชาวมอญยังคงแสดงตัวตนของตนเองอยู่ และนับวันก็ยิ่งชัดเจนมากขึ้น ชาวมอญยังคงตระหนักในความเป็นมอญอยู่ เช่นเดียวกับชนชาติอื่น ๆ ที่ไม่มีแผ่นดินแล้วก็ยังคงยึดเอารากของตนเองไว้สืบสาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องภาษา ประวัติศาสตร์ ซึ่งเขามีรากประวัติศาสตร์ว่ามาจากไหน มีขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่โดดเด่นเพื่อแสดงให้เห็นถึงตัวตนความเป็นมอญในสังคมไทย

เทศกาล “เจี๊ยะ โมง โรง โมน เดิง ราขบุรี” หรือ “กินอยู่ดูมอญ เมืองราขบุรี” ซึ่งจัดขึ้น ณ ชุมชนนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี นับเป็นเทศกาลวัฒนธรรมที่สะท้อนความหลากหลายและความต่อเนื่องของอัตลักษณ์ชาวไทยเชื้อสายมอญริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองอย่างเด่นชัด ทั้งในมิติของวิถีชีวิต อาหาร การแต่งกาย และเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมมอญในบริบทสังคมไทยร่วมสมัยดังกล่าวสอดคล้องกับ

งานศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์มอญยังคงดำรงรักษาและถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมทางสังคมและประเพณี แม้จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

เทศกาดังกล่าวมิได้เป็นเพียงพื้นที่ของ “การแสดงวัฒนธรรม” หากแต่เป็นพื้นที่ที่อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ถูก “ทำให้ปรากฏ” และ “ถูกประกอบสร้าง” ผ่านกระบวนการทางสังคมที่ซับซ้อน กล่าวคือ ชุมชนมีการคัดเลือก จัดวาง และนำเสนอองค์ประกอบทางวัฒนธรรมบางประการให้เป็นตัวแทนของ “ความเป็นมอญ” ต่อสาธารณะ ขณะเดียวกัน ผู้เข้าร่วมงานจากหลากหลายกลุ่มก็มีบทบาทในการตีความและให้ความหมายต่อสิ่งที่ปรากฏ อันทำให้อัตลักษณ์ชาติพันธุ์มีได้มีลักษณะตายตัว หากเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องภายใต้บริบททางสังคมวัฒนธรรม (Hall, 1996) แนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะ (public sphere) ของ Habermas (1989) อธิบายว่าพื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ของการสื่อสาร การแลกเปลี่ยน และการสร้างความหมายร่วมกันของสมาชิกในสังคม เมื่อพิจารณาในบริบทของเทศกาล พื้นที่วัด ลานกิจกรรม และพื้นที่ชุมชนจึงมิได้เป็นเพียง “สถานที่” หากแต่เป็น “พื้นที่สาธารณะเชิงกระบวนการ” ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมการปฏิสัมพันธ์ และการต่อรองความหมายระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และนักท่องเที่ยว แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับมุมมองที่เห็นว่าพื้นที่วัฒนธรรมเป็นพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคมที่ก่อให้เกิดการสื่อสารและการสร้างความหมายร่วมกัน

ขณะเดียวกัน ภายใต้กรอบแนวคิดสัญญาของ Barthes (1977) และแนวคิดการตีความวัฒนธรรมของ Geertz, C. (2000) องค์ประกอบต่าง ๆ ของเทศกาล เช่น การรำมอญ การแต่งกาย และอาหารพื้นถิ่น ล้วนทำหน้าที่เป็น “สัญญาทางวัฒนธรรม” ที่สื่อความหมายเกี่ยวกับความเชื่อ ค่านิยม และความทรงจำร่วมของชุมชน การรับรู้และตีความสัญญาเหล่านี้จึงเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ถูกสื่อสารและประกอบสร้างขึ้นในพื้นที่เทศกาล นอกจากนี้ ภายใต้บริบทของโลกาภิวัตน์และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เทศกาลยังเป็นพื้นที่ของการต่อรองระหว่างการรักษาความดั้งเดิมกับการปรับตัวเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นพลวัตของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่เชื่อมโยงกับทั้งมิติทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการศึกษาที่กล่าวถึงบทบาทของเทศกาลในเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว แต่ยังคงขาดการอธิบายเชิงลึกในมิติของ “กระบวนการ” ที่ทำให้อัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญปรากฏ และกระบวนการที่พื้นที่เทศกาลถูกประกอบสร้างขึ้นในฐานะพื้นที่สาธารณะ ดังนั้น การศึกษานี้จึงมุ่งตอบคำถามว่า อัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญปรากฏ และถูกแสดงออกผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมในเทศกาลอย่างไร และพื้นที่ของเทศกาลถูกประกอบสร้างขึ้นในฐานะพื้นที่สาธารณะเชิงกระบวนการที่เอื้อต่อการสื่อสาร การมีส่วนร่วม และการสร้างความหมายของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์อย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญที่ปรากฏในเทศกาล และ (2) วิเคราะห์กระบวนการประกอบสร้างพื้นที่สาธารณะในฐานะพื้นที่ของการสื่อสารและการสร้างความหมายของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ การศึกษานี้มีความสำคัญทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ กล่าวคือ ในเชิงทฤษฎี เป็นการบูรณาการแนวคิดอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ พื้นที่สาธารณะ และสัญญาวัฒนธรรม เพื่ออธิบายปรากฏการณ์เทศกาลชาติพันธุ์ในมิติ “เชิงกระบวนการ” ขณะที่ในเชิงปฏิบัติ ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเทศกาลวัฒนธรรมที่เคารพอัตลักษณ์ท้องถิ่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทสังคมร่วมสมัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญที่ปรากฏในเทศกาลเจียะ ม่อง โรง โมน เดิง ราชบุรี
2. วิเคราะห์กระบวนการประกอบสร้างพื้นที่สาธารณะในฐานะพื้นที่ของการสื่อสารและการสร้างความหมายของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญ และกระบวนการประกอบสร้างพื้นที่สาธารณะในเทศกาลเจียะ ม่อง โรง โมน เดิง จังหวัดราชบุรี โดยให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจ “กระบวนการ” (process) ของการสร้าง ความหมาย การปฏิสัมพันธ์ และการตีความของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในบริบทจริง

2. การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาผู้ที่มีบทบาทและความเกี่ยวข้องกับเทศกาลโดยตรง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้จัดงาน เช่น ผู้นำชุมชน คณะกรรมการจัดงาน และผู้ดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรม จำนวน 10 คน (2) กลุ่มนักท่องเที่ยวหรือผู้เข้าร่วมงาน จำนวน 10 คน (3) กลุ่มหน่วยงานที่สนับสนุน เช่น หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 25 คน โดยกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลตามหลักความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation)

3. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

(1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 25 คน รวม 25 ครั้ง (รายบุคคล) โดยใช้แนวคำถามกึ่งโครงสร้าง ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับการแสดงออกของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญ และการใช้พื้นที่สาธารณะของเทศกาล

(2) การสังเกต (Observation) ใช้การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยดำเนินการสังเกตตลอดช่วงการจัดงานเทศกาลเป็นเวลา 3 วัน ได้แก่ การเตรียมงาน พิธีเปิด ขบวนแห่วัฒนธรรม การแสดงศิลปวัฒนธรรม การสาธิตภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมตลาดวัฒนธรรม เพื่อศึกษาพฤติกรรม การใช้พื้นที่ และปฏิสัมพันธ์ของผู้เข้าร่วม

(3) แบบสำรวจเบื้องต้น (Survey) ใช้แบบสำรวจในการเก็บข้อมูลจากผู้เข้าร่วมงานจำนวน 100 คน โดยแบ่งเป็นข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา และประสบการณ์การเข้าร่วมเทศกาล ข้อมูลเฉพาะ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ การรับรู้ต่ออัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญ ความคิดเห็นต่อกิจกรรมทางวัฒนธรรม และการรับรู้ต่อการใช้พื้นที่สาธารณะของเทศกาล ทั้งนี้ เครื่องมือทั้งหมดได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการในเทศกาลเจียะ ม่อง โรง โมน เดิง ราชบุรี ณ ชุมชนนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การเตรียมการและสำรวจบริบท (Pre-fieldwork) ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูลทั่วไปของชุมชน ลักษณะพื้นที่เทศกาล รูปแบบการจัดงาน และระบุผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละกลุ่ม เพื่อวางแผนการเก็บข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ระยะที่ 2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Fieldwork) ดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงการจัดงานเทศกาลเป็นเวลา 3 วัน โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบพหุวิธี (Triangulation) ประกอบด้วย (1) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลจำนวน 25 คน โดยใช้แนวคำถามกึ่งโครงสร้าง (2) การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ครอบคลุมกิจกรรมสำคัญ เช่น การแสดงศิลปวัฒนธรรม ขบวนแห่วัฒนธรรม การสาธิตอาหารพื้นถิ่น และ

กิจกรรมตลาดวัฒนธรรม เพื่อศึกษาการใช้พื้นที่ พฤติกรรม และปฏิสัมพันธ์ของผู้เข้าร่วม (3) การเก็บข้อมูลด้วยแบบสำรวจจากผู้เข้าร่วมงานจำนวน 100 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลทั่วไปและข้อมูลการรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และการใช้พื้นที่สาธารณะ

ระยะที่ 3 การบันทึกและจัดการข้อมูล (Data Recording and Management) ผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูลด้วยวิธีการจดบันทึกภาคสนาม การบันทึกเสียง และการถ่ายภาพประกอบการสังเกต พร้อมทั้งถอดเทปการสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ทั้งนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลคำนึงถึงหลักจริยธรรมการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาแก่ผู้ให้ข้อมูล และขอความยินยอมก่อนการเก็บข้อมูลทุกครั้ง รวมทั้งรักษาความลับและไม่เปิดเผยตัวตนของผู้ให้ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Analysis) โดยการจัดระเบียบข้อมูล การอ่านและทำความเข้าใจข้อมูลอย่างลึกซึ้ง จากนั้นทำการจัดหมวดหมู่และตีความประเด็นสำคัญในรูปแบบของธีม (Thematic Analysis) และเชื่อมโยงข้อมูลกับกรอบแนวคิดทางทฤษฎี ได้แก่ แนวคิดพื้นที่สาธารณะ แนวคิดอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และแนวคิดสัญญา เพื่อสังเคราะห์และอธิบายความหมายของปรากฏการณ์ที่ศึกษาอย่างเป็นระบบ

6. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้กำหนดขอบเขตการวิจัยใน 3 ด้าน ได้แก่

(1) ขอบเขตด้านพื้นที่ มุ่งศึกษาพื้นที่เทศบาล เจียะ ม่ง โร่ง โมน เดิง ราซบุรี” ณ ชุมชนนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่หลักของการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการใช้พื้นที่สาธารณะของชุมชน

(2) ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาการแสดงออกของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญผ่านกิจกรรมและการแสดงทางวัฒนธรรม รวมถึงการใช้พื้นที่สาธารณะของเทศบาลในฐานะพื้นที่ของการสื่อสาร และการประกอบสร้างความหมายของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์

(3) ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูล ครอบคลุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเทศบาล จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้จัดงาน เช่น ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการจัดงาน (2) กลุ่มนักท่องเที่ยวหรือผู้เข้าร่วมงาน และ (3) กลุ่มหน่วยงานที่สนับสนุน ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 25 คน และผู้ตอบแบบสำรวจจำนวน 100 คน

(4) ขอบเขตด้านระยะเวลา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังการจัดงานเทศบาล โดยเก็บข้อมูลภาคสนามในช่วงการจัดงานเป็นเวลา 3 วัน เพื่อให้ครอบคลุมบริบทและกิจกรรมสำคัญของเทศบาล

7. กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยบูรณาการแนวคิดหลัก 3 ประการ ได้แก่ แนวคิดพื้นที่สาธารณะ ซึ่งอธิบายบทบาทของพื้นที่เทศบาลในฐานะพื้นที่ของการสื่อสารและการมีส่วนร่วม แนวคิดอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ซึ่งมองอัตลักษณ์เป็นกระบวนการที่ถูกประกอบสร้างผ่านการแสดงออกและบริบททางสังคมวัฒนธรรม และแนวคิดสัญญา ซึ่งอธิบายองค์ประกอบทางวัฒนธรรมในฐานะตัวแทนของความหมาย ความเชื่อ และความทรงจำร่วมของชุมชน โดยทั้งสามแนวคิดมีความเชื่อมโยงกันในการอธิบายกระบวนการสื่อสารและการประกอบสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่เทศบาล

8. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ (Trustworthiness) ของข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ในหลายมิติ ได้แก่

(1) การตรวจสอบด้านแหล่งข้อมูล (Data Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลากหลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้จัดงาน นักท่องเที่ยว และหน่วยงานที่สนับสนุน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและรอบด้าน

(2) การตรวจสอบด้านวิธีการ (Methodological Triangulation) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และแบบสำรวจ เพื่อเปรียบเทียบและยืนยันความสอดคล้องของข้อมูล

(3) การตรวจสอบด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) โดยผู้วิจัยมีการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาในการพิจารณาความถูกต้องของการตีความข้อมูล เพื่อลดอคติของผู้วิจัย

(4) การตรวจสอบด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) โดยการใช้กรอบแนวคิดที่หลากหลาย ได้แก่ แนวคิดพื้นที่สาธารณะ แนวคิดอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และแนวคิดสัญญา ในการวิเคราะห์และอธิบายข้อมูล

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังดำเนินการ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล โดยนำผลการตีความเบื้องต้นไปยืนยันกับผู้ให้ข้อมูล และใช้วิธีการบรรยายบริบทอย่าง เพื่อสะท้อนบริบทของพื้นที่ศึกษาและกระบวนการวิจัยอย่างชัดเจน อันจะช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ และความสมบูรณ์ของผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. อัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญที่ปรากฏในเทศกาลเจ๊าะ โม่่ง โม่่ง เติ้ง ราชบุรี

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า อัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญที่ปรากฏในเทศกาลเจ๊าะ โม่่ง โม่่ง เติ้ง ราชบุรี มิได้ดำรงอยู่ในฐานะ “สิ่งที่มีอยู่แล้ว” หากแต่เป็น กระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรมที่ถูกประกอบสร้างอย่างต่อเนื่อง ภายใต้บริบทของเทศกาลในฐานะพื้นที่สาธารณะกระบวนการดังกล่าวสามารถอธิบายได้เป็นลำดับขั้น ดังนี้

(1) กระบวนการคัดเลือกและนิยามอัตลักษณ์ (Selection and Definition)

ชุมชนมอญและผู้จัดงานมีบทบาทสำคัญในการคัดเลือกองค์ประกอบทางวัฒนธรรมบางประการ เช่น การแต่งกายแบบมอญ การรำมอญ และอาหารพื้นถิ่น มาเป็น “ตัวแทน” ของความเป็นมอญ การคัดเลือกนี้มีใช้กระบวนการที่เป็นกลาง หากแต่สะท้อนการนิยามอัตลักษณ์ร่วมของชุมชนในบริบทปัจจุบันว่า องค์ประกอบใดควรถูกเน้นย้ำเพื่อสื่อสารต่อสาธารณะ

(2) กระบวนการจัดวางและนำเสนอ (Staging and Representation)

องค์ประกอบที่ถูกคัดเลือกจะถูกนำมาจัดวางผ่านกิจกรรมของเทศกาล เช่น การแสดงศิลปวัฒนธรรม ขบวนแห่ และตลาดวัฒนธรรม ซึ่งทำหน้าที่เป็น “เวที” ของการแสดงอัตลักษณ์ (staging of identity) ในขั้นตอนนี้ อัตลักษณ์ถูกทำให้ “มองเห็นได้” (visibility) และ “เข้าใจได้” สำหรับผู้ชม โดยเฉพาะคนนอกชุมชน

(3) กระบวนการสื่อสารผ่านสัญญา (Symbolic Communication)

องค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในเทศกาลทำหน้าที่เป็น “สัญญา” (signs) ที่สื่อความหมาย เช่น อาหารพื้นถิ่นสื่อถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญา การแต่งกายสื่อถึงสถานะและค่านิยม ขบวนแห่สื่อถึงความสัมพันธ์เชิงเครือญาติและความสามัคคีของชุมชน กระบวนการนี้สะท้อนแนวคิดของ Barthes (1977) ที่มองว่าวัฒนธรรมเป็นระบบของสัญญาที่ผลิตและถ่ายทอดความหมายทางสังคม

(4) กระบวนการตีความและการรับรู้ (Interpretation and Perception)

เมื่ออัตลักษณ์ถูกนำเสนอผ่านสัญญาณ ผู้เข้าร่วมงานทั้งจากภายในและภายนอกชุมชนจะทำการตีความความหมายของ “ความเป็นมอญ” ตามประสบการณ์และบริบทของตนเอง ส่งผลให้อัตลักษณ์มิได้มีความหมายเดียว หากแต่มีลักษณะ “พหุความหมาย” (multiple meanings)

(5) กระบวนการต่อรองและปรับเปลี่ยน (Negotiation and Transformation)

ภายใต้บริบทของการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน อัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญถูกต่อรองระหว่าง “ความดั้งเดิม” กับ “ความร่วมมือ” เช่น การปรับรูปแบบการแสดงให้เหมาะกับนักท่องเที่ยว หรือการพัฒนาอาหารพื้นถิ่นให้สอดคล้องกับตลาด กระบวนการนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Hall (1996) ที่มองว่าอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ตามบริบท

(6) กระบวนการตอกย้ำและสืบทอด (Reinforcement and Transmission)

ท้ายที่สุด การจัดเทศกาลในลักษณะซ้ำต่อเนื่อง ทำให้อัตลักษณ์ที่ถูกประกอบสร้างได้รับการ “ตอกย้ำ” และถ่ายทอดไปยังคนรุ่นใหม่ ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ (sense of belonging) และความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตน

อัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญในเทศกาลมิใช่เพียง “ผลลัพธ์ของการแสดงออกทางวัฒนธรรม” แต่เป็นกระบวนการเชิงพลวัต (dynamic process) ที่ประกอบด้วยการคัดเลือก การนำเสนอ การสื่อความหมาย การตีความ และการต่อรอง ซึ่งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในพื้นที่เทศกาลในฐานะพื้นที่ทางสังคม ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการธำรงรักษาและปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ให้สามารถดำรงอยู่ได้ในบริบทสังคมร่วมสมัย

2. การใช้พื้นที่สาธารณะของเทศกาลในฐานะพื้นที่ของการสื่อสาร และการประกอบสร้างความหมายของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ของเทศกาลเจียะ มิ่ง โรง ม่อน เติง ราชบุรี ณ วัดมะขามและบริเวณโดยรอบมิได้เป็นเพียง “สถานที่จัดกิจกรรม” หากแต่เป็น พื้นที่สาธารณะเชิงกระบวนการ (processual public space) ที่เอื้อต่อการสื่อสาร การมีส่วนร่วม และการประกอบสร้างความหมายของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญอย่างต่อเนื่อง กระบวนการดังกล่าวสามารถอธิบายได้เป็นลำดับ ดังนี้

(1) กระบวนการเปิดพื้นที่และการเข้าถึง (Spatial Opening and Accessibility)

พื้นที่วัดและชุมชนถูกแปลงให้เป็นพื้นที่สาธารณะที่เปิดให้บุคคลหลากหลายกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมทั้งชุมชนมอญ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และนักท่องเที่ยว การเปิดพื้นที่ดังกล่าวทำให้เกิด “เวที่ร่วม” (shared space) ตามแนวคิดของ Habermas (1989) ที่เอื้อให้เกิดการสื่อสารในระดับสาธารณะ

(2) กระบวนการปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วม (Interaction and Participation)

กิจกรรมภายในเทศกาลเจียะ มิ่ง โรง ม่อน เติง ราชบุรี เช่น การแสดงศิลปวัฒนธรรม ขบวนแห่ และตลาดวัฒนธรรม ทำหน้าที่เป็น “พื้นที่ปฏิบัติการ” ที่ผู้เข้าร่วมสามารถมีปฏิสัมพันธ์กัน ทั้งในรูปแบบของผู้แสดง ผู้ชม และผู้มีส่วนร่วม กระบวนการนี้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความเข้าใจข้ามกลุ่ม

(3) กระบวนการสื่อสารผ่านสัญญาณในพื้นที่ (Symbolic Communication in Space)

พื้นที่เทศกาลทำหน้าที่เป็น “สื่อ” ที่บรรจุสัญญาณทางวัฒนธรรม เช่น การแต่งกาย และอาหาร ซึ่งถูกจัดวางในพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญ สัญญาณเหล่านี้ทำหน้าที่สื่อสารความหมายเกี่ยวกับความเป็นมอญในเชิงรูปธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Barthes (1977) และ Geertz, C. (2000) ที่มองว่าวัฒนธรรมเป็นระบบของความหมายที่ต้องอาศัยการตีความ

(4) กระบวนการตีความและการสร้างความหมายร่วม (Interpretation and Meaning-Making)

ผู้เข้าร่วมงานจากหลากหลายบริบทจะตีความสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมตามประสบการณ์ของตนเอง ส่งผลให้เกิด “การสร้างความหมายร่วม” (shared meaning) ในพื้นที่เทศกาล อย่างไรก็ตาม ความหมายดังกล่าว มิได้เป็นเอกภาพ หากมีลักษณะหลากหลายและเปิดกว้างต่อการตีความ

(5) กระบวนการต่อรองความหมายและอัตลักษณ์ (Negotiation of Meaning and Identity)

ภายใต้การมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน อัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญถูกนำเข้าสู่กระบวนการ “ต่อรอง” ระหว่างความดั้งเดิมกับความร่วมสมัย เช่น การปรับรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยว หรือการนำเสนอวัฒนธรรมในลักษณะที่เข้าถึงง่าย กระบวนการนี้สะท้อนแนวคิดของ Hall (1996) ที่มองว่าอัตลักษณ์เป็น ผลของการประกอบสร้างและการต่อรองในบริบททางสังคม

(6) กระบวนการเชื่อมโยงมิติทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-economic Integration)

พื้นที่เทศกาลยังทำหน้าที่เชื่อมโยงมิติทางวัฒนธรรมกับเศรษฐกิจ ผ่านกิจกรรมตลาดวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการแปลงทุนทางวัฒนธรรมให้เป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ (Bourdieu, 1986; Richards, 2018) ขณะเดียวกัน การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายยังสะท้อนการสร้างทุนทางสังคม (social capital) ตามแนวคิดของ Putnam et al. (1993)

(7) กระบวนการกำกับและสนับสนุนเชิงนโยบาย (Policy Facilitation)

บทบาทของภาครัฐและภาคเอกชนในการสนับสนุนเทศกาล เช่น นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม (เช่น Amazing Thailand และการสนับสนุนจาก สสส.) สะท้อนการทำงานของรัฐบาลในฐานะ “ผู้อำนวยความสะดวก” (facilitator) ที่ใช้วัฒนธรรมเป็นกลไกในการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Soft Power

ดังนั้นพื้นที่เทศกาลเลี้ยว มอญ ไร่ มอญ เติง ราชบุรี จึงเป็นพื้นที่สาธารณะเชิงพลวัต ที่มีได้ทำหน้าที่เพียงรองรับกิจกรรม หากแต่เป็นพื้นที่ที่เกิดกระบวนการเปิดพื้นที่ การมีส่วนร่วม การสื่อสารผ่านสัญลักษณ์การตีความ และการต่อรองความหมายอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนำไปสู่การประกอบสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญในบริบทสังคมร่วมสมัย พร้อมทั้งเชื่อมโยงมิติทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

ภาพที่ 1 การสาธิตภูมิปัญญาท้องถิ่น การสาธิตอาหารพื้นถิ่น และตลาดวัฒนธรรม

ภาพที่ 2 ขบวนแห่วัฒนธรรมไทยมอญ

ภาพที่ 3 รำมอญ โดยสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญ จังหวัดปทุมธานี

ภาพที่ 4 การแสดงศิลปวัฒนธรรม

ตารางที่ 1 อัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญกับการใช้พื้นที่สาธารณะในเทศกาลเจี๊ยะ โมง โรง โมน เ็ง ราชบุรี

กิจกรรม	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง/ การสนับสนุน	ลักษณะ ปรากฏการณ์ที่ ค้นพบ	มิติพื้นที่ สาธารณะ (Public Sphere)	มิติอัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ (Ethnic Identity)	มิติสัญลักษณ์ทาง วัฒนธรรม (Semiotics)
การแสดง ศิลปวัฒนธรรม มอญ	ชุมชนมอญ, กระทรวงวัฒนธรรม, อบจ., มรภ.หมู่บ้าน จอมบึง	การแสดงสะท้อนวิถี ชีวิต ความเชื่อ และ ภูมิปัญญาดั้งเดิม	เป็นพื้นที่ที่เปิด สำหรับการรับรู้ และการมีส่วนร่วม ร่วมของ สาธารณชน	อัตลักษณ์ถูก ถ่ายทอดผ่านการ แสดงและการสืบ ทอดระหว่างรุ่น	ท่ารำและเครื่อง แต่งกายเป็น ตัวแทนเชิง สัญลักษณ์ของ ความเป็นมอญ
ขบวนแห่ วัฒนธรรมไทย มอญ	เครือข่ายชุมชนมอญ จากหลายพื้นที่	การรวมตัวของกลุ่ม ชาติพันธุ์เพื่อแสดง พลังความเป็น เครือข่าย	พื้นที่สาธารณะ ทำหน้าที่เป็น เวทีของการ รวมตัวและการ แสดงออก	อัตลักษณ์ถูก สร้างผ่าน ปฏิสัมพันธ์และ ความสัมพันธ์ ระหว่างกลุ่ม	ขบวนแห่ เป็นสัญลักษณ์ของ ความสามัคคีและ ความทรงจำร่วม
การสาธิต อาหารพื้นถิ่น	ชาวบ้าน, ผู้ประกอบการ, สสส.	อาหารสะท้อนภูมิ ปัญญา วิถีชีวิต และ วัฒนธรรมการกิน	ตลาด วัฒนธรรมเป็น พื้นที่ แลกเปลี่ยนทั้ง เศรษฐกิจและ วัฒนธรรม	อัตลักษณ์ถูก ถ่ายทอดผ่าน รสชาติ กระบวนการผลิต และการบริโภค	อาหาร เป็นสัญลักษณ์ของ วิถีชีวิตและอัต ลักษณ์ชาติพันธุ์
ตลาด วัฒนธรรมและ ผลิตภัณฑ์	อปท., ททท., Amazing Thailand, ภาคเอกชน	การสร้างมูลค่าเพิ่ม จากทุนทาง วัฒนธรรม	พื้นที่สาธารณะ เชื่อมโยงมิติ ทางเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม	อัตลักษณ์ถูกแปร รูปเป็นสินค้าและ บริการเชิง วัฒนธรรม	ผลิตภัณฑ์ เป็นสัญลักษณ์ของ ทุนทางวัฒนธรรม และความเป็น ท้องถิ่น
การมีส่วนร่วม ของภาคี เครือข่าย	ภาครัฐ, เอกชน, ชุมชน, สื่อออนไลน์	การดำเนินงานแบบ เครือข่ายที่มีความ ร่วมมือหลายภาค ส่วน	พื้นที่สาธารณะ เป็นกลไกของ การมีส่วนร่วม และการจัดการ ร่วม	อัตลักษณ์ถูก เสริมสร้างผ่าน ความสัมพันธ์ทาง สังคม	เครือข่าย เป็นสัญลักษณ์ของ พลังและทุนทาง สังคม
การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	ททท., นักท่องเที่ยว, ผู้ประกอบการ	การเรียนรู้และ แลกเปลี่ยน วัฒนธรรมระหว่าง กลุ่มต่าง ๆ	พื้นที่เปิดให้เกิด การสื่อสารข้าม วัฒนธรรม	อัตลักษณ์ถูก นำเสนอและ ตีความใหม่โดยผู้ มาเยือน	ประสบการณ์การ ท่องเที่ยว เป็นสัญลักษณ์ของ การรับรู้ วัฒนธรรม

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมต่าง ๆ ภายในเทศกาลเจี๊ยะ โมง โรง โมน เ็ง ราชบุรี ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยง มิติพื้นที่สาธารณะ อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยสามารถอธิบายเชิงวิเคราะห์ได้ดังนี้

ประการแรก กิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น การแสดงศิลปวัฒนธรรมมอญและขบวนแห่วัฒนธรรม ทำหน้าที่เป็น “เวทีสาธารณะ” ที่เปิดโอกาสให้เกิดการรับรู้และการมีส่วนร่วมของผู้คนหลากหลายกลุ่ม ขณะเดียวกันยังเป็นกระบวนการถ่ายทอดและประกอบสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ผ่านการแสดงออกและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยมี

องค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์ เช่น ท่ารำ เครื่องแต่งกาย และขบวนแห่ ทำหน้าที่สื่อความหมายเกี่ยวกับความเป็นมอญในเชิงรูปธรรม

ประการที่สอง กิจกรรมด้านอาหารและตลาดวัฒนธรรมสะท้อนการเชื่อมโยงระหว่างมิติทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ โดยตลาดวัฒนธรรมทำหน้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนทั้งสินค้าและความหมายทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในบริบทนี้จึงมิได้ถูกเพียงถ่ายทอด แต่ยังถูก “แปรรูป” เป็นสินค้าและประสบการณ์เชิงวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนบทบาทของวัฒนธรรมในฐานะทุนทางเศรษฐกิจ ขณะที่อาหารและผลิตภัณฑ์ทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตกับการรับรู้ของผู้บริโภค

ประการที่สาม การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย แสดงให้เห็นบทบาทของพื้นที่สาธารณะในฐานะพื้นที่ของความสัมพันธ์ทางสังคมและจิตวิญญาณ โดยพื้นที่วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการรวมตัว การสื่อสาร และการสร้างความหมายร่วม อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในมิตินี้จึงเชื่อมโยงกับเครือข่ายทางสังคม ขณะที่ความร่วมมือของเครือข่ายทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นชุมชนและทุนทางสังคม

ประการที่สี่ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสะท้อนการขยายตัวของพื้นที่สาธารณะไปสู่การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม โดยเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้เรียนรู้และตีความอัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญในมุมมองใหม่ อัตลักษณ์จึงมิได้ถูกกำหนดโดยชุมชนเพียงฝ่ายเดียว หากแต่ถูก “ตีความร่วม” ระหว่างผู้ให้และผู้รับสาร ซึ่งทำให้เกิดความหมายที่หลากหลายและมีพลวัตมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า เทศกาล “เจี๊ยะ ม่อง โรง โมน เดิง ราขบุรี” เป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่อัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญถูกประกอบสร้างและแสดงออกอย่างมีพลวัต ผ่านการคัดเลือกและนำเสนอองค์ประกอบทางวัฒนธรรม อาทิ การแต่งกาย การรำ อาหาร เพื่อสื่อสาร “ความเป็นมอญ” ต่อทั้งสมาชิกภายในและสังคมภายนอก อัตลักษณ์จึงมิได้ดำรงอยู่อย่างตายตัว หากเป็นผลของกระบวนการเป็นตัวแทนและการปฏิสัมพันธ์ในบริบททางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hall (1996) ข้อค้นพบดังกล่าวยังสะท้อนลักษณะของการทำให้วัฒนธรรมเป็น “สัญลักษณ์” เพื่อการสื่อสารในบริบทการท่องเที่ยว โดยองค์ประกอบทางวัฒนธรรมถูกจัดวางอย่างมีนัยสำคัญเพื่อสร้างความหมายและคุณค่าแก่ผู้มาเยือน ขณะเดียวกัน แม้บางกิจกรรมอาจมีลักษณะของการนำเสนอเชิงการแสดง แต่ยังคงทำหน้าที่เป็นกลไกภายในของชุมชนในการธำรงรักษาและถ่ายทอดอัตลักษณ์สู่คนรุ่นใหม่

ในมิติของสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในเทศกาลทำหน้าที่เป็นตัวแทนเชิงความหมายที่สะท้อนความเชื่อ ความทรงจำร่วม และโครงสร้างทางสังคมของชุมชนมอญ ผู้เข้าร่วมงานสามารถตีความความหมายดังกล่าวผ่านประสบการณ์ตรง ส่งผลให้เทศกาลเป็นพื้นที่ของการเรียนรู้และการรับรู้ความหมายทางวัฒนธรรมอย่างลุ่มลึก

ด้านพื้นที่สาธารณะ เทศกาลทำหน้าที่เป็นพื้นที่ของการสื่อสาร การมีส่วนร่วม และการแลกเปลี่ยนความหมายระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในและนอกชุมชน โดยมีลักษณะเป็น “พื้นที่สาธารณะเชิงวัฒนธรรม” ที่ผสมผสานทั้งการสื่อสารเชิงเหตุผลและการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ อันนำไปสู่กระบวนการต่อรองและประกอบสร้างอัตลักษณ์ร่วมในสังคมร่วมสมัย

ในมิติของการพัฒนา เทศกาลมีบทบาทสำคัญในการแปลงทุนทางวัฒนธรรมให้เป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ ผ่านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและกิจกรรมตลาดวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลต่อการสร้างรายได้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นความตึงเครียดระหว่างการธำรงรักษาความดั้งเดิมกับการปรับตัวตามบริบทการท่องเที่ยว กล่าวคือ การนำเสนอวัฒนธรรมบางส่วนอาจถูก

ปรับเปลี่ยนเพื่อสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้มาเยือน ดังนั้นเทศกาดังกล่าวจึงมิได้เป็นเพียงกิจกรรมทางวัฒนธรรม หากแต่เป็นพื้นที่ของการสื่อสาร การต่อรองความหมาย และการพัฒนา ที่ทำให้อัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญถูกผลิตซ้ำและปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องในบริบทสังคมร่วมสมัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า เทศกาลเจี๊ยะ โมง โรง โมน เดิง ราชบุรี เป็นพื้นที่สาธารณะเชิงวัฒนธรรมที่มีบทบาทสำคัญในการสื่อสาร แสดงออก และประกอบสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย อัตลักษณ์ดังกล่าวมิได้มีลักษณะตายตัว หากแต่เกิดจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์การคัดเลือก และการต่อรองความหมายระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เทศกาล ขณะเดียวกัน เทศกาลยังทำหน้าที่เป็นกลไกในการเชื่อมโยงเครือข่ายทางสังคม และแปลงทุนทางวัฒนธรรมให้เป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ อันนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในมิติทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดนโยบายส่งเสริมเทศกาลวัฒนธรรมชาติพันธุ์ในลักษณะบูรณาการ โดยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นศูนย์กลาง ควบคู่กับการอนุรักษ์อัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (creative economy) ภายใต้แนวคิด Soft Power โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการสร้างรายได้และการธำรงรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรม รวมถึงสนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนชาติพันธุ์ในระดับภูมิภาคและระดับประเทศอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนารูปแบบการจัดเทศกาลให้มีความหลากหลายและร่วมสมัยมากขึ้น โดยยังคงอัตลักษณ์ดั้งเดิมเป็นแกนหลัก เช่น การออกแบบกิจกรรมเชิงมีส่วนร่วม การพัฒนาสื่อดิจิทัลเพื่อสื่อสารวัฒนธรรม และการสร้างพื้นที่เรียนรู้สำหรับเยาวชน นอกจากนี้ ควรเสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชนด้านการบริหารจัดการ การตลาด และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถพัฒนาเทศกาลได้อย่างยั่งยืน และเกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตไปสู่วิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างเทศกาลของกลุ่มชาติพันธุ์มอญในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจความหลากหลายของการประกอบสร้างอัตลักษณ์ในบริบทที่แตกต่างกัน รวมถึงอาจใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อวิเคราะห์ทั้งมิติทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างครอบคลุม นอกจากนี้ ควรศึกษาผลกระทบระยะยาวของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- สุภรณ์ โอเจริญ. (2541). มอญในเมืองไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุกัญญา เบาเนต. (2549). การสร้างอัตลักษณ์ของคนมอญย้ายถิ่น ศึกษากรณีแรงงานข้ามชาติในจังหวัดสมุทรสาคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชามานุษยวิทยา). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In Richardson, J. G. (Ed.), Handbook of theory and research for the sociology of education (pp. 241–258). New York: Greenwood Press.
- Geertz, C. (2000). The interpretation of cultures. New York: Basic Books.

- Habermas, J. (1989). *The structural transformation of the public sphere: An inquiry into a category of bourgeois society*. Cambridge: MIT Press.
- Hall, S. (1996). Introduction: Who needs “identity”? In S. Hall & P. du Gay (Eds.), *Questions of cultural identity* (pp. 1–17). London: Sage.
- Putnam, R. D., Leonardi, R., & Nanetti, R. Y. (1993). *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.
- Richards, G. (2018). Cultural tourism: A review of recent research and trends. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 36, 12–21.

A LINGUISTIC ANALYSIS OF STATE EXPECTATIONS AND BUDDHIST ETHICS IN THAI ENGLISH CIVICS TEXTBOOKS: A MODALITY PERSPECTIVE

Phra Thirathon Panupiboonwat

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: thirathon.pan@mcu.ac.th

Received February 25, 2026

Revised May 12, 2026

Accepted May 16, 2026

Abstract

In the contemporary Thai educational context, English-Medium Instruction (EMI) is often regarded as a form of symbolic capital that provides access to global educational and professional opportunities. However, its broader role in shaping civic perspectives, moral values, and social expectations within educational discourse remains relatively underexplored. This academic article discusses the discursive construction of the concept of the “quality citizen” in the Civics, Culture, and Living textbook series used in Thai lower secondary education, particularly within English-medium learning contexts. Drawing on Systemic Functional Linguistics (SFL) and Critical Discourse Analysis (CDA), the discussion explores how modality functions as a linguistic resource for expressing obligation, recommendation, and possibility in civic and moral discourse. Particular attention is given to the relationship between modal expressions, civic expectations, and Buddhist ethical principles embedded in Thai educational materials. The article argues that high modality tends to frame civic responsibilities as explicit obligations, while medium and low modality contribute to moral guidance, self-regulation, and representations of achievable social conduct. Through critical academic discussion, this article highlights how linguistic choices in educational discourse may contribute to shaping learners’ understanding of citizenship, ethical responsibility, and socially valued behavior in contemporary Thai society.

Keywords: Systemic functional linguistics, Critical discourse analysis, Modality, Buddhist ethics, Civics textbooks

Introduction

In contemporary Thai education, the expansion of English-medium instruction (EMI) through English Programs (EP) has positioned English as a form of symbolic capital associated with global opportunities (Bourdieu, 1991/2011). However, language policy is not entirely neutral, as it may reflect broader socio-economic and cultural priorities (Tollefson & Pérez-Milans, 2018). In Thailand, English is often used alongside the promotion of traditional values (khwa-m-pen-thai), particularly among students oriented toward global perspectives (Irham, 2024). Without critical examination, this dynamic may

contribute to linguistic inequality, where academic success is linked to alignment with institutional expectations (Tollefson, 1991; Nomniam, 2018).

Textbooks play a central role in conveying “official knowledge” and shaping learners’ perspectives (Althusser, 1971). As Apple (2014) notes, curricula may reflect competing views of the “desirable” citizen. In Thailand, textbook content is typically aligned with national curriculum goals, emphasizing social harmony and “Thainess,” while offering limited representation of diverse perspectives (Manjanda & Numun, 2024). Additionally, repetitive linguistic patterns and uneven communicative forms may reinforce particular interpretations of social roles and expectations. Consequently, textbook series such as Civics, Culture, and Living function not only as sources of knowledge but also as frameworks for presenting moral and social values.

The integration of Buddhist ethics into civic education represents a key component of the Thai pedagogical approach and has been described as a form of moral governance (Mulder, 1997). Through religious discourse, civic expectations are often framed in relation to social order and collective values. State-supported interpretations of Buddhism have been noted to emphasize hierarchy and social cohesion (Nasaweang & Thairoongrojana, 2023). Similarly, although pedagogical approaches increasingly incorporate active learning, the underlying moral content often remains grounded in established doctrinal principles (Sutussano, 2025), contributing to civic identities that emphasize responsibilities alongside rights.

A key linguistic resource in this process is modality, which expresses degrees of obligation, probability, and judgment (Halliday & Matthiessen, 2014). The use of modal verbs such as *must*, *have to*, and *should* can reflect underlying assumptions about authority and expected behavior (Fairclough, 2003; Machin & Mayr, 2023), potentially presenting certain actions as normative rather than negotiable.

While scholarly discussions have frequently focused on English language teaching and educational policy in Thailand, relatively limited attention has been given to the role of interpersonal grammar in civic and moral discourse. Existing discussions of Thai English textbooks have identified tendencies toward directive language and normative communication, particularly regarding socially appropriate conduct (Phaisarnsitthikarn, 2025). However, broader academic discussion concerning modality as a discursive resource for constructing civic identity and ethical expectations remains comparatively underdeveloped.

This article therefore discusses how modality in English-medium civic education materials contributes to the construction of civic expectations, moral values, and representations of the “good citizen” within the Thai educational context. By drawing on perspectives from Systemic Functional Linguistics and Critical Discourse Analysis, the discussion considers the relationship between language, ideology, citizenship, and ethical discourse in contemporary educational settings.

Theoretical Context

Modality as a Grammar of Governance

In linguistic studies, modality is often understood as a resource for expressing attitudes and judgments. Within Systemic Functional Linguistics (SFL), however, modality is part of the interpersonal metafunction through which social roles and relationships are constructed (Halliday & Matthiessen, 2014). In institutional contexts, modality can be linked to patterns of authority. Mulderrig (2011) describes this as a “grammar of governance,” where modal choices help shape how obligations and expectations are expressed. In this sense, modality may influence the degree to which actions are presented as negotiable. In Thai civics textbooks, the frequent use of modal verbs such as *must* and *need to* may function as implicit subjective modality, presenting expectations as objective or widely accepted.

Critical Discourse and the Role of English in Educational Contexts

Critical Discourse Analysis (CDA) examines how language relates to power and social structures. In education, English can function as a medium through which local and global influences interact. Pennycook (2021) views English as a flexible resource shaped by context, while Fairclough (2015) emphasizes that power often operates through discourse and shared meanings. Within this framework, median modality (e.g., *should*) may guide behavior by presenting certain values as appropriate. Similar patterns have been identified in other contexts, such as Singapore, where citizenship is constructed through a combination of modern competencies and cultural values (Tan & Abbas, 2024).

State Buddhism and Moral Discourse

The integration of Buddhist ethics into Thai education represents a key dimension of civic instruction. State-supported interpretations of Buddhism often emphasize social order and collective values (Nasaweang & Thairoongrojana, 2023). These principles, including the Five Precepts (*Sila*), are frequently presented as guiding frameworks for behavior. Educational practices may combine these values with modern approaches, including the use of English, to frame them in contemporary contexts (Draper, 2019). From a discourse perspective, modal expressions, particularly those indicating recommendation or expectation, may present moral qualities such as honesty and responsibility as socially appropriate. This can be further examined through the Discourse-Historical Approach, which considers how cultural meanings are recontextualized in contemporary discourse (Wodak & Meyer, 2015).

Analytical Perspective on Modality

Modality provides an important linguistic perspective for understanding how civic expectations and moral guidance are communicated in educational discourse. In English-medium civics textbooks, language serves not only to present knowledge but also to shape learners’ understanding of social responsibility, ethical behavior, and citizenship. The Civics, Culture, and Living textbook series for lower secondary education (M.1–M.3), developed in accordance with the Basic Education Core Curriculum and used in both standard and English

Program (EP) classrooms, offers a relevant context for discussing how language reflects civic and moral values within Thai education.

Particular attention may be given to modal expressions that relate to civic expectations and Buddhist ethical principles, as these linguistic forms frequently communicate obligation, recommendation, and possibility. Through such expressions, educational discourse may frame certain forms of conduct as necessary, desirable, or socially appropriate. This makes modality a useful conceptual lens for examining how civic and moral meanings are represented in educational materials.

For discussion purposes, modality can be broadly understood across three levels based on the degree of obligation or certainty expressed. High modality includes forms that communicate strong obligation or necessity, such as *must* and *need to*. Medium modality refers to expressions of recommendation or normative guidance, such as *should*. Low modality includes forms that express possibility, flexibility, or capability, such as *might*, *could*, and *can*. These categories help illustrate how different linguistic choices may contribute to the representation of civic responsibilities, ethical expectations, and socially valued behavior within civic educational discourse.

Analytical Approach

Critical Linguistic Inquiry

Critical linguistic inquiry provides a useful perspective for understanding the relationship between language and broader social meanings in educational discourse. Drawing on Systemic Functional Linguistics (SFL), this perspective emphasizes that language does more than communicate information; it also shapes interpersonal relationships, authority, and social expectations (Halliday & Matthiessen, 2014). In this context, English-medium civics textbooks may be understood as discursive texts that reflect institutional perspectives, educational objectives, and broader sociocultural values (Fairclough, 2015; Mulderrig, 2011).

From the perspective of the interpersonal metafunction, modality plays an important role in representing authority and social relationships. High-value modal expressions such as *must* and *have to* may present expectations as necessary, authoritative, or widely accepted. Through repeated use, these linguistic forms may contribute to the normalization of particular understandings of civic responsibility and socially appropriate conduct.

Modality also relates to the construction of moral expectations and internal dispositions. Medium-value modal forms such as *should* and *ought to*, particularly when linked to Buddhist ethical principles (*Sila*), may present values such as honesty, responsibility, and self-discipline as socially desirable forms of behavior. This perspective is further supported by discourse-oriented approaches, including the Discourse-Historical

Approach, which emphasizes the role of cultural and historical contexts in shaping contemporary meanings (Wodak & Meyer, 2015).

Operationalizing the SFL–CDA Framework

The integration of Systemic Functional Linguistics (SFL) and Critical Discourse Analysis (CDA) provides a valuable perspective for discussing the relationship between linguistic features and broader social contexts. While SFL offers insight into how grammatical structures function within discourse, CDA extends this perspective by examining how language reflects power, ideology, and institutional influence. Together, these approaches support a broader understanding of how meaning is constructed within educational discourse.

From an SFL perspective, modal expressions may be understood in relation to different levels of interpersonal force. High modality includes forms such as *must* and *have to*, which communicate strong obligation or necessity. The medium modality includes expressions such as *should* and *ought to*, which convey recommendations or normative guidance. Low modality includes forms such as *may* and *can*, which express possibility, flexibility, or capability. These distinctions help explain how linguistic choices may shape perceptions of responsibility, authority, and social expectations.

CDA further broadens this discussion by considering discourse at multiple levels. Fairclough's (2003) three-dimensional model highlights the relationship between textual features, discursive practices, and wider social contexts. At the textual level, attention may be given to specific linguistic structures such as modal verbs. At the level of discursive practice, educational materials may be understood as institutional texts shaped by curriculum priorities and educational systems. At the level of social practice, civic discourse can be interpreted in relation to broader cultural values, educational ideologies, and national understandings of citizenship.

Through this integrated perspective, language can be understood not simply as a neutral communicative tool, but as part of broader social processes through which expectations, values, and identities are constructed. In civic educational discourse, modal expressions therefore play an important role in shaping how learners encounter ideas of citizenship, responsibility, and moral conduct.

Discussion

This section discusses how modal expressions in civic educational discourse may be interpreted in relation to broader socio-cultural meanings. Rather than viewing modal verbs as isolated grammatical features, the discussion considers how they contribute to the representation of civic expectations, moral guidance, and socially valued behavior within educational texts. The selected examples from the Civics, Culture, and Living textbook series

illustrate how different levels of modality may shape understandings of citizenship and ethical responsibility in the Thai educational context.

The Role of High Modality in Structuring Obligation

“Youth must follow the teachings of the religion that one believes, because virtue and ethics help create a peaceful coexistence and prevent people from hurting or taking advantage of each other” (Book M1, page 4)

The first example employs high-value modality through the modal verb *must*, which expresses strong obligation (Halliday & Matthiessen, 2014). The modal choice positions religious adherence as a necessary condition for maintaining social harmony and ethical coexistence. The discussion highlights how obligation is framed not as an individual preference but as a socially expected form of conduct. In relation to Mulderrig (2011) concept of the “grammar of governance,” the statement presents moral behavior as a fixed expectation within civic discourse. Taken together, the wording may contribute to presenting a particular moral framework as broadly beneficial and socially legitimate (Fairclough, 2003, 2015).

“Good democratic citizens need to maintain ethics and morality in their daily lives.” (Book M2, page 6)

The second example also employs high modality through *need to*, signaling obligation and necessity. The statement establishes a close relationship between ethical behavior and civic identity by defining the characteristics of a “good” citizen in normative terms. The broader interpretive significance lies in how morality is positioned as an essential component of democratic citizenship. The discussion highlights how educational discourse may shape social expectations and reinforce particular understandings of civic responsibility, consistent with discussions of “official knowledge” in educational materials (Althusser, 1971; Apple, 2014).

“It is needed to teach youth to live their lives with honesty and to be shame on the doing wrong acts.” (Book M3, page 67)

The third example extends the function of high modality to both external behavior and internal dispositions. The expression *is needed to* conveys necessity, while the reference to shame introduces an affective dimension linked to moral evaluation. The discussion highlights how obligation is connected not only to appropriate behavior but also to expected emotional responses. Taken together, the statement reflects broader discussions of moral governance within educational discourse (Mulder, 1997; Nasaweang & Thairoongrojana, 2023), where civic expectations may influence both public conduct and internalized values.

Median Modality and the Construction of Moral Evaluation

“They (Youth) should be shameful and afraid of sinful actions.” (Book M1, p. 4)

This example illustrates the use of medium modality through the modal verb *should*, which expresses recommendation rather than direct obligation (Halliday & Matthiessen,

2014). Although less forceful than high modality, the expression still carries normative influence by guiding readers toward a particular moral response. The inclusion of affective terms such as shameful and afraid extends the role of modality beyond behavioral guidance to emotional regulation.

From a broader discursive perspective, this linguistic construction encourages internal alignment with socially approved moral expectations rather than relying solely on explicit instruction. In line with Mulderrig (2011) concept of the “grammar of governance,” such expressions may shape how individuals are expected to think and feel in relation to ethical conduct. This also reflects broader discussions of moral governance in Thai educational discourse, where emotional self-regulation is closely linked to civic and ethical development (Mulder, 1997; Nasaweang & Thairoongrojana, 2023).

“For example, one should exercise religious practices and live his/her life in accordance with religious teachings.” (Book M2, p. 10)

The second example similarly employs medium modality through the modal verb should, presenting religious practice as a desirable and socially appropriate course of action. Although the expression allows a degree of flexibility, it continues to guide readers toward a preferred behavioral framework. The use of the generalized pronoun one contributes to presenting this expectation as broadly applicable rather than directed toward a specific individual or group. This linguistic choice strengthens the impression that the recommendation represents a general moral principle rather than a context-specific suggestion. From an academic perspective, such discourse reflects the role of educational materials in presenting normative models of conduct and reinforcing socially approved understandings of citizenship and ethical behavior (Althusser, 1971; Apple, 2014).

“Furthermore, we should build emotional skills by practicing meditation, being mindful with our thoughts, understanding our thoughts, and use our free time wisely by, for instance, exercising, listening to music, or joining art activities to relax from study at work.” (Book M3, page 73.)

The third example continues this pattern through the use of medium modality in relation to emotional self-regulation and personal discipline. The modal verb should presents these activities as recommended forms of conduct, while the inclusive pronoun we reduces interpersonal distance and creates a sense of collective participation. From a discursive perspective, this combination may function to normalize specific emotional practices and self-regulatory behaviors by presenting them as shared social expectations. The emphasis on mindfulness, emotional control, and productive use of time aligns closely with broader discussions of moral and affective governance in Thai educational discourse (Mulder, 1997; Nasaweang & Thairoongrojana, 2023). In this sense, civic education extends beyond behavioral instruction to include the shaping of internal attitudes and socially valued emotional dispositions.

Low Modality and the Framing of Capability

“Even though the youth, who are still in education age cannot follow all of the guidelines, they can still follow what they are able to based on their age.” (Book M1, page 6)

The first example illustrates low modality through the use of *can*, which expresses possibility and ability rather than obligation (Halliday & Matthiessen, 2014). The modal choice introduces flexibility by acknowledging limitations and individual capacity. Although the statement appears less directive, it still maintains an expectation that youth align with social guidelines within their capabilities. The discussion highlights how low modality may soften expectations while continuing to present them as reasonable and attainable within educational discourse (Fairclough, 2003, 2015). Taken together, the example suggests that civic expectations can be communicated through accommodation rather than direct obligation.

“Education develops people to have complete physical, mental and intellectual attributes so that they can apply their knowledge to their lives in order to live happily.” (Book M2, page 9)

The second example also employs low modality through *can*, presenting outcomes in terms of possibility rather than obligation. The statement emphasizes capability and positive consequence while simultaneously promoting a particular understanding of education as a pathway toward personal and social fulfillment. The broader interpretive significance lies in how educational values are represented as desirable and socially beneficial. The discussion highlights how such discourse may contribute to presenting particular value orientations as common sense within educational contexts (Althusser, 1971; Apple, 2014).

“We might not be able to choose how we are born, but we can choose to be a good person.” (Book M3, page 62)

The third example combines the low modality forms *might* and *can* to express uncertainty and possibility. These modal choices create a balanced interpersonal tone that acknowledges limitations while emphasizing individual agency. At the same time, the statement frames moral behavior as both achievable and personally meaningful. The discussion highlights how low modality may influence readers’ understanding of moral conduct as an individual responsibility and a socially valued choice. Taken together, the example reflects broader discussions of moral governance within Thai educational contexts (Mulder, 1997; Nasaweang & Thairoongrojana, 2023).

The discussion of high, medium, and low modality highlights how modal expressions contribute to the communication of civic expectations, moral guidance, and socially valued behavior within educational discourse. High modality is closely associated with the presentation of civic responsibilities as explicit expectations, while medium modality supports moral guidance and encourages the internalization of socially approved values. In

contrast, low modality frames actions and outcomes in terms of possibility, capability, and personal agency, presenting desirable conduct as both realistic and achievable.

Taken together, these patterns suggest that modality plays an important role in shaping how civic expectations are represented, ranging from externally structured obligations to more internally oriented forms of self-regulation. Through these linguistic choices, educational discourse may influence how learners understand responsibility, ethical conduct, and citizenship within the broader sociocultural context. The key relationships between modality levels, linguistic functions, and their broader interpretive significance are summarized in the table below.

Table 1 Modality Levels, Linguistic Features, and Discursive Functions in Civics Textbooks.

Modality Level	Primary Modal Verbs	Ideological Domain	Linguistic Strategy
High	Must, Have to, Need to	Legal & Institutional	Regulation: Presenting civic responsibilities as clearly defined and non-negotiable obligations.
Medium	Should, Ought to	Moral & Affective	Guidance: Encouraging the internalization of socially valued norms and ethical conduct.
Low	Can, Might, Be able to	Functional & Developmental	Possibility: Framing desired outcomes and capacities as achievable and personally attainable.

Theoretical Debate

The discussion presented in this article is consistent with Mulderrig (2011) concept of the “grammar of governance,” particularly in relation to the frequent use of high-value modality. Modal expressions may contribute to presenting civic expectations as clearly defined obligations rather than optional forms of conduct. This pattern reflects the broader role of textbooks as instruments for conveying “official knowledge” and shaping social perspectives (Althusser, 1971; Apple, 2014).

In the Thai educational context, textbook content is often structured to reflect dominant cultural values such as social harmony and Thainess (Manjanda & Numun, 2024). From this perspective, the repeated use of high-obligation modal forms may contribute to reinforcing particular interpretations of appropriate civic behavior and responsible citizenship.

This discussion may also be understood in relation to Fairclough’s (2015) concept of the naturalization of discourse, in which recurring linguistic patterns can present specific values and assumptions as normal or widely accepted. Within educational discourse, such patterns may influence how learners understand civic duty, moral responsibility, and socially valued conduct.

At the same time, modality in these texts appears to extend beyond a purely directive function. While Halliday and Matthiessen (2014) describe modality as a resource for negotiating meaning, modal choices in this context may also limit the range of alternative interpretations available to readers. Similar patterns have been discussed in relation to Thai English textbooks, particularly concerning the prominence of directive language in educational discourse (Phaisarnsittikharn, 2025). From this perspective, such linguistic patterns may also be interpreted in relation to Foucault (1977) concept of disciplinary mechanisms, in which regulation operates not only through explicit instruction, but also through the internalization of socially approved norms.

The use of English as the medium of instruction can also be considered through Bourdieu's (1991/2011) concept of symbolic capital. In this context, English may contribute to framing civic expectations within a global linguistic register, which can give them an appearance of neutrality or universality. This observation reflects broader trends in Thai education, where English is used alongside the promotion of traditional cultural values (Irham, 2024). It is also consistent with Pennycook's (2021) view of English as a resource that is shaped by local contexts and purposes.

Finally, the relationship between civic expectations and Buddhist ethical discourse is consistent with Nasaweang & Thairoongrojana (2023) analysis of state-supported Buddhism, in which moral conduct is closely associated with social order and collective values. This pattern aligns with Mulder (1997) description of moral governance in Thai society, where ethical frameworks are embedded within institutional practices. In addition, research on Buddhist education suggests that, despite the increasing use of interactive or active learning approaches, core moral teachings are often presented as stable and authoritative (Sutussano, 2025). Taken together, these perspectives highlight that modality functions not only as a linguistic resource, but also as part of a broader discursive framework through which civic expectations, moral values, and socially approved forms of conduct are communicated.

Conclusion

This article has discussed the role of modality in English-medium civics textbooks and its contribution to the construction of civic expectations within educational discourse. High-obligation modal expressions, such as *must*, *have to*, and *need to*, may frame civic responsibilities as clearly defined expectations. Medium modality contributes to the communication of normative moral values, while lower modality is more commonly associated with possibility, capability, and future-oriented understandings of conduct.

By applying an integrated SFL-CDA framework, the analysis suggests that these linguistic patterns can be understood not only as grammatical features but also as part of broader discursive practices. In line with Fairclough (2003), the repeated use of modal structures may contribute to presenting particular social values as widely accepted or taken

for granted. These patterns are also consistent with the broader role of textbooks in conveying “official knowledge” and shaping perspectives, as discussed in the literature. Furthermore, the presence of Buddhist ethical discourse reflects the cultural and educational context in which civic expectations are embedded, aligning with previous studies on moral governance and the role of religion in Thai education.

The use of English as the medium of instruction situates these discursive patterns within a global linguistic context. This supports Bourdieu’s (1991/2011) notion of symbolic capital, while also reflecting the interaction between global language practices and locally embedded cultural values (Pennycook, 2021; Irham, 2024). In this sense, the discussion highlights how language, culture, and educational practices intersect in shaping learners’ understandings of civic roles.

Overall, modality may play an important role in shaping how civic and moral expectations are communicated within English-medium educational contexts. This discussion also suggests the potential value of developing Critical Language Awareness in English-language education. Encouraging learners to examine how linguistic features contribute to meaning-making may promote more reflective engagement with educational materials and their broader social and cultural contexts.

References

- Althusser, L. (1971). Ideology and ideological state apparatuses (Notes towards an investigation). In Althusser, L. (Ed.), *Lenin and philosophy and other essays* (pp. 127–186). New York: Monthly Review Press.
- Apple, M. W. (2014). *Official knowledge: Democratic education in a conservative age* (3rd ed.). New York: Routledge.
- Bourdieu, P. (1991). *Language and symbolic power*. Cambridge: Harvard University Press
- Draper, J. (2019). Education and Thainess. In P. Chachavalpongpun (Ed.), *Routledge handbook of contemporary Thailand* (pp. 312–325). London: Routledge
- Fairclough, N. (2003). *Analysing discourse: Textual analysis for social research*. London: Routledge.
- Fairclough, N. (2015). *Language and power* (3rd ed.). London: Routledge.
- Foucault, M. (1977). *Discipline and punish: The birth of the prison*. New York: Pantheon Books.
- Halliday, M. A. K., & Matthiessen, C. M. I. M. (2014). *Halliday’s introduction to functional grammar* (4th ed.). London: Routledge.
- Irham, I. (2024). English-Medium Instruction in Higher Education. *rEFLections*, 31(2), 871–874.
- Machin, D., & Mayr, A. (2023). *How to do critical discourse analysis: A multimodal introduction* (2nd ed.). London: SAGE Publications.
- Manjanda, J., & Numun, W. (2024). Thai textbooks for primary education and the depiction of Thai rural areas. *Journal of Southern Technology*, 17(1), 101–115.
- Mulder, N. (1997). *Thai images: The culture of the public world*. Chiang Mai: Silkworm Books.

- Mulderrig, J. (2011). The grammar of governance. *Critical Discourse Studies*, 8(1), 45–58.
- Nasaweang, B., & Thairoongrojana, S. (2023). Integrating Buddhist teachings into social studies education: An action research study on transformative pedagogy in four Northeast Thailand provinces. *Insights into Modern Education*, 1(2), 56–93.
- Nomnian, S. (2018). Chinese overseas students' perspectives on benefits and limitations of English language learning and teaching between China and Thailand. *Arab World English Journal*, 9(2), 251–261.
- Phaisamsitthikarn, J. (2025). The presentation of speech acts in EFL textbooks used in primary and secondary schools in Thailand. *rEFlections*, 32(2), 1076–1098.
- Pennycook, A. (2021). *Critical applied linguistics: A critical re-introduction* (2nd ed.). New York: Routledge.
- Sutussano, P. S. (2025). Development and effectiveness of an enhanced MIAP active learning model for teaching Buddhist duties in Phrapariyattidhamma schools: A multi-provincial study in northeast Thailand. *Insights into Modern Education*, 3(1), 49–71.
- Tan, C., & Abbas, D. B. (2024). Cultivating Global Competence through Character and Citizenship Education in Singapore. *Comparative and International Education / Éducation Comparée et Internationale*, 53(3), 63–79.
- Tollefson, J. W. (1991). *Planning language, planning inequality: Language policy in the community*. London: Longman.
- Tollefson, J. W., & Pérez-Milans, M. (2018). *The Oxford handbook of language policy and planning*. Oxford: Oxford University Press.
- Wodak, R., & Meyer, M. (2015). *Methods of critical discourse studies* (3rd ed.). London: SAGE Publications.

การจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมประเพณีผีbungเต้า บ้านไฮตาก อำเภอกุเรื่อ จังหวัดเลย KNOWLEDGE MANAGEMENT OF THE PHI BUNG TAO CULTURAL TRADITION IN BAN HAI TAK, PHU RUEA DISTRICT, LOEI PROVINCE

ไทยโรจน์ พวงมณี, พรกมล ระหาญนอก, คชสิทธิ์ เจริญสุข, จีรภา คงสุข, สมฤทัย นาราตี

Thairoj Phoungmanee, Pornkamon Rahannok, Kochasee Jareansuk, Jirapa Khongsuk, Somruethai Narasri

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย

Loei Rajabhat University, Loei Provincial Cultural Office

Corresponding Author E-mail: thai-roj@hotmail.com

Received March 5, 2026

Revised May 9, 2026

Accepted May 19, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการความรู้วัฒนธรรมประเพณีผีbungเต้าของอำเภอกุเรื่อ จังหวัดเลย มีสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย อำเภอกุเรื่อ และชุมชนร่วมจัดประชุมระดมความคิดเห็นตามความต้องการของชุมชนเพื่อค้นหาองค์ความรู้วัฒนธรรมประเพณีผีbungเต้าสำหรับนำไปใช้เป็นข้อมูลการวางแผนการพัฒนาพื้นที่และการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ใช้แนวคิดการจัดการความรู้ แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน แนวคิดคติชนสร้างสรรค์และประเพณีประติมากรรมในการศึกษา ส่วนวิธีการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมใช้กระบวนการมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนร่วมระบุมุมมองการค้นคว้าความรู้ การแสวงหาปราชญ์ท้องถิ่น การระบุคุณสมบัติผู้เข้าร่วมจัดการความรู้ การระบุขั้นตอนและกระบวนการจัดการความรู้วัฒนธรรมประเพณีผีbungเต้า ผลการจัดการความรู้วัฒนธรรมประเพณีผีbungเต้า พบว่า วัฒนธรรมประเพณีผีbungเต้าเป็นประเพณีประติมากรรมที่ชุมชนสร้างขึ้นมาหนุนเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเลย ผู้เข้าร่วมประชุมลงความเห็นว่าเป็นวัฒนธรรมประเพณีผีbungเต้าอยู่ในขอบเขตภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมเฉพาะของอำเภอกุเรื่อที่สะท้อนถึงการแก้ปัญหาผลผลิตทางการเกษตรกับวิถีชีวิตและประเพณีท้องถิ่น ส่วนการจัดการความรู้วัฒนธรรมประเพณีผีbungเต้าใช้กระบวนการมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรม 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นการบ่งชี้ความรู้ ร่วมคิดหาแหล่งสืบค้นข้อมูล เช่น ตัวผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ท้องถิ่น กลุ่มจัดการท่องเที่ยว โดยแบ่งปันรายละเอียดข้อมูลที่ฝังลึกในตัวเอง ตามทัศนคติของแต่ละคน 2) ขั้นการสร้างความรู้ ผู้เข้าร่วมจัดการความรู้กำหนดประเด็นหัวข้อองค์ความรู้ และร่วมกับเรียบเรียงความรู้ให้เป็นระบบ 3) ขั้นการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ผู้เข้าร่วมจัดการความรู้ให้แนวคิดควรรับบันทึกผ่านการพิมพ์เป็นเอกสาร หนังสือ และสร้างฐานข้อมูลระดับอำเภอและตำบล 4) ขั้นการเผยแพร่ ผู้เข้าร่วมจัดการความรู้ให้แนวทางการเผยแพร่ไปยังสถาบันการศึกษา ชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานการท่องเที่ยว และ 5) ขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ ผู้เข้าร่วมจัดการความรู้ได้นำข้อมูลไปใช้สื่อสารการท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม และการวางแผนจัดการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การจัดการความรู้, วัฒนธรรมประเพณีผีbungเต้า, ประเพณีประติมากรรม, ชุมชนบ้านไฮตาก

Abstract

This academic article aimed to manage knowledge of the Phi Bung Tao cultural tradition in Phu Ruea District, Loei Province. The Loei Provincial Cultural Office, Phu Ruea District authorities, and local communities collaboratively organized consultative meetings to brainstorm

in response to community needs to identify knowledge related to the Phi Bung Tao cultural tradition. The identified knowledge was intended to serve as a foundation for area development planning and cultural tourism management. The study was guided by the concepts of knowledge management, community participation, creative folklore, and invented tradition. A participatory approach was employed in the cultural knowledge management process, providing opportunities for stakeholders from all sectors to jointly identify methods for knowledge exploration, locate local wisdom holders, determine the qualifications of knowledge management participants, and establish the steps and procedures for managing knowledge related to the Phi Bung Tao cultural tradition. The results revealed that Phi Bung Toal cultural tradition is an invented tradition created by the community to support tourism in Loei Province. The participants agreed that the Phi Bung Tao cultural tradition was within the scope of local wisdom and the specific culture of Phu Ruea District, reflecting the resolution of agricultural products that related to local livelihoods and traditions. Additionally, the participatory process employed for the knowledge management consisted of 5 steps: 1) Knowledge identification: participants took part in identifying sources of information, such as village heads, local scholars, and tourism management groups to share tacit knowledge embedded in their own experiences and attitudes; 2) Knowledge creation: participants took part in creating knowledge and organized the knowledge into a systematic framework; 3) Knowledge storage and accessibility: participants suggested recording the knowledge through printed materials, books, and the database created at the district and sub-district levels; 4) Knowledge dissemination: participants suggested guidelines for disseminating knowledge to educational institutions, communities, sub-district administrative organizations, and tourism agencies; and 5) Knowledge application: Participants utilized the knowledge for tourism communication, the development of cultural products, and the planning of tourism management

Keywords: Knowledge management, Phi bung tao culture, Invented tradition, Ban hai tak Community

บทนำ

อำเภอภูเรือ จังหวัดเลยเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่มีชื่อเสียง มีคำขวัญว่า “เมืองแห่งทะเลภูเขา สุดหนาวในสยาม ดอกไม้งามสามฤดู” มีต้นสนเป็นต้นไม้ประจำอำเภอ สภาพพื้นที่เป็นภูเขาสูง อากาศหนาวเย็นในฤดูหนาว ฝนตกมากในฤดูฝน และเย็นสบายในฤดูร้อน ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมปลูกแก้วมังกร น้ำเต้า ยางพารา และไม้ดอกไม้ประดับ (ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ, 2565) มีพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ วัดป่าห้วยลาด และวัดสมเด็จภูเรือมิ่งเมือง นอกจากนี้ยังมีงานเทศกาลและงานประเพณีที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ งานเทศกาลดอกไม้เมืองหนาว งานเทศกาลศิลปะสายหมอกและดอกไม้ และประเพณีสักการะพระพุทธรูปนาบรพต สำหรับงานประเพณีสักการะพระพุทธรูปนาบรพตถูกจัดขึ้นมาบนฐานของความเชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์ ดังเรื่องเล่าต่อกันมาว่า “...ยายโอบแต่งงานมาแล้วหลายปี แต่ไม่มีลูก จึงเดินเท้าจากบ้านไฮตากขึ้นไปบนยอดภูเรือ เพื่อขอลูกจากหลวงพ่อบุญใหญ่ จากนั้นไม่นานยายโอบก็ได้ลูกสาวสมความปรารถนา” เมื่อข่าวการได้ลูกแพร่กระจายออกไป ได้ทำให้ชาวบ้านเดินเท้าไปสักการะขอพรกันอย่างต่อเนื่อง จนปี พ.ศ. 2562 ผู้ใหญ่บ้านไฮตากได้ประชุมหาความร่วมมือกับชาวบ้านจัดทำ

ขบวนแห่ต้นผึ้ง ต้นดอกไม้ และทุงขึ้นไปประกอบพิธีกรรมสงฆ์พระพุทธรูป (ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ, 2565)

ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2561-2562 ชาวบ้านได้คิดและพัฒนาการทำผึ้งเต้าขึ้นมาเป็นหน้ากากสวมใส่ ซึ่งเป็นผลพวงมาจากการพยายามแก้ปัญหาการจำหน่ายผลน้ำเต้าให้มีคุณค่าและมีมูลค่ามากกว่าถูกทิ้งไป เมื่อโครงการโอทอปนวัตกรรมวิถีของสำนักงานพัฒนาชุมชนได้เข้ามาส่งเสริมจึงทำให้ชุมชนได้พัฒนาทักษะและการคิดที่มีคุณภาพมากขึ้น สำหรับการจัดงานสักการะพระพุทธรูปได้ทำให้เป็นระบบผ่านโครงสร้างของบทบาทหน้าที่ในชุมชน ดังนั้นก่อนจัดงานจึงได้ประชุมผู้นำชุมชน ชาวบ้าน ปราชญ์ท้องถิ่น ภาครัฐที่เกี่ยวข้องและตัวแทน 5 หมู่บ้านที่เคยอาศัยอยู่บนอุทยานแห่งชาติภูเรือได้เข้ามาร่วมกำหนดรูปแบบของงานประเพณีด้วยการนำผึ้งเต้าเข้ามาร่วมเป็นองค์ประกอบในขบวนแห่ด้วย โดยเน้นให้ผึ้งเต้ามีบทบาทในการเป็นผู้พ่อน ถือบาย ถือต้นผึ้ง หาดน้ำเต้าเงินน้ำเต้าทอง ถือทุงผึ้งเต้า และหามต้นดอกไม้ (ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ, 2565) ดังนั้นประเพณีสักการะพระพุทธรูปจึงเป็นระบบและมีความสวยงาม กล่าวได้ว่าการร่วมจัดคิดสร้างให้เกิดรูปแบบของประเพณีใหม่เป็นประเพณีประดิษฐ์ที่ชุมชนมุ่งสร้างการรับรู้ถึงการมีอยู่ของพื้นที่การท่องเที่ยวใหม่ที่มีความแตกต่าง ดังที่ สุทธินันท์ ศรีอ่อน (2565) กล่าวว่า การเกิดขึ้นของผึ้งเต้าได้สร้างการเปลี่ยนแปลงในวิธีการคิดและการปฏิบัติที่นอกเหนือจากวิถีชีวิตชุมชน ที่พร้อมก้าวไกลไปสู่วัฒนธรรมใหม่ที่มีความหมายและมีคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ที่สัมผัสจับต้องได้ เช่น การทำต้นผึ้งต้องมีรูปแบบเหมือนกัน ผู้ถือต้นผึ้งต้องแต่งกายเหมือนกัน และการเดินในขบวนแห่ต้องมีช่วงเวลาการจัดลำดับตำแหน่งการเดิน รวมถึงจังหวะการเดินที่สม่ำเสมอ ประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวคิดประเพณีประดิษฐ์ที่ว่า การเปลี่ยนแปลงไปสู่โลกสมัยใหม่ที่ไม่พึงพอใจกับของเดิมหรือสิ่งที่แท้จริงบางสิ่งจะถูกแปรรูปใหม่ทันที (ก้องสกุล กวินวิกุล, 2560) โดยเฉพาะเครื่องแต่งกายผึ้งเต้าที่เดิมสวมเสื้อลายดอก ปัจจุบันปรับให้มีความเป็นอีสานขึ้น จึงทำให้ชุมชนมีอัตลักษณ์ที่ส่งสารถึงความพร้อมที่จะจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ดังที่ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม (2557) กล่าวว่า ความรู้และทักษะทางวัฒนธรรมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทำให้ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน สามารถปรับเปลี่ยนใหม่ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตได้ ส่วนวัฒนธรรมประเพณีผึ้งเต้าได้มีการปรับตัวมาอย่างต่อเนื่อง จนทำให้เป็นประเพณีโดดเด่นจากการนำผึ้งเต้ามาเป็นภาพแทนที่มีอัตลักษณ์ของอำเภอภูเรือ

แม้ว่าการขับเคลื่อนวัฒนธรรมประเพณีผึ้งเต้าของภาครัฐจะมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2561 จนสามารถสร้างการรับรู้ให้กับนักท่องเที่ยว และได้ถูกผนวกรวมเข้ากับประเพณีผีตาโชนและประเพณีผีขนน้ำที่มีอยู่ก่อนในจังหวัดเลยให้เป็น “วัฒนธรรมสามผี” เพื่อขยายพื้นที่การท่องเที่ยว จึงทำให้ผึ้งเต้ามีชื่อเสียงระดับชาติและนานาชาติ ประเด็นการหลอมรวมเพื่อสร้างองค์ความรู้วัฒนธรรมประเพณีผึ้งเต้าที่เป็นเอกภาพนั้นจำเป็นต้องใช้แนวคิดการจัดการความรู้ แนวคิดคติชนวิทยา และแนวคิดมานุษยวิทยาเข้ามาร่วมศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้วย จากการลงพื้นที่สำรวจ พบว่า วัฒนธรรมประเพณีผึ้งเต้ายังไม่มีมีการจัดการความรู้มาก่อน และคนในชุมชนขาดทักษะการจัดการความรู้ สอดคล้องกับ ลักษณะ เกตุราพันธ์ (2561) ที่ระบุว่า พื้นที่ทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่ขาดผู้นำจัดการความรู้ ประเด็นนี้ พระครูปลัดสุวัฒนพุทธิคุณ (สุเทพ ตีเยี่ยม) (2565) กล่าวว่า การจัดการความรู้วัฒนธรรมที่ดั้นด้นภาครัฐ เอกชน และชุมชนต้องร่วมมือจัดกิจกรรมด้วยการนำบุคคลที่มีความรู้เฉพาะประเด็นมาแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกัน เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้เป็นระบบและนำออกเผยแพร่ เช่นเดียวกับองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมประเพณีผึ้งเต้าที่จะต้องนำไปใช้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนักวิชาการเชื่อว่า “ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลเมื่อถูกถอดบทเรียนจะนำมาใช้พัฒนาและแก้ปัญหาขององค์กรได้” (Intezari et al., 2017 และ Albescu et al., 2009) ส่วนประเด็นการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมนั้น (Cultural Knowledge Management: CKM) เป็นกลไกการสร้างองค์ความรู้บนฐานความคิดที่ว่า “วัฒนธรรมเป็นของทุกคน” (พระครูปลัดสุวัฒนพุทธิคุณ (สุเทพ ตีเยี่ยม), 2565) ดังนั้นการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมประเพณีผึ้งเต้าจึงเป็นกระบวนการที่มุ่งแบ่งปันความรู้เป็นหลัก ซึ่งผลการจัดการความรู้จะนำไปเผยแพร่ผ่านเอกสาร และฐานข้อมูลออนไลน์ (ดวงรักษ์ จันแดง, 2564) ส่วนกระบวนการจัดการความรู้

จะได้ข้อมูลคติชนอันเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมจากผู้เข้าร่วมด้วย (กริมา วินิชาสถิตกุล และพระมหาจิรฉันท จิรเมธี (โลวะลุน), 2558) นอกจากนี้ยังต้องใช้แนวคิดมานุษยวิทยาเข้ามาร่วมวิเคราะห์เพื่อให้เห็นมิติของสังคมศาสตร์ ศีล และ วิทยุญาณที่เป็นเครื่องมือทำให้สังคมเกิดเสถียรภาพ (นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ, 2560)

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีผีบั้งเต้าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และคติชนของคนบ้านไฮตาก ที่ถูกคิดบนฐานของการแก้ปัญหาผลผลิตทางการเกษตรของชุมชนจนนำไปสู่การเป็นองค์ประกอบของประเพณีสักการะพระพุทธรูปนาบรพต ปัจจุบันวัฒนธรรมประเพณีผีบั้งเต้าได้ถูกยกระดับจากหน่วยงานภาครัฐให้เป็นผีใหม่ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว ประเพณีดังกล่าวสอดคล้องกับคติชนสร้างสรรค์และประเพณีประติฐ์ที่เชื่อมโยงกับพุทธศาสนา ซึ่งก้องสกุล กวินรวีกุล (2560) และนฤพนธ์ ดั่งวิเศษ (2560) กล่าวว่า พิธีกรรมเป็นตัวแทนของโลกแห่งความศักดิ์สิทธิ์ มีหน้าที่สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมและสร้างการยึดเหนี่ยวทางสังคม ดังนั้นคนท้องถิ่นจึงมีกสมณสถานความเชื่อพุทธศาสนาและการนับถือผีเข้าด้วยกัน จึงเป็นแบบแผนที่สะท้อนถึงสังคมพุทธวัฒนธรรม ผู้เขียนจึงต้องการนำเสนอกระบวนการจัดการความรู้วัฒนธรรมประเพณีผีบั้งเต้า 5 ขั้นตอนด้วยแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนดังนี้ 1) ขั้นการบ่งชี้ความรู้ 2) ขั้นการสร้างและแสวงหาความรู้ 3) ขั้นการจัดเก็บความรู้และเข้าถึงความรู้ 4) ขั้นเผยแพร่ข้อมูล และ 5) ขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ โดยบทบาทของตัวแทนชุมชนที่มีความรู้จะแสดงบทบาทในการให้ข้อมูล การร่วมวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล การค้นหาวิธีการจัดเก็บข้อมูล การเผยแพร่ และการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ โดยมีเป้าหมายคือ การได้องค์ความรู้ใหม่สำหรับนำไปใช้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ของอำเภอภูเรือ

การทบทวนวรรณกรรม

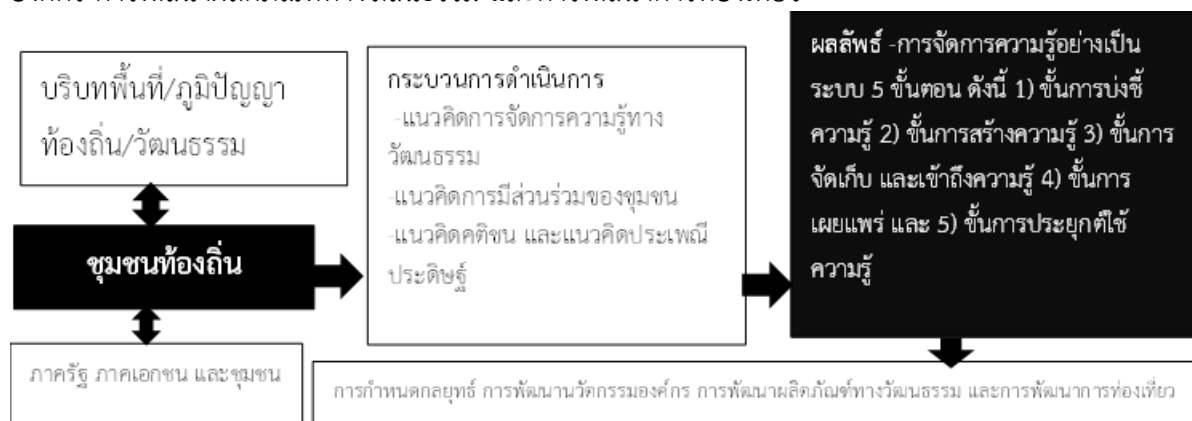
1. การจัดการความรู้ คำว่า “การจัดการความรู้” หรือ “Knowledge Management” จะมีนิยามถึง กิจกรรมการสร้างองค์ความรู้สำหรับนำไปใช้ประโยชน์กับองค์กร หรือชุมชนที่มีกระบวนการ เช่น การเข้าถึง การวัดผล การสะสม การจัดเก็บข้อมูล การจัดระเบียบ การประเมินผล การเข้ารหัสและการถอดรหัส การแบ่งปันประสบการณ์ และการนำข้อมูลไปใช้สร้างองค์ความรู้ใหม่ต่อไป (Intezari et al., 2017) จึงเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ฝังลึกอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) ออกมาเป็นองค์ความรู้ชัดเจน (Explicit Knowledge) ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วนในกระบวนการ คือ 1) คน (People) 2) กระบวนการ (Process) และ 3) เทคโนโลยี (Technology) (Albescu et al., 2009) ที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่ชัดเจน จนถูกจัดเก็บและการเผยแพร่ให้ภาครัฐหรือผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป สำหรับการจัดการความรู้ตามแนวคิดของลักษณะ เกยุราพันธ์ (2561) มี 6 ขั้นตอนคือ 1) การกำหนดรูปแบบความรู้ 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ 4) การสร้างคุณค่า 5) การอนุรักษ์ และ 6) การพึ่งพาตนเอง ส่วนดวงรักษ์ จันแดง (2564) มี 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การแสวงหาแหล่งข้อมูลความรู้ 3) การจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ 4) การแบ่งปันความรู้ และ 5) การประยุกต์ใช้ และแนวคิดของ Chang & Lin (2015) มี 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) การสร้างความรู้จากความรู้ที่เห็นแจ้งและความรู้ที่ฝังลึก 2) การจัดเก็บความรู้ ด้วยการบูรณาการหลายฝ่ายให้กระจายข้อมูลออกไปให้กว้างขวาง 3) การถ่ายทอดความรู้ จากผู้ที่มีความรู้ไปยังบุคคลอื่น ๆ โดยองค์ความรู้ที่นำไปใช้งานได้ 4) การประยุกต์ใช้งาน เช่น การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามแนวคิดของการจัดการความรู้ของนักทฤษฎีย่อมคำนึงถึงบริบทความรู้ที่ต้องการจัดการให้เกิดขึ้น และระดับองค์ความรู้ที่ต้องการให้เกิดการแลกเปลี่ยนและสะท้อนออกมาสำหรับนำไปใช้ประโยชน์

2. แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน มีจุดเริ่มต้นมาจากปัญหาความเดือดร้อนจากการอยู่ร่วมกัน เช่น ความไม่พึงพอใจในการจัดกิจกรรมของภาครัฐ ดังนั้นคนชุมชนจึงต้องเข้ามาร่วมพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปัน ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาของภาครัฐมากขึ้น ดังนั้นการมีแนวคิดการร่วมสะท้อน ร่วมหา

แนวทาง ร่วมวางแผน ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผลประโยชน์ จึงเป็นจุดหมายที่ส่งผลต่อความยั่งยืน (สุพัตรา ยอดสุรางค์, 2562) ส่วน สมบัติ นามบุรี และธิดา หนัมนี (2564) ค้นพบ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นค้นหาปัญหา และวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา 2) ขั้นร่วมวางแผนพัฒนา 3) ขั้นการร่วมดำเนินงาน 4) ขั้นร่วมรับผลประโยชน์ และ 5) ขั้นร่วมติดตามและประเมินผล ซึ่งการเข้าร่วมจัดการความรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่องจะช่วยลดปัญหา จนนำไปสู่การสร้างเสริมสุขภาพ ความเท่าเทียม ความร่วมมือร่วมใจ และความสามัคคีของทุกภาคส่วนขึ้น

3. แนวคิดและทฤษฎีคติชนสร้างสรรค์และประเพณีประดิษฐ์ คำว่า “คติชน (folklore)” จะหมายถึง ข้อมูลที่เป็นผลผลิตและเป็นวิถีชีวิตชุมชนที่สืบทอดต่อกันมาผ่านการบอกเล่า หรือจดจำ หรือปฏิบัติ โดยไม่ทราบแหล่งที่มา อาจมีลักษณะเป็นมุขปาฐะที่ถ่ายทอดด้วยการใช้ถ้อยคำ เช่น ความเชื่อ โศลก ภาษา เพลงกล่อมเด็ก ปริศนาคำทาย หรือเป็นแบบมุขปาฐะที่ถ่ายทอดด้วยการปฏิบัติ เช่น ศิลปะ สถาปัตยกรรม หัตถกรรม การแต่งกาย ดนตรีพื้นบ้าน และเป็นแบบผสม เช่น การละเล่น การละคร ประเพณี และพิธีกรรม ส่วนคำว่า “คติชนสร้างสรรค์” (Creative Folklore) หมายถึง คติชนที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นใหม่เพื่อสืบทอด ประยุกต์ และการต่อยอดจากคติชนเดิมโดยนำมาวิเคราะห์ ตีความ และสร้างความหมายใหม่ ทั้งนี้คติชน สร้างสรรค์จะสร้างอัตลักษณ์ และมูลค่าให้กับท้องถิ่น (ศิริพร ณ ถลาง, 2559) แม้ว่าคติชนสร้างสรรค์จะมี บทบาทต่อการสร้างความรู้ และทักษะบุคคลที่พร้อมจะนำไปสร้างมูลค่าก็ตาม แต่สิ่งที่ชุมชนจะได้รับคือ ความ ภาคภูมิใจ อย่างไรก็ตามคติชนสร้างสรรค์ย่อมสัมพันธ์ประเพณีประดิษฐ์ (Invented Tradition) โดยที่คติชน สร้างสรรค์นั้นจะมีลักษณะเป็น “กระบวนการ” ที่นำไปสู่ประเพณีประดิษฐ์ กล่าวคือ เมื่อนำวัฒนธรรมเดิมมา ปรับเปลี่ยนและเพิ่มเติมองค์ประกอบใหม่ จนมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิม ก็จะกลายเป็นประเพณีประดิษฐ์ที่ ชุมชนได้ร่วมมือกันสร้างสรรค์จากสิ่งดั้งเดิมที่มีอยู่แล้ว หรือหายไปแล้ว ได้อีกขึ้นใหม่ เพื่อสร้างรายได้และ เศรษฐกิจ (เมธาวี ศิริวงศ์, 2556) ดังนั้นประเพณีประดิษฐ์จึงสะพานเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมให้ก้าวไปสู่สังคม สมัยใหม่ที่เป็นภาพตัวแทนของวัฒนธรรมที่มีชีวิต (ก้องสกุล กวินรวีกุล, 2560) กล่าวได้ว่า ประเพณีประดิษฐ์ ไม่ใช่เรื่องของปลอม แต่เป็นเรื่องการคัดสรรและปรุงแต่งอดีต เพื่อนำไปปรับใช้เศรษฐกิจ สังคม การท่องเที่ยว และอำนาจการต่อรองทางวัฒนธรรม

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม ซึ่งต้องใช้คนในชุมชนมาร่วมสร้างองค์ความรู้ ใหม่ที่แฝงอยู่ในตัวคนออกมาด้วยขั้นตอนจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับที่สูงขึ้น โดยแนวทางการจัดการความรู้ใน บทความวิชาการนี้ใช้ 5 ขั้นตอนการจัดการความรู้ตามแนวทางของนักวิชาการ ทั้งนี้ให้สอดคล้องกับศักยภาพ กลุ่มสมาชิกที่เข้าร่วมจัดการความรู้และเป้าหมายปลายทาง โดยผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดการความรู้ต้องเป็น ความรู้ที่จับต้องได้ เมื่อนำไปเผยแพร่จะเอื้อต่อการใช้ประโยชน์ เช่น การกำหนดกลยุทธ์ การพัฒนานวัตกรรม องค์การ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม และการพัฒนาการท่องเที่ยว

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของบทความ

กระบวนการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมประเพณีผีบั้งเต้า

การจัดการความรู้เป็นกระบวนการถอดบทเรียนที่ต้องใช้ทักษะการเจรจาด้วยความไว้วางใจ (Zhu, 2004) เพื่อถอดและประกอบสร้างความรู้ 3 ลักษณะ คือ ความรู้เดิมที่ฝังอยู่ในตัวคน การผสมผสานความรู้ที่มีอยู่ และการผลิตความรู้ใหม่ (Intezari et al., 2017) ส่วนประเด็นการจัดการความรู้วัฒนธรรมประเพณีผีบั้งเต้า นั้นเป็นความต้องการชุมชนที่จะมีองค์ความรู้เพื่อนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ จึงค้นหาผู้ที่เชี่ยวชาญมาร่วมกระบวนการจัดการความรู้ จำนวน 15 คน ได้แก่ พระสงฆ์ ประชาชนท้องถิ่น ตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการท่องเที่ยว ใช้การจัดประชุม 3 ครั้ง ระหว่างเดือนสิงหาคมถึงเดือนพฤศจิกายน โดยใช้แนวคิดการจัดการความรู้ของดวงรักษ์ จันแดง (2564) และ ลักษณะ เกยุราพันธ์ (2561) สังกะระห์ออกมาได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนแรกคือ การระบุและบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) ได้แก่ ผู้รู้และแหล่งข้อมูล วัฒนธรรมประเพณีผีบั้งเต้าแฝงอยู่ในบุคคลและแหล่งความรู้ดังนี้ (1) ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้คิดค้นจนเกิดวัฒนธรรมผีบั้งเต้า และสมาชิกกลุ่มการจัดการท่องเที่ยว (2) สื่อออนไลน์ เช่น Facebook YouTube และ Website เผยแพร่ข้อมูลผีบั้งเต้าในมิติการท่องเที่ยว และ (3) เอกสาร แผ่นพับ บทความวิชาการ และบทความวิจัย โดยข้อมูลมีหลายมิติ เช่น มิติการวิเคราะห์สุนทรียภาพ มิติการอธิบายขั้นตอนการทำผีบั้งเต้า และมิติการท่องเที่ยว บ้านไฮตาก ส่วนขั้นตอนที่ 2 การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) ในประเด็นความเป็นมา อัตลักษณ์ บุคลิกภาพ วิธีการเตรียมวัสดุ การนำผีบั้งเต้าเข้าร่วมงานประเพณีสักการะพระพุทธรูปนาบรพต นัยเชิงความหมาย และผลกระทบของวัฒนธรรมประเพณีผีบั้งเต้า

เมื่อได้องค์ความรู้ที่ชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้น จึงนำเข้าสู่ขั้นตอนที่ 3 การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Storage and Access) ด้วยการสร้างฐานข้อมูล และการจัดทำเอกสาร โดยมีภาครัฐหนุนเสริมบุคลากรและงบประมาณจัดการผลิต และร่วมตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้ข้อมูลเป็นชุดเดียวกัน และมีการสร้างการรับรู้ที่ชัดเจนถึงวิธีการและเงื่อนไขการเข้าถึงข้อมูลให้กับภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในพื้นที่ กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว ส่วน ขั้นตอนที่ 4 การเผยแพร่ความรู้ (Knowledge Sharing) ด้วยการจัดทำเอกสาร สิ่งพิมพ์ วิทยากรบรรยาย และผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมจำหน่ายบนสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ และขั้นตอนที่ 5 การประยุกต์ใช้ความรู้ (Knowledge Application) ของภาครัฐ ภาคเอกชน หรือชุมชนไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น อำเภอกุเรื่อ องค์รกรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นข้อมูลกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่วนไกด์ท้องถิ่นและผู้ประกอบการท่องเที่ยวได้ใช้เป็นข้อมูลการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว และเป็นสารสนเทศใช้สื่อสารความหมายวัฒนธรรมท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว

คุณค่าการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมประเพณีผีบั้งเต้า

การจัดการความรู้เป็นการจัดความคิดของผู้เข้าร่วมสะท้อนความคิดแต่ละคนที่แตกต่างกัน เน้นความรู้ที่ฝังลึกและซ่อนเร้น ผ่านกลไกการแบ่งปันประสบการณ์กับคนอื่น ๆ การจัดหมวดหมู่ การผสมผสาน การสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งผ่านการปฏิบัติการ (Albescu et al., 2009) ผู้เขียนขอเสนอประเด็นคุณค่าดังนี้

1. คุณค่าความเชื่อความศรัทธาท้องถิ่นและพุทธศาสนา พบว่า ผีบั้งเต้าถูกนำมาเชื่อมโยงจากการเริ่มสร้างแนวคิดในการสร้างผีบั้งเต้าด้วยการนำแรงบันดาลใจมาจากทวารบาลยักษ์ โดยสร้างแนวคิดและความเชื่อใหม่ที่ว่า ผีบั้งเต้าที่มีภาพลักษณ์เป็นยักษ์จะเป็นตัวแทนสิ่งปกป้องพุทธศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธรูปนาบรพตที่เป็นศูนย์รวมใจของชาวกุเรื่อที่เชื่อว่า “ศักดิ์สิทธิ์” ที่ชาวบ้านขอสิ่งใดจะให้ความสมหวัง ดังเช่นกรณีนางใบที่แต่งงานมานานไม่มีลูก จึงเดินเท้าขึ้นไปพร้อมกับน้ำมันสัปปาย์ปรุงให้เป็นน้ำอบหอมใส่ผลไม้เต้าหู้ นำติดตัวไปสรงน้ำพระใหญ่ ซึ่ง นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ (2560) พบว่า ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ระดับมากจะช่วยลดความทุกข์ของชีวิตและสามารถแสวงหาทางออกให้กับชีวิตเมื่อมีปัญหาได้ ดังนั้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2561 เป็นต้น

มา บ้านไฮตากได้เชื่อมโยงวันสงกรานต์กับเรื่องการเปลี่ยนผ้าอังสะและสงฆ์น้ำพระพุทธรูปนาบรพตเข้าด้วยกัน ซึ่งการปรับดังกล่าวได้ทำให้ประเพณีท้องถิ่นได้ก้าวไปสู่ประเพณีรูปแบบใหม่ระดับจังหวัด มีการจัดการที่เป็นระบบ มีความสวยงามที่แตกต่างไปจากเดิม แนวคิดนี้ เมธาวิ ศิริวงศ์ (2556) เรียกว่า กระบวนการทำให้ประเพณีกลายเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวผ่านเรื่องราวเดิม ความเชื่อ ความศรัทธา และบรรยากาศของชุมชนที่นักท่องเที่ยวบางกลุ่มไม่เคยมีประสบการณ์ร่วม ซึ่งการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงย่อมสร้างการรับรู้แบบใหม่ตามที่นักท่องเที่ยวต้องการรู้และสัมผัส นอกจากนี้ยังใช้พื้นที่วัดโพธิ์ชัยซึ่งมีอายุกว่า 100 ปี จัดกิจกรรมการสักการะไหว้ขอพรพระพุทธรูปนวมงคลโพธิ์ชัย ที่หมายถึง พระที่เป็นมงคลในฐานะพระประธานของหมู่บ้าน เป้าหมายคือ การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมทำบุญตามแบบวิถีร่วมกับชาวบ้าน ก่อนที่จะเดินทางไปศึกษาตามเส้นทางผิบบึงเต้านับตั้งแต่ภายในหมู่บ้านไฮตากไปถึงจุดสุดท้ายบนยอดภูเรือที่ประดิษฐานพระพุทธรูปนาบรพต ซึ่งนักท่องเที่ยวจะเข้าใจวิถีชุมชนและมีประสบการณ์เชิงคุณค่าผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5

2. คุณค่าภูมิปัญญาการแก้ปัญหาผลผลิตเกษตรกรรมด้วยการเพิ่มมูลค่าและการสร้างสรรค์ พบว่า บ้านไฮตากเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรมที่ปลูกน้ำเต้าไว้ขายให้กับผู้ประกอบการแปรรูปน้ำเต้าเงินน้ำเต้าทองนอกพื้นที่ประเด็นคือน้ำเต้าที่ปลูกจำหน่ายไม่ได้จำนวนมาก เนื่องจากรูปทรงไม่สวย ขนาดไม่ได้มาตรฐาน ผู้นำจึงคิดวาดรูปยักษ์ลงบนน้ำเต้า จากนั้นจึงทดลองทำจำหน่าย จนมีทักษะ และปรับปรุงให้สวยงาม และมีความหมายทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ส่วนการตั้งชื่อว่า “ผิบบึงเต้า” นั้น สุทธิพันธ์ ศรีอ่อน (2565) กล่าวว่า แนวคิดการสร้างผิบบึงเต้านั้นมาจากการค้นเคยกับยักษ์ที่เป็นทวารบาลเฝ้าอุโบสถที่วัดศรีโพธิ์ชัย อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย จึงนำมาเชื่อมโยงกับน้ำเต้าที่เป็นวัตถุดิบหลักในการสร้างเรื่องราวของผิบบึงเต้าใหม่ในจังหวัดเลย กล่าวได้ว่าผิบบึงเต้าเกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2561 โดยผู้ใหญ่บ้านไฮตากได้นำผลน้ำเต้ามาแปรรูปด้วยการวาดระบายสีให้มีรูปลักษณะอย่างยักษ์ เพื่อสื่อสารถึงการเป็นตัวแทนสิ่งปกป้องคุ้มครอง และนำออกจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจบนเว็บไซต์ ความหมายของน้ำเต้า ยังสื่อสารถึงความอุดมสมบูรณ์ และความร่ำรวยที่จะเกิดขึ้นกับคนในชุมชน ส่วนหน้ากากผิบบึงเต้า มีนัยซ่อนทักทายหลายมิติทั้งการป้องกันสิ่งชั่วร้ายไม่ให้เข้าใกล้พุทธสถาน และการปกป้องคุ้มครองคนในหมู่บ้าน (ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ, 2565; สุทธิพันธ์ ศรีอ่อน, 2565) แนวคิดนี้สอดคล้องกับความเชื่อเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษตามแนวคิดคติชนที่ว่า การประกอบพิธีกรรมการบูชาบวงสรวงของชาวบ้าน จะทำให้วิญญาณบรรพบุรุษ และตัวแทนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้คุ้มครองหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข (กริมา วิจิตรสถิตกุล และพระมหาจิรฉัตร จิรเมธี (โลวะลุน), 2558) นอกจากนี้ยังใช้ความรู้ไปสู่การทำกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น การวาดผิบบึงเต้า การทำผิบบึงเต้า กิจกรรมสำรวจเส้นทางวัฒนธรรมประเพณีผิบบึงเต้า และการเรียนรู้วิถีเกษตรที่เชื่อมโยงกับผิบบึงเต้า กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์เชิงคุณค่า นอกจากนี้ยังได้ถูกหนุนเสริมการแปรรูปวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าจากภาครัฐด้วย เช่น ผลิตภัณฑ์ OTOP (One Tambon One Product) และผลิตภัณฑ์ CPOT (Cultural Product of Thailand)

3. คุณค่าความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า ชาวบ้านบ้านไฮตากร่วมมือร่วมใจกันจัดงานสักการะพระพุทธรูปนาบรพต โดยการจัดงานต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชนที่ต้องแบ่งออกเป็นหลายฝ่าย เช่น ฝ่ายเตรียมสถานที่ ฝ่ายจัดหาเครื่องประกอบพิธีกรรม หรือฝ่ายพิธีกรรม ฝ่ายประสานความร่วมมือจากภายนอก เช่น ประธานเปิดงานและการเชิญแขกผู้มีเกียรติ และฝ่ายรักษาความปลอดภัย จึงเป็นกิจกรรมชุมชนที่สร้างความรักความสามัคคี สร้างความผูกพัน และสร้างความรู้สึกร่วมกันอันหนึ่งอันเดียวกันให้เกิดขึ้น ทั้งนี้มาจากจุดร่วมความศรัทธาเดียวกัน คือ พระพุทธรูปนาบรพต ที่ได้ัญเชิญมาตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2520 จากวัดพระญาติ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งชุมชนเชื่อว่ามีคุณค่าศักดิ์สิทธิ์ จึงทำให้คนในชุมชนบ้านไฮตากองค์การบริหารส่วนตำบลลาดค่าง อำเภอกุเรือ และอีก 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านกุเรือ บ้านป่าจันทม บ้านหนองเสือคราง อำเภอกุเรือ และบ้านน้ำมี อำเภอกุเรือ ที่ตั้งอยู่รอบอุทยานแห่งชาติภูเรือ เข้าร่วมกิจกรรมด้วยจิต

ศรัทธา โดยการร่วมมือทำสิ่งประกอบขบวนแห่ เช่น ต้นดอกไม้ พวงมาลัย พานบายศรี กลุ่มผู้ฟ้อน กลุ่มผู้เล่นดนตรี และรถแห่เครื่องเสียง นอกจากนี้วัฒนธรรมประเพณีผีบั้งเต๋ายังได้ถูกนำเข้าร่วมงานเปิดฤดูกาลท่องเที่ยว งานกาชาดดอกฝ้ายบานมะขามหวาน และงานวัฒนธรรมสามผีคู่ Soft Power ของจังหวัดเลยด้วย โดยเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ทั้งนี้เป้าหมายสำคัญคือ การนำวัฒนธรรมประเพณีผีบั้งเต๋้ออกนอกพื้นที่ เพื่อสร้างความคุ้นเคยและสร้างการรับรู้ใหม่ให้กับคนในสังคมและนักท่องเที่ยว โดยชุมชนจะต้องเตรียมการดังนี้ 1) ตัวแทนชุมชนทั้งหญิงและชายตามจำนวนที่ระบุไว้ 2) เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อาหาร เครื่องดื่ม 3) พาหนะเดินทาง และ 4) วิธีการสร้างความสนุกสนานในขบวนแห่เพื่อสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามสิ่งที่ท่านผีบั้งเต๋่าได้ถูกนำเข้าร่วมงานของอำเภอภูเรือและจังหวัดเลยเพื่อสื่อสารตัวตนและการเป็นเจ้าบ้านที่ดีโดยหวังผลด้านการสร้างความประทับใจ และการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว

4. คุณค่าในบริบทการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า บ้านโฮดากถูกพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากโครงการโทปอววิถิ ในปี พ.ศ. 2561 โดยผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้ผู้เข้าร่วมจัดการความรู้ลงความเห็นว่า การมีอยู่ของผีบั้งเต๋่าต้องเชื่อมโยงร่วมกับผลผลิตทางการเกษตร อาหารท้องถิ่น การทำต้นผึ้ง การทำต้นดอกไม้ ส่วนการนำผีบั้งเต๋ามาสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นชุมชนต้องมีทักษะการเลือกใช้น้ำเต้า เช่น ขนาดใหญ่ใช้ทำหน้ากาก และขนาดเล็กทำผีบั้งเต๋่าประดับหัวฟาง โดยกระบวนการทำหน้ากากไม่มีความซับซ้อน แต่ต้องมีทักษะการวาดและการระบายสี นอกจากนี้ยังต้องเข้าใจถึงการเลือกขนาดน้ำเต้าที่เหมาะสมเพื่อนำมาทำหน้ากาก การผ่าครึ่งหรือเจาะให้เป็นรูหน้ากาก การทำความสะอาด การขัดให้สะอาด การเจาะช่องตา การลงสีพื้น การร่างลวดลาย การระบายสี การตัดเส้นลวดลาย และการติดสายยึดหู ซึ่งเป้าหมายของกิจกรรมคือ การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเป็นของที่ระลึกนำกลับบ้าน อย่างไรก็ตามกิจกรรมการท่องเที่ยวอาจใช้วิธีการเล่าเรื่อง เช่น ผีบั้งเต๋่าประดับหัวฟางที่ต้องใช้น้ำเต้าผลเล็ก เพื่อให้มีสัดส่วนที่สัมพันธ์กับฟางใยแมงมุม จำนวน 9 อัน ที่มีขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ที่นำมาต่อให้ลดหลั่นกัน จนมีความยาว 1.80 เมตร จากนั้นนำฟางไปแขวนปลายไม้ไผ่ที่มีความยาว 6 เมตร และใช้ผีบั้งเต๋่าติดบริเวณยอดฟาง ซึ่งนักท่องเที่ยวจะเข้าใจที่มาถึงรูปแบบที่ยึดถือปฏิบัติ คือ แต่เดิมชาวบ้านใช้น้ำเต้าเงินน้ำเต้าทองมาประดับหัวฟางเพื่อสื่อถึงความมั่งคั่ง และร่ำรวย เมื่อผีบั้งเต๋่าเข้ามาจึงร่วมกันสร้างนัยความหมายใหม่คือ การปกป้องคุ้มครองศาสนาและชุมชนจากสิ่งชั่วร้าย จึงเป็นผีที่อยู่ภายใต้ร่มเงาของพุทธศาสนา (สุทธิพันธ์ ศรีอ่อน, 2565; ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ, 2565) ส่วนกิจกรรมการวาดหน้ากากผีบั้งเต๋่า มีรายละเอียดดังนี้ 1) ขั้นตอนเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เช่น ผลน้ำเต้าที่ผ่านการแช่น้ำ นำมาผ่าครึ่งให้ด้านหลังเป็นช่อง จากนั้นจึงทำความสะอาดและปล่อยให้แห้ง ทำการเจาะช่องตา และขัดให้เรียบ วางผืนลวดลายให้แห้งสนิทเพื่อเตรียมนำไปสู่ขั้นตอนการระบายสี 2) ขั้นตอนการวาดระบายสี มีดังนี้ การลงสีรองพื้นบนหน้ากาก ปล่อยให้แห้ง จึงวาดลวดลายที่ควม ขอบตา มุมปาก และปากให้เป็นรูปยักษ์ ส่วนการลงสีพื้นหน้ายักษ์นั้นอาจใช้สีแดง สีเขียว สีขาว หรือสีอื่น ๆ ตามรสนิยม และความชอบของผู้วาด และ 3) ขั้นตอนการตกแต่งด้วยเชือกร้อยหูหน้ากาก (ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ, 2565)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการจัดการความรู้วัฒนธรรมประเพณีผีบั้งเต๋่าได้สะท้อนถึงคุณค่าที่มีต่อชุมชน อำเภอ และจังหวัดในมิติความสัมพันธ์กับความเชื่อในพุทธศาสนา มิติการความคิดเชิงสร้างสรรค์ มิติสังคม และมิติการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน โดยทุกมิตินั้นจะสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ที่จะพร้อมจะนำข้อมูลไปสู่การสร้างเศรษฐกิจ การจัดการเครือข่ายสังคม และการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่อยู่ในอำเภอภูเรือให้คงอยู่ต่อไป

ผลกระทบของการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมประเพณีผีบั้งเต๋่า

การจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมประเพณีผีบั้งเต๋่าไม่เพียงช่วยรักษาเอกลักษณ์ท้องถิ่นให้คงอยู่ แต่ยังเสริมสร้างพลังทางสังคม เศรษฐกิจ และการเรียนรู้ด้วย Zhu (2004) Zhu, 2004 Chang & Lin (2015)

ช่วยวัยมีบทบาทร่วมชุมชนแห่งนี้ เช่น การเป็นผู้พ้อน การถือถุงน้ำเต้าเงินน้ำเต้าทองและผิบบุ้งเต้า การถือต้นดอกไม้ การหาบต้นผึ้ง และร่วมเดิน (ภาพที่ 2-3) นอกจากนี้ยังสืบทอดวิธีการทำผิบบุ้งเต้าสำหรับการจำหน่าย รวมถึงการพัฒนาบ้านโฮตาคาเป็นพื้นที่การเรียนรู้วัฒนธรรม มีการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ให้กับนักท่องเที่ยวเข้ามาพักค้างแรม จัดกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น การระบายสีผิบบุ้งเต้า การประดิษฐ์ถุงโยแมงมุม การสวมเครื่องแต่งกายผิบบุ้งเต้า ส่วนโรงเรียนบ้านโฮตาคาได้นำองค์ความรู้วัฒนธรรมประเพณีผิบบุ้งเต้าไปใช้จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อสร้างการตระหนักรู้ และรายได้ อย่างไรก็ตามก็ได้จัดศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีผิบบุ้งเต้าไว้ที่บ้านผู้นำชุมชนเนื่องจากเป็นบทบาทที่ต้องดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ เน้นการเข้าถึงของนักเรียน นักศึกษาและนักท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้ร่วมกับชาวบ้าน และสัมผัสถึงคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นได้สะดวก

ภาพที่ 2 (ซ้าย) ขบวนแห่ประเพณีสักการะพระพุทธรูป (ขวา) ชาวบ้านหาน้ำเต้าเงินน้ำเต้าทอง

ภาพที่ 3 (ซ้าย-ขวา) ชาวบ้านที่เข้าร่วมขบวนแห่ถวายต้นผึ้งและสร่งน้ำพระพุทธรูป

4. มิติด้านสังคม (Social Impact) จากการที่ชุมชนบ้านไฮตากมีประวัติการอยู่อาศัยที่บ้านโห่งมาก่อน เมื่อเกิดโรคระบาดจึงอพยพไปหาหลักแหล่งที่ตั้งใหม่ เมื่อมีการติดต่อให้เข้าร่วมงานสักการะพระพุทธรูปนาบวรพต จึงต้องการจะเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชน เนื่องจากเคยรู้จักกันและเป็นหนึ่งเดียวกันมาก่อน จึงทำให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดังนั้นเมื่อถึงงานบุญที่วัดโพธิ์ชัย ได้ทำให้ชาวบ้านเข้าร่วมงานด้วยจิตศรัทธาเป็นอย่างยิ่ง เช่นเดียวกับการเข้าร่วมจัดการและเข้าร่วมขบวนแห่ตามแนวทางการจัดระบบโครงสร้างทางสังคมออกเป็นฝ่าย เพื่อให้การจัดงานเป็นระบบชัดเจน เช่น กลุ่มที่ปรึกษา กลุ่มผู้รับผิดชอบขบวนแห่ กลุ่มผู้รับผิดชอบการทำต้นดอกไม้ กลุ่มฟ้อนผีปู่ย่า กลุ่มรับผิดชอบดนตรีในขบวนแห่ กลุ่มลงทะเบียนและต้อนรับ นอกจากนี้ยังได้สร้างกฎระเบียบทางสังคมเกิดขึ้น เช่น การไม่ดื่มเหล้า หรือความตรงต่อเวลา ซึ่งส่งผลทำให้งานประเพณีมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย อันเป็นผลงานจากการได้ประชุมชนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิธีการทำให้ประเพณียิ่งใหญ่ และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม ส่วนผลลัพธ์จากความเป็นเอกภาพทางสังคม คือมีความสามัคคี และความหวงแหนวัฒนธรรมได้ส่งให้มีความภาคภูมิใจร่วมกันของคนในชุมชน

อย่างไรก็ดีผลกระทบจากการจัดการความรู้วัฒนธรรมประเพณีผีปู่ย่าได้ทำให้ชุมชนได้ตระหนักรู้ถึงคุณค่าขององค์ความรู้ที่เกิดขึ้น และถูกนำไปใช้จัดทำยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนชุมชนและอำเภอภูเรือให้เป็นเมืองแห่งวัฒนธรรมประเพณีผีปู่ย่า เป้าหมายคือนักท่องเที่ยวได้อยู่ในพื้นที่อำเภอภูเรือได้ยาวนานขึ้น สอดคล้องกับเมธาวี ศิริวงศ์ (2556) ที่กล่าวว่า ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเป็นผลผลิตของระบบสังคมจึงจำเป็นต้องบริหาร

จัดการให้เป็นระบบ รวมถึงการรวบรวมความรู้ดั้งเดิมและความรู้ใหม่มาเปรียบเทียบกัน เพื่อให้เห็นถึงการพัฒนา ส่วนปลายทางคือการนำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชน สังคมและประเทศชาติ

อภิปรายผล

องค์ความรู้จากการค้นพบในกระบวนการจัดการความรู้วัฒนธรรมประเพณีผีบั้งเต๋ามีประเด็นอภิปราย ดังนี้ บทบาทของผู้เข้าร่วมกระบวนการมีความรู้ฝังอยู่ในตัวเอง ถือว่าเป็นความรู้เฉพาะประเด็นที่สนใจ เมื่อนำมารวมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งปัน จะทำให้เกิดมุมมองที่หลากหลาย เพื่อนำไปสู่การประมวลองค์ความรู้ ซึ่งเป็นไปตามขั้นตอนการจัดการความรู้ ตั้งแต่ขั้นการบ่งชี้ความรู้ ขั้นการสร้างและแสวงหาความรู้ ขั้นการจัดเก็บความรู้และเข้าถึงความรู้ ขั้นการเรียนรู้ ดังผลสรุปองค์ความรู้ร่วมกันในที่ประชุมพบว่า วัฒนธรรมประเพณีผีบั้งเต๋ามีในระยั้งแรกนั้นเป็นเพียงการประดิษฐ์ผลน้ำเต้าให้เป็นหน้ากาก เพื่อแก้ปัญหาผลผลิตทางการเกษตรกรรมเท่านั้น ส่วนองค์ความรู้การทำหน้ากากผีบั้งเต๋านั้น ผู้ทำต้องมีทักษะการเตรียมวัสดุและการทำหน้ากากผีบั้งเต๋าคือเป็นขั้นตอน ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ (2565) กล่าวว่า ความรู้จะถูกหลอมรวมให้เป็นเอกภาพ และพร้อมนำไปใช้สื่อความหมายการท่องเที่ยวและออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่ง ยุทธกาน ดิสกุล (2567) และ ก้องสกุล กวินรวีกุล (2560) กล่าวว่า การสร้างประเพณีประดิษฐ์ย้อมทำให้ความเป็นชาตินิยมตามกระแสการบริโภค ทำให้วัฒนธรรมประเพณีกลายเป็นสินค้า ดังนั้นการประดิษฐ์วัฒนธรรมประเพณีผีบั้งเต๋าคงมีนัยเชิงความหมายในสายตาของนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้าถึงประสบการณ์ในพื้นที่ และพร้อมจะกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ ส่วนประเด็นองค์ความรู้จากการจัดขบวนแห่ประเพณีสักการะพระพุทธรูปวาทะบรรพตนั้นได้ถูกภาครัฐ และเอกชน ได้แก่ อำเภอกุเรื่อ องค์การบริหารส่วนตำบลลาดค่าง กลุ่มจัดการท่องเที่ยว และชุมชนบ้านไฮตากได้ร่วมประชุมทำความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการจัดงาน กำหนดการ และการเป็นผู้ร่วมขบวนแห่ที่ถูกจัดวางตำแหน่งไว้อย่างเป็นระบบ เช่น ผู้ถือป้าย ผู้พ้อง ผู้หาบต้นดอกไม้ ผู้ถือต้นผึ้ง ซึ่งความน่าสนใจอยู่ผู้เข้าร่วมขบวนแห่สวมเครื่องแต่งกายที่แตกต่างกัน จึงเป็นโครงสร้างทางสังคมที่มุ่งเน้นผลลัพธ์เชิงประสิทธิภาพ จึงทำให้เห็นว่า ประเพณีประดิษฐ์เป็นการจำลองภาพประเพณีใหม่ที่ยิ่งใหญ่มากกว่าเดิม ด้วยแบบแผนเชิงกลยุทธ์ที่ก้าวหน้าของชุมชน แนวคิดนี้ ถนอม บุญประจง และคณะ (2562) กล่าวว่า ประเพณีประดิษฐ์เป็นวิธีการประยุกต์ให้ยอมรับ เห็นคุณค่าความหมายใหม่ และการผลิตซ้ำที่มีมาตรฐาน ซึ่งปฐม หงษ์สุวรรณ (2560) และ ยุทธกาน ดิสกุล (2553) กล่าวว่า การสร้างสรรค์ใหม่ย่อมสร้างการรับรู้ได้ว่าสิ่งนั้นมีมาตั้งแต่โบราณ ดังนั้นบ้านไฮตากจึงประดิษฐ์วัฒนธรรมประเพณีผีบั้งเต๋าคืนเพื่อสร้างความหมายใหม่ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ

แม้ว่าการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมจะเป็นกระบวนการสร้างคุณค่าที่พร้อมจะถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังก็ตาม แต่การสืบทอดนั้นต้องตอบสนองต่อวิถีการดำเนินชีวิตและเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ พร้อมกับการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ด้วย (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2557) ดังนั้น การประดิษฐ์วัฒนธรรมประเพณีขึ้นมาใหม่จึงเป็นการสื่อสารถึงการเคยมีอยู่ของวัฒนธรรม (ยุทธกาน ดิสกุล, 2567) โดยที่การประดิษฐ์นั้นต้องรักษาความดั้งเดิมให้คงอยู่ (ถนอม บุญประจง และคณะ, 2562) ดังเช่นงานประเพณีสักการะพระพุทธรูปวาทะบรรพตได้ถูกจัดการให้มีระบบ และมีรูปแบบการจัดงานที่มีนัยซ้อนทับกันบนพื้นที่ดั้งเดิมมากขึ้น ศิราพร ณ ถลาง (2559) เรียกสิ่งนี้ว่า คติชนสร้างสรรค์ที่มีนัยถึง การประยุกต์ประเพณีให้มีเอกลักษณ์เฉพาะแปลกใหม่จนมีมูลค่าสูงขึ้น ดังนั้นการจัดการวัฒนธรรมประเพณีผีบั้งเต๋าคงให้มีระบบย้อนสะท้อนถึงความสามัคคีและคติชนสร้างสรรค์ได้ ส่วนกระบวนการจัดการความรู้วัฒนธรรมนั้นพบว่า มี 5 ขั้นตอนที่ถูกดำเนินการด้วยวิธีการล้อมวงพูดคุยกันความแน่นแฟ้นทางความรู้สึกจึงเกิดขึ้น สอดคล้องกับ Intezari et al. (2017) กล่าวว่า รูปแบบการจัดการความรู้ที่ให้ความรู้สึกที่ดี มีบรรยากาศที่ดี การยอมรับฟัง การให้คุณค่าจากการแบ่งปันความรู้ ย่อมทำให้ความรู้ที่ฝังลึกถูกแบ่งปันและสะท้อนออกมา จึงเป็นประโยชน์ต่อการสร้างมุมมองใหม่ ส่วน

Albescu et al. (2009) กล่าวว่า การถอดบทเรียนทุกขั้นตอนจะทำให้มีการต่อเติมข้อมูลจากข้อเท็จจริงและความรู้สึกอย่างมีความหมาย และมีความภาคภูมิใจ สอดคล้องกับ ลักษณะ เกยูราพันธ์ (2561) และดวงรักษ์ จันแดง (2564) ที่กล่าวว่า ข้อมูลที่ฝังลึกในตัวผู้เข้าร่วมจัดการความรู้จะถูกคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์จนได้องค์ความรู้ที่สมบูรณ์และนำไปใช้งานได้จริง ดังเช่น การนำข้อมูลไปส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงสัญลักษณ์ที่แฝงอยู่ในพื้นที่พิธีกรรม และความเชื่อ สอดคล้องกับ ก้องสกล กวินรวีกุล (2560) ที่กล่าวว่า นักท่องเที่ยวต้องการมีประสบการณ์สัมผัสกับความเชื่อเฉพาะ จึงทำให้คนในชุมชนมีอำนาจจัดการข้อมูลได้ทุกมิติ

สรุป

การจัดการความรู้วัฒนธรรมประเพณีผีปู่เต้า บ้านไฮตาก อำเภอภูเรือ จังหวัดเลยนั้นเป็นกระบวนการถอดบทเรียนเพื่อให้ได้องค์ความรู้สำหรับใช้ประโยชน์กับภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนโดยเฉพาะการนำข้อมูลไปเผยแพร่และสื่อสารความหมายการท่องเที่ยว ความสำคัญของกระบวนการจัดการความรู้คือ การเปิดพื้นที่สาธารณะ และการเปิดโอกาสให้บุคคลมาร่วมแบ่งปันความรู้ด้วยรูปแบบสุนทรียสนทนา ส่วนประเด็นขั้นตอนการจัดการความรู้นั้นจะขึ้นอยู่กับความต้องการข้อมูล เวลา ความอึดตัวของข้อมูล สำหรับองค์ความรู้ใหม่ที่รับรู้ร่วมกัน คือ วัฒนธรรมประเพณีผีปู่เต้าที่ผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมโดยใช้น้ำเต้าสร้างสรรค์เป็นผีปู่เต้า ส่วนการประดิษฐ์ขบวนแห่สักการะพระพุทธรูปนาบรพตนั้นได้ถูกจัดการขึ้นตามโครงสร้างทางสังคมที่มีลักษณะผู้นำและผู้ตาม จึงทำให้ขบวนแห่มีระบบ เช่น กลุ่มผู้ถือป้ายงาน กลุ่มผู้ฟ้อน กลุ่มผู้ถือต้นผึ้ง กลุ่มผู้หามต้นดอกไม้ กลุ่มผู้ถือธง และกลุ่มผู้ร่วมขบวนแห่ โดยใช้รถแห่มาเปิดเพลงผีปู่เต้าสร้างบรรยากาศความสนุกสนานตามแบบงานบุญสงกรานต์ของภาคอีสาน และความเป็นงานเทศกาลเฉลิมฉลอง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการนำไปใช้

อำเภอภูเรือ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล สถาบันการศึกษาสามารถนำองค์ความรู้วัฒนธรรมประเพณีผีปู่เต้าไปใช้กำหนดนโยบายขององค์กรที่ครอบคลุมหลายมิติดังนี้ มิติแรก คือ การมุ่งเน้นการอนุรักษ์ด้วยการรวบรวมองค์ความรู้ในมิติความเชื่อ ความศรัทธา ประวัติศาสตร์ อาหาร เครื่องแต่งกาย ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม โดยส่งเสริมให้จัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ การจัดทำสื่อดิจิทัล และการพัฒนาฐานข้อมูลออนไลน์ ส่วนมิติที่สอง คือ การบูรณาการองค์ความรู้วัฒนธรรมประเพณีผีปู่เต้าเข้าสู่ระบบการศึกษา ด้วยการบรรจุเนื้อหาในหลักสูตรท้องถิ่น มิติที่สาม การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจจากองค์ความรู้ผีปู่เต้า ที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น การจัดงานเทศกาล การพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม และการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว มิติที่สี่ การถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อสืบสานวัฒนธรรม และสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน โดยเปิดโอกาสให้คนทุกช่วงได้ร่วมมือปฏิสัมพันธ์ เช่น การจัดค่ายวัฒนธรรม หรือกิจกรรมคนสามวัย เล่าเรื่องวัฒนธรรมประเพณีผีปู่เต้า มิติที่ห้า การนำเทคโนโลยีมาใช้เผยแพร่ และต่อยอดองค์ความรู้ใหม่ เช่น การสร้างเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง และมิติที่หก การคุ้มครองและการเคารพบริบททางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน โดยกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์ที่เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- ก้องสกล กวินรวีกุล. (2560). มานุษยวิทยาการท่องเที่ยว: กรอบแนวคิดและคุณูปการทางทฤษฎี. วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์, 36(2), 1-26.

- ดวงรักษ์ จันแดง. (2564). การจัดการความรู้รศกรภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีผ้าขึ้นน้ำอ่ำ จังหวัดอุดรดิตรดิ. FOYER: The Journal of Humanities, Social Sciences, and Education, 4(1), 50-86
- ถนอม บุญประจง ฉลอง พันธุ์จันทร์ และธีระพงษ์ มีไธสง. (2562). ความทรงจำพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กับประเพณีประดิษฐ์ของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในเขตพื้นที่อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์ กรณีศึกษา: ปรางค์กุสวณแต่ง และกุฎย. วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 9(3), 69-95.
- ไทยโรจน์ พวงมณี คชสีห์ เจริญสุข และสุภาวดี สำราญ. (2565). อัตลักษณ์และสุนทริยภาพของหน้าากาผีบั้งเต้าที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวบ้านไฮตาก อำเภอกุเรื่อ จังหวัดเลย. มังรายสาร, 10(2), 67-81.
- นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. (2560). แนวคิดมานุษยวิทยากับการศึกษาความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสังคมไทย. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 25(47), 173-197.
- ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2560). ประเพณีประดิษฐ์ในชุมชนอีสานลุ่มน้ำโขง. ขอนแก่น: คลังนนวนิทยา.
- พระครูปลัดสุวัฒนพุทธิคุณ (สุเทพ ดีเยี่ยม). (2565). การจัดการความรู้บนฐานทุนชุมชนในการยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 11(1), 214-230.
- ภริมา วินิธาสิตกุล และพระมหาจิรฉัตร จิรเมธี (โลวะลุน). (2558). คติชนวิทยา: ความเชื่อกับสังคมไทย. วารสารจิตวิทยาพุทธศาสตร์ประยุกต์เพื่อสังคม, 1(1), 31-44.
- เมธาวี ศิริวงศ์. (2556). ประเพณีประดิษฐ์กับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม กรณีศึกษางานเทศกาลประเพณีแซนโฎนตา อำเภอกุซันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยุทธกาน ดิสกุล. (2567). การโยหาอดีตสู่ประเพณีประดิษฐ์ในพื้นที่การท่องเที่ยวในสังคมไทย. วารสารวิชาการสังคมมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 14(1), 30-49.
- ลักขณา เกยุราพันธ์. (2561). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นกรณีศึกษา: อำเภopakพลี จังหวัดนครนายก. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 13(2), 75-85.
- ศิริพร ณ ถลา. (2559). คติชนสร้างสรรค์: บทสังเคราะห์และทฤษฎี. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสรินธร (องคการมหาชน).
- สมบัติ นามบุรี และธิดาวิดิ หน้มนมี. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดชัยภูมิ. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 7(6), 125-136.
- สุทธินันท์ ศรีอ่อน. (2565). จินตนาการหน้าากาผีในวัฒนธรรมพุทธสองฝั่งโขง. วารสารวิจิตรวรรณสาร, 6(3), 87-104.
- สุพัตรา ยอดสุรางค์. (2562). แนวคิดว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 14(1), 122-132.
- Albescu, F., Pugna, B. I., & Paraschiv, M. D. (2009). Cross-cultural knowledge management. Informatica Economica, 13(4), 39-50.
- Chang, C. L. H. & Lin, T. C. (2015). The role of organizational culture in the knowledge management process. Journal of Knowledge Management, 19(3), 433-455.
- Intezari, A., Taskin, N., & Pauleen, J. D. (2017). Looking beyond knowledge sharing: an integrative approach to knowledge management culture. Journal of Knowledge Management, 21(2), 492-515

Zhu, Z. (2004). Knowledge management: towards a universal concept or cross-cultural contexts?. *Knowledge Management Research & Practice*, 2(2), 67-79.

การเรียนรู้ภาษาไทยกับการพัฒนาจรรยาบรรณ (Soft Skills) สำหรับนิสิตต่างประเทศ:

กรณีศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

THAI LANGUAGE LEARNING AND THE DEVELOPMENT OF SOFT SKILLS FOR
INTERNATIONAL STUDENTS: A CASE STUDY OF MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA
UNIVERSITY

โกศล มาดี, กิตติพงษ์ มีสอด, พระมหาพงศ์พร คลังสอน

Kosol Madee, Kittipong Meesod, Phramaha phongsathron klangson

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: kosol.mad@mcu.ac.th, kittipong.mee@mcu.ac.th

Received March 20, 2026

Revised May 18, 2026

Accepted May 24, 2026

บทคัดย่อ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณธรรม ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่กำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่สอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการปรับตัวสู่สังคมโลก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในฐานะสถาบันการศึกษาพระพุทธศาสนา ได้ส่งเสริมการพัฒนานิสิตทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้มีสมรรถนะทางวิชาการควบคู่คุณธรรมและจรรยาบรรณ ที่จำเป็นต่อสังคมพหุวัฒนธรรม บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของการเรียนภาษาไทยในการพัฒนาจรรยาบรรณ ของนิสิตต่างประเทศ ผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย และกรณีศึกษาพบว่า การเรียนภาษาไทยช่วยเสริมจรรยาบรรณ หลายด้าน ได้แก่ (1) การสื่อสาร เพิ่มความมั่นใจในการใช้ภาษาเพื่อการเรียนและการเข้าสังคม (2) การทำงานร่วมกัน ผ่านกิจกรรมกลุ่มและการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (3) การปรับตัว จากการเรียนรู้วัฒนธรรมไทยและสภาพสังคมใหม่ และ (4) การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและชุมชน การเรียนภาษาไทยในบริบทมหาวิทยาลัยสงฆ์จึงมิใช่เพียงการพัฒนาทักษะภาษา แต่เป็นกระบวนการบูรณาการจรรยาบรรณที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในโลกยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: ภาษาไทย, จรรยาบรรณ, นิสิตต่างประเทศ, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

Education in the 21st century emphasizes the development of learners with knowledge, skills, and morality in line with Thailand's National Education Plan (2017–2036), which highlights critical thinking, communication, collaboration, and adaptability for global citizenship. Mahachulalongkornrajavidyalaya University (MCU), as a Buddhist higher education institution, aims to enhance both Thai and international students' academic competence alongside ethical values and essential soft skills for multicultural society. This article examines the role of Thai language learning in developing soft skills among international students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University MCU. A synthesis of documents, research, and case studies reveals that Thai language learning contributes to multiple

dimensions of soft skills: (1) communication skills, enhancing language use for academic and social contexts; (2) collaboration skills, through group activities and practical learning; (3) adaptability skills, gained from exposure to Thai culture and social integration; and (4) social interaction skills, developed through interaction with peers and local communities. Thai language learning in the context of a Buddhist university is therefore not merely linguistic training but also a process of cultivating soft skills that support students' learning, adaptation, and holistic development in the digital age.

Keywords: Thai language, soft skills, international students, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะรอบด้าน ทั้งความรู้ ความสามารถทางวิชาการ ทักษะชีวิต และคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมในการดำรงชีวิตในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (OECD, 2019; UNESCO, 2021) ทั้งนี้ แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมของประเทศยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีพฤติกรรมที่สะท้อนคุณธรรม ความรับผิดชอบ และการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ในสังคม (คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ, 2565) นโยบายการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ของประเทศไทย ได้กำหนดชัดเจนว่าบัณฑิตในยุคใหม่ควรมีทักษะที่เรียกว่า 21st Century Skills ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการปรับตัวได้อย่างเหมาะสมกับบริบทสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ขณะเดียวกัน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในฐานะสถาบันการศึกษาพระพุทธศาสนา ได้กำหนดพันธกิจในการจัดการศึกษาที่บูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ คุณธรรม และความสามารถในการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาทางพระพุทธศาสนา ที่มุ่งพัฒนามนุษย์อย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านปัญญา คุณธรรม และการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องเหมาะสม (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ม.ป.ป.; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ม.ป.ป.)

ในบริบทของนิสิตต่างประเทศ การเรียนภาษาไทยไม่เพียงเป็นการฝึกทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันและการศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็น “สื่อกลางทางวัฒนธรรม” ที่ช่วยให้นิสิตต่างประเทศสามารถเข้าใจวิถีชีวิต ค่านิยม และมารยาททางสังคมของคนไทยได้ดียิ่งขึ้น กระบวนการเรียนรู้ภาษาไทยจึงมีศักยภาพในการสร้างและพัฒนาจรรยาวัช (Soft Skills) ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสาร (Communication) การทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration) การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ (Adaptability) และการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) (Holmes et al., 2019; Luckin, 2018)

ดังนั้น การศึกษาบทบาทของการเรียนภาษาไทยต่อการพัฒนาจรรยาวัช (Soft Skills) ของนิสิตต่างประเทศ ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยที่ไม่เพียงมุ่งพัฒนาความรู้เชิงภาษา แต่ยังเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมพุทธวัฒนธรรมในศตวรรษที่ 21 อันจะนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Selwyn, 2019; World Bank, 2020)

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและความสำคัญของ จรรยาวัช (Soft Skills)

จรรยาวัชระ เป็นทักษะที่ไม่ใช่วิชาการโดยตรง แต่เป็นทักษะชีวิตที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียน การทำงาน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยทั่วไปประกอบด้วย การสื่อสาร (Communication) การทำงานเป็นทีม (Teamwork/Collaboration) การปรับตัว (Adaptability) ความเป็นผู้นำ (Leadership) และการสร้างความสัมพันธ์เชิงสังคม (Social Interaction) ซึ่งแตกต่างจาก ทักษะเชิงวิชาชีพ (Hard Skills) ที่เป็นทักษะด้านความรู้ทางวิชาชีพโดยตรง (Holmes et al., 2019; OECD, 2019) ในศตวรรษที่ 21 สถาบันการศึกษาทั่วโลกให้ความสำคัญกับ จรรยาวัชระ (Soft Skills) เพราะเป็นสมรรถนะที่ช่วยให้ผู้เรียนเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ (UNESCO, 2021) โดยเฉพาะผู้เรียนต่างชาติที่ต้องใช้ทักษะเหล่านี้ในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่

2. จรรยาวัชระ (Soft Skills) ในบริบทการศึกษา

งานวิจัยด้านการศึกษานับว่าการพัฒนา จรรยาวัชระ (Soft Skills) ไม่สามารถทำได้เพียงผ่านการสอน ทฤษฎี แต่ต้องบูรณาการเข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์จริง เช่น การทำงานกลุ่ม การแก้ปัญหา ร่วมกัน และการสื่อสารกับผู้เรียนที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน (Holmes et al., 2019; Selwyn, 2019) สำหรับประเทศไทย แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ได้ระบุว่าผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้มีความรอบรู้ มีคุณธรรม และมีทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งสะท้อนว่าการจัดการเรียนการสอนทุกระดับควรมุ่งไปสู่การเสริมสร้าง จรรยาวัชระ (Soft Skills) อย่างเป็นระบบ

3. การเรียนภาษาและการสร้าง จรรยาวัชระ (Soft Skills)

การเรียนภาษาไม่เพียงเป็นการฝึกใช้ไวยากรณ์หรือคำศัพท์ แต่เป็นกระบวนการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความเข้าใจ การสื่อสาร และการเรียนรู้วัฒนธรรม (Luckin, 2018) ผู้เรียนภาษาต่างประเทศต้องฝึกทั้งทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน และต้องใช้ จรรยาวัชระ (Soft Skills) เช่น การฟังอย่างตั้งใจ (Active Listening)

การสื่อสารด้วยวจนภาษาและอวจนภาษา (Verbal & Non-Verbal Communication) และการเจรจาต่อรอง (Negotiation Skills) สำหรับนิสิตต่างประเทศในสังคมไทย การเรียนภาษาไทยจึงช่วยเสริม จรรยาวัชระ (Soft Skills) ได้อย่างชัดเจน เช่น การเรียนรู้คำทักทาย มารยาททางภาษา และการปฏิบัติตนในสังคมไทย ซึ่งส่งผลต่อการปรับตัวและการอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่น

4. ภาษาไทยในฐานะเครื่องมือสร้าง จรรยาวัชระ (Soft Skills)

การเรียนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ (Thai as a Foreign Language: TFL) มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในหลายด้าน เพราะภาษาไทยมิได้เป็นเพียงเครื่องมือสำหรับการสื่อสารในชีวิตประจำวันเท่านั้น แต่ยังเป็นสื่อกลางที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบริบททางสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม และมารยาทในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทย การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศจึงควรคำนึงถึงพื้นฐานทางภาษา วัฒนธรรม และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนต่างชาติ โดยเฉพาะการออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบริบทการใช้ภาษาไทยในชีวิตจริงควบคู่กับมารยาททางสังคมและวัฒนธรรมไทย (รัชดา ลาภใหญ่, 2559) การบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยกับกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น พิธีทางศาสนา การแสดงศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมชุมชน และการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง ยังช่วยให้นิสิตต่างประเทศได้ฝึกการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น การปรับตัว และการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม แนวทางดังกล่าวทำให้การเรียนภาษาไทยไม่จำกัดอยู่เพียงการเรียนรู้คำศัพท์หรือไวยากรณ์ แต่ขยายไปสู่การพัฒนาจรรยาวัชระ (Soft Skills) ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรม ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร (Communication)

ทักษะการทำงานร่วมกัน (Collaboration) ทักษะการปรับตัว (Adaptability) และทักษะการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction)

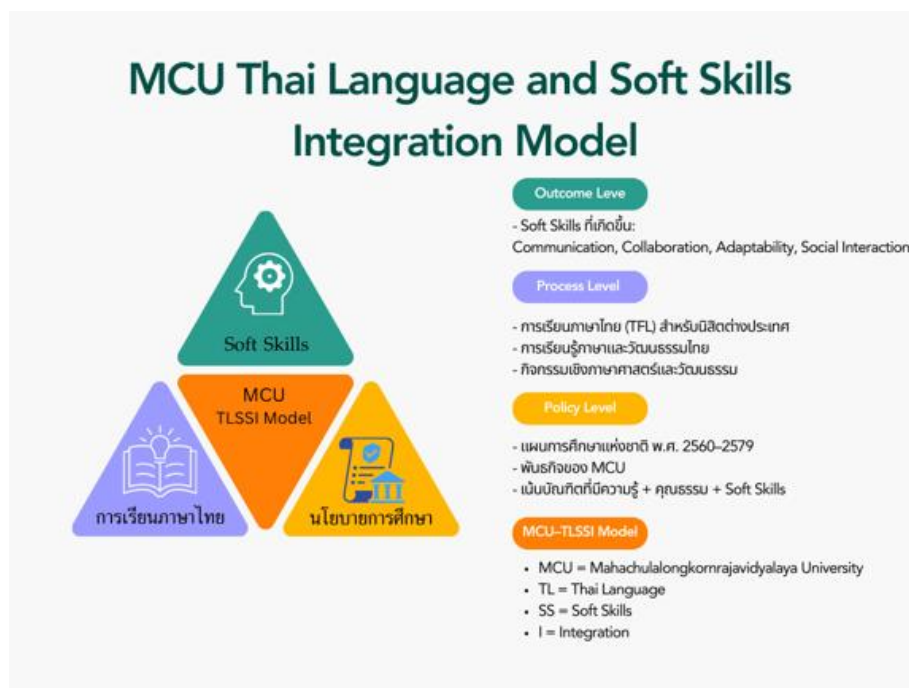
5. นโยบายการศึกษาและบทบาทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประเทศไทยได้กำหนดนโยบายการศึกษาแห่งชาติที่เน้นการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและสมบูรณ์ทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ในขณะที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในฐานะสถาบันการศึกษาพระพุทธศาสนามีพันธกิจเฉพาะในการพัฒนานิสิตต่างชาติให้มีทั้งสมรรถนะทางภาษา คุณธรรม และจรณทักษะ (Soft Skills) ที่จำเป็น บริบทของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งมีทั้งนิสิตไทยและต่างประเทศ ทำให้ภาษาไทยมีบทบาทสำคัญไม่เพียงในฐานะวิชาเรียน แต่ยังเป็น “สะพานเชื่อม” สู่การพัฒนาทักษะชีวิตและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพในสังคมพหุวัฒนธรรม ในมิติทางพระพุทธศาสนา การศึกษามีได้มุ่งเพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่เป็นกระบวนการฝึกฝนและพัฒนาคนให้มีปัญญา คุณธรรม และความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องเหมาะสม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ม.ป.ป.) ดังนั้น บทบาทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างองค์รวม ทั้งด้านวิชาการ จริยธรรม และจรณทักษะ

กรอบแนวคิด

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่าการเรียนภาษาไทยสำหรับนิสิตต่างประเทศมิได้เป็นเพียงการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร แต่ยังเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับการสร้างทักษะชีวิต ที่จำเป็นต่อการปรับตัวในสังคมพหุวัฒนธรรม งานวิจัยและนโยบายการศึกษาทั้งในระดับโลกและระดับชาติ ล้วนให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะครบถ้วนทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560; UNESCO, 2021) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในฐานะสถาบันการศึกษาพระพุทธศาสนา ยังมีพันธกิจในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานิสิตต่างประเทศทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม และ จรณทักษะ (Soft Skills) ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

ดังนั้น กรอบแนวคิดของการศึกษาเรื่องนี้จึงมุ่งเน้นการอธิบายความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่าง นโยบายการศึกษา → การเรียนภาษาไทย → ผลลัพธ์ในรูปของ จรณทักษะ (Soft Skills) โดยได้พัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Thai Language and จรณทักษะ (Soft Skills) Integration Model (MCU-TLSSI Model) เพื่อเป็นเครื่องมือเชิงแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการนโยบายและกระบวนการเรียนการสอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทยที่ส่งผลต่อการสร้าง จรณทักษะ (Soft Skills) ของนิสิตต่างประเทศ

ภาพที่ 1 โมเดลการบูรณาการภาษาไทยและ จรณทักษะ (Soft Skills) ของนิสิตต่างประเทศ
ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (MCU-TLSSI Model)

โมเดล MCU Thai Language and จรณทักษะ (Soft Skills) Integration Model (MCU-TLSSI Model) ถูกพัฒนาขึ้นเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายการศึกษา การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ในฐานะภาษาต่างประเทศ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในรูปแบบของ จรณทักษะ (Soft Skills) สำหรับนิสิตต่างประเทศในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยโมเดลนี้มีลักษณะเป็นโครงสร้างสามเหลี่ยม เชื่อมโยงสามองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบตั้งแต่ระดับนโยบายไปจนถึงผลลัพธ์ของผู้เรียน

Policy Level (ระดับนโยบาย) ซึ่งเป็นฐานรากของการพัฒนาการศึกษา อ้างอิงจาก แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 และพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มุ่งเน้นการพัฒนานิสิตให้มีทั้งความรู้ คุณธรรม และ จรณทักษะ (Soft Skills) นโยบายนี้ทำหน้าที่เป็นกรอบกำหนดทิศทางที่ชัดเจนสำหรับการออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในศตวรรษที่ 21

Process Level (ระดับกระบวนการ) ซึ่งเป็นการปฏิบัติจริงผ่านการเรียนการสอนภาษาไทย (TFL) สำหรับนิสิตต่างประเทศ เน้นทั้งการเรียนรู้เชิงภาษาและวัฒนธรรมไทย ควบคู่กับการจัดกิจกรรมเชิงภาษาศาสตร์และกิจกรรมวัฒนธรรม เช่น การเรียนรู้ขนบธรรมเนียมไทย การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และการสื่อสารกับสังคมไทย กระบวนการนี้ทำหน้าที่เป็น “สะพานเชื่อม” ระหว่างผู้เรียนต่างชาติกับสภาพแวดล้อมใหม่ ทำให้ผู้เรียนไม่เพียงได้รับความรู้ด้านภาษา แต่ยังเกิดการปรับตัวและเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมอย่างรอบด้าน

Outcome Level (ระดับผลลัพธ์) ซึ่งสะท้อนถึง จรณทักษะ (Soft Skills) ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนภาษาไทย โดยสามารถจำแนกได้เป็น 4 มิติสำคัญ ได้แก่ 1) Communication (การสื่อสาร) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารกับอาจารย์ เพื่อน และชุมชนได้อย่างมั่นใจ 2) Collaboration (การทำงานร่วมกัน) เสริมสร้างความสามารถในการทำกิจกรรมกลุ่มและทำงานเป็นทีม 3) Adaptability (การปรับตัว) ส่งเสริมการ

ปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมไทยและสภาพแวดล้อมใหม่ได้อย่างเหมาะสม และ 4) Social Interaction (การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม) ทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้คนรอบตัวได้อย่างราบรื่น โมเดล MCU-TLSSI แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงบูรณาการระหว่างนโยบายการศึกษา กระบวนการเรียนการสอนภาษาไทย และผลลัพธ์เชิง จรณทักษะ (Soft Skills) ที่เกิดขึ้นกับนิสิตต่างประเทศใน MCU โมเดลนี้บอกย้ำว่า การเรียนภาษาไทยมิใช่เพียงการเรียนรู้ด้านภาษา แต่เป็นการสร้างทักษะชีวิตและคุณลักษณะบัณฑิตที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21

การวิเคราะห์และอภิปราย

การเรียนภาษาไทยในบริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับนิสิตต่างประเทศ เนื่องจากมิใช่เพียงการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารในห้องเรียน แต่ยังเป็นกระบวนการสร้างทักษะชีวิตที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทยและสังคมพหุวัฒนธรรม พัฒนาการดังกล่าวสะท้อนผ่านการเสริมสร้างจรณทักษะ (Soft Skills) ที่สามารถมองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในสี่มิติหลัก ได้แก่ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน การปรับตัว และการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (World Bank, 2020; UNESCO, 2021) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Holmes et al. (2019) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ภาษาเป็นกระบวนการทางสังคมที่ช่วยส่งเสริมทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน รวมทั้งสอดคล้องกับ Selwyn (2019) ที่เน้นว่าการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์และการทำงานเป็นทีมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรายงานของ World Bank (2020) ที่ระบุว่าการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงและบริบททางสังคมช่วยเสริมสร้างจรณทักษะได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากงานวิจัยในบริบทสากลบางส่วน กล่าวคือ การเรียนภาษาไทยในบริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมิได้เน้นเพียงการสื่อสารเชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังผสมผสานวิถีทางวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนา ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการหล่อหลอมคุณธรรมและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม อันเป็นลักษณะเฉพาะที่ไม่ปรากฏอย่างเด่นชัดในงานวิจัยตะวันตก นิสิตต่างประเทศได้รับการพัฒนาการสื่อสาร (Communication Skills) ผ่านการฝึกใช้ภาษาไทยในสถานการณ์จริง ทั้งการสนทนากับอาจารย์ เพื่อนนิสิต และบุคคลในชุมชน รวมถึงการฝึกพูด การซักถาม และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน ซึ่งช่วยสร้างความมั่นใจและลดอุปสรรคทางภาษา (Holmes et al., 2019) ขณะเดียวกัน การเรียนภาษาไทยยังเปิดโอกาสให้นิสิตได้ฝึกการทำงานร่วมกัน (Collaboration Skills) ผ่านกิจกรรมกลุ่มและการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Selwyn, 2019) ในด้านการปรับตัว (Adaptability Skills) ผลการศึกษาสอดคล้องกับ Luckin (2018) ที่ระบุว่าการเรียนรู้ในบริบทที่แตกต่างทางวัฒนธรรมช่วยพัฒนาความยืดหยุ่นทางความคิดและความสามารถในการปรับตัว (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560; Luckin, 2018) ขณะที่การพัฒนาการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction Skills) ผ่านกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมไทยนั้น สอดคล้องกับงานของ (รัชดา ลากใหญ่, 2559) ที่ชี้ว่าการเรียนภาษาไทยช่วยสร้างความสัมพันธ์เชิงสังคมและการอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่น

ดังนั้น การเรียนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงเป็นมากกว่าการฝึกทักษะทางภาษา แต่เป็นกระบวนการบูรณาการที่เชื่อมโยงความรู้ทางภาษาเข้ากับการพัฒนาจรณทักษะ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (OECD, 2019; UNESCO, 2021)

สรุป

การเรียนรู้ภาษาไทยในบริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมิได้เป็นเพียงการพัฒนาทักษะทางภาษาเพื่อการสื่อสาร แต่เป็นกระบวนการบูรณาการที่เชื่อมโยงนโยบายการศึกษา การจัดการเรียนการสอน และผลลัพธ์เชิงคุณลักษณะของผู้เรียนเข้าด้วยกัน โมเดล MCU-TLSSI Model แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ภาษาไทยสามารถทำหน้าที่เป็น “สะพาน” ที่นำผู้เรียนต่างชาติจากการทำความเข้าใจภาษา ไปสู่การเรียนรู้วัฒนธรรมและการพัฒนา จรณทักษะ (Soft Skills) ที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกับสังคมพหุวัฒนธรรม ในระดับนโยบาย การกำหนดทิศทางของชาติและพันธกิจของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ช่วยสร้างฐานรากที่ชัดเจนในการพัฒนาบัณฑิตทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และทักษะชีวิต ในระดับกระบวนการ การเรียนการสอนภาษาไทยที่ผสมผสานกิจกรรมเชิงภาษาและวัฒนธรรม ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและหลากหลาย และในระดับผลลัพธ์ ผู้เรียนต่างชาติได้พัฒนา จรณทักษะ (Soft Skills) อย่างเป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน การปรับตัว หรือการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

การเรียนรู้ภาษาไทยใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนต่างชาติให้พร้อมเผชิญกับความท้าทายในศตวรรษที่ 21 บทความนี้ยืนยันว่าภาษาไทยมิใช่เพียงเครื่องมือทางการศึกษา แต่ยังเป็นพลังแห่งการสร้างใจ ความร่วมมือ และการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลกยุคใหม่

จากผลการศึกษาและการวิเคราะห์พบว่าภาษาไทยสำหรับนิสิตต่างประเทศในบริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนา จรณทักษะ (Soft Skills) ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นจึงควรมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบายเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของการเรียนการสอนภาษาไทยให้มากยิ่งขึ้น

ในเชิงปฏิบัติ อาจารย์ผู้สอนควรออกแบบกระบวนการเรียนการสอนที่บูรณาการการพัฒนา จรณทักษะ (Soft Skills) เข้ากับการเรียนภาษาไทย โดยใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การอภิปรายกลุ่ม การทำงานร่วมกัน การจำลองสถานการณ์ และการเรียนรู้เชิงบริการ ทั้งนี้การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย เช่น ค่ายภาษาไทย งานประเพณี และกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จะช่วยให้นิสิตต่างประเทศได้เรียนรู้ทั้งภาษาและบริบททางวัฒนธรรมควบคู่กันไป นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาสื่อการสอนที่เน้นการสื่อสารและการแก้ปัญหาจริง เช่น การใช้สื่อดิจิทัล เกมการเรียนรู้ และแอปพลิเคชันเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการจัดให้มีระบบพี่เลี้ยง โดยมีนิสิตไทยทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือด้านภาษาและการปรับตัว ก็จะช่วยให้นิสิตต่างประเทศมีโอกาสฝึกฝนการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมได้ดียิ่งขึ้น ในเชิงนโยบาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยควรกำหนดนโยบายการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับนิสิตต่างประเทศอย่างชัดเจน โดยกำหนดให้การพัฒนาจรณทักษะ (Soft Skills) เป็นหนึ่งในผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สำคัญของหลักสูตร นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศให้มีมาตรฐานสากลและสอดคล้องกับบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมโครงการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างนิสิตไทยและนิสิตต่างประเทศ เพื่อสร้างพื้นที่ในการฝึกภาษาและพัฒนาจรณทักษะอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งควรมีการประเมินผลด้านจรณทักษะของนิสิตต่างประเทศอย่างเป็นระบบในมิติของการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการปรับตัว เพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคมโลก

กล่าวโดยสรุป ข้อเสนอแนะทั้งในเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบายมีเป้าหมายเดียวกัน คือ การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยให้เป็นมากกว่าการเรียนรู้ทางภาษา แต่เป็นกลไกที่ช่วยเสริมสร้าง จรณทักษะ (Soft Skills) และคุณลักษณะของบัณฑิตที่พร้อมเผชิญความท้าทายของสังคมพหุวัฒนธรรมในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ. (2565). แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566–2570). กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (ม.ป.ป.). การศึกษา ฉบับง่าย. นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน.
- รัชดา ลาภใหญ่. (2559). แนวทางและข้อควรปฏิบัติในการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศให้แก่ นักศึกษาจีนอย่างมีประสิทธิภาพ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, 12(21), 37–48.
- Luckin, R. (2018). Machine learning and human intelligence: The future of education for the 21st century. London: UCL Institute of Education Press.
- Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning. Boston, MA: Center for Curriculum Redesign.
- OECD. (2019). OECD Future of Education and Skills 2030: OECD Learning Compass 2030: A series of concept notes. Paris: OECD Publishing.
- Selwyn, N. (2019). Should robots replace teachers? AI and the future of education. Cambridge, UK: Polity Press.
- World Bank. (2020). World development report 2020: Trading for development in the age of global value chains. Washington, DC: World Bank.
- UNESCO. (2021). Reimagining our futures together: A new social contract for education. Paris: UNESCO Publishing.

ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมเวียดนามในวรรณกรรมเรื่องปลายฤดูแห่งความงาม

“Cuối Mùa Nhan Sắc”

REFLECTIONS OF VIETNAMESE SOCIETY AND CULTURE IN

“THE END OF THE SEASON OF BEAUTY”

สาธิต ทรงทรัพย์, ปริญญา ชิมบรรเลง

Sathit Songsup, Parinya Chimbanlang

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, Srinakharinwirot University

Corresponding Author E-mail: sathit.s@rmutp.ac.th

Received March 10, 2026

Revised April 22, 2026

Accepted May 7, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมเวียดนามในเรื่องสั้น *Cuối Mùa Nhan Sắc* ของ เหงวียน หง็อก ตือ (Nguyễn Ngọc Tú) โดยมุ่งวิเคราะห์ผ่านโครงสร้างการเล่าเรื่องแบบย้อนเวลา (flashback) ซึ่งเป็นกลไกในการเชื่อมโยงอดีตและปัจจุบันเข้าด้วยกัน ผลการศึกษาพบว่า เรื่องสั้นดังกล่าวนำเสนอภาพสังคมเวียดนามผ่านสามช่วงเวลา ได้แก่ (1) ช่วงก่อนสงครามเวียดนาม ที่สะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ค่อนข้างมั่นคง และศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะศิลปะการแสดงก่ายเลื่อง (cải lương) ยังมีบทบาทสำคัญในชีวิตของผู้คน (2) ช่วงสงครามเวียดนาม ซึ่งแสดงให้เห็นความผันผวนทางการเมืองและเศรษฐกิจ ส่งผลให้สถานะและวิถีชีวิตของศิลปินเปลี่ยนแปลงไป และ (3) ช่วงหลังสงครามเวียดนาม โดยเฉพาะภายใต้นโยบายปฏิรูปประเทศ (Đổi Mới) ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ จากการวิเคราะห์สามารถสังเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมได้ 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) ภาพสะท้อนด้านวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรม อันเป็นผลจากการยึดติดและการปรับตัวในสังคมโลกาภิวัตน์ (2) ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจอันเป็นผลมาจากแนวคิดทุนนิยม (3) ภาพสะท้อนด้านศิลปะการแสดงกับการคงอยู่อันเป็นผลจากแนวคิดสังคมสมัยใหม่

คำสำคัญ: ภาพสะท้อน, สังคมและวัฒนธรรมเวียดนาม, เรื่องสั้นเวียดนาม, วรรณกรรมเวียดนามร่วมสมัย

Abstract

This article aims to examine the social and cultural reflections of Vietnamese society in the short story *Cuối Mùa Nhan Sắc* by Nguyễn Ngọc Tú. The analysis focuses on the use of a flashback narrative structure, which serves as a mechanism to connect the past and the present. The findings reveal that the story portrays Vietnamese society across three historical periods: (1) the pre-Vietnam War period, reflecting relatively stable living conditions, in which traditional performing arts—particularly cải lương (Vietnamese folk opera)—played a significant role in people’s daily lives; (2) the Vietnam War period, which illustrates political and economic instability that affected the social status and livelihoods of artists; and (3) the post-war period, especially under the Đổi Mới reform policy, which led to structural economic transformation. The analysis further synthesizes three key aspects of social and

cultural reflection: (1) reflections on lifestyle, society, and culture resulting from both adherence to tradition and adaptation within the context of globalization; (2) reflections on economic conditions resulting from capitalist ideology; and (3) reflections on performing arts and their persistence under modern social conditions.

Keywords: Reflections, Vietnamese society and culture, Vietnamese short story, Contemporary vietnamese literature.

บทนำ

แนวคิดเรื่อง “วรรณกรรมกับสังคม” มุ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทวรรณกรรมกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และอุดมการณ์อย่างเป็นพลวัต โดยมองว่าวรรณกรรมมิได้เป็นเพียงงานสร้างสรรค์เชิงสุนทรียะ หากแต่เป็นพื้นที่ที่สะท้อนและผลิตซ้ำความหมายทางสังคมในเวลาเดียวกัน (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2552) วรรณกรรมสามารถถ่ายทอดภาพชีวิต ความคิด และปัญหาของผู้คนในแต่ละยุคสมัยได้อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับชนชั้น ความเหลื่อมล้ำ และความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ซึ่งปรากฏผ่านตัวละครและโครงเรื่องที่เชื่อมโยงกับความเป็นจริงทางสังคม (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2543) ขณะเดียวกัน วรรณกรรมยังเป็นผลผลิตของบริบททางสังคมและอุดมการณ์ เนื่องจากผู้เขียนย่อมอยู่ภายใต้เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่หล่อหลอมมุมมองและการนำเสนอของตน (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2552)

วรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เนื่องจากวรรณกรรมเป็นเรื่องราวที่สามารถฉายสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมรวมไปถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ อิงอร สุพันธุ์วนิช (2554) ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมว่ามีความเกี่ยวข้องกันหลายลักษณะ กล่าวคือ วรรณกรรมจะสะท้อนให้เราารู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ณ ขณะนั้น และในขณะเดียวกันสังคมก็อาจมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมได้ แต่โดยส่วนใหญ่แล้ววรรณกรรมจะเป็นเครื่องสะท้อนสังคมได้เป็นอย่างดี เจตนา นาควัชร (2555) อธิบายว่าวรรณกรรมมิได้ดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยว หากแต่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสังคม ทั้งในฐานะผลผลิตของบริบททางสังคม และในฐานะกลไกที่สะท้อนและส่งอิทธิพลกลับไปยังสังคม

วรรณกรรมเรื่อง ปลายฤดูแห่งความงาม “Cuối Mùa Nhan Sắc” เป็นเรื่องสั้นที่แต่งขึ้นโดย เหงวียน หวีอก ตือ (Nguyễn Ngọc Tú) นักเขียนจากสมาคมนักเขียนเวียดนาม ถ่ายทอดเรื่องราวสภาพสังคมเวียดนามในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1955-1975 ซึ่งเป็นช่วงเวลาประเทศก้าวเข้าสู่สภาวะสงครามเวียดนาม รวมไปถึงเหตุการณ์ในช่วงหลังสงคราม นำเสนอผ่านตัวละครหลัก 3 คน ได้แก่ เหม่าจิ้น (Ông chín) ห่ง (Hồng) และเถื่องแคนห์ (Thuòng Khanh) โครงเรื่องและเนื้อหากล่าวถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมของประเทศเวียดนามตั้งแต่ก่อนเริ่มสงครามจนกระทั่งสงครามสงบลง รวมไปถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสงคราม อันก่อให้เกิดการปะทะกันระหว่างสังคมแบบดั้งเดิมกับสังคมสมัยใหม่ ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอันเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ จนเกิดการละเลยศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีส่วนช่วยสร้างเสริมเอกลักษณ์ของชาติมาจนถึงทุกวันนี้ Cuối Mùa Nhan Sắc ถูกนำมาแปลเป็นสำนวนภาษาไทยโดย มณิรา ราโท มีชื่อเรื่องภาษาไทยว่า “ปลายฤดูแห่งความงาม” รวบรวมไว้ในหนังสือ “ดอกบัวบานในธารวรรณกรรม” เป็นหนังสือ 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาเวียดนาม และภาษาอังกฤษ โดยเกิดจากความร่วมมือด้านวรรณกรรมระหว่างสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยกับสมาคมนักเขียนเวียดนาม ตามโครงการวรรณกรรมสัมพันธ์ ซึ่งสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรมเป็นผู้สนับสนุนในการจัดพิมพ์

อย่างไรก็ตาม เรื่องสั้นปลายฤดูแห่งความงาม (Cuối Mùa Nhan Sắc) เป็นอีกหนึ่งวรรณกรรมเวียดนามที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปในช่วงเวลาขณะนั้นได้เป็นอย่างดี เนื่องจากผู้เขียนได้ถ่ายทอดเรื่องราวผ่านเหตุการณ์สำคัญและความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศเวียดนาม

ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาอย่างละเอียด ผู้ศึกษาจึงสนใจวิเคราะห์ข้อมูลจากต้นฉบับภาษาเวียดนามร่วมกับสำนวนแปลภาษาไทยโดย มนธิรา ราโท ซึ่งเป็นสำนวนที่ถ่ายทอดความหมายจากต้นฉบับไว้อย่างสมบูรณ์

ทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดวรรณกรรมกับการสะท้อนสังคมและวัฒนธรรม

วรรณกรรมมิได้เป็นเพียงผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะ หากยังเป็นพื้นที่สำคัญในการสะท้อนและถ่ายทอดภาพของสังคมและวัฒนธรรมของยุคสมัย แนวคิดด้านวรรณคดีจำนวนมากเสนอว่าวรรณกรรมสามารถทำหน้าที่เป็น “ภาพสะท้อนของสังคม” (literary reflection of society) ซึ่งแสดงให้เห็นโครงสร้างทางสังคม ค่านิยม ความเชื่อ และวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละช่วงเวลา (Wellek & Warren, 1956) ในขณะเดียวกัน แนวคิดการนำเสนอวัฒนธรรมในวรรณกรรม (cultural representation) ยังชี้ให้เห็นว่าวรรณกรรมมิได้เพียงสะท้อนความเป็นจริงของสังคมเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่ในการสร้างความหมายและการตีความเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ (Hall, 1997)

นอกจากนี้ แนวคิดสังคมวิทยาวรรณกรรม (Sociology of Literature) ยังอธิบายว่าวรรณกรรมเป็นผลผลิตของบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ โดยตัวบทวรรณกรรมสามารถสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประพันธ์ สังคม และโครงสร้างทางวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ในช่วงเวลานั้น (Laurenson & Swingewood, 1972) ดังนั้น การศึกษาวรรณกรรมในมิติของการสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมจึงช่วยให้สามารถทำความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของสังคมและการก่อรูปของค่านิยมทางวัฒนธรรมผ่านตัวบทวรรณกรรมได้อย่างลึกซึ้ง

2. วรรณกรรมเวียดนามกับบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์

วรรณกรรมเวียดนามมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ของประเทศ โดยเฉพาะในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 ซึ่งเวียดนามเผชิญกับเหตุการณ์สำคัญทั้งในด้านสงคราม การเมือง และการพัฒนาประเทศ วรรณกรรมในช่วงเวลาดังกล่าวจึงมักสะท้อนประสบการณ์ของผู้คนในสังคม รวมทั้งผลกระทบของความเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ต่อวิถีชีวิตและค่านิยมของผู้คน ภายหลังการสิ้นสุดสงครามเวียดนามในปี ค.ศ. 1975 และการดำเนินนโยบายปฏิรูปประเทศโดยเหมา (Đổi Mới) ในปี ค.ศ. 1986 เวียดนามได้เข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านโครงสร้างเศรษฐกิจ วิถีชีวิต และค่านิยมของผู้คนในสังคม (Marr, 2013) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาการของวรรณกรรมเวียดนามร่วมสมัย โดยนักเขียนจำนวนมากเริ่มหันมาเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งระหว่างค่านิยมดั้งเดิมกับกระแสความทันสมัย ตลอดจนผลกระทบของระบบเศรษฐกิจแบบตลาดและโลกาภิวัตน์ต่อชีวิตของผู้คนในสังคมเวียดนาม

วรรณกรรมหลังปี ค.ศ. 1975 จึงมิได้ทำหน้าที่เพียงถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ หากยังสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและจิตสำนึกของผู้คนในยุคเปลี่ยนผ่านอย่างชัดเจน ทั้งในด้านโครงสร้างครอบครัว วิถีชีวิตของชนชั้นต่าง ๆ และสถานะของศิลปวัฒนธรรมในสังคมสมัยใหม่ (มนธิรา ราโท, 2553) กล่าวได้ว่าวรรณกรรมเวียดนามร่วมสมัยทำหน้าที่เป็นพื้นที่ในการวิพากษ์และทำความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของสังคมเวียดนามภายใต้บริบทของประวัติศาสตร์ การเมือง และเศรษฐกิจที่กำลังปรับตัวเข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่

เหงวียน หง็อก ตือ (Nguyễn Ngọc Tú) เป็นนักเขียนร่วมสมัยที่มีบทบาทสำคัญในวรรณกรรมเวียดนาม โดยผลงานของเธอได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและในระดับนานาชาติ ผลงานของเธอมักนำเสนอเรื่องราวชีวิตของผู้คนในสังคมเวียดนาม โดยเฉพาะในบริบทของชุมชนชนบทและพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ผ่านการสะท้อนประเด็นเกี่ยวกับวิถีชีวิตของผู้คน ความสัมพันธ์ทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงของ

วัฒนธรรมท้องถิ่นภายใต้กระแสความทันสมัย (Hoang, 2024) วรรณกรรมของเธอก็ยิ่งมักถูกศึกษาวิเคราะห์ในฐานะตัวบทที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของสังคมเวียดนามร่วมสมัย โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมกับบริบทของสังคมสมัยใหม่ รวมทั้งการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม

3. เทคนิคการเล่าเรื่องแบบย้อนเวลา (Flashback) ในวรรณกรรม

เทคนิคการเล่าเรื่องแบบย้อนเวลา (flashback) เป็นกลวิธีสำคัญในงานวรรณกรรมที่ใช้ในการนำเสนอเหตุการณ์ในอดีตเพื่อเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจพัฒนาการของตัวละครและบริบทของเรื่องได้อย่างลึกซึ้ง นักทฤษฎีการเล่าเรื่องอธิบายว่าโครงสร้างการเล่าเรื่องดังกล่าวช่วยให้ผู้เขียนสามารถจัดลำดับเหตุการณ์ในมิติเวลา และสร้างความหมายใหม่ให้กับเหตุการณ์ในเรื่องผ่านการย้อนกลับไปยังอดีต (Genette, 1980) ในมิติของการวิเคราะห์วรรณกรรม เทคนิค flashback ยังมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนความทรงจำทางประวัติศาสตร์และประสบการณ์ทางสังคมของตัวละคร ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของยุคสมัยที่ปรากฏในเรื่องได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การใช้เทคนิคการเล่าเรื่องแบบย้อนเวลาในวรรณกรรมจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ผู้ประพันธ์สามารถนำเสนอภาพสะท้อนของสังคมและวัฒนธรรมผ่านการเชื่อมโยงระหว่างอดีตและปัจจุบัน

สังคมเวียดนามที่ปรากฏในเรื่องปลายฤดูแห่งความงาม “Cuối Mùa Nhan Sắc”

เรื่องสั้นปลายฤดูแห่งความงาม (Cuối Mùa Nhan Sắc) ใช้โครงสร้างการเล่าเรื่องแบบย้อนเวลา (flashback) โดยเริ่มจากเหตุการณ์ในปัจจุบัน ก่อนย้อนกลับไปยังอดีตเพื่อเผยภูมิหลังและพัฒนาการของตัวละคร แล้วจึงหวนคืนสู่ปัจจุบันอีกครั้ง เทคนิคดังกล่าวไม่เพียงสร้างมิติทางอารมณ์ หากยังทำหน้าที่เปรียบเทียบบริบทสังคมเวียดนามในสามช่วงสำคัญ ได้แก่ ช่วงก่อนสงครามเวียดนาม สถานการณ์บ้านเมืองและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตัวละครยังคงเป็นปกติสุข ช่วงสงครามเวียดนาม ซึ่งเต็มไปด้วยความไม่มั่นคงทางการเมือง และช่วงหลังสงครามเวียดนามที่มีการปฏิรูปประเทศตามนโยบายโดยเหมา (Đổi Mới) ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงเศรษฐกิจและค่านิยมแบบตลาด การสลับภาพอดีตกับปัจจุบันจึงเป็นกลไกสำคัญในการสะท้อนและวิพากษ์ความเปลี่ยนแปลงทางชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และการเมืองของสังคมเวียดนามในช่วงเปลี่ยนผ่านดังกล่าว โดยมีรายละเอียดสภาพสังคมทั้ง 3 ช่วงเวลา ได้แก่ 1) ช่วงก่อนสงครามเวียดนาม 2) ช่วงสงครามเวียดนาม และ 3) ช่วงหลังสงครามเวียดนามดังนี้

1. ช่วงก่อนสงครามเวียดนาม (ช่วงก่อน ค.ศ. 1955)

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องเป็นเหตุการณ์ที่เกิดในจังหวัดบักเลียว (Bạc Liêu) และเมืองไซง่อน (Sài Gòn) ซึ่งเป็นจังหวัดทางตอนใต้ของประเทศเวียดนาม ดังนั้น สภาพสังคมที่ปรากฏในเรื่องจึงเป็นสภาพสังคมของเวียดนามใต้ หลังการลงนามสนธิสัญญาเจนีวา และได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสเมื่อวันที่ 8 กันยายน 1945 ภายหลังการลงนามเวียดนามถูกแบ่งออกเป็นสองส่วนตามเส้นขนานที่ 17 คือ เวียดนามเหนือภายใต้ระบอบสังคมนิยม และเวียดนามใต้ภายใต้การสนับสนุนของชาติตะวันตก (Marr, 2013; Duiker, 2000) การแบ่งแยกดังกล่าวนำไปสู่ความแตกต่างเชิงโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม บริบททางประวัติศาสตร์ ซึ่งสะท้อนผ่านวรรณกรรมใน 3 ด้านสำคัญ คือ ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านการเมือง ดังนี้

1.1 ด้านชีวิตความเป็นอยู่

ชีวิตความเป็นอยู่ของคนเวียดนามใต้มีความเป็นอยู่ที่เจริญ มั่งคั่งร่ำรวย เนื่องจากเวียดนามใต้ได้รับการดูแลและพัฒนามาตั้งแต่สมัยอาณานิคมฝรั่งเศส เพราะทางตอนใต้ติดทะเล มีท่าเรือ ทำการค้าได้อย่างเสรี

ฝรั่งเศสได้วางระบบสาธารณูปโภคไว้อย่างเป็นระบบ และเมื่อถึงช่วงที่อเมริกาเข้ามาปกครอง เวียดนามใต้ก็ยังเจริญและมั่งคั่งมากยิ่งขึ้น เพราะอเมริกาได้เปิดการค้าอย่างเสรีและให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาทำการค้า ส่งผลให้มีเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาภายในประเทศพร้อมกับนักลงทุนมากมาย นอกจากนี้ ยังทำให้เศรษฐกิจของประเทศรุ่งเรืองเป็นอย่างมากอีกด้วย ในเรื่องปลายฤดูแห่งความงามได้กล่าวถึงชีวิตความเป็นอยู่ของตัวละครจีนก่อนช่วงเกิดสงครามเวียดนามไว้ว่า

“Ông là cháu nội đích tôn của hội đồng Nguyên. Từ nhỏ, gia tộc đã dành sẵn cho ông một cuộc sống no đủ, giàu sang mà không phải làm gì, cả nhà chiều chuộng. Được cái là ông hào sảng, rộng rãi thương người từ tấm bé. Bữa cúng đình ông mời gánh hát Sài Gòn về hát chơi”

(Nguyễn Ngọc Tư, 2013)

“...จีนมาจากครอบครัวที่มีฐานะ มีจิตใจกว้างขวาง จ้างคณะการแสดงกายเลื่องมาในงานฉลองของหมู่บ้าน และยอมทิ้งทรัพย์สมบัติเพื่อตามคณะละครกลับไชน่่อน...”

(มนธิรา ราโท, 2556)

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมของเวียดนามใต้ในช่วงนั้น ที่มีความเจริญและร่ำรวย ความเป็นอยู่ที่สุขสบาย โดยสังเกตได้จากการกล่าวถึงตัวละครจีนที่ปรากฏในเรื่องสั้นว่ามาจากครอบครัวที่มีฐานะร่ำรวยและมีการจ้างคณะการแสดงกายเลื่องมาในงานฉลองของหมู่บ้าน

1.2 ด้านศิลปวัฒนธรรม

ศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญและปรากฏในเรื่อง คือ กายเลื่อง (Cải lương) เป็นการแสดงละครเวทีชนิดหนึ่งของประเทศเวียดนาม มีต้นกำเนิดมาจากทางภาคใต้ของประเทศ พัฒนามาจากวงดนตรีพื้นบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณราบลุ่มปากแม่น้ำโขง เป็นการแสดงบนเวที มีบทพูดและบทร้อง รวมทั้งมีการบรรเลงดนตรีเพื่อประกอบการแสดง กายเลื่องถูกดัดแปลงและปรับเปลี่ยนมาจากการแสดงงิ้วของจีน แต่เมื่อมีการนำมาทำการแสดงในแบบฉบับของเวียดนาม ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนและดัดแปลงจนแตกต่างจากการแสดงงิ้วโดยสิ้นเชิง ทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบการแสดง (Nguyễn Ngọc Bạch, 2014) ภายหลังในช่วงปี ค.ศ. 1960 ได้มีการเพิ่มการร่ายรำและสร้างสรรค์การแสดงให้น่าดึงดูดเพิ่มเติม เช่น ศิลปะการต่อสู้ เพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับการแสดง ลักษณะการแต่งกายจะแต่งด้วยชุดสมัยนิยมที่ได้รับวัฒนธรรมจากตะวันตก แต่ภายหลังมีการแต่งกายตามบทบาทตัวละครที่ได้รับ (Trần Văn Khê, 2007) จากเนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องสั้นได้กล่าวถึงการจ้างคณะละครกายเลื่องไปแสดง ทำให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรมในช่วงก่อนเริ่มสงครามเวียดนาม ที่ยังคงดำรงอยู่คู่กับสังคมเวียดนามในสมัยนั้น เนื่องจากผู้คนยังให้ความสนใจและจ้างให้คณะละครไปทำการแสดงอยู่ ซึ่งนักแสดงก็ยังสามารถหารายได้จากการเล่นละครกายเลื่องได้เช่นกัน

1.3 ด้านการเมือง

ด้านการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นสะท้อนบริบททางการเมืองของเวียดนามในช่วงก่อนสงคราม ผ่านตัวละคร “เถื่องแคนห์” ซึ่งเป็นทั้งนักแสดงกายเลื่องและสมาชิกของขบวนการเวียดนาม (Việt Cộng) ที่กำลังปฏิบัติการกิจบางอย่างอยู่ แม้ผู้เขียนจะไม่ได้บรรยายละเอียดของภารกิจดังกล่าวอย่างชัดเจน แต่การกล่าวถึงบทบาทของตัวละครนี้สะท้อนบรรยากาศทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้เพื่อเอกราชของเวียดนามในช่วงเวลาดังกล่าว ขณะเดียวกัน ตัวละคร “ห่ง” ที่คอยช่วยเหลือและสนับสนุนภารกิจของเถื่องแคนห์ ยังสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของประชาชนที่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในยุคนั้น

2. ช่วงสงครามเวียดนาม (ช่วงระหว่าง ค.ศ. 1955–1975)

ในช่วงสงครามเวียดนาม สังคมเวียดนามได้ตกอยู่ภายใต้บรรยากาศแห่งความไม่มั่นคงทางการเมืองและความหวาดระแวงจากสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างอุดมการณ์ ระหว่างรัฐบาลเวียดนามใต้ที่ได้รับการสนับสนุนจากชาติตะวันตกกับขบวนการเวียดกง ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับเวียดนามเหนือ โดยกองกำลังเวียดกงคือ กองกำลังคอมมิวนิสต์ในเวียดนามใต้ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อต่อต้านรัฐบาลเวียดนามใต้ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา โดยมีความเชื่อมโยงกับรัฐบาลเวียดนามเหนือและพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม กลุ่มเวียดกงมีบทบาทสำคัญในการทำสงครามกองโจรและการเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงสงครามเวียดนาม โดยมีเป้าหมายที่จะรวมประเทศเวียดนามภายใต้ระบอบสังคมนิยม (Duiker, 2000; Goscha, 2016)

สภาพสังคมดังกล่าวปรากฏสะท้อนในวรรณกรรมผ่านรายละเอียดเล็ก ๆ ที่แฝงนัยสำคัญ เช่น ฉากร้านกาแฟในยามเช้าที่ผู้คนสนทนาเรื่องสงครามอย่างเคร่งเครียด แสดงให้เห็นว่าสงครามมิได้จำกัดอยู่เพียงในสนามรบ หากแต่แทรกซึมเข้าสู่ชีวิตประจำวันของประชาชนทั่วไป ภายใต้บรรยากาศของความหวาดระแวง การจับตา และความไม่ไว้วางใจระหว่างผู้คนในสังคม บริบทดังกล่าวจึงสะท้อนผ่านวรรณกรรมใน 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านการเมือง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่

ในช่วงสงครามเวียดนาม วิถีชีวิตของประชาชนในเวียดนามใต้ตกอยู่ท่ามกลางความไม่แน่นอนและความหวาดระแวง บรรยากาศของสงครามแทรกซึมเข้าสู่ชีวิตประจำวันอย่างชัดเจน ดังปรากฏในฉากร้านกาแฟที่ผู้คนพูดคุยถึงสถานการณ์บ้านเมืองตั้งแต่ยามเช้า สะท้อนว่าสงครามกลายเป็นส่วนหนึ่งของความคิดและความวิตกกังวลของสังคมโดยรวม มิใช่เพียงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสนามรบเท่านั้น สังเกตได้จากความตอนหนึ่งที่กล่าวว่า

“Sài Gòn bắt đầu khê đặc mùi chiến tranh. Sáng sáng, các quán cà phê chỉ toàn nói chuyện thời cuộc. Người ta nghe tiếng lính, tiếng còi xe cảnh sát và mùi thuốc súng như lẫn trong không khí”

(Nguyễn Ngọc Tư, 2013)

“บรรยากาศของไซ่ง่อนเริ่มมีกลิ่นอายของสงคราม เช้า ๆ นั่งร้านกาแฟล้วนพูดถึงเรื่องนี้กัน ได้ยินแต่เสียงทหารตำรวจและกลิ่นดินปืน”

(มนธิรา ราโท, 2556)

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์สงครามเวียดนาม ได้เริ่มขึ้น โดยกล่าวถึงบรรยากาศในร้านกาแฟที่มีผู้คนล้วนกล่าวถึงตำรวจทหารและกลิ่นดินปืนที่กำลังเกิดขึ้น การนำเสนอฉากดังกล่าวในเรื่องนี้ผู้แต่งได้นำเสนอกลิ่นอายของสงครามผ่านการกล่าวถึงตัวละครและอุปกรณ์ที่เป็นส่วนหนึ่งของการทำสงครามเพื่อเป็นการฉายภาพสงครามที่ละเล็กล้น

2.2 ด้านศิลปวัฒนธรรม

ในมิติทางวัฒนธรรม สงครามส่งผลให้ศิลปะการแสดง โดยเฉพาะกายเลื่องค้อย ๆ สูญเสียพื้นที่ในสังคม จากที่เคยเป็นศูนย์กลางความบันเทิงและพิธีกรรมของชุมชน และต้องเผชิญภาวะผู้ชมลดลงและขาดการสนับสนุน ศิลปินจำนวนมากต้องแยกย้ายกันไปเพื่อเอาชีวิตรอดในภาวะสงคราม สังเกตได้จากความตอนหนึ่งที่ว่า

“Gánh hát rã nhanh, đào Hồng đợi ông về, nghe bà con bán đậu phộng thuốc lá trog rạp kể lại, kếp Thường Khanh bị quân cảnh bắt, đào Hồng ôm con bỏ trốn, ở lại, chỉ sợ vương cô lòng người cô yêu lung lạc”

(Nguyễn Ngọc Tư 2013)

“คณะกรรมการแสดงแยกย้ายกันไปอย่างรวดเร็ว หงไม่ได้อยู่รอเขา ได้ยินคนในร้านขายของ ขายบุหรืในคณะบอกว่า นักแสดงเถื่อนแคนท์ถูกจับ หงอุ้มลูกหนีไปด้วยกลัวว่าคนรักของเธอจะปฏิบัติภารกิจได้ไม่เต็มที่”
(มนธิรา ราโท, 2556)

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการหยุดชะงักชั่วคราวของศิลปวัฒนธรรมเวียดนามเนื่องจากอยู่ในภาวะสงคราม นักแสดงกายเลื่องต่างแยกย้ายเพื่อเอาตัวรอดจากสถานการณ์ดังกล่าว อีกทั้งบางคนยังจำเป็นต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง การนำเสนอฉากดังกล่าวในเรื่องนี้ผู้แต่งต้องการสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของสงครามต่อพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถดำเนินต่อไปด้วย ส่งผลให้สถานภาพของศิลปินกายเลื่องในสังคมเปลี่ยนแปลงไป

2.3 ด้านการเมือง

ในช่วงสงครามเวียดนาม สังคมตกอยู่ภายใต้บรรยากาศของความไม่มั่นคงทางการเมืองและความขัดแย้งทางอุดมการณ์ระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตของประชาชนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในเรื่องสั้น ปลายฤดูแห่งความงาม ผู้เขียนสะท้อนบริบททางการเมืองของช่วงเวลาดังกล่าวผ่านเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับขบวนการเวียดนาม (Việt Cộng) และการควบคุมของเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น การติดตาม การสอบสวน และการจับกุมผู้ที่ถูกสงสัยว่ามีความเกี่ยวข้องกับขบวนการทางการเมือง ดังนั้น การนำเสนอประเด็นทางการเมืองในวรรณกรรมเรื่องนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงบรรยากาศของสังคมเวียดนามในช่วงสงคราม ที่ผู้คนต้องดำรงชีวิตท่ามกลางความไม่แน่นอน ความหวาดกลัว และแรงกดดันจากสถานการณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สังเกตได้จากความตอนหนึ่งที่กล่าวว่า

“Tụi nó nghe có người tố cáo đoàn Kim Tiêu có việt cộng nằm vùng, coi đi coi lại không thấy ai có lý do vô đoàn lạ như ông”

(Nguyễn Ngọc Tư, 2013)

“มีคนร้องเรียนว่าคณะกรรมการแสดงกิมเตียวซ่อนพวกเวียดนามไว้ เพราะเมื่อพิจารณาจากพื้นเพและสภาพแวดล้อมของสมาชิกในคณะ ไม่มีใครน่าสงสัยเท่าจริงอีกแล้ว”

(มนธิรา ราโท, 2556)

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงขบวนการเวียดนาม ซึ่งเป็นคำเรียกกลุ่มคนเวียดนามที่เป็นคอมมิวนิสต์ในเวียดนามใต้ที่แฝงตัวเข้ามาอยู่กับคนทั่วไป โดยมีเป้าหมายเพื่อรวมเวียดนามใต้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของเวียดนามเหนือ โดยผู้แต่งต้องการนำเสนอบรรยากาศความหวาดระแวงและแรงกดดันทางการเมือง เนื่องจากมีการกล่าวถึงการซ่อนกลุ่มเวียดนาม ซึ่งกลุ่มดังกล่าวยังไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมเวียดนามใต้ในช่วงเวลานั้นทำให้ผู้คนในสังคมรู้สึกไม่ปลอดภัย

3. ช่วงหลังสงครามเวียดนาม (ช่วงหลัง ค.ศ.1975)

สังคมเวียดนามหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนามเป็นช่วงที่เวียดนามเหนือและเวียดนามใต้รวมประเทศและใช้ระบอบการปกครองแบบสังคมนิยม โดยพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามยังคงดำเนินนโยบายเร่งรัดการสร้างระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมผ่านการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร การขยายรัฐวิสาหกิจ และการพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก อย่างไรก็ตาม นโยบายดังกล่าวไม่สามารถบรรลุผลตามที่คาดหวัง ส่งผลให้รัฐบาลเวียดนามต้องปรับแนวทางเศรษฐกิจ โดยเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้น และลดการรวมศูนย์ทางเศรษฐกิจของรัฐลง (Marr, 2013; Goscha, 2016) การบริหารงานของรัฐในช่วงดังกล่าวก็ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ จนกระทั่งในปี ค.ศ.1986 รัฐบาลเวียดนามประกาศปฏิรูปเศรษฐกิจ “โด่ยเหมย” (Đổi Mới) โดยมีนโยบายให้ดำเนินการด้านเศรษฐกิจเป็นไปตามแบบประชาธิปไตย คือลดการผูกขาดโดยรัฐลง และเปลี่ยนการบริหารแบบศูนย์รวมแบบเบ็ดเสร็จเป็นระบบกลไกตลาดซึ่งรัฐเป็นผู้ควบคุม อีกทั้งเป็นการให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนและให้มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศและปรับโครงสร้างทางการเมืองเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมให้เป็นไปในแนวทางทุนนิยมมากขึ้น (ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร, 2560)

จะสังเกตได้ว่าเป้าหมายของการพัฒนายุคใหม่เน้นเรื่องอุตสาหกรรมและความทันสมัย ถือเป็นพันธกิจร่วมกันของคนในชาติ ที่จะช่วยให้ประเทศมุ่งไปสู่การพัฒนาประเทศในยุคสมัยใหม่ ทุกคนคาดหวังที่จะได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งในเรื่องสั้น ปลายฤดูแห่งความงาม ได้นำเสนอสังคมเวียดนามช่วงหลังสงครามเวียดนามเป็นสังคมเวียดนามสมัยใหม่ผ่านตัวละครไว้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านการเมือง โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ด้านชีวิตความเป็นอยู่

หลังจากที่รัฐบาลประกาศนโยบายโด่ยเหมย (Đổi Mới) เพื่อระดมทุนจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศเวียดนาม ปรับเปลี่ยนนโยบายให้มีการค้าเสรีมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เวียดนามต้องปรับตัวเข้ากับสังคมที่มีนักธุรกิจและผู้บริหารมืออาชีพเป็นผู้บริหารประเทศ เวียดนามจึงก้าวผ่านจากยุคสงครามสู่ยุคจินตนาการใหม่ที่พึ่งพิงเศรษฐกิจที่เป็นไปตามกลไกจากตลาดมากยิ่งขึ้น กลุ่มทหารและนักปฏิวัติต้องส่งมอบบทบาทในการพัฒนาประเทศสู่ชนชั้นนายทุนและนักธุรกิจ ซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

ในเรื่องปลายฤดูแห่งความงามได้กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงของตัวละครที่ก้าวเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ ตัวละครที่เป็นนักแสดงกายเลื่องต้องปรับตัวในด้านการดำเนินชีวิต เนื่องจากไม่สามารถหารายได้หลักจากการทำการแสดงได้แล้ว จึงต้องปรับเปลี่ยนอาชีพเป็นคนขายลอตเตอรี่และคนขายขนม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสังคมแบบตลาดที่ต้องหารายได้จากการทำการค้าขาย โดยสังเกตได้จากความตอนหนึ่งที่กล่าวว่า

“Để kiếm chút đỉnh tiền phụ thêm thịt cá cho bữa ăn, ông già Chin đi bán vé số, vừa có tiền vừa tìm tung tích của anh chị em đang còn lưu lạc. Đào Hồng lại gánh chè đi tận hàng cùng ngõ ngách”

(Nguyễn Ngọc Tư, 2013)

“เผ่าจิ้นออกไปขายลอตเตอรี่ได้ทั้งเงินและได้หาข่าวคราวของพี่น้องคนอื่น ๆ ที่เขากำลังตามหาอยู่ ส่วนหงก็หาขนมไปขายตามซอกซอยต่าง ๆ”

(มนธิรา ราโท, 2556)

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไปของตัวละคร เนื่องจากไม่สามารถหารายได้จากการแสดงจึงต้องหันมาประกอบอาชีพค้าขายเพื่อหารายได้มาเลี้ยงชีพแทน ผู้แต่งต้องการนำเสนอ

ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจในช่วงหลังสงครามเวียดนามที่ค่อย ๆ เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจที่เป็นไปตามกลไกของตลาดมากขึ้นทำให้ศิลปินและพื้นที่ทางวัฒนธรรมถูกลดทอนบทบาทลง

3.2 ด้านศิลปวัฒนธรรม

จากสภาพสังคมในช่วงสมัยใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ประเทศให้ความสนใจกับการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้มีความเจริญและทันสมัยทัดเทียมกับนานาประเทศ แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ปัญหาวัฒนธรรมดั้งเดิมถูกทำลาย โดยในเรื่องปลายฤดูแห่งความงามได้นำเสนอสภาพสังคมเวียดนามด้านศิลปวัฒนธรรมในช่วงสมัยใหม่ ผ่านการเปลี่ยนแปลงของตัวละครที่ต้องทำอาชีพการค้าเพื่อหาเลี้ยงตนเอง ซึ่งไม่สามารถหารายได้จากการเล่นละครก่ายเลื่องได้อย่างแต่ก่อน โดยสังเกตได้จากความตอนหนึ่งที่กล่าวว่า

Thường Khanh đã già đi (ai mà chẳng vậy) nhưng cái phong thái tao nhã ung dung vẫn như ngày xưa. Suông gió cuộc đời không làm gì được ông khi ông đã sống khác cuộc sống của những người nghệ sỹ ở đây, một cuộc sống không chia ly, khổ đau, dằn vặt. Ông Chín chờ hoài, sao không nghe ông Khanh nhắc tới chuyện ngày xưa ông và Hồng từng có một đứa con, người ta dễ quên vậy sao ?

(Nguyễn Ngọc Tư, 2013)

เงื่องแกงห์แก่ไปมาก (ก็คงเหมือนกับทุกคน) แต่ท่าทางสุขุมเหมือนเดิม ไม่มีเปลี่ยน อาจเป็นเพราะเขาไม่ได้มีชีวิตแบบเดียวกันกับพวกศิลปินที่นี่ ชีวิตเขาไม่ต้องพลัดพราก ทุกข์ยาก และทนกับความบีบคั้น เฒ่าจิ้นรออยู่นานแต่ก็ยังไม่ได้ยินเงื่องแกงห์พูดถึงตอนที่เขากับหั่งมีลูกด้วยกัน คนเราลืมง่ายอย่างนั้นเลยหรือ

(มนธิรา ราโท, 2556)

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า “เงื่องแกงห์” เป็นตัวละครที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านชีวิตและความคิด โดยเฉพาะการที่เขาลืม “หั่ง” และไม่พูดถึงความสัมพันธ์ในอดีตอีกเลย การลืมนี้ไม่ได้เป็นแค่เรื่องส่วนตัว แต่สะท้อนถึงการตัดขาดจากความทรงจำและคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เคยมีร่วมกัน ขณะเดียวกัน ชีวิตของเงื่องแกงห์ที่มั่นคง สุขุม และไม่ต้องเผชิญความลำบากเหมือนศิลปินคนอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่าเขาได้ก้าวออกจากโลกของศิลปะดั้งเดิม ไปสู่ชีวิตแบบใหม่ที่มีความสำคัญกับความมั่นคงและความสำเร็จทางเศรษฐกิจ

“Nhà Buổi chiều nghèo, chi phí dựa vào kinh phí từ trên quận, từ lòng hảo tâm của bà con gần xa, cơm bữa nhiều ơ là nhiều rau mà ít xịu thịt. Vậy mà ai nấy đều vui, bởi cuộc sống trước đây của họ còn nghèo hơn, nghèo không thể tả, nghèo rớt mồng tơi. Người ở chùa, người bán vé số, người ngủ công viên, người hát rong, ít ai có nhà để về...”

(Nguyễn Ngọc Tư, 2013)

“บ้านยามบ่ายยากจน อยู่ได้ด้วยเงินช่วยเหลือจากอำเภอและผู้มีจิตศรัทธาใกล้เคียง กับข้าวมีแต่ผักแทบไม่มีเนื้อสัตว์ ศิลปินบางคนอยู่วัด บางคนขายลอตเตอรี่ บางคนนอนในสวนสาธารณะ ร้องเพลงขอเงิน”

(มนธิรา ราโท, 2556)

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการแสดงก่ายเลื่องเป็นการแสดงเพื่ออนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ในสังคม ผ่านศิลปินสูงอายุ สะท้อนให้เห็นถึงสังคมสมัยใหม่ที่ไม่ได้ให้ความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของ

ชาติ แต่หลงไปกับสังคมสมัยใหม่ ซึ่งตัวละครเถียงแคะนั้นก็แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงโดยหันหลังให้กับการแสดงกายเลื่อง และอยู่ในสังคมใหม่ที่กำลังดำเนินอยู่ ซึ่งตัวละครเถียงแคะเปรียบเสมือนคนที่หันหลังให้กับศิลปวัฒนธรรมเพราะไม่ได้มาอยู่ร่วมหรือให้การสนับสนุนศิลปินที่ยังคงร้องเพลงกันอยู่ โดยสังเกตได้จากความตอนหนึ่งที่กล่าวว่า

“Ông Khanh gặp bà Hồng, lúc trời chạng vạng, khi bà quang gánh trở về. Nhìn thấy ông, bà mỉm cười, giở nón, Ông Khanh đứng chết lặng, ngẩn người ra, lòng ông đau đớn. Đó không phải là cái nhan sắc mà ông nhớ thương, chờ đợi. Không phải đào Hồng mà ông đã ôm trong tay ấp trong lòng, đã từng che chở, bao bọc cho ông những ngày xưa cũ.

(Nguyễn Ngọc Tư, 2013)

“เถียงแคะที่ได้พบกับหง ตอนนั้นเป็นเวลาพลบค่ำและเธอกำลังคอนหาบขนมกลับมาพอดี เธอยิ้มมุมปาก ถอดหมวกงอบ เถียงแคะทักตะลึง ยืนนิ่งอยู่กับที่ พอรู้สึกตัว เขารู้สึกเจ็บปวดเหลือเกิน นี่ไม่ใช่ความงามที่เขารักและเฝ้าคะเนิงหา นี่ไม่ใช่หงที่เขาเคยกอดอยู่แนบบอกผู้เคยประคับประคองและปกป้องในคืนวันเก่า ๆ”

(มนธิรา ราโท, 2556)

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของศิลปวัฒนธรรมในช่วงเวลาดังกล่าว นักแสดงกายเลื่องมารวมตัวกันที่บ้านยามบ่าย ร้องรำกัันตามประสาผู้สูงอายุอย่างมีความสุข โดยได้รับการช่วยเหลือจากการขอรับเงินบริจาคแลกกับการออกแสดงในบางครั้ง อีกทั้งได้รับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานในชุมชน

3.3 ด้านการเมือง

ภายหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนามในปี ค.ศ. 1975 และการรวมประเทศอย่างเป็นทางการในปี 1976 เวียดนามเข้าสู่ระบอบสังคมนิยมภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ โครงสร้างการเมืองมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ และมุ่งสร้างเสถียรภาพของรัฐหลังความขัดแย้งยาวนาน อย่างไรก็ตาม ในระยะต้นหลังสงครามประเทศต้องเผชิญปัญหาเศรษฐกิจและการฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐานอย่างหนัก ต่อมาการประกาศนโยบายโดยเหมา (Đổi Mới) ในปี ค.ศ. 1986 นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญทางการเมืองและเศรษฐกิจ แม้เวียดนามยังคงโครงสร้างการปกครองแบบพรรคเดียว แต่รัฐได้ปรับบทบาทจากการควบคุมเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์ ไปสู่การเปิดพื้นที่ให้เป็นไปตามกลไกตลาดและการลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น การเปลี่ยนผ่านดังกล่าวสะท้อนให้เห็นการปรับตัวของอำนาจรัฐภายใต้บริบทโลกาภิวัตน์ (Goscha, 2016; Marr, 2013; Duiker, 2000)

ในวรรณกรรม ภาพสะท้อนทางการเมืองช่วงหลังสงครามมิได้ปรากฏในรูปของความรุนแรงหรือการปราบปรามอย่างเด่นชัด หากแต่แฝงอยู่ใน “ความเจ็บ” และ “การเปลี่ยนลำดับความสำคัญ” ของสังคม กล่าวคือ ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมไม่ได้ถูกกดทับโดยสงครามอีกต่อไป หากกลับถูกลดทอนความสำคัญภายใต้กระแสการพัฒนาเศรษฐกิจและความทันสมัย การเมืองในยุคหลังสงครามจึงมิได้ควบคุมผ่านความหวาดกลัวเช่นในภาวะสงคราม หากแต่กำหนดทิศทางสังคมผ่านนโยบายการพัฒนาและการจัดสรรทรัพยากร

ดังนั้น ด้านการเมืองในช่วงหลังสงครามที่สะท้อนผ่านวรรณกรรม คือ การเปลี่ยนผ่านจากรัฐในภาวะสงครามสู่รัฐพัฒนา (developmental state) ซึ่งให้ความสำคัญกับความเจริญทางเศรษฐกิจเป็นหลัก และความเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายนี้เองที่ส่งผลโดยตรงต่อสถานะของศิลปินและศิลปวัฒนธรรมในสังคมสมัยใหม่ โดยภาพรวมที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง ผู้แต่งต้องการนำเสนอให้เห็นสังคมเวียดนามสมัยใหม่ที่ผู้คนหาเงินทางลัดจากการเสี่ยงโชค ตัวละครที่เป็นนักแสดงกายเลื่องต้องหาอาชีพอื่นทำเพื่อเลี้ยงปากท้อง แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้เห็นถึงคนที่หลงไปกับทุนนิยมจนหลงลืมรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง

ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมจากเรื่องสั้น “ปลายฤดูแห่งความงาม” Cuối Mùa Nhan Sắc

เรื่องสั้น ปลายฤดูแห่งความงาม Cuối Mùa Nhan Sắc ผู้แต่งต้องการสะท้อนให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ความเป็นชาติของเวียดนาม ซึ่งคนในสังคมสมัยใหม่ละเลยที่จะอนุรักษ์และให้ความสำคัญ แต่ในขณะเดียวกันก็เสนอแนะให้วัฒนธรรมดั้งเดิมต้องรู้จักปรับตัวเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ ผ่านการเล่าเรื่องประสบการณ์ชีวิตของตัวละครเอกทั้ง 3 ได้แก่ เหม่าจิ้น ห่ง และเถื่องแคนห์ ตั้งแต่ช่วงก่อนเริ่มสงครามจนถึงช่วงเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1. ภาพสะท้อนด้านวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรม อันเป็นผลจากการยึดติดและการปรับตัวในสังคมโลกาภิวัตน์ 2. ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจอันเป็นผลมาจากแนวคิดทุนนิยม และ 3. ภาพสะท้อนด้านศิลปะการแสดงกับการคงอยู่อันเป็นผลมาจากแนวคิดสังคมสมัยใหม่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ภาพสะท้อนด้านวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรม อันเป็นผลจากการยึดติดและการปรับตัวในสังคมโลกาภิวัตน์

ผู้ศึกษาได้ศึกษาภาพสะท้อนด้านวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรม อันเป็นผลจากการยึดติดและการปรับตัวในสังคมโลกาภิวัตน์ประกอบด้วย การยึดติดกับสังคมและวัฒนธรรมแบบเดิม และการปรับตัวของคนในสังคมต่อการเปลี่ยนแปลงจากระบบเศรษฐกิจอันเป็นผลมาจากแนวคิดทุนนิยม และโลกาภิวัตน์ ดังนี้

1.1 การยึดติดกับสังคมและวัฒนธรรมแบบเดิม

ตัวละคร “ห่ง” (Hồng) ซึ่งในภาษาเวียดนามหมายถึง “สีชมพู” หรือ “ดอกกุหลาบ” อันเป็นสัญลักษณ์ของความงาม สามารถตีความได้ว่าเป็นตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะศิลปะการแสดงกายเลื่อง (Cải lương) ที่เคยรุ่งเรืองและเปล่งประกายงดงามในอดีต ความงามของหญิงสาวย่อมร่วงโรยไปตามกาลเวลา เช่นเดียวกับศิลปวัฒนธรรมที่เมื่อผ่านช่วงเวลาแห่งความรุ่งโรจน์ ก็อาจกลายเป็นสิ่งเก่าแก่ในสายตาสังคมสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างอยู่ที่ศิลปวัฒนธรรมสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ หากมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทใหม่

ในกรณีของห่ง ผู้เขียนนำเสนอภาพของตัวละครที่ยังยึดมั่นกับรูปแบบชีวิตและคุณค่าแบบเดิมอย่างเหนียวแน่น แม้บริบททางสังคมจะเปลี่ยนไปแล้ว การที่เธอต้องออกไปขายขนมสะท้อนว่าศิลปินไม่อาจเลี้ยงชีพด้วยการแสดงได้อีกต่อไป แต่วิธีการขายของเธอกลับเป็นการหาบคอนออกเริ่ขายแบบดั้งเดิม มิใช่รูปแบบที่สอดคล้องกับความเป็นสมัยใหม่ อีกทั้งเหตุการณ์กระຈกบานใหม่ที่จิ้นซื้อมาให้ แต่เธอกลับปฏิเสธและเลือกใช้กระຈกกรอบทองเหลืองเก่า ๆ ที่มีวามหมายยิ่งต่อย้ำการยึดติดกับภาพสะท้อนแบบเดิมของตนเอง กระຈกจึงมิใช่เพียงวัตถุ หากเป็นสัญลักษณ์ของทัศนคติต่อโลก ห่งเลื่อมมองตนเองผ่านวัตถุจากอดีตมากกว่าการยอมรับและมองเห็นตัวเองจากวัตถุสมัยใหม่

ขณะเดียวกัน ผู้เขียนยังสอดแทรกประเด็นการวิพากษ์สังคมผ่านตัวละครจิ้น ซึ่งทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงสะท้อนความไม่เข้าใจของสังคมยุคใหม่ต่อคุณค่าความรักและความงามแบบเดิม ตั้งแต่ฉากในร้านกาแฟที่เขากล่าวว่า “เวลาตกหลุมรักแล้วก็ต้องรัก พวกเราจะไปรู้อะไร มันเป็นความรักเก่าในอดีต” ไปจนถึงช่วงที่ถูกสอบสวนและคิดในใจว่าผู้คน “ไม่รู้ว่าความรักคืออะไร” และท้ายที่สุดเมื่อเขาตอบว่า “ใช่ แค่นั้น แต่หนุ่มสาวสมัยนี้จะไปเข้าใจอะไรกับเรื่องราวความรักของคนสมัยก่อน” คำพูดเหล่านี้มิได้กล่าวถึงเพียงความรักเชิงปัจเจก หากยังสะท้อนการตั้งคำถามต่อสังคมที่ละเลยคุณค่าทางจิตวิญญาณ และหันไปหลงใหลกระแสนิยมสมัยใหม่

ดังนั้น ตัวละครห่งจึงเป็นภาพแทนของศิลปวัฒนธรรมที่งดงามแต่ร่วงโรย และกำลังยืนอยู่ระหว่างการยึดมั่นกับอดีต ส่วนจิ้นทำหน้าที่เป็นผู้วิพากษ์สังคมที่ไม่เข้าใจรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง การวางตัว

ละครทั้งสองไว้ในบริบทสังคมที่เปลี่ยนผ่าน ทำให้เรื่องสั้นเรื่องนี้ไม่ได้เพียงเล่าเรื่องความรัก หากยังสะท้อนความแตกต่างระหว่างอดีตกับปัจจุบัน และระหว่างคุณค่าดั้งเดิมกับกระแสสมัยใหม่ได้อย่างลุ่มลึก

1.2 การปรับตัวของคนในสังคมต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการระบบทุนนิยมและกระแสโลกาภิวัตน์

หากตัวละคร “หัง” เป็นภาพแทนของการยึดมั่นในคุณค่าแบบดั้งเดิม ตัวละคร “จิ้น” กลับสะท้อนมิติของการปรับตัวต่อสังคมสมัยใหม่ได้อย่างชัดเจน จิ้นเลือกประกอบอาชีพขายลอตเตอรี่ ซึ่งเป็นวิธีที่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมากยิ่งขึ้น อาชีพดังกล่าวตั้งอยู่บนความหวัง ความใฝ่ฝัน และความต้องการความมั่งคั่งของผู้คนในสังคมสมัยใหม่ สะท้อนให้เห็นว่าเขาตระหนักถึงโครงสร้างเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป และสามารถปรับตัวให้ดำรงอยู่ภายใต้กระแสทุนนิยมได้ แม้จะมีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับศิลปะการแสดงโดยตรง

อย่างไรก็ตาม การปรับตัวของจิ้นไม่ได้หมายถึงการละทิ้งรากเหง้าทางวัฒนธรรม ตรงกันข้าม เขากลับทำหน้าที่เป็นผู้ประคับประคองความงามและศิลปวัฒนธรรมให้ยังคงมีชีวิตอยู่ ผ่านการดูแลอย่างใกล้ชิด การพยายามจัดหาอาหารหอม แป้ง ลิปสติก และกระຈกບານใหม่จากโลกสมัยใหม่ มิได้เป็นเพียงการเสริมความงามทางกายภาพ หากยังเป็นสัญลักษณ์ของความพยายามเชื่อมโยง “อดีต” กับ “ปัจจุบัน” ให้ดำรงอยู่ร่วมกันได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง จิ้นเป็นตัวละครที่สามารถก้าวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม แต่ไม่ปล่อยให้คุณค่าทางจิตวิญญาณสูญหาย เขาจึงเป็นภาพแทนของการปรับตัวเชิงสมดุล ระหว่างการอยู่รอดทางเศรษฐกิจกับการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ในขณะเดียวกัน เกื่องแคนห์เป็นอีกตัวละครหนึ่งที่สะท้อนผลของโลกาภิวัตน์และความทันสมัยในด้านหนึ่ง ช่วงก่อนสงคราม เขาเป็นนักแสดงกายเลื่องและมืบทบาทเชื่อมโยงกับขบวนการเวียดกง แสดงให้เห็นว่าศิลปวัฒนธรรมเคยดำรงอยู่เคียงข้างอุดมการณ์และการต่อสู้เพื่อเอกราช แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคใหม่ เกื่องแคนห์กลับกลายเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จ มีฐานะ และดำรงชีวิตอย่างสง่างามในโลกสมัยใหม่ แต่เขากลับไม่สามารถมองเห็นความงามของหังได้อีกต่อไป ความงามที่เขาจดจำไว้เป็นเพียงภาพอดีต มิใช่ความงามในสภาพความเป็นจริงที่ผ่านกาลเวลาไปแล้ว

การเปลี่ยนแปลงของเกื่องแคนห์จึงเปรียบเสมือนภาพสะท้อนของรัฐหรือชนชั้นผู้นำในยุคใหม่ ที่หันไปให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และความทันสมัย มากกว่าการทะนุถนอมศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม เขาเลือกจดจำความงามในฐานะ “ภาพในความทรงจำ” มากกว่าการยอมรับคุณค่าที่ดำรงอยู่จริงในปัจจุบัน ความรักที่เคยมีจึงกลายเป็นเพียงอดีต เช่นเดียวกับศิลปวัฒนธรรมที่ถูกกลดทอนให้เป็นเพียงความทรงจำทางประวัติศาสตร์

ดังนั้น ตัวละครทั้งสาม ได้แก่ หัง จิ้น และเกื่องแคนห์ สะท้อนรูปแบบการตอบสนองที่แตกต่างกันของปัจเจกต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมภายใต้กระแสทุนนิยมและโลกาภิวัตน์ หังเป็นตัวแทนของการยึดมั่นในอดีต จิ้นเป็นตัวแทนของการปรับตัวอย่างประนีประนอม ส่วนเกื่องแคนห์เป็นภาพแทนของการก้าวเข้าสู่โลกสมัยใหม่ ความตึงเครียดระหว่างตัวละครเหล่านี้จึงสะท้อนพลวัตของสังคมเวียดนามในช่วงเปลี่ยนผ่านได้อย่างลึกซึ้ง

2. ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจอันเป็นผลมาจากแนวคิดทุนนิยม

เรื่องสั้น ปลายฤดูแห่งความงาม สะท้อนภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของสังคมเวียดนามในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่ระบบเศรษฐกิจจากสังคมนิยมมาสู่ระบบเศรษฐกิจที่อิงความต้องการของตลาดได้อย่างแยบคาย โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่เพียงเป็นการนำกลไกตลาดมาใช้เท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของการเปิดรับแนวคิดแบบทุนนิยมที่ให้ความสำคัญกับการแข่งขัน ผลตอบแทน และความสำเร็จทางวัตถุ ส่งผลให้วิถีชีวิตและคุณค่าของผู้คนค่อย ๆ เปลี่ยนไปจากการยึดโยงกับศิลปวัฒนธรรมและความสัมพันธ์แบบเดิม ไปสู่การให้ความสำคัญกับโอกาสทางเศรษฐกิจและความอยู่รอดในระบบตลาดมากยิ่งขึ้น ภายหลังแนวนโยบายปฏิรูป

ประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี โครงสร้างคุณค่าของสังคมก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไป ผู้คนหันไปให้ความสำคัญกับความมั่งคั่ง ความทันสมัย และความก้าวหน้าทางวัตถุ จนศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม โดยเฉพาะศิลปะการแสดงกายเลื่องค้อย ๆ ถูกลดบทบาทลง

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมิได้เสนอภาพของการเสื่อมถอยเพียงด้านเดียว หากยังชี้ให้เห็นว่าการปรับตัวเป็นเงื่อนไขสำคัญของการดำรงอยู่ในสังคมสมัยใหม่ ตัวละครจึงเป็นภาพแทนของการประคับประคองทั้งชีวิต และวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ภายใต้ระบบเศรษฐกิจใหม่ ขณะที่ตัวละครหนึ่งซึ่งยึดมั่นในรูปแบบเดิมโดยไม่ปรับเปลี่ยน กลับจบชีวิตลงอย่างเปราะบาง เปรียบเสมือนศิลปวัฒนธรรมที่หากไม่พัฒนาให้สอดคล้องกับยุคสมัย ก็อาจไม่สามารถดำรงอยู่ได้ในบริบทใหม่ การเสียชีวิตของหนึ่งจึงมิได้เป็นเพียงจุดจบของตัวละคร หากยังเป็นสัญลักษณ์ของความดั้งเดิมที่ไม่สามารถต่อรองกับกระแสทุนนิยมได้

ฉากบ้านยามบ่ายมีนัยสำคัญอย่างยิ่งในเชิงสัญลักษณ์ ชื่อที่จิ้นตั้งให้โดยกล่าวว่า “ยามบ่ายยังคงมีแสงแดด พวกศิลปินยังมีบทบาทในสังคม” แสดงให้เห็นความพยายามรักษาคุณค่าและศักดิ์ศรีของศิลปิน แม้จะอยู่ในช่วงปลายชีวิตก็ตาม คำว่า “ยามบ่าย” จึงมิใช่สัญลักษณ์ของความมืดมน หากเป็นช่วงเวลาที่ยังมีแสงจะอ่อนลง แต่ยังไม่ดับสูญ การจัดการแสดงในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ซึ่งตรงกับวันมาฆบูชา ยิ่งตอกย้ำความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับศาสนาและพิธีกรรมในสังคมเวียดนาม แสดงให้เห็นว่าศิลปะการแสดงยังคงเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างวัฒนธรรมและความเชื่อของชุมชน

ในทางตรงกันข้าม ผู้เขียนยังสอดแทรกภาพของสังคมบริโภคนิยมผ่านรายละเอียดเล็ก ๆ เช่น กระดาษห่ออะหมี่กิ่งสำเร็จรูปที่ปลิวตามหลังหนึ่ง ฉากดังกล่าวมิใช่เพียงภาพบรรยายบรรยากาศ หากสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและพฤติกรรมผู้บริโภค จากเส้นอะหมี่ที่ทำสดใหม่ ไปสู่ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อธุรกิจและกำไร ภาพกระดาษห่ออะหมี่จึงเป็นสัญลักษณ์ของโลกทุนนิยมที่คืบคลานเข้ามาในชีวิตประจำวัน และค่อย ๆ แทนที่ความเรียบง่ายแบบดั้งเดิม

ดังนั้น เรื่องสั้นเรื่องนี้มิได้เพียงสะท้อนผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการนำกลไกตลาดมาใช้ ซึ่งสะท้อนอิทธิพลของแนวคิดแบบทุนนิยม หากยังตั้งคำถามต่อทิศทางการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับความเจริญทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางวัฒนธรรม ขณะเดียวกันก็เสนอแนวคิดว่าการดำรงอยู่ของศิลปวัฒนธรรมในสังคมที่มีความเป็นทุนนิยมมิได้เป็นไปได้ หากแต่ต้องอาศัยการปรับตัว การประคับประคอง และการสร้างพื้นที่ใหม่ให้ศิลปะสามารถอยู่ร่วมกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีศักดิ์ศรี

3. ภาพสะท้อนด้านศิลปะการแสดงกับการคงอยู่อันเป็นผลจากแนวคิดสังคมสมัยใหม่

ผู้แต่งใช้ความงามที่เกิดขึ้นในเรื่องให้สัมพันธ์กับศิลปวัฒนธรรมของเวียดนาม โดยการใช้การแสดงกายเลื่องเป็นตัวแทน เนื่องจากในปัจจุบันกายเลื่องค้อย ๆ เริ่มหายไปจากสังคมเวียดนามด้วยหลายปัจจัย เช่น ขาดคนเขียนบทละคร ไม่มีพื้นที่ทำการแสดง ขาดคนสืบทอด และนักแสดงเริ่มแก่ลงและเสียชีวิต โดยนำเสนอผ่านมุมมองทางสังคมที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับฤดูกาลที่มีการเปลี่ยนแปลง เพราะเมื่อฤดูกาลเดินทางมาถึงช่วงปลายฤดูก็ย่อมไม่งดงามเหมือนช่วงต้นฤดู เช่นเดียวกับศิลปวัฒนธรรมที่รุ่งเรืองในช่วงสมัยก่อน เมื่อก้าวเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ที่มีสิ่งทันสมัยดึงดูดความสนใจ ก็ทำให้ผู้คนจำนวนหนึ่งมองว่าเก่าและล้าสมัย จึงไม่เห็นถึงความงามของสิ่งเหล่านี้อีก แต่ฤดูกาลยังสามารถหวนกลับมาใหม่ในปีต่อไป ซึ่งก็เหมือนกับเป็นความหวังในการรอคอยให้สิ่งเหล่านี้กลับมาเจริญรุ่งเรืองในสังคมอีกครั้ง

โดยเหมาย (Đôi Mối) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงใหม่ ซึ่งสะท้อนผ่านตัวละคร “เถื่องแคงห์” ที่ละเลยศิลปวัฒนธรรมในยุคสมัยใหม่ เนื่องจากสังคมในช่วงปฏิรูปเศรษฐกิจหันมาให้ความสำคัญกับกลไกตลาดและความเจริญทางวัตถุมากขึ้น เถื่องแคงห์จึงเป็นภาพแทนของบุคคลที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดแบบทุนนิยมที่มุ่งเน้นความสำเร็จทางเศรษฐกิจ โดยการ “ลืม” หนึ่ง ซึ่งเป็นตัวแทนของศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม แสดงให้เห็นว่า

สังคมเริ่มให้ความสำคัญกับความเจริญมากกว่าการรักษาวัฒนธรรม ขณะเดียวกัน ตัวละคร “หัง” สะท้อนคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมที่มีบทบาทต่อการสร้างชาติ ดังจะเห็นจากการเสียสละเพื่อไม่ให้ภารกิจของเถื่องแค่งล้มเหลว อย่างไรก็ตาม ผู้แต่งได้วิพากษ์ให้เห็นว่า ในยุคโลกาภิวัตน์ ศิลปวัฒนธรรมกลับถูกลดความสำคัญลง เมื่อเทียบกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ถูกมองว่าเป็นพลังหลักของความเจริญ

นอกจากนี้ ผู้แต่งยังใช้ฉากเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมเวียดนามในสมัยหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม ไม่เพียงแต่การบรรยายถึงลักษณะทางกายภาพของหังที่แก่ชรา และยังคงกล่าวถึงลักษณะความเป็นอยู่ของหังในสมัยใหม่ว่าเป็น “เพิงเก่าใกล้กับบ่อน้ำที่เต็มไปด้วยผักตบชวา ซึ่งตั้งอยู่บริเวณท้ายซอย” รวมไปถึงฉากที่จิ้นมองดูหังจากใต้ต้นไม้ต้นหนึ่งที่อายุมากโข มากเสียจนไม่ออกดอกอีกต่อไปแล้ว แสดงให้เห็นถึงความเป็นอยู่ของศิลปวัฒนธรรมในช่วงนี้ว่าไม่มีทางไป ถ้าหัง มีอุปสรรค และมองไม่เห็นทางที่จะก้าวต่อไป

สรุป

เรื่องสั้น ปลายฤดูแห่งความงาม (Cuối Mùa Nhan Sắc) สะท้อนภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมเวียดนามในช่วงเปลี่ยนผ่านจากสังคมดั้งเดิมไปสู่สังคมสมัยใหม่ โดยผู้เขียนใช้ชีวิตและชะตากรรมของตัวละครหลัก ได้แก่ หัง จิ้น และเถื่องแคนห์ เป็นสัญลักษณ์แทนการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมในแต่ละรูปแบบ หังเป็นภาพแทนของศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคยรุ่งเรืองแต่กำลังร่วงโรย และยังคงยึดมั่นกับคุณค่าในอดีต จิ้นเป็นตัวแทนของการปรับตัวต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมสมัยใหม่ ขณะที่เถื่องแคนห์สะท้อนภาพของบุคคลในสังคมยุคใหม่ที่ประสบความสำเร็จภายใต้บริบทของความทันสมัย แต่กลับหลงลืมรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง

ในมิติทางเศรษฐกิจ เรื่องสั้นสะท้อนผลกระทบของระบบสังคมนิยมแบบตลาดและกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นภายหลังกฎหมายปฏิรูปประเทศโดยเหเมย (Đổi Mới) ซึ่งทำให้สังคมหันไปให้ความสำคัญกับความมั่งคั่งและความทันสมัย ส่งผลให้ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม โดยเฉพาะศิลปะการแสดงกายเลื่อง (Cải Lương) ค่อย ๆ ถูกลดบทบาทลงและกลายเป็นสิ่งที่ถูกละเลยในสังคมสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนยังเสนอแนวคิดว่าศิลปวัฒนธรรมมิได้สูญหายไปโดยสิ้นเชิง หากสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง

ดังนั้น เรื่องสั้นเรื่องนี้มิได้เป็นเพียงการเล่าเรื่องชีวิตของตัวละคร หากยังทำหน้าที่เป็นภาพสะท้อนและการวิพากษ์สังคมเวียดนามในมิติทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม พร้อมทั้งตั้งคำถามต่อทิศทางการพัฒนาของสังคมสมัยใหม่ที่ให้ความสำคัญกับความเจริญทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางวัฒนธรรม และชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของการรักษาและปรับตัวของศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ อีกทั้งยังช่วยให้เข้าใจวรรณกรรมเวียดนามในฐานะพื้นที่สะท้อนประวัติศาสตร์สังคม และวัฒนธรรม ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมในแต่ละช่วงเวลา

เอกสารอ้างอิง

- เจตนา นาควัชระ. (2555). ทางสายกลางแห่งการวิจารณ์. กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊กส์.
- ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร. (2560). นโยบายการพัฒนาแบบระบบเศรษฐกิจการตลาดตามแนวทางสังคมนิยมของเวียดนาม. วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 4(1), 43–66.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2552). ความไม่หลากหลายของความหลากหลายทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สมมติ.

- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2543). ปากไก่และใบเรือ: ว่าด้วยการศึกษาประวัติศาสตร์-วรรณกรรมต้นรัตนโกสินทร์ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: แพรว.
- มนธิรา ราโท. (2553). วรรณกรรมเวียดนามหลังปี ค.ศ. 1975: พลวัตและการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2556). ปลายฤดูแห่งความงาม. ใน สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม (บ.ก.), ดอกบัวบานในธารวรรณกรรม (น. 77–86). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิงอร สุพันธุ์วนิช. (2554). วรรณกรรมกับสังคม: ภาพสะท้อนจากนวนิยายปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Duiker, W. J. (2000). *Ho Chi Minh: A life*. New York, NY: Hyperion.
- Genette, G. (1980). *Narrative discourse: An essay in method*. Ithaca: Cornell University Press.
- Goscha, C. (2016). *Vietnam: A new history*. New York: Basic Books.
- Hall, S. (1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices*. London: SAGE Publications.
- Marr, D. G. (2013). *Vietnam: State, war, and revolution (1945–1946)*. Berkeley: University of California Press.
- Nguyễn Ngọc Bạch. (2014). Quá trình hình thành nghệ thuật sân khấu cải lương: Từ ca ra bộ đến hình thành. Văn Nghệ Sông Cửu Long. Retrieved January 25, 2026, from <https://amnhac.fm/index.php/bai/412-cai-luong/3963-qua-trinh-hinh-thanh-nghe-thuat-san-khau-cai-luong-tu-ca-ra-bo-den-hinh-thanh>
- Nguyễn Ngọc Tư. (2013). Cuối mùa nhan sắc. In สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม (บ.ก.), ดอกบัวบานในธารวรรณกรรม. (น. 329–338). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Laurenson, D. T., & Swingewood, A. (1972). *The sociology of literature*. London: Paladin.
- TH.H. (2006). Cánh đồng bất tận đoạt giải thưởng Hội Nhà văn Việt Nam 2006. Báo Tuổi Trẻ. Retrieved January 25, 2026, from <https://tuoitre.vn/canh-dong-bat-tan-doat-giai-thuong-hoi-nha-van-vn-2006-167462.htm>
- Trần Văn Khê. (2007). Cải lương, nghệ thuật sân khấu truyền thống nam bộ Việt nam. Retrieved April 21, 2026, from <http://vietsciences.free.fr/vietnam/amnhac/cailuongnghethuatsankhau.htm>
- Hoang, T. T. D. (2024). Archetypes of natural ecology in works “Endless Fields” and “River” by Nguyen Ngoc Tu. *Pakistan Journal of Life and Social Sciences*, 22(2), 5843–5847.
- Wellek, R., & Warren, A. (1956). *Theory of literature*. New York: Harcourt, Brace & World, Inc.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1. การจัดเตรียมต้นฉบับ

1.1 ขนาดและรูปแบบเอกสาร

- ความยาวต้นฉบับ: 8–15 หน้า รวมบทคัดย่อ รูปภาพ ตาราง และเอกสารอ้างอิง
- กระดาษ: ขนาด A4 สีตัวอักษร: ดำ ฟอนต์: TH SarabunPSK
- ระยะขอบกระดาษ: 1 นิ้ว (2.54 ซม.) ทุกด้าน
- ระยะห่างบรรทัด: 1.0
- การใช้ตัวเลข: ใช้ตัวเลขอารบิกตลอด ยกเว้นกรณีเป็นศัพท์เฉพาะที่ต้องใช้ตัวเลขไทยหรือ

สัญลักษณ์พิเศษ

- การใช้คำย่อ: ต้องใช้แบบสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) เช่น (Student centered learning)

1.2 รูปแบบหัวข้อ

- หัวข้อหลัก: ฟอนต์ขนาด 18 pt ตัวหนา ชิดซ้าย เว้นบรรทัดก่อนหัวข้อ 1 บรรทัด
- หัวข้อย่อย: ฟอนต์ขนาด 16 pt ตัวหนา ย่อจากขอบซ้าย 6 ตัวอักษร เริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 7

ย่อหน้าถัดไปเว้นระยะห่างจากย่อหน้าก่อนหน้า 3 ตัวอักษร เริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 4

1.3 ตารางและรูปภาพ

- ใช้ตาราง/รูปภาพที่คมชัด พร้อมหมายเลขกำกับ เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1
- คำอธิบายต้องกระชับ ชัดเจน และสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

1.4 องค์ประกอบส่วนบนหน้าแรกของบทความ

- ชื่อเรื่อง ภาษาไทย ฟอนต์ขนาด 18 pt ตัวหนา ภาษาอังกฤษ ฟอนต์ขนาด 16 pt จัด

กึ่งกลาง

- ชื่อผู้เขียน (ไม่เกิน 5 คน) ระบุชื่อ-นามสกุล โดยไม่ใส่คำนำหน้า ยกเว้นกรณีพระภิกษุ ฟอนต์ขนาด 14 pt (ภาษาไทยใช้ตัวหนา ภาษาอังกฤษใช้ตัวปกติ) ชิดขวา

- สังกัด/หน่วยงาน (ไทยและอังกฤษ) ระบุชื่อหน่วยงานที่สังกัด ฟอนต์ขนาด 14 pt (ภาษาไทยใช้ตัวหนา ภาษาอังกฤษใช้ตัวปกติ) ชิดขวา

- อีเมลผู้ติดต่อหลัก — ของ Corresponding Author เพื่อติดต่อเกี่ยวกับบทความ ฟอนต์ขนาด 14 pt ตัวปกติ ชิดขวา

2. โครงสร้างบทความ

2.1 บทความวิจัย

- บทคัดย่อ (ไทยและอังกฤษ ไม่เกิน 350 คำ) — ควรประกอบด้วย วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย (ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ เก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล) ผลการวิจัย
- คำสำคัญ (ไทยและอังกฤษ จำนวน 3–5 คำ)

- **บทนำ** (ความเป็นมาและความสำคัญ) — อธิบายปัญหา บริบท แนวคิด และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า

- **วัตถุประสงค์** — ระบุเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจนและสอดคล้องกับชื่อเรื่อง

- **วิธีดำเนินการวิจัย** — รูปแบบของการวิจัย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

- **ผลการวิจัย** — นำเสนอผลตามลำดับวัตถุประสงค์ พร้อมตาราง/กราฟประกอบ

- **อภิปรายผล** — วิเคราะห์และตีความผลการวิจัย เปรียบเทียบกับงานที่เกี่ยวข้อง และอธิบายเหตุผลที่สนับสนุนหรือขัดแย้ง

- **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี)** — ระบุผลลัพธ์ใหม่ที่สำคัญ เช่น โมเดล แนวคิด หรือข้อค้นพบที่สามารถนำไปใช้ได้

- **สรุปและข้อเสนอแนะ** — สรุปใจความสำคัญของผลการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย อาจประกอบด้วยข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- **กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)**

- **เอกสารอ้างอิง** (รูปแบบ APA, นาม-ปี) — ต้องมีเฉพาะรายการที่ปรากฏในเนื้อหา

2.2 บทความวิชาการ

- **บทคัดย่อ** (ไทยและอังกฤษ ไม่เกิน 350 คำ) — ควรประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของบทความ ขอบเขตเนื้อหาและประเด็นหลัก วิธีการวิเคราะห์หรือการสังเคราะห์ (ถ้ามี) สรุปข้อค้นพบหรือข้อเสนอสำคัญ

- **คำสำคัญ** (ไทยและอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ)

- **บทนำ** — อธิบายความเป็นมา เหตุผล และความสำคัญของหัวข้อ แนวคิดและทฤษฎี

- **เนื้อหา** — จัดลำดับสาระสำคัญอย่างเป็นระบบ อาจแบ่งเป็นหัวข้อย่อยตามความเหมาะสม

- **สรุป** — รวบรวมและเชื่อมโยงประเด็นหลักทั้งหมด พร้อมอธิบายคุณค่า ความสำคัญ และแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้

- **เอกสารอ้างอิง** (APA, นาม-ปี) — ต้องเป็นรายการที่ปรากฏในบทความเท่านั้น

การอ้างอิงและบรรณานุกรม

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

1. **การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ** รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1.1 การอ้างอิงต้นเนื้อความ

ผู้แต่งคนเดียว

เอกสารภาษาไทย รูปแบบ: ชื่อ-นามสกุล/(ปีที่ตีพิมพ์)

ตัวอย่าง: ...สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหากษัตริย์ ภูริสสโร (2565) ผลการวิจัยพบว่า กิตติชัย สันทาลุนัย (2565) กล่าวว่า...

- เอกสารภาษาอังกฤษ รูปแบบ: นามสกุลผู้แต่ง/(ปีที่ตีพิมพ์)
ตัวอย่าง: Keown (2010)
- ผู้แต่ง 2 คน
- เอกสารภาษาไทย รูปแบบ: ชื่อ-นามสกุลคนที่ 1/และชื่อ-นามสกุล คนที่ 2/(ปีที่ตีพิมพ์)
ตัวอย่าง: พระมหาภราดร ฐิติโสโร และกิตติชัย สันทาลุนัย (2565) กล่าวว่า...
- เอกสารภาษาอังกฤษ รูปแบบ: นามสกุลผู้แต่งคนที่1/&นามสกุลผู้แต่งคนที่ 2/(ปีที่ตีพิมพ์)
ตัวอย่าง: Hersey & Blanchard (2010)
- ผู้แต่งมากกว่า 2 คน
- เอกสารภาษาไทย รูปแบบ: ชื่อ-นามสกุลคนที่ 1/และคณะ/(ปีที่ตีพิมพ์)
ตัวอย่าง: วราสยะ วราษยานนท์ และคณะ (2560) ผลการวิจัยพบว่า...
- เอกสารภาษาอังกฤษ รูปแบบ: นามสกุลผู้แต่งคนที่1/et al./(ปีที่ตีพิมพ์)
ตัวอย่าง: Kaiser et al. (2010)

1.2 การอ้างอิงท้ายเนื้อความ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

พระไตรปิฎกและอรรถกถา

- รูปแบบ: (ชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า)/(ชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ/ปีที่พิมพ์)
ตัวอย่าง: “ดุริยภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่นุชย์และ
เทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลยในภคะ
ทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)
- เอกสารภาษาไทย

ผู้แต่งคนเดียว

- รูปแบบ: (ชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง/ปีที่ตีพิมพ์)
ตัวอย่าง: (เซน นคร, 2560)
- เอกสารภาษาอังกฤษ รูปแบบ: (นามสกุลผู้แต่ง/ปีที่ตีพิมพ์)
ตัวอย่าง: (Kaiser, 2010)

ผู้แต่ง 2 คน

- เอกสารภาษาไทย รูปแบบ: (ชื่อ-นามสกุลผู้แต่งคนที่1/และชื่อ-นามสกุลผู้แต่งคนที่ 2/ปีที่ตีพิมพ์)
ตัวอย่าง: (อดุลย์ คนแรง และเซน นคร, 2565)
- เอกสารภาษาอังกฤษ รูปแบบ: นามสกุลผู้แต่งคนที่ 1/&นามสกุลผู้แต่งคนที่ 2/(ปีที่ตีพิมพ์)
ตัวอย่าง: (Kaiser & Baker, 2010)

ผู้แต่งมากกว่า 2 คน

- เอกสารภาษาไทย รูปแบบ: (ชื่อ-นามสกุลผู้แต่งคนที่ 1/และคณะ/ปีที่ตีพิมพ์)
ตัวอย่าง: (วราสยะ วราษยานนท์ และคณะ, 2560)
- เอกสารภาษาอังกฤษ รูปแบบ: นามสกุลผู้แต่งคนที่1/et al./(ปีที่ตีพิมพ์)
ตัวอย่าง: (Kaiser et al., 2010)

กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้
รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด)

2. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม/บรรณานุกรม (ภาษาไทย)

1) พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระมหาสุทนต์ อาภาภโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ),/ ชื่อเรื่อง./ (น./ เลขหน้าที่อ้าง)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจ สุกนิโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวิตร ว่องวิระ, ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

4) บทความในวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร,/ ปีที่ (ฉบับที่),/ เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ผู้แต่งคนเดียว

มัชฌาน ภูมิเจริญ. (2567). การผสมผสานความเชื่อในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาประเพณีสงกรานต์ร่วมสมัย. วารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา, 3(2), 32-39.

ผู้แต่ง 2 คน

พระมหาปัญญา ปญญาสิริ และพระมหาประทวน ธมมรชิต. (2565). การใช้ภาษาในการเรียกขวัญของหมอพื้นบ้านไทย: การศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา. วารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา, 1(2), 26-32.

ผู้แต่งมากกว่า 2 คน

พระมหาภราดร ฐิติสุโร พระพล อ่อนลำเนา อดุลย์ คนแรง เกรียงศักดิ์ พลอยแสง และเชน นคร. (2567). สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในยุครัตนโกสินทร์: วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 8(4), 257-267.

5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อสารานุกรม/ (เล่มที่อ้าง,/ หน้า,/ เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์,/ วันที่/ เดือน)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์,/ เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, 13.

7) สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อวิทยานิพนธ์/ (ระดับวิทยานิพนธ์/ สาขาวิชา)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฐ์ประทานภ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม (คุณภิญโญปรีญาพุทธศาสตร์คุณภิญโญบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

8) รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(รายงานผลการวิจัย)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

พระมหาภุชญา กิตติโสภณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

9) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่น ๆ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2566). รายงานประจำปี 2566. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

10) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน)./ตำแหน่ง/[บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

11) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อเรื่อง./สืบค้น วัน เดือน ปี./จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>

12) ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง./ (พ.ศ., วันที่ เดือนที่ประกาศ)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่ม ตอน./หน้า/เลขหน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

13) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์, วัน เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./น. หรือ p. หรือ pp./เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียวพระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.

3. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม/บรรณานุกรม (ภาษาอังกฤษ)

1) Tripitaka Commentary

The name of the institution of the scriptures./ (Year)./ Title of Tripitaka./ Location:/ Publisher.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). Thai Tripitaka. Bangkok: MCU Press.

2) Books

Author./ (Year)./ Title of the book./ (Edition ed.)./ Location:/ Publisher.

Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M. (2015). History of Economic Thought (3rd ed.). New York: M. E. Sharpe.

Books With DOI

Ewert, A. W., Mitten, D. S., & Overholt, J. R. (2014). Outcomes and benefits. CAB International.
<https://doi.org/10.1079/9781845939199.0140>.

3) Book Articles

Author./ (Year)./ Title of the chapter./ In Editor/ (Eds.)./ Title of the book/ (xth/Ed.)./ (pp-pp)./ Publisher.
Sparks, D. L. (2003). Environmental Soil Chemistry: An Overview. In Sparks, D. L. (Eds.),
Environmental Soil Chemistry (2nd Ed.). (pp. 1-42). Academic Press.

Book Articles With DOI

Sparks, D. L. (2003). Inorganic Soil Components. In Sparks, D. L. (Eds.), Environmental Soil
Chemistry (2nd Ed.). (pp. 47-73). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-656446-4.X5000-2>.

4) Encyclopedia articles

Author./ (Year)./ Title of Article./ In Title of Encyclopedia/ (Pages)./ Publisher.
Wasinsarakorn, W. (2004). Psychology and Developmental Psychology. In Encyclopedia of
Education. Collected edition of specific issues, 4th rank (pp. 99-117). Thanat Printing
Co., Ltd.

5) Journal Articles

Author./ (Year)./ Title of Article./ Title of Journal./ Volume(Issue)./ Pages-Pages.

1 and 2 author

Limprasert, P. (2022). The Research of Punishment Suspension of Buddhist Monk and Secular
of The Criminal Justice in Thailand. Journal of Social Science and Buddhistic
Anthropology, 7(11), 37-53.

Wijitwatcharak, K. & Kittirattanamongkol, N. (2022). Strategies for Developing Buddhist
Tourism Activities and Routes Dvaravati Era in Nakhon Pathom Province. Journal of
Social Science and Buddhistic Anthropology, 7(12), 617-633.

More than 2 authors

Somsree, M., Sorphobdee, W., Chamnan, T., & Poomasree, W. (2022). Model for Strengthening
in an Anti-Corruption by Activities and Buddhist Principles in Chiang Mai Province.
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology, 7(12), 13-26.

With DOI (include DOI in the reference after the publisher name)

Baker, D. (2006). The Political Economy of Fascism: Myth or Reality, or Myth and Reality?. New
Political Economy, 11(2), 227-250. <https://doi.org/10.1080/13563460600655581>.

7) Newspaper

Author./ (YY, MM DD)./Colum Name./Title of Newspaper./Pages.

Nanuam, W. (2023, January 4). Plans proceeding for joint petroleum production with Cambodia. Bangkok Post. p. 22.

8) Thesis and Dissertations

Author./ (Year)./Title/(Doctoral or Master's thesis or dissertation)./Location:/Publisher.

Pittayawattanachai, P. (2019). An Analysis of Buddhism Propagation by using Buddhist Arts and Landscape of Cetiya-phum Monastery, Namphong District, Khonkaen (Doctoral dissertation). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

9) Unpublished and Other Documents

Author./ (Year)./Title./Location:/Publisher.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2023). Annual report 2023. Phra Nakhon Si Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

10) Interview

Key Informant./ (YY, DD MM)./Position./ (Interview).

Anuchid. P. (2022, 5 November). Director of the Research Institute. (Interview).

11) Website

Author./ (Year)./Title./Retrieved/MM DD, Year,/from URL address

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). Who Was The Buddha?. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhist centre.com/text/who-was-buddha>

การส่งต้นฉบับเพื่อตีพิมพ์

ผู้เขียนสามารถส่งต้นฉบับบทความผ่านระบบออนไลน์ได้ทางเว็บไซต์ของวารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษาที่ <https://so11.tci-thaijo.org/index.php/jlcs> นอกจากนี้ ผู้เขียนต้องแจ้งการส่งต้นฉบับโดยส่งข้อมูลเพิ่มเติมทางอีเมลไปที่ jlcs@mcu.ac.th

กระบวนการตีพิมพ์บทความในวารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารจะต้องจัดทำในรูปแบบไฟล์ Microsoft Word (*.docx) เวอร์ชัน 2010 ขึ้นไป หากต้นฉบับประกอบด้วยรูปภาพ ตาราง หรือสมการ ส่วนประกอบทั้งหมดดังกล่าวจะต้องอยู่ในรูปแบบที่สามารถแก้ไขได้ ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 8,000 คำ (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะทำการตรวจสอบเบื้องต้นเกี่ยวกับความถูกต้องตามรูปแบบทั่วไปของวารสาร หากไม่เป็นไปตามข้อกำหนด วารสารจะส่งต้นฉบับกลับไปยังผู้เขียนเพื่อแก้ไข เมื่อผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นแล้ว ต้นฉบับจะเข้าสู่กระบวนการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) และวารสารจะแจ้งผล

การพิจารณาให้ผู้เขียนทราบว่า บทความนั้น ผ่าน ไม่ผ่าน หรือจำเป็นต้องแก้ไข การตัดสินใจรับตีพิมพ์จะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมตามวัตถุประสงค์และขอบเขตที่วารสารกำหนด

สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ประเมินมีความเห็นว่าต้นฉบับจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งต้นฉบับกลับไปยังผู้เขียนเพื่อดำเนินการแก้ไข โดยวารสารจะยึดถือข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเกณฑ์หลักในการพิจารณา ทั้งนี้ หากต้นฉบับไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ต้นฉบับนั้นจะไม่ได้รับการตีพิมพ์ สำหรับบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ผู้เขียนจะได้รับหนังสือรับรองการตีพิมพ์จากวารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt) บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....ระบุประเภทของวิจัย.....ประชากรกลุ่มตัวอย่าง.....เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....การเก็บรวบรวมข้อมูล.....การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....ผลการวิจัยพบว่า.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น วรรณกรรม, ภาษา, พหุวัฒนธรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) แปลให้ตรงบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Literature, Language, Multiculturalism

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 4 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ).....

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาส่งการวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

(16.pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1..... (16.pt)

2..... (16.pt)

3..... (16.pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16.pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ).....

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16.pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

(16.pt) คำอธิบายใต้ภาพ (ถ้ามี).....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

(16 pt) คำอธิบายตาราง.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16) ระบุนองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16) สรุปผลการวิจัยทั้งหมดที่สำคัญ สั้น ๆ กระชับ ได้ใจความ.....

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (16 pt) (ถ้ามี)

(16).....

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (16 pt) (ถ้ามี)

(16).....

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (16 pt) (ถ้ามี)

(16).....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)

(16 pt) ขอขอบคุณแหล่งทุน และควรระบุเลขที่สัญญาทุนวิจัย ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องการพัฒนาศูนย์ประสานงานเครือข่ายความเข้มแข็งทางจิตปัญญาของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงทำเรื่องให้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.

มัทวาน ภูมิเจริญ. (2567). การผสมผสานความเชื่อในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาประเพณีสงกรานต์ร่วมสมัย. วารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา, 3(2), 32-39.

พระครูพิศิษฐ์ประทาน. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาภุชญา กิตติโสภณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทนต์ อาภากร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). พิสิษฐ์ไทยออฟเซต.

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). Who Was The Buddha?. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.

James, C. (2013). Office markets & public policy. Wiley.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt).....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น วรรณกรรม, ภาษา, พหุวัฒนธรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) แปลให้ตรงกับบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Literature, Language, Multiculturalism

บทนำ (18 pt)

(16 pt) อธิบายความเป็นมา เหตุผล และความสำคัญของหัวข้อ แนวคิดและทฤษฎี.....
.....
.....
.....

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt) จัดลำดับสาระสำคัญอย่างเป็นระบบ อาจแบ่งเป็นหัวข้อย่อยตามความเหมาะสม.....
.....
.....
.....
.....
.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)
ที่มา: ... (ถ้ามี)

(16 pt) คำอธิบายใต้ภาพ (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

(16 pt) คำอธิบายตาราง

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

Sample of Original Research Article Preparation (English) (8-15 Pages)**NAME OF RESEARCH ARTICLE (18 pt) (CAPITAL LETTER)**

Name and Last name of main author, co-authors (14 pt)

Affiliation of the main author (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1.....2.....
.....and 3.....Populations and sample, research tools, Data collection..
.....Data analysis, Statistics used for data analysis.....
ผลการวิจัยพบว่า.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Literature, Language, Multiculturalism

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.....

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.....

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources.....

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research.....

Research Objectives (18 pt)

- 1.....(16 pt).....
- 2.....(16 pt).....
- 3.....(16 pt).....

Methodology (18 pt)

(16 pt) Write to comprehensively cover the following five components: 1. Research Design 2. Population, Sample, and Key Informants 3. Research Instruments (both quantitative and qualitative) 4. Data Collection (both quantitative and qualitative) and 5. Data Analysis (both quantitative and qualitative).

Results (18 pt) (Present to cover all set objectives)

(16 pt) results of the research answer all objectives.

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

(16 pt) Figure captions (if any)

Table 1 (Name of table (if any))

(16 pt) Table explanation.....

Discussion (18 pt)

(16) The discussion should be presented in a narrative form that demonstrates the connections between the research findings, the conceptual framework, and previous studies. Rather than listing points separately, the analysis should emphasize the interrelationships among all studied variables, highlighting how the results align with, diverge from, or extend the existing body of knowledge.....

Body of knowledge (18 pt) (if any)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand.....

Conclusion and Recommendations (18 pt) (if any)

(16) Summarize the key research findings in a clear, concise, and comprehensive manner.....

Policy Recommendations (16 pt) (if any)

(16).....

Operational Recommendations (16 pt) (if any)

(16).....

Recommendations for Next Research (16 pt) (if any)

(16).....

Acknowledgement (18 pt) (Put in the article in case the researcher was given funds to conduct research or the title of the article is not matched with the title of the research or the thesis) (if any)

(16 pt) Write the appreciation note to the funding source. The author should indicate the grant contract number of the research, for example, "I would like to express my deepest appreciation for funding resource from National Research Council Of Thailand, the fiscal year 2016, and I am also grateful for the data from a research task on The Coordination Centre Development for Contemplative Strengthening of Elders according to Buddhism.....

References (18 pt)

- (16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate.....
.....(APA) References in contents and at the end must be consistent.....
.....
.....

Sample of Original Academic Article Preparation (English) (8-15 Pages)

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (18 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt).....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Literature, Language, Multiculturalism

Introduction (18 pt)

(16 pt) Explain the background, rationale, and significance of the topic, including the underlying concepts and theories.....

Content (18 pt)

(16 pt) Organize the key content systematically, with subsections divided as appropriate.....

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

(16 pt) Figure captions (if any).....

Table 1 (Name of table) (if any)

(16 pt) Table explanation.....

.....

.....

Conclusion (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

References (18 pt)

(16 pt) The reference list must follow the **name-year citation style** in accordance with the *American Psychological Association (APA) guidelines*. The number of citations in the text and in the reference list must be consistent.....

.....

